

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov

KOSMOSO UPĖS

PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Isaac Asimov

KOSMOSO UPĖS

(SF) PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Isaac Asimov

KOSMOSO UPĖS

Mokslinis fantastinis romanas ir apsakymas

Iš anglų kalbos vertė
BRONIUS BRUŽAS

KAUNAS
2002

Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas", 234 tomas
Serija įkurta 1990 m.

Isaac Asimov
THE CURRENTS OF SPACE
New York, Del Rey books, 1983

UDK 820(73)-3
As23

www.eridanas.lt

ISBN 9955-10-023-0

ISAAC ASIMOV

KOSMOSO UPĖS

ĮŽANGA
PRIEŠ METUS

Žmogus iš Žemės mąstė ilgai ir skausmingai, kol pagaliau apsisprendė.

Paskutinį kartą jis vaikščiojo jaukiame savo laive, gaubiamas vėsios tamsios kosminės erdvės skraistės prieš daugelį savaičių. Užuot perdavęs ataskaitą Tarpžvaigždinės Erdvės Analizės Biurui ir skubiai sugrįžęs į kosminę gelmę, kaip iš pradžių ketino padaryti, jis buvo sulaikytas.

Ši vieta pasirodė neką geresnė už kalėjimą.

Išgėręs arbatos likučius jis pažvelgė į vyrą, sėdintį kitoje stalo pusėje, ir ištarė:

- Aš čia nepasiliksiu.

Kitas žmogus mąstė ilgai ir skausmingai, kol pagaliau apsisprendė. Jam reikės laiko, labai daug laiko. Į pirmuosius laiškus niekaip nesureaguota. Visi ligšioliniai pasiekimai gali nesunkiai sužlugti.

Nieko kito jis ir nesitikėjo. Šiaip ar taip, tai tik pirmasis žingsnis.

Akivaizdu, kad, prižiūrint tolimesnę įvykių eigą, nevalia leisti šitam žemiečiui ištrūkti iš akiračio. Pirštais sugraibęs kišenėje glotnų juodą virbą, jis pasakė:

- Jūs nesuvokiate iškilusios problemos subtilumo.

Žemietis nustebo:

- Ką turi bendro planetos sunaikinimas ir subtilumas? Noriu, kad nusiųstumėte šią žinią į Sarką. Noriu, kad ją žinotų visi.

- Mes negalime to padaryti. Baiminamės, kad nekiltų panika.

- Iš pradžių sakėte, jog pritariate mano pasiūlymui.
- Gerai viską apmąstęs supratau, kad jis nepraktiškas.
Žemietis tarstelėjo nepatenkintu balsu:
- Iki šiol neatvyko TEAB atstovas.
- Žinau. Biuras užsiėmęs - rengia krizės atvejui būtinas procedūras. Luktelėkite dar vieną, dvi dienas.
- Dar vieną, dvi dienas! Jūs amžinai kartojate tą patį. Nejau jie tokie užsiėmę, kad negali išskirti man nė kelių akimirkų? Turbūt dar nematė mano apskaičiavimų.
- Juk siūliau perduoti jiems ataskaitą, bet jūs atsisakėte.
- Ir dabar atsisakau. Jie turi atvykti pas mane, arba aš keliausiu pas juos. - Žemietis karštai pridūrė: - Rodos, jūs netikite manimi. Netikite, kad Florina bus sunaikinta.
- Tikiu.
- Anaiptol. Tai akivaizdu. Jūs nesate erdvės analitikas, todėl ir nesuprantate mano pateiktų duomenų. Aš net abejoju, kad esate tas, kuo dedatės. Kas jūs toks?
- Jūs susijaudinęs.
- Žinoma. Kas čia stebėtino? Galbūt jūs mąstote - vargšas šunsnukis, terauna jį Kosmosas. Galvojate, kad man ne visi namie?
- Nesąmonės.
- Aišku, kad galvojate. Štai, kodėl aš noriu pasimatyti su TEAB atstovu. Jis tikrai žinos, kad nesu išprotėjęs.
Prisiminęs savo sprendimą, vyras prie kito stalo galo ištarė:
- Jūsų savijauta ne kokia. Aš jums padėsiu.
- Ne, nepadėsite! - isteriškai sušuko žemietis. - Aš nešdinuosi iš čia. Jei bandysite tam sukliudyti, turėsite mane užmušti, bet nemanau, kad išdrįsite, nes tuomet jūsų rankos bus suteptos viso pasaulio žmonių krauju.
Pašnekovas irgi suriko nutraukdamas kaltinimų laviną:
- Aš nesiruošiu jūsų žudyti. Paklausykite - nėra prasmės jūsų žudyti.
- Vadinasi, surišite mane ir laikysite čia įkalintą, - neatlyžo žemietis. - Ar toks jūsų planas? O ką darysite, kai TEAB pradės manęs ieškoti? Juk aš privalau reguliariai siųsti ataskaitas.
- Biuras žino, kad jums niekas negresia.
- Tikrai? Įdomu, ar jie žino, kad aš nusileidau į planetą? Ar gavo pirmąjį mano pranešimą? - žemiečio galva apsvaigo, galūnės sustingo.

Suvokdamas, kad jis apsisprendė pačiu laiku, pašnekovas atsistojo ir lėtai apėjo ilgą stalą. Išsitraukęs iš kišenės juodą strypą, raminančiai pasakė:

- Jūsų paties labui.

- Tai sąmonės zondas. - Neaiškiai sukvarkęs žemietis pamėgino atsistoti, tačiau jo kojos bei rankos vos virpėjo. Pro sukąstus iš pykčio dantis žmogus išspaudė: - Jūs prigirdėte mane kvaišalais.

- Prigirdžiau, - sutiko pašnekovas. - Bet prižadu jūsų nesužeisti. Kol esate toks susijaudinęs, jums sunku suprasti visas šio reikalo subtilybes. Aš panaikinsiu jaudulį. Tiktai jaudulį.

Žemietis daugiau negalėjo ištarti nė žodžio. Sėdėdamas priblokštas jis teįstengė galvoti - *vardan Didžiojo Kosmoso, mane prifarširavo narkotikais*. Žmogus troško užstaugti, išbėgti iš kambario, tačiau nepajėgė pakilti iš savo vietos.

Pašnekovas priėjo prie žemiečio ir įsistebeilijo į šio vyzdžius, vienintelius kūno organus, kuriuos sustingęs vyriškis dar sugebėjo pakrutinti.

Sąmonės zondas buvo visiškai automatinis prietaisas. Tereikėjo pritvirtinti jo laidus prie tam tikrų galvos taškų. Sustingusiose žemiečio akyse šmėkštelėjo panika. Jis nepajuto aštraus dūrio, kai plonos zondo adatėlės prasiskverbė pro odą ir įsmigo į kaukolės siūles.

Mintyse vyriškis nesiliovė klykęs: *ne, jūs nesuvokiate!! Toje planetoje pilna žmonių. Negalima rizikuoti šimtų milijonų žmonių gyvybėmis.*

Pašnekovo žodžiai skambėjo vis tyliau, tarytum jie būtų ištarti ilgo, skersvėjų perpučiamo tunelio gale.

- Nieko blogo jums neatsitiks. Po valandos jausitės daug geriau. Galėsime abu pasijuokti iš šito nesusipratimo.

Žemiečio kaukolę persmelkė vibracija, kuri netrukus atlėgo.

Po akimirkos užplūdo slegianti tamsa. Prisireikė vienerių metų, kad ji bent truputį išsisklaidytų.

1. PAMESTINUKAS

Rikas numetė šalin padėklą ir pašoko ant kojų. Jis taip smarkiai drebėjo, kad norėdamas nenugriūti turėjo atsiremti į pliką, pieno baltumo sieną.

- Aš prisimenu!

Užkandžiaujančių vyrų murmesys ištirpo tyloje, kai visi pažvelgė į jį. Abejingi, švariai nuskusti, blyškios sienų šviesos nutvieksti veidai neatrodė susidomėję. Tiesiog po netikėto šūksnio galvos instinktyviai pakilo aukštyn.

Rikas vėl suriko:

- Aš prisimenu savo darbą! Aš turėjau darbą!

Kažkas atsiliepė:

- Užsičiaupk!

Iš kito patalpos kampo atsklido pasiūlymas:

- Prisėsk!

Veidams nusigręžus, vėl pagarsėjo murmesys. Riko žvilgsnis įsmigo į tuštumą. Jis išgirdo pastabą: "Pamišėlis Rikas", matė gūžčiojančius pečius, regėjo, kaip vienas vyras pasukiojo pirštą prie smilkinio, tačiau viso to, regis, sąmonė neužfiksavo.

Jis lėtai atsisėdo. Vėl suspaudė savo padėklą, negrabiai išgaubtą dubenį su aštriais pakraščiais ir nedidukais, atsikišusiais virbais. Nieko daugiau darbininkui ir nereikėjo. Apvertęs padėklą Rikas perskaitė kitoje pusėje įspaustą numerį, nors žinojo šį mintinai. Visi kiti taip pat turėjo registracinius kodus - ir, skirtingai nuo jo, vardus. Čionykščiai vadino jį Riku, nes kirto fabriko žargonu tai reiškė kažką panašaus į "pusprotį". Bet dažniausiai jį pravardžiuodavo tiesiog "Pakvaišėliu Riku".

Galbūt nuo šiol atmintyje sumažės spragų? Pirmą kartą nuo tada, kai atvyko į fabriką, jis prisiminė, kas buvo anksčiau. Jei tiktai įtemptų smegenis! Jei tiktai mąstytų sutelkęs visas jėgas!

Netikėtai išgaravo alkio jausmas. Staigiu judesiu panardinęs padėklą į gleivėtą mėsos ir daržovių masę, jis nustūmė maistą į šoną ir prispaudė prie akių delnus. Pirštams įnirtingai pešiojant plaukus, Rikas stengėsi atsekti minties giją, vedančią link sąmonės kiaurymės, kuri pateikė vieną miglotą, nesuvokiamą sakinį.

Žvangančiam varpeliui paskelbus apie priešpiečių pertraukos pabaigą, jis prapliupo raudoti.

Tą vakarą, grįždamas namo iš fabriko, Rikas nepastebėjo, kaip prie jo priėjo Valona Marč. Atsisuko tada, kai išgirdo žingsnius. Šviesiai rusvus plaukus mergina buvo susipynusi į dvi storas kasas, kurias suveržė magnetizuotais, pigiais, žalio akmens segtukais. Ji vilkėjo paprastą medvilninę suknelę, kuo puikiausiai tinkančią švelnaus klimato zonoje. Savo ruožtu, Rikas dėvėjo

berankovius, tokios pačios medžiagos marškinius ir plačias kelnes.

- Girdėjau, per priešpiečius įvyko kažkas nemalonaus, - tarė mergina ryškia valstietiška tartimi. Tuo tarpu Rikas kalbėdavo šiek tiek pro nosį, ilgindamas balsius. Šaipydamiesi čionykščiai neretai pamėgdžiodavo jo šnekėjimo manierą, tačiau Valona guosdavo, kad jie nieko neišmano.

- Nieko ypatingo, Lona, - burbtelėjo vyriškis.

Ji neatlyžo.

- Berods, tu kažką prisiminei. Ar tai tiesa, Rikai?

Nenuostabu, kad mergina irgi vadino jį Riku. Tikrasis vardas nugrimzdo į užmaršties gelmes, ir vyriškis niekaip negalėjo jo atsiminti, kad ir kaip stengėsi. Beje, Valona bandė padėti. Vieną dieną, nežinia iš kur ištraukusi suplėšytą miesto žinyną, perskaitė visus vardus, tačiau nė vienas jų neatgaivino atminties.

Įdėmiai pažvelgęs į jos akis Rikas tarė:

- Man teks mesti darbą fabrike.

Valona susiraukė. Plačiame jos veide su išsišovusiais skruostikauliais sušmėžavo nerimas.

- Nemanau, jog tu gali. Tai būtų neteisinga.

- Privalau sužinoti daugiau apie save.

Lyžtelėjusi lūpas Valona paprieštaravo:

- Nežinau, ar verta.

Rikas nusisuko. Be abejo, mergina nuoširdžiai juo rūpinasi. Būtent Valona surado jam darbą fabrike, nors anksčiau Rikas nė sykio gyvenime nebuvo matęs gamyklinių mašinų. O gal matė ir tiesiog neatsimena? Kad ir kaip ten būtų, Lona primygtinai tvirtino, esą jis yra pernelyg smulkus ir silpnas, kad pajėgtų atlikti fizinį darbą, todėl valdžia sutiko dykai apmokyti jį technologinių įmantrybių. Prieš tai, tomis košmariškomis dienomis, kai Rikas vos begalėjo išspausti garsą ir nė nenutuokė, kam reikalingas maistas, Lona uoliai jį prižiūrėjo ir maitino. Tiesą sakant, prikėlė iš mirties patalo.

- Aš privalau, - pakartojo vyriškis.

- Vėl kankina galvos skausmai?

- Ne. Aš tikrai šį tą prisiminiau. Suvokiau, ką dirbau anksčiau... *anksčiau*!

Gal nederėtų jai apie tai pasakoti? Jis nusigręžė įtemptai svarstydamas, ką daryti toliau. Dirstelėjo į šiltą, malonią saulę,

kuri turėjo pasiekti horizonto liniją tik po kelių valandų. Aplink fabriką driekėsi monotoniškos darbininkų kamarėlių eilės. Gana nuobodus vaizdas. Tačiau Rikas žinojo, kad, jiems užkopus į viršukalnę, priešais atsivers purpuriniais bei auksiniais atspalviais nusidažę tyrlaukiai.

Jam patiko žiūrėti į laukus. Visuomet jausdavo palengvėjimą žvelgdamas į juos. Dar tada, kai net nežinojo, jog šios spalvos vadinasi purpurinėmis ir auksinėmis; dar tada, kai nenutuokė, kas *yra* spalvos; dar tada, kai savo pasitenkinimą tegalėjo išreikšti tyliu burbuliavimu, beribių laukų vaizdas akimoju ištirpdydavo galvos skausmą. Tais laikais, kiekvieną laisvadienį, Valona skolindavosi diamagnetinį skuterį ir išsiveždavo jį iš kaimo. Jiedu sklęsdavo per pėdą nuo žemės ant minkštų antigravitacinio lauko pagalvių daugelį mylių, tolyn nuo žmonių apgyvendintų vietų, jausdami, kaip vėjo gūsiai glosto veidus, užuosdami kirto žiedų aromatą.

Porelė įsitaisydavo šalikelėje, apsupta spalvų ir kvapų, šalia pasidėjusi maisto briketą, ir paprasčiausiai šildydavosi saulėje.

Prisiminimai sujaudino Riką.

- Keliaukime į laukus, Lona, - pasiūlė jis.

- Jau vėlu.

- Prašau. Tik į užmiestį.

Valona pakrapštė ploną pinigų kapšelį, pritvirtintą prie melsvo odinio diržo, vienintelio skurdžių apdarų priedo, kuriuo ji leido sau pasipuošti.

Rikas sugriebė merginos ranką.

- Eime pėsčiomis.

Po pusvalandžio porelė išsuko iš greitkelio į vėjų čaižomą, smėliu apsinešusį plentą. Tarp jų tvyrojo slegianti tyla, ir Valona pajuto, kaip širdį sugniaužia gerai pažįstama baimė. Ji nežinojo, kaip išreikšti savo jausmus Rikui, todėl nė nebandė to daryti.

Kas bus, jeigu jis nuspręs mane palikti, dingtelėjo mintis. Neką aukštesnis už merginą, Rikas svėrė šiek tiek mažiau negu ji ir dauguma atvejų vis dar priminė bejėgį vaiką. Tuo metu, kai jam dar nebuvo išdžiovintos smegenys, Rikas tikriausiai garsėjo kaip išsilavinęs žmogus. Labai apsišvietęs žmogus.

Nors pati Valona temokėjo rašyti, skaityti ir valdyti fabrike

veikiančias mašinas, ji suprato, kad ne visi žmonės tokie riboti. Pavyzdžiui, seniūnas, kurio žinios taip visiems praversdavo. Retsykiais į miestą užklysdavo revizuojantys skvairai. Iš arti niekada neteko jų regėti, bet kartą, per šventę viešėdama Didmiestyje, ji matė tolumoje nepaprastai puošnias būtybes. Kai kada darbininkams būdavo suteikiama proga paklausyti išsilavinusių žmonių kalbų. Jie šnekėdavo kitaip nei paprasti juodadarbiai - sklandžiais, ilgesniais sakiniais, švelnesniu balsu, panašiai kaip Rikas, šiam pamažu atgaunant atmintį.

Valoną išgąsdino pirmieji jo žodžiai, pasakyti po ilgo verkšlenimo, kurį sukėlė galvos skausmas. Jie buvo ištarti taip keistai. Mergina mėgino pataisyti Riką, bet jis nekreipė į tai dėmesio.

Jau tuo metu ji baiminosi, jog pernelyg daug prisiminimų privers Riką iškeliauti. Galų gale ji tėra Valona Marč, visų vadinama Didžiąja Lona. Niekada netekėjusi ir niekada neištekėsianti. Tokiai stambiai, didžiapėdei merginai su raudonomis nuo sunkaus darbo rankomis, kaip ji, nelemta būti surištai vedybų saitais. Per laisvadienių šventes Valona teįstengė paniekinamai spoksoti į vaikinus, kurie visiškai ją ignoruodavo. Argi kam rūpėtų dručkės kikenimas ir pašaipos?

Skirtingai nuo kitų merginų, ji niekuomet neturės kūdikio, kurį galėtų priglaustų prie krūtinės. Telikdavo tenkintis tuo, kad protarpiais nusišypsodavo laimė dirstelėti į rausvą, beplaukį gniužulėlį, raukantį akis, bejėgiškai spaudžiantį mažus kumštelius, patempiantį lūpą...

- Dabar tavo eilė, Lona.

- Kada tu gimdysi, Lona?

Išgirdusi tokias pastabas ji tiesiog nusisukdavo.

Kai atsirado Rikas, jis panešėjo į tikrą kūdikį. Tekdavo jį maitinti, išvesti pasišildyti saulėje, švelniai niūniuoti, mėginant nuslopinti aštrius galvos skausmus ir užmigdyti.

Gatvėje vaikai bėgdavo jai iš paskos ir juokdamiesi skanduodavo:

- Lona turi vaikiną. Didžioji Lona turi pamišėlį vaikiną. Lonos vaikinas beprotis.

Vėliau, kai Rikas pagaliau atsistojo ant kojų (Valona didžiavosi pirmaisiais žingsniais taip, tarytum jam išties būtų tik vieneri metai, o ne trisdešimt su viršum) ir be palydos išėjo į kaimo gatves, tie patys vaikiščiai lakstė aplink jį ratais ir kvatodami lai-

dė savo kvailas replikas vien tam, kad pamatytų, kaip suaugęs žmogus iš baimės užsidengia akis, susigūžia ir užuot atsikirtęs apsiašaroja. Ne vieną kartą Valona išlėkdavo iš namų ir grūmodama savo didžiuliais kumščiais juos aprėkdavo.

Tvirti merginos kumščiai kėlė siaubą netgi suaugusiems. Pirmą kartą atsivedusi Riką į fabriką, ji išgirdo už nugaros nepadorias užuominas ir galingu smūgiu paklojo ant žemės mėgėją papokštauti. Šis pasirodė besąs skyriaus viršininkas. Incidentas kainavo Valonai savaitės užmokestį. Fabriko taryba greičiausiai būtų nusprendusi atiduoti ją Didmiesčio skvairų teismui, jei ne seniūnas, kuris užglaistė konfliktą pareikšdamas, kad smurto protrūkis buvo išprovokuotas.

Taigi ji visa širdimi geidė, kad Riko atmintis nepagerėtų, nors ir žinojo neturinti nieko jam pasiūlyti. Argi ne egoistiška norėti, kad jis amžinai klaidžiotų nežinios tamsoje? Valonai teko pačiai sau pripažinti, jog dar nė karto kitas žmogus nebuvo taip nuo jos priklausomas. Teko pripažinti, kad ji siaubingai bijojo likti vieniša.

- Ar tu tikrai prisimeni, Rikai?

- Taip.

Jiedu stabtelėjo laukymėje, kurią saulės spinduliai apgaubė rausva migla. Netrukus padvelks švelnus, kvapnus vakaro vėjas. Pamažu raudoniu nusidažė stačiais kampais susikryžminę drėkinimo kanalai.

Rikas vėl prabilo:

- Juk žinai, Lona, kad galiu pasikliauti gerėjančia atmintimi. Tu nemokei manęs kalbėti. Aš pats prisiminiau žodžius. Ar ne?

Ji nenoriai sutiko:

- Taip.

- Pavyzdžiui, pamenu, jog tu vesdavaisi mane į laukus, kai dar negalėjau kalbėti. Ir ne tik tai. Vakar prisiminiau, kad vieną sykį tu pagavai man kirtmusę. Laikydama ją rieškučiose liepei priglausti akį prie delnų plyšelio, kad pamatyčiau tamsoje oranžinius ir purpurinius blyksnius. Aš nusijuokiau ir pamėginau atgniaužti tavo pirštus. Kirtmusė nuzvimbė šalin, o aš pravirkau. Dabar žinau, jog tas vabzdys vadinasi kirtmuse, nors tu niekuomet to neminėjai, tiesa, Lona?

Ji papurtė galvą.

- Atmintis manęs neapgauna?

- Ne, Rikai.

- O šiandieną aš prisiminiau, ką veikiau anksčiau. Juk kažkada buvo *anksčiau,* Lona.

Dėl to nekilo jokių abejonių. Pagalvojus apie tai, jai suspausdavo širdį. Kažkada Rikas gyveno kitame pasaulyje. Mergina buvo tuo tikra, nes būtent ji paaiškino, ką reiškia vienas žodis, apibūdinantis svarbiausią Florinos planetos objektą - kirtą.

- Ką gi tu prisiminei? - pasiteiravo ji.

Nuskambėjus klausimui, Riko entuziazmas netikėtai išblėso. Jis susvyravo.

- Pats nelabai suprantu, Lona. Paprasčiausiai žinau, ką veikiau prieš tapdamas fabriko darbininku. Bent aš taip manau.

- Ką?

- Aš analizavau Nieką.

Žvitriai atsigręžusi, Valona įsispitrijo į jo akis. Paskui priglaudė delną prie vyriškio kaktos ir susierzinusi atitraukė ranką.

- Tave vėl kankina galvos skausmas, Rikai? Nesiskundei dėl sopulio jau kelias savaites.

- Aš gerai jaučiuosi. Liaukis nerimavusi.

Jos žvilgsnis apniuko, todėl Rikas skubiai pridūrė:

- Neturėjau omenyje, jog tu vargini mane. Tiesiog aš puikiai jaučiuosi ir nenoriu, kad tu jaudintumeis.

Ji nušvito.

- Ką reiškia "analizuoti"? - jis žinojo tokius žodžius, kurių Valona nė nebuvo girdėjusi. Mergina jausdavosi tokia menka, kai pagalvodavo, kokiu išlavintu protu jis pasižymėjo.

Vyriškis trumpam susimąstė.

- Tai reiškia... tai reiškia "išardyti į atskiras dalis". Kaip, pavyzdžiui, mes išardome sugedusį medžiagų rūšiuotoją ir išsiaiškiname, kad neveikia skenerio spindulys.

- O... Bet, Rikai, koks tai darbas, jei tu nieko neanalizuoji?

- Aš sakiau kitaip. Sakiau, analizavau Nieką. Iš didžiosios raidės.

- Argi tai ne tas pats? - turbūt kalbu kaip tikra kvailelė, pagalvojo Valona. Tokios šnekos tiktai sukels pasibjaurėjimą manimi.

- Ne, žinoma, ne. - Jis giliai įkvėpė. - Deja, negaliu paaiškinti. Tai, viskas, ką prisimenu. Bet esu tikras, jog dirbau svarbų

darbą. Aš *negalėjau* būti nusikaltėliu.

Valona krūptelėjo. Nereikėjo jam to sakyti. Nors pati sau tvirtino, kad perspėjo Riką jo paties labui, bet nūnai mergina suprato, jog darė tai norėdama pririšti jį prie savęs.

Pirmieji vyriškio žodžiai nuskambėjo taip netikėtai, kad ji gerokai išsigando. Nedrįso apie tai papasakoti net seniūnui. Sulaukusi laisvadienio Valona paėmė iš savo santaupų penkis kredus - vis tiek neatsiras nė vieno žmogaus, kuris užsimanytų jos kraičio - ir nusivežė Riką pas Didmiesčio gydytoją. Nors pavardę ir adresą buvo užsirašiusi ant popieriaus skiautelės, dvi klaikias valandas teko braidžioti tarp milžiniškų kolonų, iškėlusių Aukštutinį Didmiestį link saulės, ieškant reikiamo pastato.

Ji užsispyrė likti kabinete ir ilgokai stebėjo, kaip gydytojas atlieka siaubą keliančias procedūras su savo keistais instrumentais. Kai jis įkišo Riko galvą tarp dviejų metalinių objektų, ir šioji nušvito tarsi kirtmusė tamsoje, mergina pašoko ant kojų ir pamėgino nutraukti kankinimus. Nedelsiant iškviesti du vyrai ištempė įnirtingai kovojančią Valoną laukan.

Gydytojas pasirodė po pusvalandžio. Aukšto vyro kaktoje buvo įsirėžusi gili raukšlė. Nors šio skvairo, dirbančio Žemutiniame Didmiestyje, akys spinduliavo gerumą, ji vis tiek jautėsi nejaukiai. Nusišluostęs rankas į mažą rankšluostį, gydytojas išmetė jį - pakankamai švarų! - į šiukšlių dėžę.

- Iš kur jūs pažįstate šį žmogų? - paklausė jis.

Valona papasakojo visas aplinkybes, tiksliau sakant, esminius faktus, neminėdama nei seniūno, nei patrulių.

- Apie ankstesnį jo gyvenimą nieko nežinote?

Mergina papurtė galvą.

- Nieko.

- Kažkas apdorojo jį sąmonės zondu. Ar numanote, kas tai yra?

Iš pradžių Valona vėl pakratė galvą, paskui tyliai sukuždėjo:

- Tikriausiai taip gydomi bepročiai, daktare?

- Ir nusikaltėliai. Tai daroma jų pačių labui. Tam tikros sąmonės dalys, kurios verčia juos vogti arba žudyti, būna pakeičiamos. Ar suprantate?

Be abejo. Išraudonavusi ji atsakė:

- Rikas niekada nevogė ir nieko nesužeidė.

- Vadinate jį Riku? - gydytojas pralinksmėjo. - Bet iš kur žinote, ką jis veikė prieš judviem susitinkant? Sunku ką nors spręsti iš dabartinės jo sąmonės būklės. Po tokio kruopštaus ir netgi brutalaus zondavimo neįmanoma pasakyti, kuri atsiminimų dalis sunaikinta amžiams, kuri tik laikinai, įtakota patirto šoko. Noriu pasakyti, kad, laikui bėgant, jis šiek tiek atsigaus. Pati minėjote, jog kalbėti pradėjo savaime. Vis dėlto jį reikėtų atidžiai stebėti.

- Ne, ne. Jis privalo pasilikti su manimi. Aš mokėsiu juo pasirūpinti, daktare.

Skvairas susiraukė, tačiau prabilo švelnesniu balsu.

- Mergaite, aš nerimauju dėl jūsų. Galbūt iš jo sąmonės ištrintas ne visas blogis. Kas bus, jei vieną dieną jis užsimanys jus įskaudinti.

Tą pačią akimirką seselė atvedė iš kabineto Riką, tyliu šiušenimu ramindama suaugusį žmogų tarsi šis būtų kūdikis. Prispaudęs delną prie kaktos vyriškis dairėsi po kambarį, kol pagaliau išvydo Valoną. Tada ištiesė rankas ir sulemeno:

- Lona...

Pašokusi iš vietos mergina priglaudė jo galvą prie savo peties, tvirtai apkabino ir tarė gydytojui:

- Jis niekuomet manęs neįskaudintų, kad ir kas atsitiktų.

Susimąstęs skvairas atsakė:

- Apie šį atvejį turėsiu parašyti ataskaitą. Neįsivaizduoju, kaip tokios būklės žmogus sugebėjo pasprukti nuo valdžios.

- Ar tai reiškia, kad jį atims iš manęs?

- Deja, tai neišvengiama.

- Maldauju, daktare, nedarykite to. - Valona timptelėjo nosinę, kurioje buvo suvynioti penki žvilgantys kredai. - Imkite viską, daktare, tik leiskite man juo pasirūpinti.

Gydytojas pažvelgė į delne gulinčias monetas.

- Jūs dirbate fabrike, tiesa?

Ji linktelėjo.

- Kiek gaunate per savaitę?

- 2,8 kredo.

Suspaudęs rieškučiose žvangančias metalines monetas skvairas ištiesė ranką.

- Pasiimkite pinigus, mergaite. Mokėti nereikės.

Valona nustebo.

- Jūs niekam apie jį nepranešite, daktare?

- Man labai gaila, bet aš privalėsiu tai padaryti. Toks įstatymas.

Mergina grįžo atgal į kaimą tvirtai spausdama glėbyje Riką, prislėgta sielvarto.

Kitą savaitę per hipervizijos žinių laidą buvo paskelbta, jog, sutrikus energijos tiekimo sistemai, katastrofą patyrė sraigtinis laivas, kuriuo skridęs gydytojas žuvo. Pavardė pasirodė pažįstama, ir tą vakarą, grįžusi į savo kambarį, Valona palygino ją su užrašu ant popieriaus skiautės. Taip, tai tas pats daktaras.

Gaila, kad su gyvybe atsisveikino toks geras žmogus. Valona sužinojo apie jį iš pažįstamo, kuris tvirtino, jog skvairas maloniai elgiasi su darbininkais, neniekina jų ir padeda, jei atsiduri kritiškoje situacijoje. Jai taip pat pagelbėjo. Visgi, širdgėlą labai greitai nuslopino džiaugsmas. Jis neturėjo laiko pranešti valdžiai apie Riką. Bent taip atrodo, nes į kaimą dar nebuvo užklydęs nė vienas patrulis, besidomintis šiuo reikalu.

Vėliau, kai Riko sąmonė šiek tiek prašviesėjo, Valona papasakojo, ką galvojo daktaras, norėdama, kad jis pasiliktų saugiame kaime.

Rikas papurtė ją sugrąžindamas į realybę.

- Ar negirdi, ką sakau? Aš negalėjau būti nusikaltėlis, jei dirbau svarbu darbą.

- Gal padarei kažką ne taip? - dvejodama nutęsė mergina. - Visi klysta. Netgi skvairai...

- Nieko panašaus, esu tuo tikras. Turiu sužinoti daugiau apie save ir išsklaidyti kitų abejones. Nejau nesupranti? Tai vienintelė išeitis. Privalėsiu išvykti iš kaimo ir viską išsiaiškinti.

Ji pajuto kylančią paniką.

- Rikai! Tai pavojinga. Na, gerai, tu analizavai Nieką... kodėl manai, jog tai ypač svarbu?

- Todėl, kad prisiminiau dar šį tą.

- Ką?

Jis sušnibždėjo:

- Nenoriu tau sakyti.

- O turėtum, antraip vėl gali užmiršti.

Rikas suspaudė jos ranką.

- Teisingai. Juk tu išlaikysi paslaptį, Lona? Būsi atsargine prisiminimų saugykla?

- Žinoma.

Rikas apsižvalgė. Šis pasaulis buvo toks gražus. Kartą Valona papasakojo jam, kad virš Aukštutinio Didmiesčio puikuojasi milžiniškas ženklas su užrašu: "Iš visų Galaktikos planetų, Florina - pati nuostabiausia".

Nesunku tuo patikėti regint aplinkinius vaizdus.

- Žinau, jog tai kraupu, tačiau atgiję prisiminimai dar niekada nebuvo manęs apgavę, - tarė vyriškis. - Ši mintis užklydo po pietų.

- Kokia?

Jo veidą perkreipė siaubas.

- Žus visi planetos gyventojai. Visi Florinos žmonės.

2. SENIŪNAS

Mirlinas Terensas kėlė nuo lentynos knygos mikrofilmą, kai nuskambėjo durų signalas. Gana apvalioje jo fizionomijoje atsispindėjo mąsli nuotaika, kurią akimoju pakeitė įprasta budri išraiška. Brūkštelėjęs ranka retėjančius rusvus plaukus jis sušuko:

- Palaukite minutėlę.

Terensas padėjo mikrofilmą į vietą ir paspaudė mygtuką - lentynos iš karto pasislėpė po uždanga, niekuo nesiskiriančia nuo likusios sienos dalies. Be abejo, darbininkai ir fermeriai didžiavosi, kad vienas iš jų padermės turi nuosavus mikrofilmus. Vadinasi, ne visų paprastų žmogelių smegeninės apsinešusios dulkių sluoksniais. Tačiau atvirai demonstruoti tas knygas buvo nepatartina.

Vien jų vaizdas būtų sustingdęs ir taip ne itin paslankius liežuvius. Žinoma, kaimiečiai gali girtis, kad seniūnas skaito mikrofilmus, bet išvydę juos savo akimis garantuotai pamanytų, jog Terensas dedasi esąs skvairu.

Beje, nederėtų užmiršti ir pačių skvairų. Mažai tikėtina, kad vienas jų netikėtai užklystų į Terenso namą, bet jeigu taip atsitiktų, knygų lentyna padarytų mažų mažiausiai nepalankų įspūdį. Būdamas seniūnu jis turėjo tam tikrų privilegijų, tačiau niekada šiomis nesipuikuodavo.

Jis vėl šūktelėjo:

- Ateinu.

Šį kartą Terensas žengė link durų, užsisegdamas viršutinę tunikos dalį. Netgi seniūno drabužiai truputį priminė skvairų aprangą. Retsykiais jis užsimiršdavo, kad gimė Florinoje.

Prieangyje stovėjo Valona Marč, kuri pagarbiai sulenkė kelius ir nunėrė galvą.

Terensas plačiai atlapojo duris.

- Užeik, Valona. Prisėsk. Jau komendanto valanda. Tikiuosi, patruliai tavęs nepastebėjo.

- Nemanau, seniūne.

- Džiugu, jei tai tiesa. Kaip žinai, tavo byla suteršta juoda žyme.

- Taip, seniūne. Esu labai dėkinga už tai, ką dėl manęs padarėte.

- Nesvarbu. Nagi, prisėsk. Norėtum ko nors užkąsti ar atsigerti?

Ji pritūpė ant kėdės kraštelio ir pakratė galvą.

- Ne, ačiū, seniūne. Aš jau pavalgiau.

Mandagumas reikalavo pasiūlyti kaimiečiams atsigaivinti, o pastariesiems - atsisakyti tokios malonės. Terensas tai žinojo, todėl labai jos nemygo.

- Kas atsitiko, Valona? Vėl kilo problemų dėl Riko?

Mergina linktelėjo, tačiau nieko neatsakė, tarsi būtų sutrikusi ir nemokėtų paaiškinti, kas atvedė ją į seniūno namus.

- Nemalonumai fabrike?

- Ne, seniūne.

- Vėl pradėjo kankinti galvos skausmas?

- Ne, seniūne.

Terensas lūkuriavo primerkęs akis, kuriose nušvito dygus nepasitenkinimas.

- Klausyk, Valona, juk tu negalvoji, kad pradėsiu spėlioti? Kalbėk, antraip negalėsiu tau niekuo padėti. Kiek suprantu, tau reikia mano pagalbos, ar ne?

- Taip, seniūne, - sumurmėjo mergina. Paskui netikėtai prapliupo: - Aš nežinau, kaip paaiškinti. Tai tikra beprotystė.

Terensas instinktyviai ištiesė ranką tarsi ketindamas patapšnoti Valonai per petį, tačiau netrukus susigriebė ir ją atitraukė žinodamas, jog tokiu gestu privers merginą susigūžti. Kaip paprastai, ji sėdėjo sugrūdusi savo didžiulius delnus į suknelės klostes. Bet seniūnas pastebėjo, kaip nerimastingai kirba susipynę, drūti ir stiprūs Valonos pirštai.

- Kad ir kas tai būtų, aš tave išklausysiu, - tarė jis.

- Ar pamenate, seniūne, kaip pasakojau jums apie Didmiesčio daktarą?

- Taip, Valona. Be to, perspėjau tave, kad nieko panašaus daugiau nedarytum iš pradžių nepasitarusi su manimi. Ar *tu* prisimeni?

Išplėstos merginos akys liudijo, kad ji neužmiršo Terenso įsiūčio.

- Be abejo, seniūne. Tiesiog tada jūs minėjote, jog padėsite man išlaikyti Riką visais įmanomais būdais.

- Aš tęsiu savo pažadus. Ar jis parūpo patruliams?

- Ne. Ach, seniūne, nejau galvojate, kad taip gali įvykti?

- Abejoju. - Jis jautė tuojau prarasiąs kantrybę. - Nagi, Valona, dėstyk savo problemas.

Merginos žvilgsnis apniuko.

- Seniūne, Rikas sako, kad mane paliks. Noriu, kad jį sustabdytumėte.

- Kodėl jis nori tave palikti?

- Nes kai ką prisiminė.

Susidomėjęs Terensas palinko į priekį ir vos nesugriebė Valonos rankos.

- Prisiminė? Ką būtent?

Terensas niekada nepamirš tos dienos, kai buvo aptiktas Rikas. Prie vieno drėkinimo kanalo, netoli kaimo, būriavosi vaikiščiai, kurie kvietė jį savo spigiais riksmais:

- Seniūne! Seniūne!

Jis pasileido tekinas.

- Kas atsitiko, Reisi?

Tik atvykęs į miestelį Terensas pasistengė išmokti visų vaikų vardus, idant įgautų jų motinų palankumą.

Atrodė, kad Reisį tuojau supykins.

- Pažvelkite čia, seniūne.

Jis rodė pirštu į baltą besirangantį padarą - Riką. Kitų berniukų paaiškinimai susiliejo į bendrą riksmų sūkurį. Terensas tepajėgė suprasti, kad jie žaidė kažką panašaus į slėpynes ar gaudynes. Vaikai atkakliai siekė papasakoti jam, kaip klostėsi žaidimas, ir netgi susiginčijo tarpusavyje, kuri komanda pasirodė stipresnė. Visa tai, žinoma, neturėjo reikšmės.

Reisis, dvylikametis juodaplaukis berniukas, netyčia išgirdo tylų inkštimą, sklindantį iš drėkinimo kanalo. Jis tikėjosi aptiksiąs lauko žiurkę, kurią būtų galima smagiai pavaikyti. Tačiau surado Riką.

Keistas vaizdas sukėlė vaikams tiek pasišlykštėjimą, tiek susižavėjimą. Griovyje drybsojo suaugęs žmogus, beveik nuogas, apseilėtais skruostais, gailiai šniurkščiojantis ir bejėgiškai mataruojantis galūnėmis. Dygiais šeriais apžėlusiame veide blaškėsi šviesiai mėlynos akys. Vienai akimirkai jos, regis, įsmigo į Terensą. Lėtai pakėlęs nykštį žmogus įkišo jį į burną.

Vienas berniukas nusijuokė.

- Žiūrėkite, seniūne, jis čiulpia pirštą.

Netikėtas šūksnis privertė krustelėti sukniubusią figūrą. Veidas paraudonavo ir persikreipė. Nuskambėjo vos girdimas verkšlenimas, tačiau nykštys liko įgrūstas tarp lūpų. Rausvas ir drėgnas pirštas gerokai kontrastavo su purvina ranka.

Priblokštas Terensas pasipurtė, taip mėgindamas atsikratyti stingulio.

- Nagi, vyručiai, jums negalima lakstyti kirto lauke, - tarė jis. - Dar ištrypsite pasėlius. Juk žinote, kas bus, jei fermeris jus sugaus. Grįžkite namo ir niekam apie tai neprasitarkite. Klausyk, Reisi, paprašyk pono Dženko, kad jis kuo skubiau čia ateitų.

Alas Dženkas labiausiai tiko būti miestelio gydytoju. Senis nemažai laiko praleido patarnaudamas tikriems Didmiesčio daktarams, todėl vietinė valdžia atleido jį nuo darbo fabrike ir fermose. Dženkas atlikdavo savo pareigas pakankamai gerai. Jis pajėgdavo išmatuoti temperatūrą, paskirti reikiamus vaistus, suleisti injekciją, bet svarbiausia, kad sugebėdavo įžvelgti rimtus negalavimus ir pasiųsdavo sergančius žmones į Didmiesčio ligoninę. Be tokios, pusiau profesionalios pagalbos, pakirstiems meningito arba aštrių apendicito priepuolių nelaimėliams grėstų didelės bėdos. Todėl darbų prižiūrėtojas galėjo nepatenkintas murmėti ir kaltinti Dženką visomis pasaulio nuodėmėmis išskyrus tuo, kad šis yra netiesioginis simuliantų bendrininkas.

Su Dženko pagalba, Terensas įkėlė vyrą į skuterį ir tylomis nuvežė jį į miestelį.

Drauge jiedu nuplovė nuo žmogaus storą purvo sluoksnį. Prie plaukų rankų nekišo. Nuskutęs visą kūną Dženkas atidžiai jį apžiūrėjo.

- Infekcijos požymių nematau, seniūne, - pagaliau ištarė senis. - Šonkauliai neatsikišę. Vadinasi, anksčiau jis gerai maitinosi. *Neįsivaizduoju*, ką visa tai reiškia. Kaip manote, seniūne, iš kur jis atsirado?

Klausimas nuskambėjo retoriškai, su pesimistiška gaidele, tarytum niekas iš miestelio gyventojų nebūtų tikėjęsis sulaukti iš Terenso padoraus atsakymo. Teko filosofiškai susitaikyti su tokiu požiūriu. Kaimui praradus seniūną, vadovavusį čionykščiams ištisus penkiasdešimt metų, gana jaunam naujokui neišvengiamai teks iškęsti pereinamąjį įtarimų bei nepasitikėjimo laikotarpį. Tai natūralu.

- Deja, nežinau, - burbtelėjo Terensas.

- Jis negali vaikščioti. Neįstengia žengti nė vieno žingsnio. Kažkas *turėjo* jį paguldyti į griovį. Man tas vyrukas panašus į kūdikį. Lyg būtų visiškas kvailelis.

- Kokia liga daro žmogui tokį poveikį?

- Nenumanau. Galbūt kas nors knaisiojosi jo smegeninėje, bet aš nieko apie tai nenutuokiu. Tuos, kuriems sutrinka protas, siunčiu į Didmiestį. Ar kada esate matęs šį vyrioką, seniūne?

Terensas šyptelėjo ir švelniai atsakė:

- Juk aš gyvenu čia tiktai mėnesį.

Atsiduséęs Dženkas išsitraukė nosinę.

- Taip, ankstesnis seniūnas buvo puikus žmogus. Gerai mumis rūpinosi. *Aš* praleidau čia beveik šešiasdešimt metų, bet man niekada neteko regėti šito vyrioko. Turbūt atkeliavo iš kito miesto.

Sprendžiant iš apkūnaus Dženko sudėjimo, jis nuo pat gimimo buvo dručkis. Be abejo, papildomų kilogramų prieaugį įtakojo ir sėslus gyvenimas, todėl nenuostabu, kad šnekėdamas senis nuolatos pūkštavo ir nesėkmingai didele raudona nosine bandė nusibraukti nuo kaktos prakaitą.

- Nė nežinau, ką sakyti patruliams, - išstenėjo jis.

Vilką mini, vilkas čia. Neįmanoma to išvengti. Berniukai papasakojo istoriją tėvams. Pastarieji, savo ruožtu, taip pat nelaikė liežuvio už dantų. Tykų miestelio gyvenimą retai kada sudrumsdavo tokie įdomūs įvykiai, todėl gandai pasklido žaibišku greičiu, įgaudami vis įmantresnes formas. Patruliams tereikėjo klausytis ištempus ausis.

Tvarkos prižiūrėtojai atstovavo Florinos policijai. Jie nebu-

vo kilę nei iš šio pasaulio, nei iš Sarko planetos, iš kurios atvykdavo skvairai. Priklausydami samdinių luomui tie žmonės žinojo, už ką gauna pinigus, todėl pareigingai, be jokių emocijų - vis tiek su floriniečiais jų nesiejo jokie giminystės saitai - atlikdavo savo užduotis.

Porelę patrulių atlydėjo fabriko darbų prižiūrėtojas, menkučio valdžios kąsnio paragavęs pasipūtėlis.

Patruliai akivaizdžiai nuobodžiavo. Kam būtų įdomu terliotis su idiotu, net jei ir privalai tai daryti? Vienas jų kreipėsi į prižiūrėtoją:

- Kiek laiko užtruksite, kol bus nustatyta šio žmogaus tapatybė?

Prižiūrėtojas pakratė galvą.

- Aš nesu jo akyse regėjęs, pareigūne. Jis ne vietinis.

Atsigręžęs į Dženką patrulis paklausė:

- Dokumentų neradote?

- Ne, sere. Jis tebuvo apsisiautęs skarmalais. Drabužius sudeginome, kad išvengtume infekcijos.

- Kas jam yra?

- Rodos, žmogelis išprotėjęs.

Terensas įsiterpė į pašnekesį, nutempdamas tvarkos sergėtojus į šoną. Kadangi šis reikalas jų nė trupučio nesudomino, abu vyrai pasirodė besantys lengvai sukalbami. Uždavinėjęs klausimus patrulis kyštelėjo užrašų knygelę į kišenę ir pareiškė:

- Gerai, šio įvykio neverta net užfiksuoti. Tai neturi nieko bendro su mumis. Patys nuspręskite, kaip juo atsikratyti.

Jiedu pasišalino.

Liko tiktai strazdanotas, rusvaplaukis prižiūrėtojas pasišiaušusiais ūsais. Jau penkerius metus nuo jo didžiąja dalimi priklausė fabriko darbų kvotos vykdymas.

- Na, ką darysime? - nuožmiai prabilo jis. - Užuot dirbę, tie prakeikti tinginiai nesiliauja malę liežuviais.

- Siūlyčiau nusiųsti jį į Didmiesčio ligoninę, - tarė Dženkas energingai maigydamas nosinę. - Aš niekuo negaliu pagelbėti.

- Į Didmiestį! - pasibaisėjo prižiūrėtojas. - O kas apmokės sąskaitas? Kiek suprantu, jis ne vietinis?

- Berods, ne, - pripažino Dženkas.

- Kodėl gi *mes* turime mokėti? Tegul *jo* miestas pakrato piniginę.

- Kaip mums sužinoti, iš kur jis atsirado?

Susimąstęs prižiūrėtojas lyžčiojo savo rausvus šerius, vešančius po nosimi. Galų gale ištarė:

- Tuomet paprasčiausiai juo atsikratykime. Tą patį sakė ir patrulis.

- Ką turi galvoje? - įsiterpė Terensas.

- Jo būklė neką geresnė nei numirėlio. Tai būtų gailestingumo aktas.

- Negalima žudyti gyvo žmogaus, - paprieštaravo Terensas.

- Tada *jūs* pasakykite, ką daryti?

- Ar negalėtų juo pasirūpinti čionykščiai?

- Kas norės? Gal jūs?

Nepaisydamas atvirai įžeidžiančios replikos Terensas atsakė:

- Man užtenka savų darbų.

- Kaip ir visiems kitiems. Negaliu leisti kam nors mesti darbą fabrike vien tam, kad būtų globojamas pamišėlis.

Terensas atsiduso ir be jokios pagiežos tarstelėjo:

- Prižiūrėtojau, būk protingas. Jei *neįvykdysite* šio ketvirčio kvotos, aš žinosiu, jog dėl to niekas nekaltas, nes vienam iš darbininkų teko rūpintis tuo vargšeliu, todėl pasistengsiu jus užtarti, kai šnekėsiu su skvairais. Kitu atveju, aš tiesiog pasakysiu, jog nenutuokiu, kodėl jūs neatlikote savo užduoties.

Iš pykčio prižiūrėtojas paraudonavo. Seniūnas atvyko čia tiktai prieš mėnesį, o jau drįsta kabinėtis prie žmonių, gyvenančių mieste nuo pat gimimo. Visgi, jis turi kortelę su pačių skvairų atžyma. Nederėtų pernelyg ilgai priešintis viršenybei.

- Kas gi jį priglaus? - paklausė raudonplaukis. Po akimirkos, siaubingo įtarimo šešėliui sušmėžavus jo fizionomijoje, skubiai pridūrė: - *Aš* negaliu. Turiu tris vaikus, be to mano žmona nekaip jaučiasi.

- Tau ir nesiūliau.

Terensas žvilgtelėjo pro langą. Išnykus patruliams, aplink seniūno namą susispietė nemaža minia. Daugiausiai berniukai, pernelyg jauni, kad plušėtų fabrike, keli fermeriai iš artimiausių ūkių bei darbininkai, grįžę namo po savo pamainos.

Atokiau nuo žmonių būrio stypsojo stambi mergina, kurią Terensas neretai pastebėdavo per pastarąjį mėnesį. Ji buvo stipri, sumani bei darbšti. Po nelaiminga veido išraiška slypėjo gana skvarbus protas. Jeigu ji būtų vyras, visai įmanoma, jog kada

nors ateityje galėtų tapti puikiu seniūnu. Deja, likimas nulėmė šiai būtybei gimti moterimi ir dar vaikystėje netekti tėvų. Juolab kad ganėtinai prasta išvaizda užkirto kelią bet kokioms romantiškoms svajoms. Paprasčiausia vieniša mergina. Labai tikėtina, jog tokia išliks visą gyvenimą.

- Kaip dėl jos? - paklausė Terensas.

Prižiūrėtojas apsisuko ir netikėtai užstaugė:

- Velniai rautų! Šiuo metu ji turėtų dirbti!

- Tebūnie kaip yra, - nuramino raudonplaukį Terensas. - Koks jos vardas?

- Valona Marč.

- Teisingai. Dabar prisimenu. Pakviesk ją.

Nuo to momento Terensas tapo neoficialiu porelės globėju. Jis suveikdavo papildomų maisto davinių, drabužių kuponų, stengdavosi padėti dviem suaugusiem žmonėm tiek, kad šie galėtų išgyventi teturėdami skurdžias vieno asmens pajamas. Jei ne seniūnas, vargu ar Rikas būtų priimtas apmokymams į kirto fabriką. Jis nuslopino incidentą, kai Valonai grėsė rimta bausmė už skyriaus viršininko nokautavimą. Mirus Didmiesčio gydytojui, Terensui neprisireikė griebtis jokių veiksmų, tačiau jis buvo pasiruošęs bet kokiems netikėtumams.

Nieko nuostabaus, kad, iškilus problemoms, Valona iš karto kreipdavosi į seniūną, ir nūnai šis laukė, kol mergina atsakys į jo klausimą.

Kurį laiką dvejojusi Valona pagaliau ištarė:

- Jis sako, kad žus visi mūsų pasaulio gyventojai.

Terensas apstulbo.

- Ar minėjo kaip?

- Šito nežino. Tiesiog prisiminė, ir viskas. Tvirtino, jog kažkada turėjo svarbų darbą, tik nelabai supratau kokį.

- Kaip jį apibūdino?

- Sakė, kad... hmm, analizavo Nieką iš didžiosios raidės.

Valona luktelėjo komentaro, tada paskubomis paaiškino:

- Analizuoti reiškia "išardyti į atskiras dalis", kaip...

- Aš žinau, ką tai reiškia, mergaite.

Valona susijaudino.

- Ar *jūs* nutuokiate, ką jis turėjo galvoje, seniūne?

- Galbūt.

- Bet, seniūne, argi įmanoma analizuoti Nieką?

Atsistojęs Terensas šyptelėjo:

- Nagi, Valona, nejau nežinai, jog didžiąją Galaktikos dalį sudaro tuštuma, kitaip tariant - Niekas?

Net ir nesuprasdama šių žodžių mergina nedrįso jais abejoti. Seniūnas - nepaprastai išsilavinęs žmogus. Staiga ją apėmė pasididžiavimas suvokus, kad Rikas greičiausiai ragavo dar daugiau mokslų.

- Eime, - ištiesė ranką Terensas.

- Kur?

- Pas Riką, kur gi dar.

- Jis namuose, - tarė Valona. - Miega.

- Gerai. Keliaukime drauge, nebent norėtum, kad patruliai aptiktų tave gatvėje vienui vieną.

Naktį kaimas atrodė išmiręs. Vienintelėje gatvėje, kuri skyrė darbininkų kamarėlių eiles, blankiai švytėjo žibintai. Šiek tiek krapnojo, tačiau menkas ir šiltas vakaro lietutis neturėtų jų ištirpdyti.

Valona dar niekada nebuvo išėjusi laukan tokiu vėlyvu metu. Bent jau paprastą darbo dieną. Išsigandusi jis gūžėsi nuo savo žingsnių garsų ir tuo pačiu budriai klausėsi, ar nesiartina patruliai.

- Liaukis tipenusi ant pirštų galiukų, - pasakė Terensas. - Juk eini su manimi.

Seniūno balsas nuskambėjo taip skardžiai, kad Valona krūptelėjo. Paklusdama raginimui ji nuskubėjo į priekį.

Merginos trobesys buvo toks pats tamsus, kaip ir kitų darbininkų būstai. Gimęs ir užaugęs panašioje kamaroje, Terensas ilgą laiką praleido Sarke, o dabar gyveno name su trimis kambariais ir vandentiekio sistema, bet vis tiek nostalgiškai prisiminė ankštą patalpėlę, kurioje tilpo lova, komoda, dvi kėdės ir spinta, pastatyta kampe ant plikų cementinių grindų.

Šioje lūšnelėje nereikėjo nei virtuvės - šiaip ar taip, visi valgydavo fabrike, - nei vonios kambario, nes tarp namukų driekėsi eilė bendruomeninių išviečių bei dušinių. Švelnaus, nekintančio klimato zonoje niekas nekvaršino sau galvos dėl langų. Visose keturiose sienos buvo išgręžtos gana didelės skylės, kurių

atbrailos pakankamai gerai apsaugodavo nuo naktinės dulksnos.

Pasišviesdamas mažu kišeniniu žibintuvėliu Terensas pastebėjo, kad vienas kambario kampas atskirtas apibrizgusia širma. Seniūnas dovanojo ją Valonai tuo metu, kai Rikas labiau priminė vaiką negu suaugusį žmogų. Iš už pertvaros atsklido ramus miegančio vyro alsavimas.

Terensas mostelėjo ranka ta kryptimi.

- Pažadink jį, Valona.

Mergina patapšnojo į širmą.

- Rikai! Rikai, mažuti!

Vietoj atsakymo, pasigirdo tyli dejonė.

- Čia aš, Lona, - tarė mergina. Jiedu apėjo pertvarą, ir Terensas iš pradžių nukreipė žibintuvėlio spindulį į savo veidą, paskui į Riko.

Apakintas šviesos, vyriškis užsidengė akis.

- Kas atsitiko?

Terensas atsisėdo ant standartinio trobesio gulto kraštelio. Iš seniūno gautą aplūžusią lovelę mergina pasiliko sau.

- Valona sako, - prabilo jis, - jog tu pradėjai šį tą prisiminti.

- Taip, seniūne. - Rikas visuomet jausdavo Terensui pagarbią baimę. Iš vietinių seniūnas buvo visų svarbiausias. Su juo mandagiai elgdavosi netgi fabriko viršininkas. Nieko nedelsdamas vyriškis pakartojo tai, ką dieną pasakojo Valonai.

- Daugiau nieko neprisiminei po jųdviejų pašnekesio?

- Ne, seniūne.

Barbendamas pirštais į delnus Terensas pasakė:

- Gerai, Rikai. Miegok toliau.

Valona išlydėjo jį iš trobelės. Paniuręs merginos veidas pritvinko ašarų, kurias ji nusivalė atžagaria ranka.

- Rikui teks palikti mane, seniūne?

Sugriebęs jos pečius Terensas rimtai ištarė:

- Esi suaugusi moteris, Valona. Nesikrims. Trumpam išsivešiu jį su savimi, bet pažadu sugrąžinti sveiką gyvą.

- O kas po to?

- Nežinau. Suprask, Valona, šiuo metu mums svarbiausia sužinoti daugiau apie Riko praeitį.

- Norite pasakyti, kad visi Florinos gyventojai iš tiesų gali žūti? - staiga paklausė mergina.

Terensas stipriau suspaudė jos petį.

- Niekam apie tai neprasitark, Valona. Antraip patruliai atims iš tavęs Riką visam laikui. Aš kalbu rimtai.

Jis apsisuko ir lėtai nukulniavo link savo namų, taip įsigilinęs į mintis, jog net nepastebėjo, kaip dreba rankos. Visą valandą vartėsi lovoje bergždžiai mėgindamas užmigti, kol pagaliau nusprendė pasinaudoti narko-lauku. Tai buvo vienas iš dviejų prietaisų, kuriuos seniūnas atsivežė iš Sarko į Floriną. Prilipdytas prie pakaušio jis panėšėdavo į juodą veltinę kepuraitę. Sureguliavus matuoklius penkioms valandoms, Terensui užteko laiko patogiai įsitaisyti guolyje, kol uždelstos reakcijos narko-spindulys įsmigo į tam tikrus smegenų taškus, nugramzdindamas jį į gilaus miego karalystę.

3. BIBLIOTEKININKĖ

Jie paliko diamagnetinį skuterį parkavimo aikštelėje už Didmiesčio ribų. Pačiame mieste retai kur pamatysi tokias transporto priemones, o Terensas nė kiek netroško atsidurti dėmesio centre. Vieną sekundę jis su nuožmiu pavydu pagalvojo apie diamagnetines Aukštutinio Didmiesčio mašinas ir antigravitacinius sraigtinius laivus. Ką gi, toji vieta gerokai skyrėsi nuo likusios Florinos dalies.

Rikas lūkuriavo, kol Terensas užrakins skuterio kabiną ir pažymės ją savo pirštų atspaudais. Vyriškis dėvėjo naują kombinezoną ir jautėsi truputį nejaukiai. Nerodydamas didelio noro jis nusekė įkandin seniūno link milžiniškų, tiltus primenančių struktūrų, virš kurių puikavosi Aukštutinis Didmiestis.

Florinoje visi miestai turėjo vardus, bet šis buvo paprasčiausiai vadinamas "Didmiesčiu". Apylinkėse gyvenantys darbininkai ir valstiečiai galėjo laikyti save laimės kūdikiais, palyginti su kitais floriniečiais, nes Didmiestyje stūksojo ligoninės, kuriose darbavosi geri gydytojai, daugiau fabrikų ir alkoholinių gėrimų parduotuvių. Šiose vietose buvo įmanoma aptikti netgi prabangos užuomazgų. Tiesa, tai ne itin džiugino vietinius. Jie tūnojo Aukštutinio Didmiesčio šešėlyje.

Miestą į dvi dalis skyrė horizontalus, penkiasdešimties kvadratinių mylių betono sluoksnis, kurį prilaikė maždaug dvidešimt tūkstančių plieninių kolonų. Apačioje, amžinoje prietemoje gyveno "čiabuviai". Viršuje, saulėje šildėsi skvairai. Bet kas, užkly-

dęs į Aukštutinį Didmiestį, negalėtų patikėti, kad jis tebėra Florinos planetoje. Ką kitą manyti, regint prieš save vien sarkitus, atstovaujančius aukščiausiam socialiniam sluoksniui tikrąja ta žodžio prasme, bei nedideles patrulių grupeles?

Terensas mintinai žinojo kelią. Jis žingsniavo sparčiai, nepaisydamas praeivių, su pavydu ir panieka spoksančių į seniūno apdarus. Iš paskos tursenantis trumpakojis Rikas negalėjo pasigirti tokia oria eisena. Jis nedaug ką prisiminė iš ankstesnės viešnagės Didmiestyje. Dabar viskas atrodė kitaip. Tuo metu tvyrojo prieblanda. Nūnai pro betoninio sluoksnio angas plūdo saulės spinduliai, savo ryškumu, regis, dar labiau užtemdydami tamsoje skendinčios erdvės atkarpas. Abu vyrai nardė tarp šviesos ruožų ritmišku, bemaž hipnotizuojančiu žingsniu.

Ratuotuose krėsluose kėpsojo seniai, besišildantys spindulių rėžiuose. Retsykiais užsnūdę jie likdavo šešėlyje, nes, saulei pasislinkus arčiau horizonto, kartu pajudėdavo ir šviesos juostos. Po kurio laiko karšinčius pažadindavo cypiantys ratukai. Kartais visą šviesos plotą okupuodavo moterys, linguojančios vežimėlius su savo atžalomis.

- Nagi, Rikai, išsitiesk, - tarė Terensas. - Netrukus kilsime į viršų.

Jis sustojo šalia keistos konstrukcijos, įtvirtintos tarp keturių kolonų.

- Man baugu, - sumurmėjo Rikas.

Vyriškis suprato, jog tai liftas, vežantis aukštyn į viršutinį miesto lygį.

Šios transporto priemonės buvo ypač reikalingos. Gamyba vyko apačioje, o produktų vartojimas - viršuje. Žemutiniame Didmiestyje gražiai supakuotos cheminės medžiagos bei maistas keliaudavo į Aukštutinį Didmiestį, kurių gyventojai naudodavosi tarnaičių, sodininkų, vairuotojų, statybininkų paslaugomis. Juodadarbių perteklius taip ir likdavo šešėliuose.

Nekreipdamas dėmesio į išgąstingą Riko veido išraišką Terensas su nuostaba klausėsi savo paties įnirtingo širdies plakimo. Susijaudinimą nulėmė ne baimė, veikiau nuožmus pasitenkinimas, kad jis kils aukštyn, užlips ant šventojo betoninio pagrindo, nupurtys savo dulkes. Būdamas seniūnu jis turėjo tokią teisę. Žinoma, skvairų požiūriu, Terensas niekuo nesiskyrė nuo vietinių floriniečių, tačiau seniūno pareigos leisdavo jam nuvykti į Aukštutinį Didmiestį bet kokia proga.

O, Galaktika, kaip jis nekentė tų pasipūtėlių!

Giliai įkvėpęs Terensas susitvardė ir pamojo lifto prižiūrėtojui. Kokia prasmė puoselėti neapykantą? Jis daugelį metų gyveno Sarke. Taip, tame pačiame Sarke, visų skvairų gimtinėje, kur teko išmokti laikytis nuošalyje. Nevalia užmiršti savo įgūdžių. Tik ne dabar.

Suūžęs liftas nusileido iki apatinio lygio. Netrukus prasiskyrė sieną primenančios durys.

Prižiūrėtojas, pats kilęs iš Florinos, nužvelgė juos neslėpdamas pasišlykštėjimo.

- Esate tiktai dviese?

- Tiktai dviese, - patvirtino Terensas žengdamas į kabiną. Rikas nusekė įkandin.

Nė neketindamas uždaryti durų prižiūrėtojas pareiškė:

- Jūs, vyručiai, galėjote palaukti antros valandos ir pakilti viršun su užsakytu kroviniu. Man nemoka už tai, kad vežiočiau po du žmones. - Jis atsainiai nusispjovė. Be abejo, pasirūpino, kad seilės neužtikštų ant lifto grindų. - Kur jūsų tarnybiniai pažymėjimai?

- Aš esu seniūnas, - atšovė Terensas. - Ar nesimato iš drabužių?

- Apdaras nieko neįrodo. Aš nesiruošiu rizikuoti savo darbu vien todėl, kad jums galbūt pavyko kur nors nugvelbti uniformas. Parodykite asmens korteles.

Netardamas nė žodžio Terensas išsitraukė standartinį dokumentų aplanką, kurį vietiniai turėjo visada nešiotis su savimi: kortelę su registraciniu numeriu, tarnybinį pažymėjimą, mokesčių kvitus. Tarp jų puikavosi ir purpurinė seniūno licencija. Patikrinęs pastarąją prižiūrėtojas burbtelėjo:

- Nenustebčiau, jei ir šita būtų nudžiauta, bet tai jau ne mano reikalas. Turi dokumentus, gali važiuoti, nors, mano manymu, seniūnas tėra įmantresnis čiabuvio vardas. Kaip dėl kito vyruko?

- Aš esu už jį atsakingas, - tarė Terensas. - Jis gali keliauti su manimi, nebent norėtum iškviesti patrulius ir pasitikrinti taisykles.

Atvirai kalbant, Terensas nė trupučio negeidė susidurti su patruliais, tačiau jo pasiūlymas nuskambėjo pakankamai arogantiškai.

- Gerai jau, gerai. Neverta taip liguistai reaguoti. - Kabinos

durys užsitrenkė, virptelėjęs liftas pakilo aukštyn. Suirzęs prižiūrėtojas murmėjo sau kažką po nosimi.

Terensas nepastebimai vyptelėjo. Tokie kivirčai neišvengiami. Tie žmonės, kurie dirbo tiesiogiai skvairams, nepraleisdavo galimybės susitapatinti su valdovais ir pabrėždavo savo tikrąją menkystę griežtai laikydamiesi izoliacijos taisyklių. Šie “vadukai” buvo nusipelnę ypatingos likusių floriniečių neapykantos, neatmieštos įgimta, skvairams jaučiama baiminga pagarba.

Vos už trisdešimties pėdų vertikalaus atstumo durys prasivėrė į visiškai naują pasaulį. Kaip ir Sarko miestai, Aukštutinis Didmiestis iš karto patraukdavo akį savo spalvomis. Individualios struktūros - tiek gyvenamieji namai, tiek viešosios įstaigos - atrodė, lyg būtų sudėtingos, daugiaspalvės mozaikos dalelės. Žiūrint iš arti, visa tai priminė chaotišką kratinį, tačiau, nutolus per šimtą jardų nuo pastatų, tereikėdavo kryptelėti galva, ir atspalviai pakisdavo arba susiliedavo.

- Eime, Rikai, - paragino Terensas.

Šis spoksojo į atsivėrusį vaizdą išsproginęs akis. Čia nesimato jokių gyvybės požymių! Vien tiktai spalvoti akmenys. Jis nė negalvojo, jog namai gali būti tokie milžiniški. Vienai akimirkai sukirbėjus sąmonės gelmėms, gigantiškos apimtys lyg ir pasirodė matytos... Bet po sekundės atsiminimų žybsnis vėl prasmego tamsoje.

Pro šalį pralėkė antžeminė mašina.

- Ar ten skvairai? - sušnibždėjo Rikas.

Į juos tepavyko užmesti akį. Keli vyrai ežiuku kirptais plaukais dėvėjo plevėsuojančias, blizgančias, žydrai violetines palaidines, plačias, prie kelių susegamas aksomines kelnes ir ilgas aptemptas kojines, kurios žvilgėjo taip, tarytum būtų išaustos iš varinių siūlų. Jie nė nesiteikė pažvelgti į Riką su Terensu.

- Paprasčiausi jaunuoliai, - paaiškino seniūnas. Paskutinį kartą matė nesubrendusius skvairus dar Sarke, kur jiems ir buvo vieta. Angelams nederėtų blaškytis pragaro prieangyje. Vėl teko užgesinti beįsipliekiančias neapykantos žiežirbas.

Link jųdviejų atskriejo dvivietė plokščiadugnė skraidyklė. Naujo modelio su automatine oro kondicionavimo sistema. Ji sklendė vos per du colius nuo betoninio paviršiaus, aukštyn išlenkti dugno krašteliai padėjo susilpninti oro pasipriešinimą, bet ne gerai pažįstamą vėjo gūsių švilpesį, kurį išgirdęs iš karto su-

prasdavai, jog teks susidurti su patruliais.

Kaip ir kiti tvarkos sergėtojai, šiedu pasižymėjo įspūdingu stotu, plačiais veidais, galingais žandikauliais, juodais it derva plaukais, šviesiai rudu gymiu. Čionykščiams visi patruliai atrodė vienodi. Žvilgančios tamsios uniformos, išpuoštos sidabriniais ženkleliais bei sagomis su įmantriais ornamentais, dar labiau pabrėžė jų svarbą ir panašumą.

Vienas iš patrulių liko prie valdymo skydelio. Kitas iššoko iš mašinos.

- Dokumentus. - Mechaniškai peržiūrėjęs aplanką atidavė jį Terensui. - Ką čia veiki?

- Keliauju į biblioteką, pareigūne. Tai mano privilegija.

Patrulis atsigręžė į Riką.

- O tu?

- Aš...

- Jis - mano padėjėjas, - įsiterpė Terensas.

- Jam nepriklauso seniūno privilegijos.

- Būsiu už jį atsakingas.

Patrulis gūžtelėjo pečiais.

- Tavo reikalas. Seniūnai turi privilegijų, bet jie nėra skvairai. Neužmiršk to, vaikine.

- Taip, pareigūne. Beje, gal parodytumėte kelią į biblioteką?

Plonas mirtino adatinio ginklo vamzdis nukrypo į ryškiai raudoną dėmelę, kuri, porelei artėjant, įgavo purpurinį atspalvį.

Staiga iš Riko išsiveržė aistringas šūksnis:

- Kokia bjauri vieta!

Terensas žvilgtelėjo į jį neslėpdamas nuostabos. Prie tokios aplinkos seniūnas buvo įpratęs, nes daugelį metų gyveno Sarke, tačiau Aukštutinio Didmiesčio blizgesys ir jam pasirodė ganėtinai vulgarus. Kita vertus, ši vieta labiau priminė Sarką nei pati gimtoji skvairų planetą. Sarke ne visi žmonės galėjo pasigirti esą aristokratai. Skurdžiai sarkitai nedaug kuo skyrėsi nuo vidutinio floriniečio. Čia egzistavo tiktai piramidės viršus, ir biblioteka - geriausias šio fakto įrodymas.

Ji buvo didesnė beveik už visas, matytas Sarke. Didesnė, nei to reikėjo Aukštutiniam Didmiesčiui - štai, ką reiškia pigi darbo jėga. Terensas stabtelėjo prie vingiuoto trapo, vedančio link paradinio įėjimo. Spalvų žaismo sudarytas laiptų įspūdis trikdė klupčiojantį Riką ir tuo pačiu suteikė bibliotekos išorei archaiš-

kumo, tradicinio akademinių struktūrų bruožo.

Milžiniškoje ir tuščioje pagrindinėje salėje tvyrojo šaltis. Prie vieno stalo sėdinti bibliotekininkė atrodė panaši į mažutį sudžiūvusį žirnelį gigantiškoje ankštyje. Ji kilstelėjo galvą tarsi ketindama atsistoti.

Terensas skubiai prabilo:

- Aš esu seniūnas. Turiu ypatingas privilegijas. Esu atsakingas už savo bendražygį. - Jis ištiesė dokumentų aplanką.

Vėl pasilenkusi rūsčiaveidė bibliotekininkė ištraukė iš stalo plyšio metalinę kortelę ir atkišo ją Terensui. Pastarasis tvirtai prispaudė nykštį prie metalinio paviršiaus. Paėmusi kortelę moteris įgrūdo ją į kitą plyšį, virš kurio trumpam užsižiebė miglotas violetinis blyksnis.

- 242-asis kambarys, - pasakė ji.

- Ačiū.

Antrojo aukšto gardeliai priminė šaltas ir beasmenes ilgos grandinės jungtis. Kai kurios aptemusios stiklinės durys liudijo, kad už jų sėdi bibliotekos lankytojai. Bet dauguma kamarėlių buvo tuščios.

- Du šimtai keturiasdešimt du, - cyptelėjo Rikas.

- Kas nors ne taip?

- Nežinau. Jaučiuosi labai susijaudinęs.

- Kada nors anksčiau teko buvoti bibliotekoje?

- Nežinau.

Terensas spūstelėjo nykščiu apvalų aliumininį diskelį, į kurio duomenų saugyklą prieš penkias minutes bibliotekininkė nusiuntė informaciją apie lankytojo piršto atspaudą. Stiklinės durys prasivėrė ir, jiems įžengus vidun, tyliai užsidarė virsdamos juoda nepermatoma širma.

Kiekviena belangės patalpos siena buvo šešių pėdų ilgio. Blyškaus lubų švytėjimo nutviekstą kambarį vėdino oro kondicionavimo sistema. Priešais paprastą suolą stovėjo stalas su trimis “projektoriais”, kurių balzgani ekranai krypo žemyn trisdešimties laipsnių kampu. Po jais žvilgėjo valdymo pulteliai.

- Ar žinai, kas tai yra? - paklausė Terensas atsisėsdamas ir pamodamas savo apkūnia ranka į projektorius.

Rikas įsitaisė šalia seniūno.

- Knygos? - kilstelėjo vyriškis antakį.

- Na... - regis, Terensą apniko abejonės. - Tai nesunku atspėti, turint omenyje, kad mes esame bibliotekoje. Ar žinai, kaip dirbti su projektoriumi?

- Ne. Manau, kad ne, seniūne.

- Tikrai? Pagalvok.

Narsios Riko pastangos nieko gero nedavė.

- Atleiskite, seniūne.

- Aš tau parodysiu. Klausykis! Matai rankenėlę su užrašu "katalogas"? Aplinką ją išdėstytos abėcėlės raidės. Kadangi mums reikia enciklopedijos, pasuksime rankeną iki "E".

Jis taip ir padarė. Priblėsus lubų šviesoms, sužibo ekranai. Gelsvame fone nutvisko juodas tekstas. Priešais projektorius, tarsi liežuviai, iš stalo išlindo trys akinančiai blizgantys padėkliukai. Po akimirkos, Terensui spūstelėjus reikiamą mygtuką, jie nuslydo atgal į savo išpjovas.

- Mes neužsirašinėsime pastabų, - tarstelėjo seniūnas ir toliau aiškino: - "E" raidės sąrašą gausime pasukę šią rankenėlę.

Ekrane sumirgėjo abėcėlės tvarka išdėstyti informaciniai šaltiniai, knygų pavadinimai, autoriai, katalogų numeriai. Vaizdas sustingo ties įvairių enciklopedijų tomų stulpeliu.

- Mums reikia suspaudyti mygtukais norimos knygos pavadinimą ir jos numerį, - netikėtai pareiškė Rikas.

- Iš kur žinai? - atsisuko į jį Terensas. - Prisiminei?

- Galbūt. Nesu tikras. Man pasirodė, jog tai savaime suprantama.

- Tarkim, kad pats susigaudei.

Įvedus raidžių-skaičių kombinaciją, stiklas aptemo. Kai vėl prašviesėjo, jame atsispindėjo užrašas: "Sarko enciklopedija, 54-asis tomas, Sol-Spek."

- Klausyk, Rikai, - vėl prabilo Terensas. - Nenoriu, kad iš mano užuominų suprastum, ką esu sumąstęs. Pavartyk tomelį ir atidžiau peržvelk tas vietas, kurios tau pasirodys pažįstamos. Aišku?

- Taip.

- Gerai. Gali neskubėti.

Prabėgo keliolika minučių. Staiga Rikas sušvokštė ir pasuko rankenėlę prieš laikrodžio rodyklę. Kai tekstas ekrane sustingo, Terensas su pasitenkinimu perskaitė antraštę.

- Tu prisiminei? Neatspėjai?

Rikas energingai pakinkavo galva.

- Tiesiog šovė į galvą, jog tai kažkur girdėta, seniūne.

Straipsnyje buvo rašoma apie kosminės erdvės analitikus.

- Aš suvokiu teksto prasmę. Tuojau pamatysite. Tuojau. - Rikas negalėjo atgauti kvapo. Terensą, savo ruožtu, irgi užvaldė susijaudinimas.

- Štai, - parodė Rikas, - pažįstama dalis.

Jis perskaitė pastraipą žinovo balsu. Sunku patikėti, kad rašto pagrindų vyriškis buvo išmokęs iš Valonos.

- "Nenuostabu, kad kosminės erdvės analitikas pasižymi intravertišku charakteriu ir nesugeba deramai prisitaikyti prie visuomenės. Visiškai normalus žmogus neįstengtų paskirti didesnės sąmoningo gyvenimo dalies vienišai egzistencijai kosmose, kur tyrinėtų tarp žvaigždžių tvyrančią tuštumą. Tikėtina, jog tai viena iš priežasčių, nulėmusių Kosminės Erdvės Analizės Instituto oficialaus šūkio "Mes analizuojame Nieką" atsiradimą".

Rikas ištarė paskutinius žodžius kone spiegdamas.

- Ar tu supratai, ką skaitei? - pasiteiravo Terensas.

Mažasis vyrukas nudelbė seniūną liepsnojančiu žvilgsniu.

- Čia parašyta: "Mes analizuojame Nieką." Būtent tai aš prisimenu. Kažkada jiems priklausiau.

- Kosminės erdvės analitikams?

- Taip, - sušuko Rikas. Paskui tyliau pridūrė: - Man skauda galvą.

- Todėl, kad pagerėjo atmintis?

- Tikriausiai. - Jis nukreipė akis aukštyn į lubas ir suraukė kaktą. - Privalau prisiminti daugiau. Kažkur slypi pavojus. Siaubingas pavojus. O aš nenutuokiu, ką daryti.

- Bibliotekos lobynai - tavo žinioje. - Kruopščiai rinkdamas žodžius, Terensas stebėjo Riką. - Pasinaudok katalogu ir susirask informaciją apie erdvės analitikus. Pažiūrėsim, ar šis siūlo galas kur nors nuves.

Pastebimai drebėdamas, Rikas prilipo prie projektoriaus. Terensas pasislinko į šalį, suteikdamas jam daugiau vietos.

- Gal vertėtų patikrinti Vridžito "Traktatą apie kosminės erdvės analizės įrangą"? - paklausė Rikas. - Kaip manote?

- Tau spręsti.

Suspaudus katalogo numerį, po kelių sekundžių žvilgančiame ekrane nušvito užrašas: "Norėdami gauti šią knygą kreipkitės į bibliotekininką".

Skubiai ištiesęs ranką Terensas ištrynė užsakymą.

- Verčiau paieškok ko nors kito.

- Bet... - Rikas neryžtingai pakluso nurodymui. Peržvelgęs katalogą jis išsirinko Eningo “Kosminės erdvės sandarą”.

Ekrane vėl sužibo pasiūlymas kreiptis į bibliotekininką.

- Velniai rautų! - nusikeikė Terensas ir pakartojo užrašo ištrynimo procedūrą.

- Kas atsitiko? - paklausė Rikas.

- Nieko, nieko, - atsakė Terensas. - Nepradėk panikuoti. Aš tik nesuprantu...

Iš garsiakalbių, tūnančių projektorių šonuose, pasigirdo sausas, plonas bibliotekininkės balsas:

- 242-asis kambarys! Ar 242-ajame kambaryje kas nors yra?

- Ko reikia? - šiurkščiai atrėžė Terensas.

- Kokios knygos norite? - pasiteiravo moteris.

- Jokios. Labai dėkui. Mes paprasčiausiai mokomės dirbti su projektoriumi.

Stojo trumpa pauzė, tarytum bibliotekininkei būtų reikėję su kažkuo pasitarti. Jai prabilus, balsas nuskambėjo dygiau nei prieš kelias sekundes:

- Mano įrašai liudija, kad jūs pageidavote Vridžito “Traktato apie kosminės erdvės analizės įrangą” ir Eningo “Kosminės erdvės sandaros”. Teisingai?

- Mes rinkome atsitiktinius katalogo numerius, - atsakė Terensas.

- Ar galiu pasiteirauti, kam jums prisireikė šių knygų? - neatlyžo moteris.

- Juk sakiau, kad mes jų nenorime... Liaukis. - Pastarasis piktas šūksnis buvo skirtas Rikui, kuris pradėjo verkšlenti.

Dar po vienos pauzės balsas pasiūlė:

- Knygas gausite grįžę į registratūrą. Jums teks užpildyti anketą.

Terensas stvėrė Riko ranką.

- Eime.

- Turbūt mes pažeidėme taisykles, - suvirpėjo Rikas.

- Nesąmonės. Eime, nešdinamės iš čia.

- Anketos nepildysime?

- Gal kitą kartą.

Pašokęs nuo stalo Terensas nutempė Riką iš paskos. Jiedu

nusileido į vestibiulį. Išvydusi juos bibliotekininkė atsistojo.

- Štai, kur jūs. Palaukite minutėlę. Vieną minutėlę!

Abu vyrai nė nestabtelėjo.

Bent jau iki to momento, kai kelią užtvėrė patrulis.

- Kur taip skubate, vyručiai?

Pribėgusi bibliotekininkė vos atgavo kvapą.

- Jūs iš 242-ojo kambario?

- Kodėl mus sustabdėte? - griežtai paklausė Terensas.

- Argi ne jums reikėjo tų knygų? Netrukus jas surasime.

- Jau vėlu. Galbūt atvyksime rytoj. Nejau nesuprantate, kad man jos nerūpi?

- Biblioteka siekia patenkinti lankytojus, - perdėtai mandagiai tarė moteris. - Jūsų užsakymas bus tučtuojau įvykdytas. - Virš jos skruostikaulių nušvito du ryškūs taškai. Apsisukusi moteris nubėgo link nedidelių automatiškai atsivėrusių durų.

- Pareigūne, - kreipėsi į tvarkos sergėtoją Terensas. - Gal malonėtumėte...

Patrulis išsitraukė gana ilgą neuroninį rimbą, kurio drūtgalys atstojo kuo puikiausią vėzdą, jau nekalbant apie paralyžiuojančias ginklo savybes.

- Nagi, vyručiai, būkite mandagūs, - tarė jis. - Prisėskite ir luktelėkite, kol sugrįš ponia.

Pagyvenęs, apkūnus patrulis greičiausiai tyliai vegetavo bibliotekos sargybinio poste laukdamas pensijos, tačiau jis buvo ginkluotas, o tamsaus gymio veide spinduliavo veidmainiškai linksma išraiška.

Terenso kakta išrasojo, stuburkaulį nutvilkė prakaito lašai. Jis akivaizdžiai pervertino savo galimybes. Kruopščiai sukurtame plane žiojėjo spragos. Nederėjo elgtis taip kvailai ir neapgalvotai. Sveiko proto balsą užgožė velniškas troškimas įsibrauti į Aukštutinį Didmiestį, pasivaikščioti bibliotekos koridoriais tarytum jis būtų sarkitas...

Vieną desperatišką akimirką seniūną apėmė noras užpulti patrulį, bet jam neprisireikė to daryti.

Už tvarkos sergėtojo nugaros kažkas blykstelėjo. Patrulis atsigręžė vieną sekundę per vėlai - sulėtėjusią reakciją įtakojo senyvas amžius. Iš rankų išplėštas neuroninis rimbas prigludo prie jo smilkinio, vyrui nespėjus net surikti. Suparalyžiuotas kūnas dribtelėjo ant grindų.

Rikas sustūgo iš džiaugsmo. Jam pritarė nuostabos kupinas Terenso šūksnis:

- Valona! Terauna mane visi Sarko velniai, *Valona*!

4. MAIŠTININKAS

Beveik iš karto susitvardęs Terensas paragino:

- Laukan. Greičiau!

Instinktai liepė nutempti be sąmonės gulintį patrulį į didžiosios salės kolonų šešėlius, tačiau tam aiškiai nebuvo laiko.

Išbėgus pro duris, juos apakino ryški ir šilta popiečio saulė, nudažiusi Aukštutinio Didmiesčio pastatus oranžiniais atspalviais.

- Paskubėkime, - nervingai sukuždėjo Valona, bet Terensas laiku sugriebė jos alkūnę.

Nors seniūnas šypsojosi, jo balsas nuskambėjo griežtai:

- Nebėk. Sek man iš paskos. Lėtai. Ir laikyk Riką, kad jis neužsimanytų papustyti padus.

Trijulė nužingsniavo trapu žemyn vos kilnodami kojas, tarytum šios būtų įklimpusios į klijus. Ar tik neatsklido iš bibliotekos garsai? Pernelyg įsiaudrino vaizduotė? Terensas nedrįso atsisukti.

- Čionai, - parodė jis į mirgantį ženklą su užrašu "Ligoninės priimamasis", kurio švytėjimas nepajėgė varžytis su akinančiais Florinos saulės spinduliais.

Praėję pagrindinį įėjimą jie nėrė pro šonines duris ir atsidūrė tarp dviejų visiškai baltų sienų, tarsi svetimkūniai, juoduojantys aseptiniame koridoriaus žvilgesyje.

Iš tolumos į juos žvelgė moteris su uniforma. Neryžtingai mindžikuodama vietoje ji susiraukė, paskui nupėdino link trijulės. Nieko nelaukdamas Terensas movė į kitą koridorių, po keliasdešimties pėdų vėl pasuko už kampo. Galima įsivaizduoti, kokių įtarimų jie sukėlė pro šalį kulniuojantiems sarkitams. Vietiniai Florinos gyventojai nevaikščiodavo viršutiniuose ligoninės lygiuose be sargybinių. Kaip tokiu atveju elgiasi skvairai?

Galų gale juos kas nors sustabdys.

Terenso širdis pradėjo įnirtingai plakti, kai jis išvydo niekuo neišsiskiriančias duris su etikete: "Į čiabuvių lygį". Įstūmęs Riką su Valona į liftą, pats šoko pavymui. Švelnus besileidžiančios

kabinos ūžimas buvo pats maloniausias garsas iš visų, kurių teko klausytis per visą dieną.

Didmiestyje dunksojo trijų rūšių pastatai. Daugiausiai - žemutinio lygio, maždaug keturių aukštų namai, iškilę po betoniniu sluoksniu. Darbininkų būstai, fabrikai, kepyklos, nuotekų valymo įstaigos. Aukštutiniame Didmiestyje buvo įrengti sarkitų apartamentai, teatrai, biblioteka, sporto salės. Tačiau kai kurie pastatai turėjo įėjimus tiek viršuje, tiek apačioje. Pavyzdžiui, patrulių nuovados arba ligoninės.

Taigi iš pastarųjų galėjai nepastebimai nusileisti žemyn ir tokiu būdu išvengti krovininių lėtaeigių liftų bei perdėtai pareigingų šių prižiūrėtojų. Žinoma, vietiniai neturėjo teisės to daryti, tačiau toks nusižengimas tebuvo menkniekis, palyginti su patrulio užpuolimu.

Atsidarius lifto durims, juos pasitiko pažįstamos aseptinės sienos. Tiesa, ne tokios švarios, tarytum rečiau būtų valomos. Skirtingai nuo viršutinio lygio, apačioje nesimatė suoliukų. Užtat aiškiai girdėjosi nerimastingų balsų klegesys, sklindantis iš laukiamojo, kuriame grūdosi suvargę vyrai bei išsigandusios moterys. Vienintelė priimamojo seselė bergždžiai stengėsi ką nors suvokti iš chaotiško triukšmo nuotrupų.

Ji piktai kamantinėjo nesiskutusį senį, kuris maigė savo subrizgusių kelnių klostes ir nuolankiu, monotonišku balsu atsakinėjo į klausimus.

- Kuo būtent skundžiatės?.. Ar ilgai kankina tie skausmai?.. Anksčiau esate buvęs ligoninėje?.. Klausykite, žmones, kodėl varginate mus dėl kiekvieno mažmožio? Sėdėkite čia, kol ateis gydytojas ir paskirs jums vaistus.

Šaižiai surikusi: “Sekantis!” ji pažvelgė į sieninį laikrodį ir burbtelėjo sau kažką po nosimi.

Terensas, Valona bei Rikas atsargiai spraudėsi pro minią. Patekus į saviškių floriniečių ratą, merginos liežuvis, regis, nusimetė paralyžiaus pančius.

- Aš privalėjau ateiti, seniūne, - šnibždėjo ji. - Labai jaudinausi dėl Riko. Maniau, kad nesugrąžinsite jo į namus...

- Verčiau papasakok, kaip sugebėjai nusigauti į Aukštutinį Didmiestį, - tarstelėjo per petį Terensas, stumdamas į šonus nesipriešinančius floriniečius.

- Nusekiau jums iš paskos. Mačiau, kaip pakilote į viršų kro-

vininiu liftu. Kai jis nusileido, pasakiau prižiūrėtojui, kad keliauju su jumis.

- Ir jis priėmė tave?

- Kai šiek tiek papurčiau.

- Terauna mane Sarko velniai, - sudejavo Terensas.

- Aš turėjau tai padaryti, - sulemeno Valona. - Tada pamačiau, kaip patruliai nurodė jums, link kokio pastato eiti. Jiems pradingus, nusekiau jums įkandin. Tik nedrįsau įžengti vidun. Nežinojau, ką daryti, todėl pasislėpiau. O vėliau pastebėjau, kad jus išeinančius sustabdo patrulis...

- Ei, žmonės! - nekantriai sugriaudėjo gaižus seselės balsas. Atsistojusi ji barškino metaline lazdele į savo stalo paviršių, kol aplinkui susispietę čionykščiai susiprato nutilti.

- Nebandykite pasprukti. Ateikite čia. Iš pradžių jus turi patikrinti gydytojas. To betrūko, kad kiekvienas, užmanęs laisvadienio, vaizduotų ligonį.

Nepaisydama raginimų trijulė nugrimzdo į Žemutinio Didmiesčio prieblandą. Čiabuvių Kvartale - anot sarkitų - tvyrojo nemalonūs kvapai ir triukšmas, o viršutinis lygis vėl buvo virtęs paprasčiausiu stogu. Nors Rikas su Valona jautė palengvėjimą išsivadavę iš slegiančios, demonstratyviai prabangios skvairų aplinkos, Terensą tebegraužė nerimo kirminas. Jie pernelyg toli nužengė, ir nuo šiol prasižengėlių visur tykos pavojai.

Šioji mintis vis dar sūkuriavo sudrumstame sąmonės verpete, kai Rikas sušuko:

- Pažiūrėkite!

Terenso gerklė išdžiūvo.

Prieš akis atsivėręs vaizdas tikriausiai keldavo čionykščiams didžiausią siaubą. Atrodė, tarsi iš vienos Aukštutinio Didmiesčio angos išniro gigantiškas paukštis, užstojęs saulę ir paskandinęs vieną miesto dalelę tamsoje. Be abejo, ginkluota antžeminė patrulių mašina neturėjo nieko bendro su paukščiu.

Klykdami vietiniai pakriko į visas puses. Net ir stokodami rimtos priežasties bijoti, jie vis tiek išsilakstė. Vienas vyras, beveik užstojęs mašinai kelią, nenoriai pasitraukė į šoną. Jis kulniavo įsigilinęs į savo mintis, kai netikėtai pajuto šešėlio vėsą. Žmogus šaltai apsidairė, lyg būtų vienintelis ramybės lašelis chaoso jūroje. Vidutinio ūgio žaliūkas puikavosi groteskiškai plačiais pečiais. Pro perplėštą marškinių rankovę matėsi galingi raume-

nys, savo dydžiu niekuo nenusileidžiantys normalaus žmogaus kojai.

Terensas susvyravo, o be jo nurodymų Rikas su Valona nedrįso nieko griebtis. Vidinį seniūno ryžtą slopino karštligiškos dvejonės. Tarkim, jie puls bėgti - tiktai kur? O ką darys likę vietoje? Gal tvarkos sergėtojai persekioja kažką kitą, tačiau žinant, kad bibliotekoje be sąmonės guli patrulis, tokia tikimybė - labai jau menka.

Link trijulės sunkiu žingsniu atlapnojo plačiapetis. Prabėgdamas pro juos vienai sekundei stabtelėjo, lyg būtų suabejojęs, ar teisingai elgiasi.

- Korovo kepykla, antras namas iš kairės. Už skalbyklos, - nerūpestingai tarstelėjo jis ir pasuko atgal, iš kur atėjo.

- Eime, - sumurmėjo Terensas.

Skuosdamas tolyn seniūnas jautė, kaip jį išmušė prakaitas. Mašinos riaumojimą nustelbė patrulių iškriokti įsakymai. Dirstelėjęs per petį jis išvydo, kaip iš skraidyklės išvirsta pustuzinis uniformuotų vyrų. Jiems nekils problemų sugauti nusikaltėlius. Prakeikti seniūno drabužiai išsiskyrė iš aplinkos neką prasčiau negu Aukštutinį Didmiestį remiančios kolonos.

Bėglių kryptimi nulėkė du patruliai. Nežinia, ar juos pastebėjo, tačiau tai neturėjo reikšmės. Abu vyrai susidūrė su žaliūku, kuris ką tik šnekėjo su Terensu. Visa tai įvyko gana arti, todėl aiškiai girdėjosi kimus plačiapečio riksmas bei griausmingi patrulių keiksmai. Seniūnas stumtelėjo Riką su Valona, kad šie slėptųsi už namo kampo.

Apšviestas, pustuzinyje vietų suskilęs plastikinis užrašas ant sienos skelbė, jog čia - Korovo kepykla. Pro atviras duris sklindantis nuostabus, su niekuo nesupainiojamas aromatas liudijo tą patį. Neliko kitos išeities, tik žengti vidun.

Iš kambario, kuriame blankiai žvilgėjo miltais ištepliotos radarinės krosnys, išlindo senis. Nelaukdamas, kol jis užduos klausimą, Terensas išskėtė rankas:

- Plačiapetis... - seniūną pertraukė iš lauko atsklidę šūksniai: “Patruliai! Patruliai!”

Senis kimiai paragino:

- Greičiau! Čionai!

- Kur? - nustėro Terensas. - Į krosnį?

- Šioji netikra.

Vienas po kito jie įsiropštė į tuščio duonkepio angą. Po tylaus spragtelėjimo prasivėrusi galinė krosnies siena pakibo ant vyrių, ir visi trys įvirto į ankštų, blausiai apšviestą kambarėlį.

Dėl prasto vėdinimo, siaura patalpa buvo prakvipusi alkį žadinančiais duonos kvapais. Valona šypsojosi Rikui, protarpiais patapšnodama jam per petį. Vyriškis spoksojo į ją tuščiomis akimis, retsykiais pridengdavo delnais nuraudusį veidą.

- Seniūne... - prabilo Valona.

Šis nutraukė merginą suniurzgęs:

- Tik ne dabar, Lona. Prašau!

Atžagaria ranka perbraukęs sau per kaktą, jis pažvelgė į sudrėkusius krumplius.

Mirtinoje tyloje nuskambėjęs trakštelėjimas privertė visus sukrūpčioti. Terensas įsitempė, nesąmoningai iškėlė aukštyn sugniaužtus kumščius.

Pro atsivėrusią angą suglaudęs plačius pečius vidun spraudėsi jau anksčiau regėtas žaliūkas.

Nužvelgęs Terensą jis pralinksmėjo.

- Nagi, žmogau, nejau ketini kautis?

Seniūnas dirstelėjo į savo kumščius ir nuleido rankas.

Stambiojo vyriškio būklė atrodė daug prastesnė nei tuomet, kai trijulė pirmą kartą jį išvydo. Marškiniai virto draiskanomis, o ant skruosto puikavosi šviežias purpurinis rumbas. Mažutes akis beveik užgožė patinę vokai.

- Jie liovėsi ieškoję, - pareiškė vyriškis. - Spėju, kad esate alkani. Galėčiau pasiūlyti ko nors užkąsti. Mūsų maistas paprastas, užtat ganėtinai sotus. Ką pasakysite?

Į miestą atslinko naktis. Aukštutiniame Didmiestyje padanges apšvietė prožektoriai, bet apačioje tvyrojo šalta ir drėgna tamsa. Komendanto valandą namuose buvo draudžiama degti šviesą, todėl kepyklos viduje silpnai blyksinčią spingsulę teko slėpti, aklinai užtraukiant virš langų užuolaidas.

Prikimšęs pilvą šilto maisto daviniu Rikas jautėsi kur kas geriau. Pamažu atslūgo galvos skausmas. Nudelbęs žvilgsniu plačiapečio skruostą jis droviai paklausė:

- Pone, ar jus sužeidė?

- Truputį, - atsakė žaliūkas. - Nieko baisaus. Mano veikloje

tokie dalykai nutinka kasdien. - Jis nusijuokė pademonstruodamas didžiulius dantis. - Jie pripažino, kad aš netyčia sutrukdžiau persekioti kitus nusikaltėlius. Paprasčiausia atsikratyti čiabuviu štai taip... - Jis užsimojo, tarytum laikydamas rankoje nematomo ginklo buožę.

Rikas susigūžė, o Valona nevalingai prisidengė delnu galvą.

Stambusis vyriškis atsilošė čiulpdamas iš dantų maisto likučius.

- Aš esu Metas Korovas. Visi vadina mane kepėju. Kas jūs tokie esate?

Terensas patraukė pečiais.

- Na...

- Aišku, - linktelėjo kepėjas. - Tai, ko nežinau, niekam nepakenks. Galbūt, galbūt. Bet šiuo atveju jums reikėtų labiau manimi pasikliauti. Juk išgelbėjau jus nuo patrulių, ar ne?

- Taip. Ačiū. - Kažkodėl Terensas neįstengė padėkoti nuoširdžiai. - Kaip susigaudėte, kad patruliai persekioja mus? Aplinkui lakstė daugybė žmonių.

Korovas vyptelėjo.

- Nė vieno jų veidai nepriminė jūsiškių - baltų kaip kreida.

Terensas prisivertė išspausti šypseną, tačiau lūpos neklausė.

- Nelabai suprantu, kodėl jūs rizikavote savo gyvybe. Vis tiek ačiū. Žinau, kad padėka sotus nebūsi, bet šiuo metu daugiau nieko negaliu pasiūlyti.

- Jums ir nereikia nieko siūlyti. - Milžiniški kepėjo pečiai atsirėmė į sieną. - Taip elgiuosi pasitaikius menkiausiai progai. Asmeniškai jumis nesidomiu. Jei patruliai ką nors persekioja, bandau padėti tam žmogui visais įmanomais būdais. Nekenčiu patrulių.

Valona giliai atsiduso:

- Turbūt dažnai kyla nemalonumų?

- Be abejo. Pažiūrėkite. - Jis švelniai palietė pirštu rumbą, išvagojusį veidą. - Tikiuosi, nemanote, jog tai gali mane sustabdyti. Todėl ir pastačiau netikrą krosnį. Retsykiais tenka joje pasislėpti.

Išplėstose Valonos akyse suspindėjo išgąsčio bei susižavėjimo išraiška.

- Kas čia tokio? - tęsė kepėjas. - Ar žinote, kiek skvairų yra Florinoje? Dešimt tūkstančių. O kiek patrulių? Maždaug dvide-

šimt tūkstančių. Tuo tarpu čionykščių būtų ne mažiau, kaip penki šimtai milijonų. Jei visi sukiltume prieš juos... - jis spragtelėjo pirštais.

- Į mus būtų nukreipti adatiniai ginklai ir lazeriniai pabūklai, kepėjau, - pasakė Teresas.

- Aha, tuomet turėtume įsigyti savų mirtinų žaisliukų, - atšovė Korovas. - Jūs, seniūnai, pernelyg ilgai gyvenote šalia skvairų ir paprasčiausiai jų bijote.

Per vieną dieną Valonos pasaulis apvirto aukštyn kojomis. Šis žmogus kovėsi su patruliais ir kalbėjo su seniūnu be deramos pagarbos. Kai Rikas timptelėjo jos rankovę, mergina nustūmė savo globotinio pirštus ir liepė jam miegoti, nes pati geidė išgirsti, ką kalba plačiapetis vyriškis.

- Ne adatiniai ginklai ir lazeriniai pabūklai padeda skvairams valdyti Floriną, o šimtas tūkstančių seniūnų. - Nepaisydamas įsižeidusios Terenso veido išraiškos, kepėjas pratęsė: - Pavyzdžiui, jūs turite gražius ir švarius drabužius, nedidelį namelį. Guldau galvą, kad slepiate pas save knygų mikrofilmų kolekciją, važinėjate nuosava mašina. Jums negalioja komendanto valanda. Galite keliauti į Aukštutinį Didmiestį kada tik užsimanote. Visi žino, jog tokių malonių skvairai nedalina dykai.

Terensas pajuto neturįs teisės prarasti savitvardos.

- Na, gerai, - įsiterpė jis. - Ką seniūnai turėtų daryti? Įsivelti į peštynes su patruliais? Pripažįstu - aš prižiūriu miestelio gyventojus, rūpinuosi, kad būtų įvykdyta darbų kvota. Be to, saugau juos nuo nereikalingų problemų. Nejau to neužtenka? Vieną dieną...

- O taip, vieną dieną. Kas gali jos laukti? Man visiškai neįdomu, kas valdys Floriną, kai mes mirsime.

- Visų pirma, aš nekenčiu skvairų labiau negu jūs. Bet... - užsikirtęs Terensas paraudonavo.

Kepėjas nusijuokė.

- Nagi, pirmyn. Pakartokite. Aš neįduosiu jūsų už tai, kad negalite pakęsti skvairų. Ką tokio iškrėtėte, kad prie jūsų prisikabino patruliai?

Terensas prikando liežuvį.

- Pabandysiu atspėti, - tarė kepėjas. - Mane užgriuvę patruliai atrodė įsiutę kaip velniai. Bet ne todėl, kad skvairai įsakė jiems demonstruoti pyktį. Mačiau, kad jie dalyvauja gaudynėse,

tarsi šios būtų asmeninis iššūkis. Turbūt nokautavote vieną iš jų. Arba nužudėte.

Terensas nepratarė nė žodžio.

Tai nė kiek nesutrikdė kepėjo.

- Džiugu, kad mokate tylėti, seniūne, tačiau perdėtas atsargumas niekuo nepadės. Jums prisireiks pagalbos. Patruliai žino, kas jūs tokie.

- Ne, nežino, - skubiai atsakė Terensas.

- Nejau nepatikrino jūsų dokumentų Aukštutiniame Didmiestyje?

- Kas sakė, kad mes ten buvome?

- Galėčiau dėl to lažintis.

- Taip, jie matė mano pažymėjimą, bet abejoju, ar spėjo perskaityti pavardę.

- Užtat suprato, kad esate seniūnas. Jiems tereikės išsiaiškinti, kuris iš seniūnų šiandien buvo dingęs iš savo miestelio. Manau, kad jau dabar tai sužinojo. Jūs patekote į rimtą bėdą.

- Galbūt.

- Jokių “galbūt”. Norite pagalbos?

Jiedu kalbėjo pašnibždomis. Rikas susirangė kambario kampe ir užsnūdo. Valonos akys krypčiojo nuo vieno pašnekovo prie kito.

Terensas pakratė galvą.

- Ne, dėkui. Aš... aš kaip nors išsikapstysiu.

Kepėjas nusijuokė, tarytum būtų tikėjęsis panašaus atsakymo.

- Pažiūrėsim, kaip tai padarysite. Nenuvertinkite manęs vien todėl, kad nesu išsilavinęs. Turiu kitų privalumų. Pabūkite šią naktį čia ir viską apmąstykite. Gal vis dėlto nuspręsite priimti mano pasiūlymą.

Valona gulėjo spoksodama į tamsą. Lovą atstojo paprastas užtiesalas, numestas ant žemės, tačiau ji buvo pripratusi prie nepatogumų ir nekreipė į tai dėmesio. Priešais, ant kitos antklodės, kietai miegojo Rikas. Po jaudinančių įvykių, atslūgus galvos skausmui, jis visada kirmydavo kaip užmuštas.

Seniūnas atsisakė lovos, o kepėjas nusikvatojo (berods, šiam žmogui viskas kėlė juoką) ir išjungęs šviesą pareiškė, kad jis gali sėdėti tamsoje, jei tik pats to nori.

Valona niekaip negalėjo užsimerkti. Apie miegą neverta nė galvoti. Ar ji kada pajėgs vėl užmigti? Juk pakėlė kumštį prieš patrulį!

Nežinia kodėl, bet mergina pagalvojo apie savo tėvą ir motiną.

Prisiminimus gaubė migla. Ji bemaž prisivertė užmiršti ilgus netekties metus. Bet nūnai iš pasąmonės atsklido tylūs šnabždesiai - naktimis tėvai dažnai kalbėdavo tarpusavyje galvodami, kad mergaitė jų negirdi. Iš atminties gelmių išniro žmonės, kurie pasirodydavo namuose, atslinkus sutemoms.

Vieną naktį Valoną pažadino patruliai ir uždavė klausimus, kurių ji nesuprato, nors ir bandė atsakyti. Nuo to karto tėvai dingo kaip į vandenį. Jie išvyko visam laikui - sulaukusi tokio paaiškinimo, mergaitė buvo išsiųsta dirbti į fabriką, kai kiti bendraamžiai dar galėjo dvejus metus praleisti žaisdami. Žmonės žvelgė į Valoną iš aukšto ir neleido vaikams su ja bendrauti netgi po darbo. Ji išmoko slėpti savo jausmus. Išmoko nutylėti. Tokiu būdu užsitarnavo "Didžiosios Lonos" pravardę, pašaipas ir tvirtinimus, esą ji tikra bukagalvė.

Kodėl šio vakaro pokalbis priminė jai tėvus?

- Valona.

Balsas nuskambėjo taip arti, kad iš burnos atsklidęs kvapas palytėjo jos plaukus. Mergina įsitempė, tiek iš baimės, tiek iš drovumo, kadangi nuogą jos kūną tepridengė užtiesalo kraštelis.

Seniūnas sukuždėjo:

- Tylėk ir klausykis. Aš išeinu. Durys neužrakintos. Prižadu sugrįžti. Ar girdi mane? Supranti, ką sakau?

Ji ištiesė tamsoje ranką ir suspaudė pirštais Terenso delną. Atsakymas seniūną patenkino.

- Prižiūrėk Riką. Nepaleisk jo iš akių. Beje, Valona... - jis užsikirto ir prašneko tik po ilgos pauzės: - Per daug nepasitikėk tuo kepėju. Mes nepažįstame jo. Ar supratai?

Prieblandoje kažkas sumirgėjo, tyliai girgžtelėjo durys, ir Terensas išgaravo. Valona atsirėmė alkūne į grindis ir įsiklausė. Išskyrus Riko ir savo alsavimą, daugiau nieko negirdėjo.

Tvirtai užsimerkusi mergina susimąstė. Kodėl seniūnas, kuris tiek daug visko žino, taip kalba apie juos išgelbėjusį kepėją? Tuo labiau, kad šis nekenčia patrulių. Kodėl?

Kad ir ką seniūnas sakė, Valona buvo tikra dėl vieno dalyko.

Plačiapetis pasirodė laiku ir ėmėsi ryžtingų veiksmų nedvejodamas, tarytum būtų laukęs šių įvykių. Tarytum šiandienos nuotykį būtų kažkas suorganizavęs.

Mergina krūptelėjo. Kaip keista. Jei ne seniūno žodžiai, ji nė nepagalvotų apie tai.

Tylą suaižė garsi ir nerūpestinga pastaba:

- Ei, vis dar sėdite čia?

Ji sustingo, apšviesta prožektoriaus spindulio. Truputį atsipalaidavusi įsisiautė į antklodę. Žibintuvėlio blyksnis pakrypo į šoną.

Valona iš karto atspėjo, kam priklausė balsas, nes prieblandoje sušmėžavo kresna plačiapetė figūra.

- Maniau, jog išeisi kartu su juo, - tarė kepėjas.

- Su kuo, sere? - išlemeno mergina.

- Su seniūnu. Gali nešvaistyti veltui laiko apsimetinėdama.

- Jis sugrįš, sere.

- Pats taip sakė? Na, tuomet aiškiai suklydo. Patruliai jį sugaus. Tas seniūnas ne itin protingas, antraip būtų žinojęs, jog tyčia palikau duris praviras. Norėtum išeiti?

- Aš lauksiu seniūno, - atsakė Valona.

- Tau spręsti. Tiktai teks ilgai laukti. Šiaip ar taip, durys atidarytos. Gali eiti, kada tik užsimanysi.

Prožektoriaus spindulys nuslydo grindimis ir užkliudė blyškų, sukritusį Riko veidą. Nuo šviesos instinktyviai suvirpėjo miegančio vyro akių vokai, tačiau jis nepabudo.

Kepėjas mąsliu balsu pridūrė:

- Šis žmogus liks čia. Tikiuosi, supranti, jog durys atidarytos tau, o ne jam.

- Jis tik vargšas pasiligojęs... - išsigandusi sucypė Valona, bet Korovas pertraukė merginą:

- Tikrai? Žinok, aš mėgstu priglausti vargšus ligonius, ir sakau, jog šitas liks mano namuose. Patariu to neužmiršti.

Žibintuvėlio šviesa sustingo ties miegančio Riko veidu.

5. MOKSLININKAS

Daktaras Selimas Džansas nekantravo jau ištisus metus; deja, dirginantis pojūtis niekada neišblėsta, kad ir kiek laiko būtų praėję. Visgi, pastarieji metai privertė jį suvokti, jog sarkitų Civilinės Tarnybos nevalia skubinti, juolab kad didžiąją tarnautojų dalį

sudarė į Sarką perkelti floriniečiai, itin oriai saugojantys savo garbingą valdininko vardą.

Kartą daktaras Džansas paklausė senojo Abelio, Trantoro ambasadoriaus, kuris taip ilgai gyveno Sarke, kad iš jo batų tikriausiai išdygo šaknys, kodėl sarkitai leidžia jų niekinamiems žmonėms valdyti vyriausybines įstaigas.

Abelis primerkė akį laikydamas rankoje žalio vyno taurę.

- Tai politika, Džansai, - atsakė jis. - Politika. Praktinės genetikos reikalas, persisunkęs sarkitų logikos. Šis pasaulis niekuo neišsiskirtų iš kitų planetų, jei nevaldytų beribių Florinos aukso kasyklų. Kiekvienais metais jie nugriebia iš Florinos laukų ir kaimų jaunuomenės grietinėlę, kurią atskraidina į Sarką apmokymams. Vidutiniokus paskiria tvarkyti popierėlius, pildyti anketas, pasirašyti dokumentus, o pačius sumaniausius išsiunčia atgal į gimtąją planetą, kur jie tampa vietiniais miestų valdytojais. Kitais žodžiais tariant, seniūnais.

Daktarui Džansui, kosminės erdvės analitikui, atsakymas pasirodė nesuprantamas. Jis taip ir pasakė.

Abelis bakstelėjo į pašnekovą savo striuku seno žmogaus pirštu, kurio gelsvai pilką nagą užtemdė žalias taurės turinio švytėjimas.

- Iš jūsų būtų nekoks administratorius. Ir nebandykite prašyti manęs rekomendacijų. Viskas labai paprasta - protingiausi Florinos gyventojai nuoširdžiai stengiasi įsiteikti sarkitams, nes tarnaudami Sarkui jie pasirūpina savo gerove. Atsukus nugarą valdovams, jiems telieka vėl nugrimzti į varganos floriniečių egzistencijos liūną. O tai, mano drauge, ypač liūdna perspektyva.

Išlenkęs iki dugno vyno taurę, Abelis pratęsė:

- Maža to, tiek seniūnams, tiek Sarko valdininkams draudžiama turėti vaikų su floriniečiėmis. Jau nekalbant apie sarkitų moteris. Tokiu būdu nuolatos pasisavinami geriausi Florinos genai, todėl galima spėti, kad netolimoje ateityje planetoje teišliks medkirčiai ir vandens išnešiotojai.

- Tuomet jiems pritrūks tarnautojų?

- Nūnai šis klausimas niekam nerūpi.

Sėdėdamas viename iš Florinos Reikalų Skyriaus priimamųjų daktaras Džansas nekantriai lūkuriavo, kol floriniečių valdi-

ninkėliai nustos blaškytis po biurokratijos labirintą ir pagaliau praleis jį pro užtvarą.

- Daktaras Džansas? - žengė artyn pakumpęs nuo sėslios tarnybos senis.

- Taip.

- Eikite su manimi.

Būtų kur kas paprasčiau, jeigu jį iškviestų priimamojo ekrane žybtelėjęs atitinkamas numeris, o kelią parodytų fluorescencinė linija, bet kam to reikia, kai iki valios užtenka pigios darbo jėgos? Mąstydamas apie "pigią darbo jėgą", daktaras Džansas visų pirma galvojo apie vyrus, nes vyriausybinėse Sarko įstaigose dar nebuvo matęs nė vienos moters. Tiesa, florinietės kartkartėmis dirbdavo tarnaitėmis prašmatniuose namuose. Joms taip pat galiojo draudimas turėti vaikų. Perfrazuojant Abelį, toks darbas ir sarkitės - tai du nesuderinami dalykai.

Džansui buvo gestu pasiūlyta prisėsti priešais ministro pavaduotojo sekretorių. Blizgančios titulo raidės puikavosi išgraviruotos ant stalo. Žinoma, Florinos gyventojas negalėjo tikėtis tapti kuo nors daugiau negu paprastu valdininku, kad ir kiek kontoros gijų tampytų savo baltais pirštais. Tiek ministro pavaduotojas, tiek pats ministras buvo sarkitai, tačiau Džansas žinojo niekada neturėsiąs progos susitikti su jais šiame skyriuje. Galbūt tiktai aukštuomenės pokyliuose.

Jis atsisėdo, vis dar nekantraudamas. Bent tiek gerai, kad priartėjo prie tikslo. Sekretorius vartė užkoduotus bylos puslapius taip atidžiai, tarytum juose slypėtų visatos paslaptys. Gana jaunas valdininkas, turbūt neseniai baigęs apmokymus, kaip ir visi floriniečiai išsiskyrė labai šviesiu odos gymiu bei rusvais plaukais.

Daktarą Džansą užvaldė atavistinis susijaudinimas. Jis pats buvo kilęs iš Liberijos planetos, todėl nestokojo tamsiai rudo pigmento. Galaktikos pasauliuose retai kada pasitaikydavo tokie kūno spalvos kraštutinumai, kaip Liberijoje ar Florinoje. Paprastai dominuodavo tamsesni ar šviesesni atspalviai.

Kai kurie radikaliai nusiteikę jauni antropologai tvirtino, kad žmonių, gyvenančių tokiuose pasauliuose, kaip Liberija, išsivystymą nulėmė nepriklausoma ir tuo pat metu konvergencinė* evoliucija. Vyresnieji kolegos su panieka atmesdavo aiškinimus, esą

*Konvergencinis - sueinąs į vieną tašką.

visuose Galaktikos pasauliuose tiesiog susiliedavo įvairios rasės. Jų manymų, gimtojoje planetoje, kad ir kur šioji slypėtų, žmonija jau buvo pasiskirsčiusi į skirtingos pigmentacijos pogrupius.

Daktaro Džanso nepatenkino nė vienas iš šios problemos aiškinimų. Neretai jis pats sugaudavo save bemąstantį apie žmonių prigimtį. Kad ir kaip būtų keista, bet tamsiuose pasauliuose išliko nemažai legendų apie praeities konfliktus. Pavyzdžiui, gimtosios daktaro planetos mitai bylojo apie laikus, kai vyko karas tarp skirtingos pigmentacijos žmonių. Kovą pralaimėję rudaodžiai įkūrė Liberiją.

Išvykęs į Arktūro Kosminių Technologijų Institutą, įsigilinęs į savo profesijos sritį, Džansas išmetė iš galvos kvailas pasakėles. Nuo to meto tik vieną vienintelį kartą prisiminė šiuos klausimus, kai darbo reikalais užklydo į Kentauro sektorių. Vienas iš tenykščių senovinių pasaulių didžiavosi tūkstantmečių trukmės istorija ir tokia archaiška kalba, kad jos dialektas galėjo būti seniai pražuvusios mitinės anglų kalbos variantu, kuriame egzistavo netgi specialus žodis, apibūdinantis tamsaus gymio žmogų.

Kam, po galais, reikalingas žodis, reiškiantis tamsiaodį? Juk niekas nekuria ypatingų apibrėžimų žmonėms su mėlynomis akimis, didelėmis ausimis arba garbanotais plaukais. Nėra jokio...

Jo mintis nutraukė manieringas sekretoriaus balsas:

- Pasak įrašų, jūs lankėtės mūsų įstaigoje ir anksčiau.

Daktaras Džansas tarstelėjo su vos pastebimu atšiaurumu:

- Taip, sere.

- Bet ne pastaruoju metu.

- Teisybė.

- Jūs tebeieškote erdvės analitiko, pražuvusio... - sekretorius pervertė bylos lapus, - ...prieš vienuolika mėnesių ir trylika dienų.

- Taip.

- Per visą tą laiką, - tęsė sekretorius neįtikėtinai sausu ir abejingu balsu, - negavome jokių įrodymų, jog toks žmogus būtų pasirodęs sarkitų teritorijoje.

- Paskutinį kartą jis buvo pastebėtas kosminėje Sarko erdvėje.

Florinietis sekretorius vienai sekundei įsmeigė į daktarą Džansą savo blyškiai mėlynas akis, paskui skubiai nuleido jas žemyn.

- Gal ir taip, tačiau mes neturime įrodymų, kad jis būtų *nusileidęs* į Sarką.

Neturime įrodymų! Mokslininkas kiečiau suspaudė lūpas. Ilgus mėnesius tą patį aiškino Tarpžvaigždinės Erdvės Analizės Biuras.

Nėra nė menkiausių įrodymų, daktare Džansai. Mūsų manymu, jūs galėtumėte panaudoti savo jėgas geresniems darbams, daktare Džansai. Biuras pasirūpins, kad paieškos nenutrūktų, daktare Džansai.

Išvertus į normalią kalbą, tai reikštų - liaukis tuščiai švaistęs mūsų pinigėlius, Džansai!

Sekretorius tiksliai konstatavo, jog tai prasidėjo prieš vienuolika mėnesių ir trylika dienų, skaičiuojant standartiniu tarpžvaigždiniu laiku (žinoma, valdininkas nebūtų kaltas, jei šiuo atveju naudotųsi vietiniu laiko masteliu). Jis atskrido į Sarką likus dviem dienom iki nelemtos žinios, bet užuot pradėjęs įprastą Biuro įstaigų patikrinimą atsidūrė... kitais žodžiais tariant, įsisuko į nesuvokiamų įvykių verpetą.

Su juo susitiko čionykštis TEAB atstovas, liesas jaunuolis, išsiskiriantis nebent tuo, kad nuolatos žiaumojo kažkokį elastinį cheminės Sarko industrijos produktą.

Tik tada, kai patikrinimas buvo bemaž baigtas, vietinis agentas sugebėjo iškrapštyti šį tą iš savo atminties gelmių.

- Sulaukėme pranešimo iš mūsų žvalgo, daktare Džansai. Turbūt nieko svarbaus. Juk pažįstate *juos*.

Įprasta paniekinanti frazė: juk pažįstate *juos*. Vienai sekundei mokslininką užliejo pasipiktinimo banga. Jau ketino atrėžti, kad prieš penkiolika metų, pačiam teko padirbėti žvalgu, tačiau prisiminęs, jog iškentė šiose pareigose vos tris mėnesius, prikando liežuvį. Visgi pagieža privertė jį perskaityti žinutę ypač įdėmiai:

Prašau užmegzti ryšį su TEAB tiesiogine koduota linija. Išsamesnis pranešimas centriniam štabui, susijęs su ypatingos svarbos reikalu. Tai turės įtakos visai Galaktikai. Leidžiuosi į planetą minimalia trajektorija.

Raštelis aiškiai pralinksmino agentą. Ritmiškai čiaumodamas burnoje elastinę masę, jis tarė:

- Tik įsivaizduokite, sere. “Tai turės įtakos visai Galaktikai”.

Toks pareiškimas pernelyg drąsus netgi žvalgui. Susisiekiau su juo norėdamas gauti normalesnį paaiškinimą, bet tas žmogus tiesiog kartojo, jog visiems Florinos gyventojams iškilo grėsmė. Na, žinote, ant kortos pastatytos pusės milijardo žmonių gyvybės. Kalbėjo, kaip tikras psichopatas. Atvirai prisipažįstu, nejaučiu didelio potraukio tvarkyti reikalus su žvalgu, kai jis nusileis į planetą. Ką pasiūlysite?

- Ar turite jūsų pokalbio stenogramą? - paklausė daktaras Džansas.

- Taip, sere. - Porą minučių pasikrapštęs stalčiuje, agentas ištraukė mikrofilmą.

Mokslininkas įdėjo ritinėlį į projektorių ir susiraukė.

- Čia kopija, tiesa?

- Originalą išsiunčiau į Sarko Tarpplanetinio Transporto Biurą. Pamaniau, kad būtų geriau, jei nusileidimo aikštelėje to žmogaus lauktų greitosios pagalbos mašina. Jo būklė veikiausiai ne kokia.

Daktarą Džansą užvaldė instinktyvus noras sutikti su jaunuoliu. Kai kosmoso platybėse besidarbuojančiam vienišam analitikui sutrinka psichika, jo elgesys gali būti neprognozuojamas.

- Minutėlę, - staiga ištarė mokslininkas. - Kalbate taip, tarytum jis dar nebūtų nusileidęs.

Regis, agentas nustebo.

- Manau, kad žvalgas jau atskridęs, nors niekas apie tai man nepranešė.

- Tuomet susisiekite su Transporto Biuru. Nežinau, ar jis psichopatas, tačiau mūsų ataskaitose turi būti visos smulkmenos.

Kitą dieną, prieš išvykdamas iš planetos, erdvės analitikas užsuko į jaunojo agento kontorą. Džanso laukė daugybė reikalų kituose pasauliuose, todėl nieko nuostabaus, kad jis skubėjo. Išeidamas iš kabineto mokslininkas mestelėjo per petį:

- Kaip laikosi mūsų žvalgas?

- O... kaip tik norėjau apie tai pašnekėti. Transporto Biuras nieko apie jį negirdėjo. Išsiunčiau hiperatominių variklių energijos iškrovos pavyzdžius ir gavau atsakymą, jog artimojoje erdvėje jo laivas neužfiksuotas. Matyt vyrukas persigalvojo dėl nusileidimo į planetą.

Daktaras Džansas nusprendė atidėti išvykimą dvidešimt keturioms valandoms. Kitą dieną nusigavo į Sarksičio, čionykščio

pasaulio sostinės, Tarpplanetinio Transporto Biurą ir pirmą kartą susidūrė su floriniečiais biurokratais, neigiamai purtančiais galvas. O taip, jie sulaukė pranešimo iš atvykstančio TEAB analitiko, tačiau jo laivas nenusileido.

Tai labai svarbu, neatlyžo daktaras Džansas. Tas žmogus pasiligojęs. Nejau negavote jo pokalbio su vietiniu TEAB agentu stenogramos? Biurokratai išsprogino akis. Stenogramos? Ne, nė vienas jų nieko apie tai negirdėjo. Žinoma, labai gaila, jei žmogų kankina sveikatos problemos, tačiau nei Sarke, nei artimojoje kosminėje erdvėje nepasirodė joks TEAB laivas.

Grįžęs į savo viešbučio kambarį daktaras Džansas turėjo apie ką pamąstyti. Išvykimą vėl prisiėjo atidėti. Paskambinęs į registratūrą jis pasiprašė perkeliamas į kitus apartamentus, labiau pritaikytus ilgesniam gyvenimo viešbutyje laikotarpiui. Paskui suorganizavo audienciją su Ludiganu Abeliu, Trantoro ambasadoriumi.

Visą sekančią dieną jis praleido skaitydamas knygas apie sarkitų istoriją. Kai pagaliau atėjo laikas susitikti su Abeliu, mokslininkas nesitvėrė savo kailyje iš pykčio. Jis žinojo lengvai nepasiduosiąs.

Senasis ambasadorius elgėsi taip, tarytum tai būtų neoficialus pasimatymas. Paspaudęs erdvės analitikui ranką, jis iškvietė mechaninį barmeną ir neleido šnekėti apie reikalus, kol jiedu neišlenkė kelių taurelių. Pradžioje Džansui teko pasitenkinti niekuo neįpareigojančiu pokalbiu. Kamantinėdamas Abelį apie florniečių Civilinę Tarnybą mokslininkas sulaukė išsamaus paaiškinimo apie praktinę Sarko genetiką. Jo pyktis dar labiau sustiprėjo.

Džansas visada atsimins Abelį taip, kaip šis atrodė pirmąją jųdviejų susitikimo dieną. Po stulbinančiai baltais antakiais giliai įspraustos akys. Virš taurės vyno pakibusi kumpa nosis. Įdubę skruostai, pabrėžiantys veido ir kūno liesumą. Pagal negirdimos muzikos garsus lėtai linguojantis gembėtas pirštas. Džansas glaustai išdėstė istoriją. Abelis klausėsi nepertraukdamas.

Mokslininkui baigus šnekėti, ambasadorius švelniai palytėjo savo lūpas ir paklausė:

- Ar jūs asmeniškai pažįstate pradingusį žmogų?

- Ne.

- Nė sykio nebuvote su juo susitikęs?

- Retai kam nusišypso laimė susidurti su mūsų žvalgais-analitikais.

- Ar kada nors anksčiau jam buvo kilusios tokios iliuzijos?

- Ne, pasak centrinio TEAB įrašų, jei tik tai - iliuzijos.

- Jei? - kilstelėjo antakį ambasadorius, tačiau temos neplėtojo. - Kodėl gi jūs atvykote pas mane?

- Noriu pagalbos.

- Akivaizdu. Kokios būtent? Ką aš galiu padaryti?

- Tuojau paaiškinsiu. Sarkitų Tarpplanetinio Transporto Biuras nuskenavo artimąją kosminę erdvę, ieškodamas mūsų žmogaus laivo variklių energijos iškrovos ženklų, bet nieko nerado. Manau, kad sako teisybę. Žinoma, sarkitams nesvetimas melas, bet abejoju, jog jie išdrįstų pūsti miglą į akis žinodami, kad aš per porą valandų galiu lengvai viską patikrinti.

- Tiesa. Ir ką tai reiškia?

- Energijos pavyzdžių pėdsakai neaptinkami tik dviem atvejais. Kai erdvėlaivio nėra artimajame kosmose, kadangi jis atliko šuolį per hipererdvę, taip nusigaudamas į kitą Galaktikos regioną. Arba tada, kai laivas nutūpia planetoje. Negaliu patikėti, kad mūsų žmogus išnyko hipererdvėje. Net jeigu žvalgo tvirtinimai apie galaktinės reikšmės pavojų, iškilusį Florinai, tėra iliuzijos, jis nedvejodamas nusileistų į Sarką, kad praneštų apie tai reikiamoms instancijoms. Jis *nebūtų* persigalvojęs ir išvykęs. Turėdamas penkiolikos metų patirtį šioje srityje, galiu tai garantuoti. Kita vertus, jei žvalgas neišprotėjęs ir sako tiesą, tuomet šis reikalas pernelyg rimtas, kad jam būtų leista persigalvoti ir išgaruoti hipererdvėje.

Senasis trantorietis švelniai pamojavo pirštu.

- Vadinasi, esate tikras, kad jis Sarke?

- Visiškai. Vėl gi, egzistuoja dvi alternatyvos. Visų pirma, jeigu mūsų žmogų *išties* apėmė psichozė, jis galėjo nusileisti bet kurioje planetos vietoje, nebūtinai kosmouoste. Galbūt dabar klaidžioja kur nors pasiligojęs, pusiau amnezinės būsenos. Tai gana neįprasta, netgi žvalgams, tačiau tenka pripažinti, kad anksčiau buvo pasitaikę tokių dalykų. Paprastai, sąmonės užtemimai greitai praeina, ir priepuolių auka prisimena visas smulkmenas, susijusias su darbu. Galų gale kosminės erdvės analizė atstoja tokiems žmonėms visą gyvenimą. Dažniausiai netekusį atminties pasiseka aptikti, kai jis užklysta į viešąją biblioteką ir užsisako knygas apie erdvės analizę.

- Aišku. Norite, kad paprašyčiau Bibliotekos Tarybą pranešti jums, jei bus užfiksuotas panašus prašymas?

- Ne, abejoju, jog dėl to kiltų kokių nors nesklandumų. Aš pareikalausiu, kad standartinės kosminės erdvės analizės knygos būtų atidėtos į saugyklą, ir bet kuris žmogus, užsisakęs jas, bet neįstengęs įrodyti savo sarkitiškos prigimties, būtų apklaustas. Valdžia sutiks tai padaryti žinodama, kad šis planas nieko gero neduos.

- Kodėl?

- Todėl, kad esu tikras dėl vieno dalyko. - Drebėdamas iš įsiūčio, Džansas sududeno greitakalbe: - Mūsų žmogus, pamišęs ar sveiko proto, nusileido į Sarksičio kosmouostą, kaip ir ketino padaryti, o vėliau vietinė valdžia jį veikiausiai įkalino arba nužudė, kas labiau tikėtina. Aš pasistengsiu tai atsekti.

Abelis pastatė ant staliuko beveik tuščią taurę.

- Turbūt juokaujate? Nužudė?

- Jums atrodo, kad man linksma? Ką vos prieš pusvalandį pasakojote man apie Sarką? Ką pats sužinojau per pastarąsias dvidešimt keturias valandas skaitydamas knygas? O gi štai ką - Sarkas lobsta iš Florinos kirto laukų. Staiga atsiranda žmogus - galbūt beprotis, gal ir ne, - teigiantis, neva visų Florinos gyventojų gyvybėms gresia galaktinės reikšmės pavojus. Pažiūrėkite į stenogramą, kurioje užfiksuotas vietinio TEAB agento ir jo pokalbis.

Abelis paėmė iš Džanso mikrofilmo ritinėlį bei projektorių. Tada lėtai peržvelgė ekranėlyje slenkančias eilutes.

- Nepakankamai informatyvu.

- Žinoma. Čia kalbama apie pavojų. Sakoma, jog tai itin svarbu. Ir viskas. Tačiau mikrofilmo nereikėjo siųsti sarkitams. Net jei žmogus suklydo, vargu ar vietinė valdžia galėjo leisti, kad šie pamišėlio tauškalai - su sąlyga, jog tai *iš tikrųjų* pamišėlio tauškalai - pasklistų po visą Galaktiką. Neminint panikos, kuri greičiausiai kiltų Florinoje, sutrikusios kirto audinių gamybos, išlieka faktas, kad būtų demaskuoti niekingi Sarko-Florinos politiniai santykiai. Norint užkirsti tam kelią, tereikia pašalinti vieną žmogų, o stenogramos kopija nesuteikia man rimto pagrindo pradėti tyrimą, ir jie tai žino. Kaip manote, ar šiuo atveju sarkitus graužtų sąžinė dėl žmogžudystės? Pasaulis, propaguojantis tokius genetinius eksperimentus, apie kuriuos ką tik pasakojote, nesudvejotų nė akimirkos.

- Tad pasakykite, ko norite iš manęs? Atvirai kalbant, aš nesu galutinai įtikintas, - abejingai tarė Abelis.

- Išsiaiškinkite, ar sarkitai tiktai jį užmušė, - niūriai atsakė Džansas. - Guldau galvą, kad jums pavaldi čionykštė šnipinėjimo organizacija. O, tik nereikia išsisukinėti. Basčiausi po Galaktiką pakankamai ilgai, kad suvokčiau politines subtilybes. Iškaskite slapčiausią informaciją, tuo tarpu aš atitrauksiu valdžios dėmesį derėdamasis su Bibliotekos Taryba. Kai sužinosite žudikų tapatybes, noriu, kad Trantoras parodytų savo galią, idant nė viena planetos vyriausybė nemanytų galinti nebaudžiama nudaigoti TEAB atstovą.

Taip baigėsi pirmasis pokalbis su Abeliu.

Džansas buvo teisus dėl vieno dalyko. Spinduliuodami užuojautą sarkitų pareigūnai paslaugiai sutiko organizuoti paiešką bibliotekose.

Dėl kitko mokslininkas akivaizdžiai suklydo. Bėgo mėnesiai, o Abelio agentai taip ir nesugebėjo aptikti Sarke jokio pradingusio žvalgo - nei gyvo, nei mirusio.

Tai tęsėsi beveik metus. Džansas jau buvo pasiruošęs atsisakyti tyrimo. Jau buvo nusprendęs, jog dvyliktojo mėnesio pabaigoje nešdinsis iš planetos, kai netikėtai sulaukė žinių. Keisčiausia tai, kad šias pateikė ne Abelis, o vilties šiaudas, kurio pats ir griebėsi paieškų pradžioje. Gavęs pranešimą iš viešosios Sarko bibliotekos, nūnai Džansas sėdėjo Florinos Reikalų Biure, kitapus floriniečio valdininko stalo.

Susipažinęs su byla sekretorius užvertė paskutinį puslapį ir kilstelėjo galvą.

- Taigi kuo galėčiau jums padėti?

Džansas pasistengė kuo aiškiau ir tiksliau išdėstyti savo istoriją:

- Vakar, 16:22, man buvo pranešta, kad viešosios Sarko bibliotekos Florinos filiale sulaikytas ne sarkitų kilmės žmogus, kuris bandė surasti du standartinius kosminės erdvės analizės tekstus. Nuo tada iš bibliotekos nesu gavęs jokių žinių.

Jis pratęsė šiek tiek garsesniu balsu, kad nutrauktų iš sekretoriaus lūpų beišsprūstantį komentarą:

- Vakar, lygiai 17:05 , per telenaujienas išgirdau pranešimą, jog viešosios Sarko bibliotekos Florinos filiale buvo užpultas patrulis. Persekiojami trys nusikaltimu įtariami čiabuviai. Tačiau vakaro žiniose diktorius nepakartojo informacijos. Vis dėlto esu tikras, jog šios naujienos susijusios tarpusavyje. Neabejoju, kad

patruliai laiko įkalintą man reikalingą žmogų. Paprašiau leidimo vykti į Floriną, bet man jo nesuteikė. Subeteriu nusiunčiau reikalavimą, kad sulaikytas žmogus būtų atskraidintas į Sarką ir apklaustas, bet nesulaukiau jokio atsakymo. Štai, kodėl pasirodžiau Florinos Reikalų Biure. Vienas iš dviejų - arba aš keliauju ten, arba jis atvyksta čia.

- Sarko vyriausybė nepriima ultimatumų iš TEAB pareigūnų, - sausu balsu atsakė sekretorius. - Mano vyresnybė įspėjo, kad jūs tikriausiai domėsitės šiuo reikalu, ir liepė pranešti jums, jog žmogus, teiravęsis anksčiau išvardintų tekstų, drauge su dviem bendražygiais, seniūnu bei floriniete, iš tiesų įvykdė minėtą nusikaltimą ir buvo persekiojami patrulių. Deja, jų nepasisekė sugauti.

Džansas neslėpė užplūdusio kartaus nusivylimo:

- Jie paspruko?

- Ne visai. Nusikaltėlių pėdsakai veda į Meto Korovo kepyklą.

Mokslininkas nustebo.

- Jiems leista ten pasilikti?

- Ar pastaruoju metu jūs šnekėjote su jo kilnybe Ludiganu Abeliu?

- Ką tai turi bendro su...

- Mes turime informacijos, kad jūs dažnai lankotės Trantoro ambasadoje.

- Su ambasadoriumi nesimačiau visą savaitę.

- Siūlyčiau su juo susitikti. Mes leidome nusikaltėliams likti Korovo kepykloje iš pagarbos subtiliems tarpžvaigždiniams santykiams su Trantoru. Man buvo liepta pranešti jums, jei tik iškiltų tokia būtinybė, jog Korovas - manau, nenustebsite tai išgirdęs... - baltą valdininko veidą perkreipė neįprasta pašaipi išraiška, - ...labiau žinomas mūsų Saugumo Departamentui kaip Trantoro agentas.

6. AMBASADORIUS

Likus dešimčiai valandų iki Džanso ir sekretoriaus pokalbio, Terensas išėjo iš Korovo kepyklos.

Svyruodamas miesto gatvelėmis, seniūnas braukė ranka per gruoblėtas darbininkų trobesių sienas. Jei ne blyškus mirguliavimas, sklindantis iš Aukštutinio Didmiesčio, ir žibintuvėlių spin-

duliai, kurie tvyksčiojo nuo patrulių, žygiuojančių poromis arba trijulėmis, jis būtų nugrimzdęs į akliną tamsą.

Žemutinis Didmiestis priminė mieguistą, nuodingą monstrą, susirangiusį po žvilgančiu aukštutinės miesto dalies stogu. Kituose rajonuose ko gero burzgė krovininiai liftai, gabenantys į viršų produktus, bet lūšnynuose tvyrojo tyla.

Terensas susigūžė dulkėtoje alėjoje (į apniukusius kvartalus, plytinčius po betoniniu sluoksniu, vargiai beprasiskverbdavo netgi naktinė Florinos dulksna) išgirdęs tolumoje bildančius žingsnius. Po kelių sekundžių sušmėžavo šviesos dryžis, kuris už šimto jardų išblėso.

Patruliai žygiavo apatinėje miesto srityje kiaurą naktį. Daugiau jiems nieko nereikėjo daryti. Užuot švaistęsi ginklais, tvarkos sergėtojai keldavo baimę vien savo išvaizda. Šias vietas užliejusioje tamsoje galėjo knibždėte knibždėti nepageidaujamų žmogystų, ne tik grėsmingųjų patrulių, tačiau į tokius pavojus neverta kreipti dėmesio. Maisto parduotuvės bei dirbtuvės buvo gerai prižiūrimos; Aukštutinio Didmiesčio prabanga pernelyg toli; be to, plėšdamas iš vietinių, parazituodamas vargano saviškių gyvenimo sąskaita, ne ką tepraturtėtum.

Kituose pasauliuose paplitę nusikaltimai praktiškai neegzistavo čionykštėje tamsoje. Iš vargšų nėra ką vogti, o kelias link turtuolių - akylai saugojamas.

Terensui slenkant į priekį, jo veidą nutvieskė balzgana šviesa, sklindanti iš betoninio sluoksnio angos. Nesusiturėjęs Terensas pakėlė galvą.

Nepasiekiamos aukštybės!

Ar tikrai nepasiekiamos? Kiek kartų per visą gyvenimą keitėsi jo požiūris į Sarko skvairus? Vaikystėje patruliai atrodė, lyg sidabriniais taškeliais išmarginti juodi siaubūnai, nuo kurių sprukdavai kiek kojos neša net ir niekuo nenusikaltęs. Skvairai - tai mistiniai, be galo geri superžmonės, gyvenantys Sarko rojuje ir kantriai besirūpinantys kvailų Florinos vyrų bei moterų gerove.

Kiekvieną mielą dieną vaikai kartodavo mokykloje: tegul Galaktikos Dvasia globoja skvairus taip, kaip šie globoja mus.

O taip, pagalvojo Terensas, būtent! Tegul toji dvasia elgiasi su skvairais taip, kaip jie elgiasi su mumis. Seniūnas tvirtai sugniaužė kumščius.

Būdamas dešimties metų, jis turėjo parašyti mokykloje esė apie tai, kaip įsivaizduoja gyvenimą Sarke. Paprasčiausias kūrybinę vaizduotę bei stilių demonstruojantis darbas. Terensas beveik nieko apie tai neprisiminė, išskyrus vieną pastraipą, kurioje rašė, esą kiekvieną rytą didingi, dvidešimties pėdų ūgio skvairai susirinkdavo milžiniškoje salėje, spindinčioje kirto žiedų spalvomis, ir aptardavo floriniečių nuodėmes, su sielvartu pripažindami, kad jų kelias į dorybingumo viršūnę bus ilgas ir sunkus.

Esė labai patiko mokytojui, ir metų pabaigoje, kitiems berniukams ir mergaitėms toliau džiovinant galvas ties skaitymo, rašymo bei moralės subtilybėmis, Terensas buvo perkeltas į ypatingąją klasę, kurioje mokėsi aritmetikos, galaktografijos ir sarkitų istorijos. Sulaukęs šešiolikos metų, išvyko į Sarką.

Prisiminus didingąją dieną, seniūną persmelkė gėdos jausmas.

Terensas nusigavo iki miesto pakraščio. Kartu su švelniu vėjeliu padvelkė sodrūs kirto žiedų kvapai. Po kelių minučių jis atsidurs sąlygiškai saugiuose laukuose, kur nevaikščiojo patruliai, kur matėsi žvaigždės, tviskančios naktinių debesų properšose. Galės išvysti netgi ryškiai geltoną Sarko saulę, pusę gyvenimo švietusią tiesiai virš *jo*. Pirmą kartą pro erdvėlaivio iliuminatorių pastebėjus šią žvaigždę, spindinčią it akinantis marmuro gabalėlis, Terensą apėmė nenumaldomas troškimas parklupti ant kelių. Mintis, kad jis artėja link rojaus, ištirpdė net paralyžiuojančią kosminio skrydžio baimę.

Nusileidus į išsvajotą rojų, šešiolikmetį perdavė pagyvenusiam susiraukšlėjusiam floriniečiui, kuris pasirūpino, kad jis būtų išmaudytas ir tinkamai aprengtas. Pakeliui į gigantišką pastatą, senasis palydovas žemai nusilenkė pro šalį žingsniuojančiai figūrai.

- Nusilenk, - piktai sušnypštė senis jaunajam Terensui.

Sutrikęs vaikinas pakluso.

- Kas čia toks?

- Skvairas, tu, kvaiša kaimieti.

- Skvairas!?

Jis sustojo lyg įkaltas. Pajudėjo iš vietos tik tada, kai pajuto bakstelėjimą į šoną. Pirmą kartą akyse regėtas skvairas atrodė, kaip paprastas žmogus, o ne dvidešimties pėdų ūgio milžinas. Sužlugus iliuzijoms, kiti jaunieji floriniečiai turbūt greitai atsi-

gaudavo, bet tik ne Terensas, kurio viduje kažkas pasikeitė visam laikui.

Nė karto per savo apmokymus jis neužmiršo, jog skvairai tėra žmonės.

Dešimt metų jis praleido kruopščiai studijuodamas, o jei nesimokydavo, nevalgydavo ar nemiegodavo, privalėdavo mokytis įvairiausių smulkmenų. Kaip perduoti pranešimus, ištuštinti šiukšlių dėžes, žemai nusilenkti pro šalį praeinant skvairui, ir pagarbiai nusisukti į sieną, jei susidurdavo akis į akį su skvairų ledi.

Dar penkerius metus Terensas darbavosi Civilinėje Tarnyboje, kaip paprastai kilnojamas iš vienų pareigų į kitas, kad skirtingomis sąlygomis atsiskleistų jo sugebėjimai.

Kartą pas jį užsuko apkūnus, minkštakūnis florinietis, kuris draugiškai šypsodamasis spūstelėjo jaunojo valdininko petį ir pasiteiravo, ką šis mąsto apie sarkitus.

Užgniaužęs troškimą nusigręžti ir sprukti, Terensas pagalvojo, kad jo slaptos mintys ko gero pernelyg aiškiai atsispindi veido išraiškoje. Jis papurtė galvą ir murmėdamas išpylė banalybių srautą apie skvairų gerumą.

Vyptelėjęs storulis atsakė:

- Tu kalbi nerimtai. Ateik šį vakarą pas mus. - Jis padavė mažą kortelę, kuri po kelių minučių savaime suanglėjo ir galų gale virto pelenais.

Terensas priėmė pasiūlymą. Baimę nugalėjo smalsumas. Pasirodęs sutartoje vietoje jis susitiko su bendradarbiais, varstančiais naujoką konspiraciniais žvilgsniais, nors vėliau, kontoroje, jie tenudelbdavo vaikiną abejingomis akimis. Besiklausydamas jų jaunasis florinietis suvokė, kad ne jis vienintelis godoja neigiamas mintis apie sarkitus.

Jis sužinojo, jog kai kurie iš saviškių manė skvairus esant bjauriais niekšais, sunkiančiais iš Florinos turtus bei skandinančiais skurde vietinius neišsilavinusius varguolius. Jis sužinojo, kad atėjus laikui Sarką priblokš milžiniškas pasipriešinimas, o visi Florinos lobiai atiteks teisėtiems savininkams.

Kaip, pasiteiravo Terensas. Kartojo šį klausimą nesustodamas. Šiaip ar taip, skvairai ir patruliai turėjo ginklų.

Jie papasakojo apie Trantorą, gigantišką Imperiją, kuri per pastaruosius šimtmečius taip išsiplėtė, jog dabar jai priklausė pusė gyvenamų Galaktikos pasaulių. Su floriniečių pagalba, tvirtino sąmokslininkai, Trantoras sunaikins Sarką.

Bet jei toji Imperija tokia didelė, o Florina tokia maža, paprieštaravo Terensas - iš pradžių mintyse, paskui balsu, - ar neatsitiks taip, kad Sarką tiesiog pakeis galingesnis tironas? Jei kitos išeities nėra, verčiau rinktis skvairus. Šie bent jau gerai pažįstami.

Už tokius žodžius Terensas buvo išjuoktas ir pašalintas iš maištininkų grupelės. Sulaukė ir grasinimų, kad tylėtų kaip vandens į burną prisisėmęs, antraip galės atsisveikinti su gyvybe.

Tačiau po kurio laiko jis pastebėjo, jog sąmokslininkų tinklas praretėjo tiek, kad iš visos šutvės teliko minkštakūnis storulis.

Retsykiais vyrukas šnabždėdavosi su vienu ar kitu naujoku, bet Terensas nerizikavo perspėdamas jaunąsias aukas, jog tai tėra išbandymas. Jiems teks patiems sugalvoti būdų, kaip išsisukti.

Tam tikrą laiko dalį Terensas plušėjo Saugumo Departamente. Nedaug kas iš floriniečių galėjo tikėtis ten pakliūti. Tiesa, darbas neužtruko labai ilgai - Saugumo valdininkai įgaudavo tokią galią, kad juos paprasčiausiai tekdavo perkelti į kitas tarnybas.

Didelei savo nuostabai, Terensas išsiaiškino, jog egzistuoja ir tikros sąmokslininkų grupės, Florinos moterys ir vyrai, rezgantys pasipriešinimą. Dažniausiai juos vogčiomis finansuodavo Trantoras. Nors pasitaikydavo atvejų, kai būsimieji maištininkai manydavo, kad Florina pasieks pergalę be niekieno pagalbos.

Terensas daug mąstė apie šį reikalą. Jis kalbėdavo nedaug, elgdavosi nuolankiai, tačiau kas galėtų patikrinti galvoje sūkuriuojančias mintis? Vyriškis nekentė skvairų, iš dalies todėl, kad šie nebuvo dvidešimties pėdų ūgio, iš dalies todėl, kad jis neturėjo teisės pažvelgti į sarkitų moteris, iš dalies todėl, kad paklusniai tarnaudamas savo ponams Terensas suprato vieną dalyką - tie kvaišos pasipūtėliai neprilygsta jam nei išsilavinimu, nei protu.

Visgi jis nematė alternatyvos savo asmeninei vergovei. Neverta keisti idiotų sarkitų į bukagalvius Trantoro Imperijos gyventojus. O tikėtis, kad Florinos valstiečiai įstengtų patys imtis drastiškų veiksmų, būtų neįsivaizduojama kvailystė. Vadinasi, nėra jokios išeities.

Ši problema kankino jį daugelį metų - tuo metu, kai mokėsi; paskui, gavus menko valdininkėlio pareigas; vėliau, tapus seniūnu.

Visiškai netikėtai atsakymą pakuždėjo keistos aplinkybės,

kurių dėka į Terenso globą pateko niekuo neišsiskiriantis vyrukas, anksčiau buvęs kosminės erdvės analitiku, o nūnai veblenantis kažką apie mirtiną pavojų, kuris gresia Florinos vyrams bei moterims.

Pagaliau Terensas ištrūko į laukus. Naktinis lietus nusilpo iki pavienių lašų, tarp drėgnų debesų nušvito žvaigždės. Vyriškis giliai įkvėpė Florinos lobio ir jos prakeikimo, kirto, aromato.

Terensas nepuoselėjo jokių iliuzijų. Su seniūno pareigomis teks atsisveikinti. Į laisvųjų Florinos valstiečių luomą irgi nepavyks persikelti. Jis tapo bėgliu nusikaltėliu, ieškančiu prieglobsčio.

Deginanti mintis niekaip nedavė jam ramybės. Pastarąsias dvidešimt keturias valandas jis turėjo savo rankose grėsmingiausią, prieš Sarką nukreiptą ginklą, apie kurį kiti tegalėjo svajoti. Dėl to nekilo nė menkiausios abejonės. Terensas *žinojo*, kad Rikas viską prisimena teisingai, kad jis *išties* kažkada gilinosi į erdvės analizės sritį, kad jis *tikrai* buvo apdorotas sąmonės zondu. Maža to, vargšo žmogelio atsiminimuose slypėjo kažkas siaubingo... ir nepaprastai galingo.

Seniūnas galėjo duoti nukirsti galvą, jog tai tiesa.

Dabar Riką saugojo tariamas Florinos patriotas, kuris buvo ne kas kitas, kaip Trantoro agentas.

Terensą užliejo pyktis, sumišęs su kartėliu. Aišku kaip dieną, jog tas kepėjas - Trantoro šnipas. Kas gi dar iš Žemutinio Didmiesčio gyventojų turėtų tiek pinigų, kad sugebėtų pasistatyti netikrą radarinę duonkepę?

Negalima, kad Rikas liktų Trantoro pinklių voratinklyje. Jis *neleis*, kad taip įvyktų. Terensas buvo pasiruošęs bet kokiai rizikai. Koks skirtumas, ką darysi, kai jau esi užsidirbęs mirties bausmę?

Prie pat horizonto nušvito balzganas žvilgesys. Teks palaukti aušros. Patrulių stotys turės jo išvaizdos aprašymą, tačiau tapatybės identifikavimas užtruks mažiausiai porą minučių.

Per šias minutes jis paskutinį kartą taps seniūnu. Laiko užteks, kad būtų įvykdytas kraupus nusikaltimas, apie kurį Terensas netgi dabar nedrįso pagalvoti.

Praėjus dešimčiai valandų nuo pokalbio su sekretoriumi, Džansas vėl susitiko su Ludiganu Abeliu.

Kaip ir anksčiau, ambasadorius priėmė kosminės erdvės analitiką demonstruodamas oficialų nuoširdumą, nors viduje jautėsi šiek tiek prasikaltęs. Per pirmąjį pasimatymą (nuo tada prabėgo beveik vieneri standartiniai metai) jis nekreipė ypatingo dėmesio į Džanso pasakojimą, nes galvoje kirbėjo vienintelė mintis: ar tai gali padėti Trantorui?

Trantoras! Abelis tik apie tai ir temąstė, nors nepriklausė tiems kvailiams, garbinantiems žvaigždžių spiečių arba geltonąją "Erdvėlaivio ir Saulės" emblemą, kuria puikavosi karinės imperijos pajėgos. Trumpai tariant, ambasadorius nebuvo patriotas įprasta žodžio reikšme.

Jis dievino taiką, juolab kad Abeliui patiko senatvėje mėgautis vyno taure, švelnia muzikos ir kvepalų atmosfera, popiečio miegu ir tyliai lūkuriuoti artėjančios mirties. Tokie troškimai nesvetimi daugumai žmonių. Tuomet kodėl jiems skirta kentėti karo siaubus? Sušalti kosminės erdvė vakuume, išgaruoti atominio sprogimo bangoje, badauti bombų suvarpytoje planetoje?

Kaip paskatinti taikos procesą? Sveiku protu ir švietimu neįmanoma pasikliauti. Jei iš dviejų dalykų - taikos ir karo - žmogus nesusimąstydamas renkasi pastarąjį, kokie argumentai įstengtų pakeisti jo požiūrį? Kas gali būti išraiškingiau už pačias karo baisybes? Kokiais oratoriaus sugebėjimais reikėtų pasižymėti, norint perteikti bent dešimtąją dalį košmaro, kai regi suniokotą erdvėlaivį ir jo vaiduokliška krovinį?

Taigi atsisakius piktnaudžiavimo kariniais veiksmais, telieka viena išeitis - griebtis tų pačių karinių veiksmų.

Savo darbo kambaryje Abelis turėjo Trantoro žemėlapį, suprojektuotą tokiu būdu, kad galėtų parodyti, kaip plečiasi Imperija. Skaidriame, ovalo pavidalo kristale spindėjo trimatis Galaktikos atvaizdas. Jos žvaigždės žybčiojo tarsi baltos deimantinės dulkės, ūkai priminė šviesesnes ar tamsesnes miglos dėmeles, o pačiame centre švytėjo keli raudoni taškeliai, kitados įkūniję Trantoro respubliką.

Būtent, kitados. Prieš penkis šimtus metų Trantoro respubliką tesudarė penki pasauliai.

Istoriniame žemėlapyje galėjai išvysti įvairias Imperijos vystymosi stadijas. Pasukus rankenėlę per vieną padalą, pamatydavai, kaip pasikeitė Galaktika per penkiasdešimt metų, kaip Trantoro pakraštyje parausta žvaigždės.

Po dešimties padalų, tiksliau sakant, po penkių šimtmečių, purpuriniu atspalviu, tarsi kraujo dėme, nusidažys pusė Galaktikos.

Raudona spalva ne tik metaforiškai panešėjo į kraują. Trantoro respublika, prieš tapdama konfederacija, o vėliau ir Imperija, nužymėjo savo kelią žmonių lavonais, išsprogdintais priešų laivais, suniokotais pasauliais. Tačiau po karo raudonojoje zonoje įsigalėjo taika.

Nūnai Trantoras vėl svyravo ties pokyčių riba: jam virtus Galaktikos Imperija, purpurinis atspalvis užlietų daugumą žvaigždžių, ir tada žmonės sulauktų visuotinio taikos meto - *pax Trantorica*.

Abelis nuoširdžiai to geidė. Prieš pusę tūkstantmečio, prieš keturis šimtmečius, netgi prieš du šimtus metų, jis būtų nuožmiai pasipriešinęs Trantorui, tiems materialistams agresoriams, neapsakomai gobšiems, nepaisantiems kitų teisių, savosiose valdose žiūrintiems į demokratiją pro pirštus, bet pastebintiems menkiausius diktatūros ženklus svetimuose pasauliuose.

Ambasadorius jautė prielankumą ne pačiam Trantorui, o įsitvyrojusiai tvarkai. Todėl nieko nuostabaus, kad klausimas "Ar tai pagelbėtų sutvirtinti galaktinę taiką?" tapo "Ar tai gali padėti Trantorui"?

Deja, šio metu Abelis nežinojo atsakymo. Džansas akivaizdžiai linko prie paprasčiausios išeities. Trantoras privalo paremti TEAB ir nubausti Sarką.

Galimas dalykas, kad toks problemos sprendimas būtų geriausias, jei tik pavyktų surasti Sarko nusikaltimo įrodymų. Be šių, nevalia imtis jokių skubotų veiksmų. Šiaip ar taip, Imperijai teks elgtis labai atsargiai. Laisvieji pasauliai žino, jog Trantorui nedaug trūksta iki galaktinio dominavimo. Egzistuoja tikimybė, kad jie galėtų susivienyti ir stoti į karą, kurį Trantoras veikiausiai laimėtų, nors, gali būti, kad per kraujus pasiekta pergalė nedaug kuo tesiskirtų nuo pralaimėjimo.

Paskutinėje žaidimo stadijoje Imperija neturi teisės daryti neapgalvotų ėjimų. Štai, kodėl Abelis darbavosi labai lėtai, megzdamas savo voratinklį virš Civilinės Tarnybos labirintų, žvilgančios sarkitų karalystės, šypsodamasis ir nepastebimai užduodamas klausimus. Taip pat neužmiršo perspėti slaptųjų Trantoro agentų, kad šie sektų Džansą ir neleistų pykčio apakintam libe-

riečiui pridaryti nepataisomos žalos.

Abelį gerokai stebino nuožmus mokslininko įsiūtis. Kartą jis paklausė Džanso:

- Kodėl jūs taip susirūpinote dėl vieno agento likimo?

Amabasadorius tikėjosi išgirsti kalbą apie TEAB neliečiamybę ir Biuro pastangas dirbti visai žmonijai, o ne vienai planetai. Tačiau Abelis sulaukė kiek kitokio atsakymo.

Susiraukęs Džansas pareiškė:

- Todėl, kad visa tai nulėmė pasibjaurėtini Sarko ir Florinos ryšiai. Noriu juos ne tik demaskuoti, bet ir sunaikinti.

Senąjį trantorietį apėmė koktumo pojūtis. Visur ir visada atsirasdavo pasaulių, kurie nepaliaujamai priešinosi Galaktikos suvienijimui. Be abejo, socialinė neteisybė egzistuoja, tai - faktas. Be abejo, kartais tiesiog neįmanoma jos pateisinti. Tačiau tokias problemas reikia spręsti galaktiniu lygmeniu, ne kitaip. Iš pradžių būtina užbaigti karus ir nuslopinti tautinę nesantaiką, tik tada vertėtų susidomėti vidiniais planetų konfliktais, kuriuos, beje, nulėmė išorinės priežastys.

Džansas netgi ne florinietis. Kas tuomet įtakojo emocinę jo trumparegystę?

- Ką jums reiškia Florina? - paklausė Abelis.

Sekundę padvejojęs mokslininkas atsakė:

- Jaučiuosi šiek tiek giminingas tenykščiams.

- Jūs kilęs iš Liberijos. Bent man susidarė toks įspūdis.

- Taip ir yra. Todėl ir jaučiuosi artimas Florinai. Šiedu pasauliai tai - Galaktikos kraštutinumai.

- Kraštutinumai? Nesuprantu.

- Odos pigmentacija, - paaiškino Džansas. - Jie neįtikėtinai šviesus. Mes nepaprastai tamsūs. Tai kažką reiškia. Tai jungia mus. Suteikia bendrumo pojūtį. Senų senovėje mūsų protėviai turbūt nemažai prisikentėjo dėl savo išskirtinumo, gal net buvo pašalinti iš socialinės daugumos. Tam tikra prasme mes esame nelaimėliai - baltaodžiai ir tamsiaodžiai broliai.

Išvydęs apstulbinto Abelio žvilgsnį Džansas užsikirto. Šia tema jiedu daugiau niekada nekalbėjo.

O dabar, po metų, be jokio perspėjimo, be jokios išankstinės informacijos, tuo metu, kai šis beviltiškas tyrimas, nedavęs nė menkiausio rezultato, ėjo į pabaigą, o Džansas jau buvo bepra-

dedąs pasiduoti, užplūdo pribloškiančių įvykių gausa.

Ambasadorius žvelgė į erdvės analitiką, kurio įniršis nukrypo ne vien į Sarką, bet ir į Abelį.

- Manęs nejaudina tas faktas, kad esu sekamas jūsų agentų, - kalbėjo Džansas. - Suprantu, jūs privalote būti ypač atsargus ir neturite teisės niekuo pasitikėti. Tiek to. Bet kodėl nepranešėte, kad pavyko surasti mūsų žmogų?

Senasis trantorietis paglostė švelnų savo krėslo audeklą.

- Šis reikalas kur kas sudėtingesnis nei jūs įsivaizduojate. Mano nurodymu, visus pranešimus apie neteisėtas erdvės analizės duomenų paieškas turėjo gauti ir Trantoro agentai. Netgi maniau, kad jums reikėtų apsaugos. Tačiau Florinoje...

Džansas karčiai atšovė:

- Taip. Kokie mes kvailiai, kad apie tai nepagalvojome. Praleidome beveik metus mėgindami įrodyti, esą jis tūno kažkur Sarke. Kodėl anksčiau nesupratome, jog mūsų žmogus negali būti niekur kitur, *išskyrus* Floriną? Ką gi, mums - tiksliau, jums - pasisekė jį atrasti. Tikiuosi, padėsite man su juo susitikti?

Abelis išvengė tiesaus atsakymo pasiteiraudamas:

- Minėjote, kad sekretorius tvirtino, neva Korovas yra Trantoro agentas?

- Tai netiesa? Kurių galų jiems meluoti? Galbūt patys gavo neteisingą informaciją?

- Patikėkite, jie nemeluoja. Korovas dirbo mūsų agentu ištisą dešimtmetį, ir man kelia nerimą faktas, kad sarkitams tai nebuvo paslaptis. Įdomu, ką jie dar žino? Galbūt mūsų struktūra ne tokia tvirta, kaip mes manėme. Beje, ar nesusimąstėte, kodėl čionykštė valdžia taip geidė papasakoti jums, jog šis žmogus priklauso slaptosioms Trantoro tarnyboms?

- Nes tai gryna teisybė, kuri turėtų atšaldyti mano ryžtą. Matyt jie baiminosi, kad savo reikalavimais aš nepakenkčiau Sarko santykiams su Trantoru.

- Teisybė - tai diplomatų diskredituota prekė. Argi ne keista, kad sarkitai leidžia mums susipažinti su jų turima informacija, suteikdami progą aplopyti mūsų žvalgybos tinklus?

- Verčiau pats atsakykite į savo klausimą.

- Išduodami jums tikrąją Korovo tapatybę, jie demonstravo triumfą. Čionykščiai žino, kad jų duomenys daugiau niekuo nepagelbės ir nepridarys jokios žalos, nes prieš dvylika valandų

man pasisekė išsiaiškinti, jog vietinė valdžia kuo puikiausiai nutuokia, kam dirba Korovas.

- Kaip?

- Iš pačios paprasčiausios užuominos. Klausykite! Prieš dvyliką valandų Metą Korovą, Trantoro agentą, užmušė patrulis. Jo namuose besislapstantys du floriniečiai, moteris ir vyras, kuris greičiausiai ir bus jūsų ieškomas žvalgas, išgaravo. Pradingo lyg į vandenį. Labiausiai tikėtina, kad jie pakliuvo skvairams į rankas.

Surikęs Džansas bemaž stryktelėjo iš savo vietos.

Abelis pakėlė taurę vyno prie lūpų ir šaltai ištarė:

- Aš negaliu griebtis jokių oficialių veiksmų. Nužudytasis buvo florinietis, kaip ir dingusioji porelė. Neturime jokių įrodymų, kad vienas jų kilęs iš kitos planetos. Kaip matote, mus gražiai pergudravo. Lyg to nebūtų gana, dar pasityčiojo.

7. PATRULIS

Rikas matė, kaip žuvo kepėjas. Blasterio spinduliui pervėrus jo krūtinę, plačiapečio figūra be žado susmuko. Į sąmonę įsirėžęs kraupus vaizdas aptemdė beveik visus, žmogžudystę supusius įvykius.

Giliai viduje slypėjo migloti prisiminimai apie artėjantį patrulį, kurio įsitempusi ranka pakėlė ginklą. Kryptelėjęs galvą aukštyn kepėjas išsižiojo, bet taip ir nespėjo ištarti paskutinio žodžio savo gyvenime. Po šūvio Rikas išgirdo, kaip plūsteli kraujas, kaip rėkia žmonių minia, almanti į visas puses tarsi patvinusi upė.

Vienai sekundei tai sutrikdė Riko sąmonę, pagerėjusią po kelių valandų miego. Patrulis puolė link jo braudamasis tarp klykiančių moterų bei vyrų tarytum šie būtų virtę tiršta purvo bala, kurią reikėtų perbristi. Žmonių srautas nunešė Riką su Lona tolyn, įtraukdamas į verpetus, atslūgstančius tą pačią akimirką, kai virš galvų pasirodydavo tvarkos sergėtojų skraidyklės. Valona paragino savo globotinį bėgti link Didmiesčio pakraščio. Trumpam jis vėl virto išsigandusiu vakar dienos vaiku, nė iš tolo neprimindamas šio ryto suaugusio vyro.

Jis pakirdo brėkštant aušrai, kurios nesimatė belangėje patalpoje. Ilgą laiką Rikas tiesiog gulėjo mintimis tyrinėdamas savo

sąmonę. Kažkas joje per naktį sugijo. Kažkokios nutrūkusios dalelės susiliejo į vieną visumą. Beje, šis procesas prasidėjo prieš dvi paras, kai aiškiai atgijo jo “atmintis”, ir tęsėsi visą vakarykštę dieną. Kelionė į Aukštutinį Didmiestį ir biblioteką, patrulio užpuolimas ir pabėgimas, pagalbon atskubėjęs kepėjas - visa tai veikė jį it fermentas, ištempęs ilgai snaudusias bei sudžiūvusias sąmonės skaidulas, privertęs jas funkcionuoti. Pabudęs Rikas jautėsi taip, lyg jo galva vibruotų nuo vos pastebimo pulsavimo.

Vyriškis pagalvojo apie kosmosą ir žvaigždes, apie milžiniškas tylos atkarpas.

Galų gale jis pakreipė galvą į šoną ir sumurmėjo:

- Lona.

Mergina akimoju atsimerkė, pasirėmė ant alkūnės ir atsigręžė į jį.

- Rikai?

- Aš čia, Lona.

- Ar tu gerai jautiesi?

- Žinoma. - Jis nepajėgė nuslėpti džiaugsmingo susijaudinimo. - Jaučiuosi puikiai. Prisiminiau šį tą daugiau. Kažkada skridau laivu ir tiksliai žinau...

Ji nesiklausė. Nusisukusi nuo Riko, apsivilko suknelę, išlygino priekinę siūlę ir porą sekundžių nervingai krapštėsi prie diržo. Paskui ant pirštų galiukų nutipeno prie gulinčio vyro.

- Atleisk, Rikai, aš nenorėjau užmigti.

Pajutęs, kad užsikrėtė Lonos nerimu, jis paklausė:

- Kas nors ne taip?

- Ššš, nekalbėk taip garsiai. Viskas gerai.

- Kur dingo seniūnas?

- Jam... jam reikėjo išeiti. Gal verčiau dar pamiegok, Rikai?

Jis nustūmė merginos ranką.

- Nesijaudink dėl manęs. Aš tik norėjau papasakoti jam apie laivą.

Tačiau seniūnas buvo išnykęs, o Valona ne itin domėjosi jo žodžiais. Rikas apniuko ir pirmą kartą pajuto susierzinimą mergina, kuri elgėsi su juo kaip su vaiku, o ne suaugusiu vyru.

Į kambarį prasisunkė šviesa, atsidarius durims ir į vidų užėjus stambiajam kepėjui. Rikas išsigandęs sumirksėjo ir net neprieštaravo, kai Valonos ranka raminančiai apglėbė jo pečius.

Korovo lūpas perkreipė šypsena.

- Anksti atsikėlėte.

Porelė tylėjo.

- Viskas tik į gerą, - tarė kepėjas. - Šiandieną jūs išsikraustysite.

Valonos burna išdžiuvo.

- Jūs neįduosite mūsų patruliams?

Ji neužmiršo, kaip, seniūnui išėjus, šis žmogus spoksojo į Riką. Netgi dabar nenuleido nuo jo akių.

- Ne patruliams, - atsakė kepėjas. - Patikimiems žmonėms, su kuriais būsite saugūs.

Jis dingo iš kambario, bet netrukus sugrįžo nešdamas maistą, drabužius ir du vandens dubenius. Nauji rūbai atrodė keistokai.

Kol jiedu valgė, Korovas paaiškino:

- Turėsite naujus vardus ir gyvenimo istorijas. Privalote atidžiai klausytis ir viską gerai įsiminti. Jūs nesate floriniečiai, supratote? Jūs - brolis ir sesuo, kilę iš Votekso planetos. Apsilankėte Florinoje...

Pateikęs smulkmenas jis uždavė klausimus ir išklausė atsakymų.

Rikas su džiaugsmu pademonstravo, kaip funkcionuoja jo atmintis, bei įrodė turįs sugebėjimų mokytis. Tuo tarpu Valonos žvilgsnyje atsispindėjo nerimas.

Kepėjui nepraslydo tai pro akis. Jis kreipėsi į merginą:

- Jei sukelsi man bent menkiausių rūpesčių, išsiųsiu Riką vieną, be tavęs.

Stiprios Valonos rankos mėšlungiškai sutrūkčiojo.

- Galite manimi pasikliauti.

Įkišęs jiems į plačias krūtinės kišenes juodos odos korteles, Korovas išvedė porelę laukan.

Dienos šviesoje Rikas su nuostaba žvalgėsi į savo apdarus. Jis nė nenutuokė, jog drabužiai gali būti tokie įmantrūs. Kepėjas padėjo apsirengti, o kas pagelbės juos nusimesti? Valona nė iš tolo nepriminė kaimo mergaitės. Netgi jos kojos buvo apmuturiuotos plona medžiaga. Apsiavusi aukštakulnius batus Lona vos išlaikė pusiausvyrą.

Aplinkui besibūriuojantys žmonės spoksojo į trijulę išpūtę akis. Daugiausiai vaikai, turguje prekiaujančios moterys ir vengiantys darbo nuskurę dykūnai. Korovas nekreipė į juos dėmesio. Plačiapetis laikė rankoje tvirtą lazdą, kuri retsykiais, tarytum ne-

tyčia, atsidurdavo tarp smalsuolių kojų, jei tik šiek pernelyg prisiartindavo.

Jiems nutolus per šimtą jardų nuo kepyklos ir pasukus vos už vieno pastato kampo, išoriniai minios pakraščiai nerimastingai subruzdėjo, ir Riko akiratyje pasirodė juoda patrulio uniforma, išmarginta sidabrinėmis sagtimis.

Būtent tada įvyko nelaimė. Ginklas, šūvis ir pašėlęs bėgimas. Įdomu, ar kada nors egzistavo metas, kai jis nejautė baimės, kai iš paskos nesėlino patrulio šešėlis?

Jiedu sustojo viename iš apskretusių Didmiesčio kvartalų. Valona sunkiai dvėsavo; nauja jos suknelė nusidažė prakaito dėmėmis.

Rikas sušvokštė:

- Daugiau neturiu jėgų.

- Mes privalome pasislėpti.

- Tik ne taip. Paklausyk. - Jis ryžtingai nusikratė merginos rankos. - Paklausyk manęs.

Jausdamas, kaip atslūgsta išgąstis ir panika, Rikas tarė:

- Galbūt vertėtų elgtis taip, kaip norėjo kepėjas?

- Iš kur tu žinai, ko jis norėjo? - Valona nenustygo vietoje, geisdama skuosti, kur akys veda.

- Mes turėjome apsimesti svečiais iš kito pasaulio. Ne veltui jis davė mums šiuos, - susijaudinęs atkirto Rikas ir išsitraukęs iš kišenės mažąją kortelę pabandė ją atversti, tarsi tai būtų iš kelių puslapių susiūta knygelė. Veltui stengėsi. Juodą lopinėlį tesudarė vienas lapelis. Pirštais pakrapštęs jo kraštą, vyriškis išgirdo, tiksliau pajuto kažką trakštelint, ir tamsus odinis paviršius nusidažė pieno baltumo atspalviu, kuriame blykstelėjo užrašas. Net ir sunkiai jį suprasdamas Rikas pamėgino perskaityti skiemenis.

Galų gale jis pareiškė:

- Tai pasas.

- Kas?

- Šios kortelės suteiks galimybę mums išsigelbėti. - Jis buvo tuo tikras. Žodis “pasas” tiesiog šovė į galvą, ir viskas. - Nejau neaišku? Kepėjas norėjo, kad mes išvyktume iš Florinos. Erdvėlaiviu. Taip ir padarykime.

- Ne, - palingavo galva Valona. - Patruliai sustabdė jį. Nužudė. Mes negalime, Rikai, negalime.

Netekęs kantrybės vyriškis pratrūko:

- Tai būtų geriausia išeitis. Jie nesitikės iš mūsų tokio poelgio. Be to, išskristume kitu laivu, nes mūsiškį turbūt atidžiai saugo.

Kitu laivu. Bet kokiu laivu. Tie žodžiai nenumaldomai skambėjo ausyse. Koks skirtumas, ar tai gera mintis, ar ne. Jis tiesiog geidė pakliūti į erdvėlaivį. Būti kosminėje erdvėje.

- *Prašau*, Valona.

- Gerai. Jei tikrai taip manai. Aš žinau, kur yra kosmouostas. Vaikystėje neretai bėgdavome ten pažiūrėti, kaip į dangų skrenda laivai.

Jiedu vėl pajudėjo. Ties Riko sąmonės slenksčiu krebždėjo menkutis nerimo jausmas. Kažkokie netolimos praeities prisiminimai, kurių jis niekaip negalėjo atgaminti.

Dirginančios minties pavyko atsikratyti pagalvojus apie jų laukiantį erdvėlaivį.

Pagrindinius kosmouosto vartus saugojo įsitempęs florinietis. Jo susijaudinimą nulėmė pasakojimai apie vakarykštį patrulių užpuolimą ir nusikaltėlių pabėgimą. Iki šio ryto gandai išplito tiek, kad žmonės šnabždėjosi, neva žuvo keli patruliai.

Jis nedrįso palikti savo posto, todėl paprasčiausiai spoksojo perkeipęs kaklą į skraidykles, lekiančias pro šalį. Pamažu iš kosmouosto išvyko beveik visi uniformuoti vyrai niūriais it audros debesis veidais.

Valdžia užtvindys Didmiestį tvarkos sergėtojais, pagalvojo jis, išsigąsdamas ir tuo pat metu jausdamas svaiginantį džiugesį. Kodėl jis toks laimingas žinodamas, kad žuvo patruliai? Su jais niekada nebuvo jokių vargų. Bent jau ne itin daug. Jis turėjo gerą darbą ir nė kiek nepanešėjo į tuos kvaišas valstiečius.

Tačiau jis jautėsi laimingas. Net nesivargino sutelkti dėmesio į porelę, prakaituojančią savo drabužių klostėse. Sprendžiant iš apdarų stiliaus, tiedu buvo užsieniečiai. Moteris įstūmė į kabinos plyšį pasą.

Žvilgsnis į ją, paskui į atkištą tapatybės kortelę ir į užsakymų sąrašą. Paspaudus reikiamą mygtuką, iš atitinkamos įdubos išniro dvi apyrankės, pagamintos iš permatomos plėvelės.

- Nagi, - nekantriai paragino budėtojas, - užsidėkite jas ant riešų ir keliaukite.

- Gal pasakysite, į kurį laivą mums eiti? - mandagiai sušnibždėjo moteris.

Prašymas pamalonino jį. Užsieniečiai retai kada užklysdavo į Florinos kosmouostą, ypač pastaraisiais metais. Tačiau juos išvydęs iš karto galėjai suprasti, jog tai ne patruliai ir ne skvairai. Džiugu, kad atsiranda žmonių, kurie kalba mandagiai, nepaisydami, jog esi florinietis.

Budėtojas išdidžiai išsitiesė ir skambiu balsu atsakė:

- Jūsų erdvėlaivis nusileido į 17-ąjį doką, madam. Linkiu geros kelionės į Voteksą.

Porelei pasišalinus, jis vėl pradėjo vogčiomis skambinti savo draugams į miestą mėgindamas gauti daugiau informacijos apie vakarykščius įvykius, stengdamasis nepastebimai perimti asmeninius spindulinius pokalbius, sklindančius iš Aukštutinio Didmiesčio.

Tik po daugelio valandų florinietis sužinojo, kokią siaubingą klaidą jis padarė.

- Lona, - timptelėjo merginos rankovę Rikas ir pridūrė: - Štai šitas.

Abejodama Valona pažvelgė į nurodytą laivą, kur kas mažesnį už 17-ajame doke stovintį lainerį ir labiau blizgantį. Visi keturi oro šliuzai žiojėjo praverti. Nuo atidaryto pagrindinio liuko link žemės driekėsi trapas, tarsi milžiniškos būtybės liežuvis.

- Erdvėlaivis vėdinamas, - paaiškino Rikas. - Taip daroma, norint prieš skrydį atsikratyti susikaupusių deguonies atliekų kvapais.

- Iš kur tu žinai? - dėbtelėjo į jį Valona.

Riko viduje sudilgsėjo pasididžiavimas.

- Tiesiog žinau. Šiuo metu laive nieko nebus. Kas gi norėtų susirgti, perpūstas skersvėjų? - neramiai apsidairęs vyriškis pratęsė: - Vis dėlto keista, kad aplinkui tiek mažai žmonių. Ar taip būdavo ir tuo metu, kai atbėgdavai pažiūrėti į išskrendančius laivus?

Valona pripažino, kad ji nedaug ką atsimena iš vaikystės laikų.

Ant virpančių kojų svyruodami link trapo, jie nepastebėjo akiratyje nė vieno patrulio. Tematė tolumoje besidarbuojančių civilių figūras.

Įžengus į naująją buveinę, porą pasitiko galingas oro srautas.

Valonos suknelė taip išsipūtė, kad jai teko prilaikyti besiplaikstančias klostes rankomis.

- Ar laivuose visada pučia toks vėjas? - paklausė mergina jausdama, kaip krūtinėje baimingai plaka širdis. Ji net slapčiausiose svajonės nedrįso pagalvoti, jog kada nors skris erdvėlaiviu.

- Ne, tiktai vėdinimo laikotarpiu, - atsakė Rikas, linksmai kulniuodamas koridoriais, apkaltais metalinėmis plokštėmis, ir tyrinėdamas tuščias patalpas.

- Užeikime čia, - pamojo jis ranka į nedidelę virtuvėlę. - Svarbiausia ne maistas. Galėtume ištverti ir nevalgydami. Tačiau be vandens neišsiversime.

Panaršęs tvarkingai sudėliotų indų krūvą, vyriškis ištraukė didžiulį butelį su kamšteliu. Tada apsižvalgė ieškodamas krano ir tyliai melsdamasis, kad vandens rezervuarai būtų pripildyti. Išgirdęs švelnų siurblių urzgimą ir skysčio kliuksėjimą, palaimingai išsišiepė.

- Paimsime tiktai kelias skardines, kad niekas nepastebėtų trūkumų.

Rikas desperatiškai bandė prisiminti, kodėl netolimos praeities įvykiai nedavė jam ramybės. Kaip ir anksčiau, nepajėgė to padaryti. Kartkartėmis sąmonėje atsiverdavo spragos, kurių jis bailiai stengėsi išvengti, tarsi nenorėdamas pripažinti jų egzistavimo.

Apleidę virtuvės patalpas, bendražygiai susirado mažą kambarėlį, užgrūstą ugniagesių įranga, vaistų atsargomis bei virinimo instrumentais.

- Laivo įgulos nariai retai kada čia užklysta, - šiek tiek neryžtingai pareiškė Rikas, - nebent kritiškos padėties atvejais. Ar tu bijai, Lona?

- Kai esu su tavimi, nieko nebijau, - droviai sukuždėjo mergina. Prieš dvi dienas, ne, vos prieš dvyliką valandų, viskas buvo atvirkščiai. Tačiau pakliuvus į laivą su netikrais asmenybės pažymėjimas, jų vaidmenys apsikeitė: Rikas tapo suaugusiu, o ji atrodė, lyg išgąsdintas vaikas.

- Mes negalėsime įžiebti šviesos, nes jie pastebės energijos nuotėkį, - tarė vyriškis. - Jei užsimanysime nueiti į tualetą, turėsime luktelėti, kol įgulos nariai suguls miegoti, ir stengtis, kad mūsų nepamatytų naktinė pamaina.

Šaltas skersvėjis netikėtai atslūgo. Aprimus jį lydinčiam gaudesiui, įsitvyrojo slegianti tyla.

- Netrukus keleiviai sulips į laivą ir mes išskrisime į kosminę erdvę, - pasakė Rikas.

Valonai dar niekada neteko matyti taip džiaugsmingai spinduliuojančio jos palydovo veido. Vyriškis priminė įsimylėjėlį, gana greitai susitiksiantį su savo išrinktąja.

Ryte atsibudęs Rikas jautėsi suaugusiu žmogumi; nūnai jis virto milžinu, galinčiu aprėpti rankomis visą Galaktiką. Žvaigždės ritosi po kojomis it marmuriniai akmenėliai, ūkai panešėjo į voratinklius, kuriuos galėjai nubraukti delnu.

Jis atsidūrė erdvėlaivyje! Prisiminimai plūstelėjo į sąmonę tarsi pasruvusi upė, įsiliejanti į išdžiūvusią vagą. Rikas užmiršo kirto laukus, fabriką ir netgi šalia kiurksančią Valoną. Visa tai tebuvo trumpi blyksniai, įsiskverbę į pamažu gyjančios atminties gelmes.

Tai tikras laivas!

Jei kam nors anksčiau būtų šovusi mintis nugabenti Riką į žvaigždėlaivį, jam nebūtų reikėję tiek ilgai laukti, kol atsigaus pažeistos smegenų ląstelės.

Vyriškis švelniai kreipėsi į tamsoje tūnančią Valoną:

- Tik nesijaudink. Kai pajusi vibraciją ir išgirsi urzgimą, žinok, jog pradėjo veikti varikliai. Paskui tave prispaus sunkus svoris. Tai pagreitis.

Toks žodis retai kada pasitaikydavo Florinos kalboje, jis savaime toptelėjo į galvą. Nieko nesuprasdama Valona paklausė:

- Ar man skaudės?

- Bus siaubingai nemalonu, kadangi mes neturime antipagreičio įrangos, galinčios panaikinti slėgį, tačiau tai netruks labai ilgai. Tiesiog atsiremk į sieną ir pajutusi spaudimą atsipalaiduok. Na, štai, prasideda.

Sustiprėjus hiperatominių variklių ūžesiui, gravitacijos pobūdis pasikeitė, ir jų pasirinkta vertikali siena, regis, tapo nuožulni.

Gaižiai alsuodama, Valona kartelį šniurkštelėjo. Neapsaugotos hidraulinių amortizatorių diržais, jų krūtinės sunkiai kilnojosi, idant plaučiai gautų pakankamai oro.

Rikas sugebėjo išspausti kelias frazes, tuo parodydamas Valonai, kad jis niekur nedingo, ir galbūt šiek tiek nuslopindamas ją užvaldžiusią nežinomybės baimę. Tai tik erdvėlaivis, nuosta-

bus padangių skrajūnas. Tiesa, mergina dar nė karto per savo gyvenimą nėra buvusi laive.

- Mūsų laukia šuolis į hipererdvę, - kalbėjo Rikas, - kurioje per trumpą laiko tarpą įveiksime neįsivaizduojamus atstumus, skiriančius žvaigždes. Tu nieko nepajusi. Net nesuvoksi, kada tai įvyks. Lyginant su pagreičiu, šuolis - grynas malonumas. - Ištardamas šiuos žodžius, skiemenį po skiemens, jis tiesiog švokštė.

Pamažu alinantis svoris nuslydo nuo krūtinės, nematoma grandinė, spaudžianti bendražygius prie sienos, įtrūko, ir jiedu sudribo ant grindų.

- Ar nesusižeidei, Rikai? - galų gale prabilo Valona.

- Aš? Susižeidžiau? - nors ir neatgavęs kvapo, jis sukrizeno. Mintis, kad laive būtų galima susižaloti, kėlė juoką. - Man teko gyventi erdvėlaivyje ne vienerius metus. Kartais daugelį mėnesių nenusileisdavau į planetą.

- Kodėl? - paklausė mergina, prisislinkdama arčiau ir paglostydama delnu jo skruostą.

Vyriškis apkabino jos pečius, ir Valona paniro į jo glėbį, susitaikiusi su globotinės vaidmeniu.

- Kodėl? - pakartojo ji klausimą.

Rikas neprisiminė kodėl. Jis nemėgo leistis į planetas. Dėl kažkokios priežasties būtinai reikėjo likti kosminėje erdvėje, bet jis negalėjo atsakyti kodėl. Teko peršokti atminties spragą.

- Nes turėjau dirbti, - tarė jis.

- O taip, tu analizavai Nieką.

- Teisingai. - Riką pradžiugino tai, kad Valona neužmiršo jo žodžių. - Štai, ką veikiau. Ar žinai, ką tai reiškia?

- Ne.

Jis ir nesitikėjo, kad mergina supras. Rikas paprasčiausiai norėjo kalbėti, mėgautis prisiminimais, džiūgauti, kad praeities įvykius sugeba iškviesti spragtelėdamas mentaliniais pirštais.

- Visatą sudaro šimtai įvairiausių rūšių medžiagų, kurias mes vadiname elementais, - ėmė aiškinti vyriškis. - Pavyzdžiui, geležis ir varis...

- Maniau, jog tai metalai.

- Tuo pačiu ir elementai. Kaip deguonis, azotas, anglis, paladis. Svarbiausi ir dažniausiai sutinkami iš jų yra vandenilis ir helis.

- Anksčiau nesu apie juos girdėjusi, - prisipažino Valona.

- Devyniasdešimt penki procentai Visatos, netgi kosminės erdvės, yra vandenilis, dauguma likusios dalies - helis.

- Kažkas man pasakojo, kad kosmosas tai - ne kas kita, kaip vakuumas, kuriame nieko nėra. Ar tiesa?

- Ne visai. *Beveik* nieko nėra. Supranti, kai dirbau kosminės erdvės analitiku, tyrinėjau ypač mažus elementų kiekius. Tai yra, tikrinau, kokią jų dalį sudaro vandenilis, helis ir kiti elementai.

- Kodėl?

- Na, tai sudėtingas reikalas. Kosmose elementai ne visur paplitę vienodai. Kai kuriose srityse atrandama daugiau nei įprasta helio, kitose vietose būna daugiau natrio, ir panašiai. Pasak analitikų, šie regionai slenka kosminėje erdvėje kaip upės srautas. Būtent taip jie ir vadinasi - kosmoso upės. Mums svarbu žinoti tų srovių sandarą, nes tai galėtų paaiškinti, kaip susikūrė ir vystėsi Visata.

- Kokiu būdu paaiškinti?

Padvejojęs Rikas atsakė:

- Niekas tiksliai nežino.

Vyriškis skubėjo pasakoti su siaubu suvokdamas, kad šios beribės informacijos šaltinis, kuriame skendėjo jo sąmonė, gali išgaruoti į "užmaršties" miglą, jei Valona paklaustų... paklaustų... Staiga jis prisiminė, kad mergina - paprasčiausia Florinos valstietė.

- Paskui ištiriame tų dujų tankumą visose Galaktikos srityse, - kalbėjo Rikas. - Mes privalome išsiaiškinti, kaip jis skiriasi įvairiose vietose, kad erdvėlaiviai galėtų tiksliai apskaičiuoti šuolius per hipererdvę. Tai panašu... - jis užsikirto.

Valona sustingo, bet užuot sulaukusi pasakojimo pratęsimo turėjo tenkintis tyla. Gaubiama aklinos tamsos, ji kimiai paklausė:

- Rikai? Kas atsitiko?

Tyla. Ji sugriebė vyriškio pečius ir įnirtingai papurtė.

- Rikai! Rikai!

Nežinia kodėl, bet atsiliepė senojo Riko balsas - silpnas, išgąsdintas, neryžtingas.

- Lona. Mes padarėme kažką ne taip.

- Kas yra? Ką mes padarėme ne taip?

Mintyse aiškiai nutvisko kepėjo egzekucijos scena, tarytum šiai būtų padėję atgyti kiti prisiminimai.

- Mums nederėjo bėgti, - tarė jis. - Mes neturėtume būti šiame laive.

Rikas nesuvaldomai drebėjo, o Valona bergždžiai stengėsi nuvalyti prakaito lašus nuo jo kaktos.

- Kodėl? - griežtai paklausė mergina. - Kodėl?

- Todėl, kad mums reikėjo suprasti vieną dalyką - išvesdamas mus į dienos šviesą kepėjas nemanė, jog tvarkos sergėtojai sukels problemų. Ar pameni patrulį? Nušovusį Korovą?

- Taip.

- Ar pameni jo veidą?

- Nedrįsau įsižiūrėti.

- Užtat aš išdrįsau ir pamačiau šį tą keisto. Kodėl gi anksčiau apie tai nepagalvojau? Tai buvo ne patrulis, Lona, o *seniūnas*, persirengęs patrulio uniforma.

8. LEDI

Lygiai penkių pėdų arba šešiasdešimties colių ūgio Samija iš Faifo taip susierzino, jog net pradėjo virpėti. Visi devyniasdešimt kūno svarų arba šešiolika uncijų spinduliavo nuožmų pyktį.

Ji matavo kambarį skubriais žingsniai, purtydama ant pakaušio sukeltus tamsius plaukus, kaukšėdama ant aukštų ilgakulnių, negalėdama suvaldyti drebančio smakro su gilia duobute.

- O ne, - plonu, valdingu balsu pareiškė Samija. - Jis *negalėtų* taip su manimi pasielgti, kapitone!

Kapitonas Reisetis sumišęs nusilenkė.

- Miledi?

Bet kuriam floriniečiui Reisetis būtų “skvairas”, kaip ir kiti sarkitai. Visgi tarp pastarųjų egzistavo paprasti ir *tikrieji* skvairai. Tuo kapitonas ir skyrėsi nuo Samijos iš Faifo, *tikrojo* skvairo. Tiesa, moteriškos giminės, tačiau tai buvo vienas ir tas pats.

- Miledi? - pakartojo jis.

Šioji atkirto:

- Niekas man neįsakinės. Aš esu pakankamai suaugusi ir galiu atsakyti už savo veiksmus.

- Meldžiu suprasti, miledi, jog ne aš sugalvojau instrukcijas, - atsargiai rinkdamas žodžius tarė kapitonas. - Į mano patarimus dėmesys nekreipiamas. Man aiškiai nurodė, ką privalau padaryti.

Jis neryžtingai atkišo įsakymo kopiją. Jau kelis kartus bandė pateikti įrodymus, bet ji nepanoro net žvilgtelėti į juos, tarsi neig-

dama instrukcijų egzistavimą galėtų švaria sąžine ignoruoti kapitono prašymus.

Samijos atsakymas nuskambėjo lygiai taip pat, kaip ir anksčiau:

- Manęs nedomina jūsų įsakymai.

Ji apsigręžė ir bildančiais žingsniais nukulniavo į kitą kambario galą.

Nusekęs įkandin kapitonas švelniai pastebėjo:

- Šiuose dokumentuose juodu ant balto parašyta, kad, jums atsisakius skristi, aš galiu jėga nunešti jus į laivą, jei atleisite už tokį posakį.

Mergina krūptelėjo:

- Jūs neišdrįstumėte to padaryti.

- Žinodamas, kieno tai įsakymas, išdrįsčiau padaryti bet ką.

Ji nusprendė palenkti kapitoną į savo pusę meilikavimu.

- Argi ne absurdiška galvoti, jog čia manęs tyko pavojai? Didmiestis - tokia rami vieta. Visi tiesiog paklaiko dėl to, kad vakar bibliotekoje kažkas užmušė patrulį. Ko tik nepasitaiko!

- Šį rytą Florinos čiabuviai nužudė dar vieną patrulį.

Netikėta žinia pribloškė merginą. Švelnus jos veidas apniuko, tačiau akyse blykstelėjo nepasitenkinimo žiburėliai.

- Ką tai turi bendro su manimi? Aš nesu tvarkos sergėtoja.

- Miledi, laivas paruoštas skrydžiui. Jūs privalote išvykti.

- O kaip mano darbas? Tyrimai? Nejau nesuvokiate... na, žinoma, kad nesuvokiate.

Kapitonas nieko neatsakė. Mergina nusigręžė nuo Reisečio. Ji vilkėjo žvilgančią varinio atspalvio kirto suknelę, išsiuvinėtą sidabrinėmis sruogomis, kuri pabrėžė nuogų, švelnių pečių išlinkį. Kaip ir visi paprasti sarkitai, kapitonas elgėsi su didžiąja ledi pagarbiai ir nestokojo nuolankumo. Vis dėlto jis niekaip negalėjo suprasti, kodėl toks akį traukiantis ir geidžiamas deimančiukas nusprendė tuščiai švaistyti savo laiką apsimesdamas universitetą baigusiu mokslinčiumi.

Samija gerai žinojo, kad pasinėrusi į tyrinėjimus ji tapo švelnių pašaipų objektu. Bent jau tiems žmonėms, kurie buvo įpratę galvoti, jog Sarko aristokratės tegali dalyvauti aukštuomenės pobūviuose ir laikui bėgant tapti inkubatoriumi mažiausiai dviem būsimiems Sarko skvairams. Ji nekreipė į tai nė menkiausio dėmesio.

Neretai mergina sulaukdavo klausimų, tokių kaip "Ar jūs tikrai rašote knygą, Samija?", prašymų parodyti savo darbą, kikenimų.

Taip kalbėdavo moterys. Vyrai elgėsi kur kas bjauriau, nors ir maloningai. Jie net neabejojo - užtektų seksualaus patiniško žvilgsnio arba tvirto liemens apkabinimo, kad Samija užmirštų tas nesąmones ir suvoktų, kas jai svarbiausia.

Visa tai prasidėjo labai seniai. Ji pamilo kirtą dar vaikystėje, tuo tarpu dauguma žmonių laikė šį augalą savaime suprantamu dalyku. Kirtas! Audinių karalius, imperatorius, *dievas*. Jokia metafora neįstengtų perteikti jo išskirtinumo.

Chemikai tvirtino, kad augalas tebuvo ne kas kita, kaip vienas iš daugelio celiuliozės atmainų. Kažkodėl kurdami teorijas, dirbdami įmantriausiais instrumentais, jie negalėjo paaiškinti, kodėl būtent Florinoje, vieninteliame Galaktikos pasaulyje, celiuliozė tapo kirtu. Pastarasis skiriasi tiktai fizine būsena, teigė chemikai. Tačiau paklausus kaip, jie iš karto užsičiaupdavo.

Pirmą sykį ji išgirdo miglotus aiškinimus iš auklės.

- Kodėl jis šviečia, auklyte?

- Todėl, kad tai kirtas, mažoji Mija.

- Kodėl kiti daiktai nešviečia, auklyte?

- Todėl, kad jie ne kirtai, mažoji Mija.

Tokios tokelės. Prieš trejus metus žymus mokslininkas išleido dviejų tomų monografiją, paskirtą šiai temai. Samija įdėmiai ją perskaitė, bet sužinojo nieką daugiau nei iš auklės pasakojimų. Kirtas yra kirtas todėl, kad tai kirtas. Kiti objektai nėra kirtai, nes jie - ne kirtai.

Be abejo, pats augalas savaime nešvytėjo. Tačiau iš jo išausta medžiaga įgaudavo metalinį žvilgesį, sutviskėdavo įvairiausių spalvų mišiniu. Jau nekalbant apie deimantinį gijų stiprumą. Audinys buvo atsparus 600 laipsnių pagal Celsijų karščiui ir visiškai nereaguodavo į chemikalus. Verptų siūlų plonumui negalėjo prilygti nė pačios subtiliausios sintetinės medžiagos. Maža to, savo tvirtumu kirto skaidulos gerokai pranoko bet kokius plieno lydinius.

Nė viena iš žinomų medžiagų nebuvo tokia visapusiška, kaip kirtas. Industrinėje gamyboje jis galėtų pakeisti stiklą, metalą, plastiką. Deja, dėl beprotiškos kainos, augalo skaidulos tebuvo naudojamos optinės įrangos lęšiuose, apsauginiuose hiperatomi-

nių variklių hidrochronų sluoksniuose ir prietaisuose, kuriems metalas netiko dėl savo trapumo arba sunkumo.

Kaip jau minėta, nedideli kirto kiekiai smarkiai apribojo šios medžiagos vartojimą. Tiesą sakant, Florinoje surinktas derlius dažniausiai keliaudavo į gamyklas, kur virsdavo pačiais įstabiausiais audiniais visoje Galaktikos istorijoje. Florina rengė milijonų pasaulių aristokratus, todėl nenuostabu, kad vos dvidešimt moterų iš vienos planetos galėdavo puikuotis nuostabiais kirto apdarais, pora tūkstančių pajėgdavo įpirkti švarkelį arba pirštinaites, o dvidešimčiai milijonų moteriškos giminės atstovų telikdavo varvinti seilę.

Bemaž visuose Galaktikos pasauliuose gyvavo tas pats posakis, apibūdinantis snobą. Tai buvo vienintelė kalbos idioma, puikiai suprantama netgi atokiausiose nuo centro planetose: "Ji atrodo taip, tarsi kas dieną šnypštų nosį į kirtą!"

Kai Samija šiek tiek paaugo, ji pasiteiravo tėvo:

- Kas yra kirtas, tėti?

- Tai tavo duona, Mija.

- Mano?

- Ne tik tavo. Viso Sarko.

Na, žinoma! Ji nesunkiai išsiaiškino, kodėl tėvas taip kalbėjo. Ne vienas Galaktikos pasaulis mėgino užauginti kirtą savojoje dirvoje. Iš pradžių Sarkas išleido įsaką, kad bet kurio žmogaus, čionykščio ar svetimšalio, bandančio paslapčia išsivežti brangiojo augalo sėklų, laukia mirties bausmė. Tačiau tai neužkirto kelio sėkmingai kontrabandai. Bėgant amžiams, sarkitai suvokė darantys klaidą ir panaikinę įsakymą patys pradėjo siūlyti sėklas, kurios, beje, kainavo ne mažiau nei gatavi kirtų drabužiai.

Pasirodo, kad sudygęs ne Florinoje šis augalas tapdavo paprasčiausia celiulioze. Balta, ištižusia ir beverte. Nepavykdavo išauginti net padorios medvilnės.

Galbūt viską lemia dirvos sandara? Arba Florinos saulės spinduliavimas? Galbūt tenykštė mikrobiologinė gyvybė? Mokslininkai ištyrė dirvą. Sukūrė prožektorius, kurių šviesa atitiko Florinos saulės spindulių spektrą. Užkrėtė bakterijomis kitų planetų žemę. Veltui. Kitose vietose išaugęs kirtas būdavo baltas, ištižęs ir bevertis.

Apie kirtą galima papasakoti tiek daug - tai, ko niekada neatrastum techninėse ataskaitose, tyrimų dokumentuose ir netgi

kelionių žurnaluose. Ištisus penkerius metus Samija svajojo parašyti tikrą knygą apie kirtą, apie žemę, kurioje augalas vešėjo, apie jį auginančius žmones.

Šią svajonę lydėjo pašaipus juokas, tačiau mergina nepasidavė. Ji primygtinai reikalavo leidimo nuskristi į Floriną, kur ketino praleisti metus laukuose ir kelis mėnesius fabrikuose...

Koks dabar skirtumas, ką ji ketino veikti? Samijai įsakyta keliauti namo.

Kaip visada, mergina apsisprendė impulsyviai. Ji pratęs kovą Sarke ir ne vėliau kaip po savaitės sugrįš į Floriną.

Atsisukusi į kapitoną ji šaltai paklausė:

- Kada mes išvykstame, sere?

Samija žvelgė į panoraminį ekraną, kol Florinos rutulys virto mažu taškeliu. Sarko klimatas nė iš tolo neprilygo amžinajam žaliojo pasaulio pavasariui. Mergina tikėjosi turėsianti galimybę ištirti čiabuvius. Ji nemėgo Sarke gyvenančių floriniečių, bevalių vyrų, vergiškai vykdančių įsakymą nuleisti akis, kai tik pro šalį praeidavo sarkitė. Užtat gimtajame pasaulyje čiabuviai atrodė laimingi ir nerūpestingi - tokią išvadą piršte piršo visuotiniai dėsniai. Neturintys atsakomybės jausmo, be abejo, kaip vaikai. Tačiau jiems netrūko žavesio.

Jos mintis nutraukė kapitonas Reisetis:

- Miledi, gal malonėtume sugrįžti į savo kajutę?

Samijai pakėlus galvą, jos tarpuakyje įsirėžė vertikali raukšlelė.

- Gavote naujų instrukcijų, kapitone? Aš esu įkalinta?

- Aišku, kad ne. Tai tik atsargumo priemonė. Prieš išskrendant, nusileidimo aikštelės buvo neįprastai tuščios. Berods, floriniečiai nusikaltėliai nužudė dar vieną žmogų, todėl kosmouosto patrulių kontingentas išvyko į Didmiestį, kur prisijungė prie medžioklės.

- Kuo aš čia dėta?

- Naudodamiesi šiomis aplinkybėmis, kurias numatęs privalėjau išstatyti sargybą (pripažįstu suklydęs), į laivą galėjo įsibrauti neprašyti svečiai.

- Kam jiems to reikėjo?

- Neįsivaizduoju, bet manau, jog tai neturi nieko bendro su mūsų malonia kelione.

- Jūs išsigalvojate nebūtų dalykų, kapitone.

- Deja, ne, miledi. Kol skridome Florinos saulės sistemoje, mūsų energometrai neveikė, bet dabar jie užfiksavo per didelį šilumos spinduliavimą, sklindantį iš avarinės įrangos saugyklos.

- Jūs kalbate rimtai?

Kapitono akys, įspraustos į liesą bereikšmį veidą, kelias sekundes abejingai žvelgė į merginą. Galų gale jis ištarė:

- Tokį šilumos perteklių gali spinduliuoti du žmonės.

- Arba šildymo agregatas, kurį kažkas pamiršo išjungti.

- Energijos nutekėjimo nepavyko aptikti, miledi. Mes pasiruošę pradėti tyrimą, tik iš pradžių prašytume jūsų sugrįžti į savo kajutę.

Ji tyliai linktelėjo ir pasitraukė nuo panoraminio ekrano. Po dviejų minučių per laivo komunikatorių nuskambėjo ramus balsas:

- Įsilaužimas į avarinės įrangos saugyklą.

Jei Mirlinas Terensas būtų bent šiek tiek atsipalaidavęs ir praradęs savitvardą, jį greičiausiai būtų užvaldžiusi isterija. Veikiausiai tuomet jaustųsi geriau. Seniūnas sugrįžo į kepyklą keliomis sekundėmis per vėlai. Visiškai atsitiktinai pavyko susidurti su trijule gatvėje. Tolimesnius veiksmus padiktavo sveikas protas. Jis paprasčiausiai negalėjo laisva valia pasirinkti kitos išeities. Po šūvio kepėjas sudribo negyvas.

Kas jam beliko daryti, kai Rikas su Valona ištirpo panikos apimtoje minioje, o akiratyje pasirodė *tikrų* patrulių skraidyklės?

Terensas skubiai užgniaužė instinktyvų norą bėgti paskui Riką. Nieko gero tai neduotų. Tokiame chaose, vargu ar įstengtų surasti porelę, užtat tvarkos sergėtojai bematant jį pastebėtų. Todėl seniūnas pasileido tekinas priešinga kryptimi, link kepyklos.

Telieka viltis, kad patrulių organizacija pati suteiks progą išsigelbėti. Daugelis Florinos kartų gyveno tarsi ramybės oazėje. Paskutinį sykį maištai kilo, regis, prieš porą šimtmečių. Seniūno institucija (pagalvojęs apie tai, jis liūdnai vyptelėjo) darė stebuklus, todėl tvarkos sergėtojams tereikėjo vykdyti paprasčiausias policines funkcijas. Gerai organizuotas komandinis darbas, ko jiems labiausiai trūko, galėjo ištobulėti tiktai sunkesnėmis sąlygomis.

Sulig aušra Terensas nukulniavo į patrulių stotį, kuri turbūt

jau buvo gavusi jo išvaizdos aprašymą. Akivaizdu, kad į pastarąjį niekas nekreipė dėmesio. Budintis patrulis demonstravo visišką abejingumą bei surūgusią fizionomiją. Paklausęs, ko jam prisireikė, budėtojas sulaukė kiek kitokio atsakymo nei tikėjosi - Terensas sutraiškė vyriškio kaukolę sunkiu plastiko luitu, kurį ištraukė iš lūšnelės, pasvirusios miesto pakraštyje, paskui persirengė patrulio drabužiais ir pasiėmė ginklus. Ir taip ilgą mirtinų nusikaltimų sąrašą papildžiusi žmogžudystė jo nė trupučio nejaudino.

Kol kas aprūdijęs ir girgždantis patrulių teisingumo mechanizmas nepajėgė suspausti Terenso savo gniaužtuose.

Įžengęs į kepyklą jis susidūrė su tarpduryje stypsančiu senyvu Korovo padėjėju, kuris bergždžiai stengėsi suvokti neramumų priežastis. Išvydęs siaubą keliančią juodą uniformą su sidabrinėmis sagtimis, senis suspigo ir nėrė į krautuvėlės gilumą.

Seniūnas puolė iš paskos ir tvirtai sugriebė miltais išteptą žmogaus apykaklę.

- Kurlink ėjo kepėjas?

Senis prasižiojo, bet neįstengė išspausti jokio garso.

- Prieš dvi minutes nužudžiau žmogų, - pasakė Terensas. - Man nesudrebės ranka, jei teks pritrėkšti dar vieną.

- Maldauju, pasigailėkite, sere. Aš nieko nežinau.

- Nežinia tave pražudys.

- Jis neprasitarė man apie savo planus. Nugirdau, kaip jis užsakinėja bilietus.

- Turi geras ausis. Ką dar sugebėjai nugirsti?

- Kažką apie Voteksą. Tikriausiai pirko bilietus į erdvėlaivį.

Terensas nustūmė senį šalin.

Jam teks luktelėti, kol lauke nurims sąmyšis, ir tikėtis, kad į kepyklą neužsuks tikri patruliai.

Bet neilgai. Neilgai. Galima lengvai atspėti, kaip elgsis buvę jo bendražygiai. Riko veiksmų neįmanoma prognozuoti, bet Valonai proto nestigo. Porelė spruko tolyn, matyt, pamaniusi, kad juos išties persekioja patrulis, o mergina, be abejo, suvoks, jog norėdami išsigelbėti, jie privalo pasinaudoti kepėjo užsakytais bilietais į erdvėlaivį. Būtent ten ir keliaus bėgliai.

Tačiau Terensas atsidurs prie laivo anksčiau už juos.

Tokioje desperatiškoje situacijoje daugiau niekas kita neturėjo reikšmės. Praradus Riką, galingiausią ginklą, nukreiptą prieš

Sarko tironus, jo gyvybė bus neverta nė sudilusio kredo.

Todėl išėjus į dienos šviesą, seniūno nekankino dvejonės, nepaisant to, jog tvarkos sergėtojai turbūt jau spėjo susigaudyti privalantys ieškoti apsimetėlio patrulio; nepaisant to, kad akiratyje aiškiai matėsi dvi skraidyklės.

Terensas žinojo, į kokį kosmouostą jis turi keliauti. Neskaitant tuzino privačių nusileidimo aikštelių, įrengtų kosminėms jachtoms Aukštutiniame Didmiestyje, po visą planetą išsimėčiusių šimtų uostų, iš kurių pakildavo nerangūs krovininiai laivai, skraidinantys gigantiškus kirto audinių rietimus į Sarką, o atgal gabenantys mechanizmus bei plataus vartojimo prekes, tebuvo vienas vienintelis kosmouostas, skirtas paprastiems keleiviams - neturtingiems sarkitams, floriniečiams tarnautojams ir užsieniečiams, sugebėjusiems gauti leidimą apsilankyti Florinoje.

Stebėdamas artėjantį Terensą pagrindinių vartų prižiūrėtojas išspinduliavo visus stipraus susidomėjimo požymius. Atrodė, tarsi seniūną ir jo gentainius būtų skyrusi nepakenčiama vakuuminė siena.

- Laba diena, sere, - pernelyg džiugiu balsu prabilo florinietis. Nieko nuostabaus, turint omenyje, jog kažkam šovė į galvą žudyti patrulius. - Didmiestyje kilo smarkus sujudimas, tiesa?

Terensas neužkibo ant kabliuko. Užsitraukęs lenktą kepurės snapelį ir užsisegęs viršutinę tunikos sagą jis piktai suurzgė:

- Ar matei du žmones, vyrą ir moterį, vykstančius į Voteksą?

Budėtojas nustėro. Sunkiai nurijęs seiles, vyrukas nuolankiai atsakė:

- Taip, pareigūne. Prieš pusvalandį. Gal anksčiau. - Staiga jis išraudonavo. - Nejau yra koks nors ryšys tarp jų ir... Pareigūne, jie turėjo užsakytus bilietus. Aš nebūčiau praleidęs užsieniečių be atitinkamų dokumentų.

Terensas mintyse prunkštelėjo. Cha, atitinkami dokumentai! Kepėjas sugebėjo juos suorganizuoti per vieną naktį. O, Galaktika, nejau Trantoro šnipai taip giliai prasiskverbė į sarkitų administraciją?

- Kokiais vardais jie prisistatė?

- Garetu ir Hansa Barnais.

- Ar jų laivas jau išskrido? Atsakyk, ko lauki?

- N-ne, sere.

- Kuris dokas?
- Septynioliktas.

Terensas nuslopino norą bėgti, tačiau žingsniavo taip sparčiai, kad iš šalies žiūrintis tikras patrulis greičiausiai būtų sustabdęs paskutinę jo kelionę į laisvę.

Prie pagrindinio laivo oro šliuzo išsitiesęs stovėjo karininkas. Terensas giliai atsikvėpė ir pasiteiravo:

- Ar Garetas ir Hansa Barnai jau atvyko į laivą?

- Ne, - flegmatiškai atsakė karininkas. Būdamas sarkitu jis ne itin paisė uniformuotų vyrų. - Turite jiems žinutę?

Netikėdamas savo ausimis Ternsas išspaudė:

- Jie *neatvyko*?

- Aš ką tik pasakiau, kad ne. Mes išskrendame laiku, su jais ar be jų.

Terensas nusisuko ir sugrįžo prie pagrindinių vartų kabinos.

- Ar jie išėjo iš kosmouosto?
- Išėjo? Kas, sere?
- Barnai. Iš Votekso. Jų nėra erdvėlaivyje. Jie išėjo?
- Ne, sere. Bent aš to nežinau.
- Kaip dėl kitų vartų?
- Šitie - vienintelis išėjimas iš uosto, sere.
- Patikrink kitus, prakeiktas idiote.

Apimtas panikos florinietis šoko prie komunikatoriaus. Dar nė vienas patrulis nebuvo kalbėjęs su juo taip piktai. Po poros minučių persigandęs žmogelis sulemeno:

- Niekas neišėjo iš kosmouosto, sere.

Terensas dėbtelėjo į jį. Po juoda kepure slepiami rusvi plaukai sudrėko ir prilipo prie galvos, ant skruostų žvilgėjo prakaito lašai.

- Ar nuo tada, kai pora įžengė į kosmouostą, išskrido bent vienas laivas? - paklausė seniūnas.

Vartų prižiūrėtojas dirstelėjo į skrydžių grafiką ir išpylė informacijos srautą, norėdamas atšaldyti patrulio pyktį:

- Taip, laineris “Galiūnas”, užsakomuoju reisu gabenantis į Sarką ledi Samiją iš Faifo.

Vyrukas nesivargino smulkiai aiškinti tvarkos sergėtojui, kokiu būdu jam pasisekė sužinoti šias “konfidencialias naujienas”. Tačiau Terensui tai nerūpėjo.

Jis lėtai atsitraukė nuo budėtojo kabinos. Atmetus neįmano-

mus variantus, lieka tikri, nors ir labai neįtikėtini faktai. Rikas su Valona įsmuko į kosmouostą. Niekas jų nesugavo, antraip vartų prižiūrėtojas būtų tai žinojęs. Porelė neklaidžiojo kur papuola, nes patruliai būtų juos sučiupę. Jie nepasirodė laive, į kurį turėjo bilietus, bet iš uosto taip pat neišėjo. Vienintelis objektas, pasišalinęs iš nusileidimo aikštelės, tai - laineris "Galiūnas". Juo greičiausiai skrenda ir Valona su Riku. Kaip belaisviai arba kaip "zuikiai".

Tai visiškai tas pats. Tiktai Florinos valstietė ir būtybė, kenčianti dėl sutrikusios sąmonės, galėtų įsivaizduoti, kad jiems pavyks be bilieto skristi moderniame erdvėlaivyje.

Tuo labiau, kad iš visų laivų, jiedu pasirinko lainerį, kuriuo keliavo Faifo skvairo duktė.

Faifo skvairo!

9. SKVAIRAS

Faifo skvairas buvo pats svarbiausias asmuo visame Sarke, ir būtent ši priežastis vertė jį nesirodyti viešumoje stovint. Skirtingai nuo savo dukters, tokios pat žemaūgės, vyriškis nepasižymėjo proporcingu kūno sudėjimu. Majestotiška galva ir stambus liemuo atrodė keistai, lyginant su trumpomis kojelėmis, kurios net išlinkdavo nešdamos nepakeliamą svorį.

Paprastai skvairas sėdėdavo prie stalo, ir, išskyrus dukterį, asmeninius tarnus bei žmoną, kai šioji dar buvo gyva, niekas nematė jo kita poza.

Iš akiračio išnykus kreivoms kojelėms, pašnekovas regėdavo prieš save impozantišką figūrą su didžiule galva, kurioje kėpsojo plačiašnervė nosis; po šia driekėsi vertikali belūpė linija ir kyšojo smailas smakras su duobute. Atgal šukuojami, juodi, žilės nepalytėti plaukai beveik siekė pečius ir aiškiai liudijo, kad jų šeimininkas nekreipia dėmesio į pastaruoju metu vyraujančias šukuosenų madas. Tose vietose, kurias kirpėjas po du kartus į dieną grandydavo nuo barzdaplaukių, žvilgėjo melsvi šešėliai.

Visa savo išvaizda skvairas spinduliavo didybę. Nutaisęs bereikšmę veido išraišką jis sunėrė striukus pirštus virš blizgančio, tuščio - jokių popierių, papuošalų, jokio komunikatoriaus - stalo paviršiaus. Aplinkos paprastumas tik dar labiau pabrėžė iškilią skvairo išorę.

Jis kreipėsi į blyškų it žuvies papilvė sekretorių. Kaip visada, tokiu abejingu balsu kalbėdavo tiktai su mechaniniais prietaisais arba su floriniečiais tarnautojas.

- Manau, visi gavo pakvietimus?

Sekretoriaus balso tonas niekuo nesiskyrė nuo šeimininko.

- Skvairas iš Borto tvirtina, kad skubūs reikalai sutrukdys pasirodyti jam anksčiau negu trečią.

- Ką jam pasakei?

- Perdaviau, jog taip susiklosčius įvykiams jo vėlavimas būtų nepageidautinas.

- Kokie rezultatai?

- Jis atvyks sutartu laiku, sere. Visi kiti sutiko pasirodyti neprieštaraudami.

Faifas šyptelėjo. Koks skirtumas, pusvalandis šen ar ten. Svarbiausia principas. Didieji skvairai ypač jautriai reaguodavo, jei kas nors kėsindavosi į jų nepriklausomybę, tačiau tokius įnorius teks sutramdyti.

Jis laukė kitų skvairų milžiniškoje salėje. Anot didžiulio chronometro, kurio viduje žėruojanti radioaktyvi energijos kibirkštis negeso jau tūkstančius metų, šiuo metu buvo dvi valandos dvidešimt viena minutė.

Pastarosios pora dienų tiesiog kunkuliavo reikšmingais įvykiais, turbūt nė kiek nenusileidžiančiais tiems, kuriuos senasis chronometras regėjo praeityje. Be abejo, laikrodis daug ko prisižiūrėjo per kelias dešimtis amžių. Kai jis pradėjo veikti, Sarkas tebuvo jauna planeta su negrabiai pastatytais miestais, palaikanti abejotinus ryšius su kitais pasauliais. Tais laikais chronometras tiksėjo mūrinio - šiuo metu virtusio dulkėmis - pastato sienose ir išgyveno tris sarkitų "imperijų" periodus, kai nepaklusnūs Sarko kareiviai, ilgiau ar trumpiau, valdė pustuzinį aplinkinių pasaulių. Jo radioaktyvūs atomai nesiliovė sproginėję griežta statistine seka netgi tais dviem laikotarpiais, kai savąją tvarką Sarkui primetė karinės kaimyninių planetų flotilės.

Prieš penkis šimtus metų jis užfiksavo didingą momentą - sarkitai išsiaiškino, kad artimiausio Florinos pasaulio dirvoje slypi lobiai. Po dviejų pergalingų karų, Sarkas uzurpavo Floriną ir tapo savotiškai galingesniu net už Trantorą, nors gerokai susiaurino savo imperijos ribas.

Daugelį amžių Florinos gviešėsi ne tik Trantoras, bet ir kiti

pasauliai, tačiau ji atiteko Sarkui, kuris greičiau sutiktų stoti į galaktinį karą negu dalintis savo grobiu.

Trantoras tai žinojo! Trantoras tai žinojo!

Atrodė, kad šią mintį, tvinksinčią skvairo sąmonėje, monotoniškai atkartoja senojo chronometro tiksėjimas.

Dvi valandos dvidešimt trys minutės.

Paskutinį kartą penki didieji Sarko skvairai buvo susitikę beveik prieš metus, toje pačioje vietoje, Faifo rūmų salėje. Likę savuosiuose žemynuose, jie matė vieni kitus padedant trimatei personifikacijai.

Atvirai kalbant, tai tolygu trimatei televizijai, rodančiai natūralaus dydžio pavidalus. Tokiais prietaisais - kuriems, beje, nereikalingas joks imtuvas - galėjo pasigirti dauguma pasiturinčių Sarko šeimų. Posėdyje dalyvavo visų skvairų, išskyrus Faifo, atvaizdai. Tiesa, itin realūs. Už jų nugarų nesimatė sienos, jie nemirgėjo, tačiau bet koks fizinis daiktas būtų perskrodęs kūnus kiaurai.

Tikrasis Runo skvairas sėdėjo priešingame planetos pusrutulyje, kuriame tuo metu tvyrojo naktis. Kubinė erdvė, supanti jo atvaizdą, skleidė žvarbų, baltą dirbtinės šviesos žvilgesį, šiek tiek slopinamą ryškios Faifo žemyno dienos.

Viename kambaryje susirinko pats Sarkas: ganėtinai neišvaizdūs, planetos galią įkūnijantys pavidalai. Plikas ir apkūnus Runas, pražilęs ir susiraukšlėjęs Balas. Išsipudravęs, lūpas bei skruostus raudonai paryškinęs Stynas, kurio veide spindėjo pavargusio, jėgų netekusio žmogaus šypsena, ir Bortas, dviejų dienų barzda bei purvinais pirštų nagais demonstruojantis abejingumą asmeninei higienai.

Drauge paėmus, jie buvo penki didieji skvairai, trijų pakopų valdžios viršūnėlės. Ant apatinio laiptelio, be abejo, stovėjo Florinos Civilinės Tarnybos darbuotojai. Atskirų kilmingųjų Sarko šeimų pakilimai ir nuopuoliai nedarydavo jiems nė menkiausios įtakos. Būtent tarnautojai atstojo gerai suteptą vyriausybės mechanizmą. Aukštesne padėtimi puikavosi ministrai ir departamentų viršininkai, kuriuos į pareigas skirdavo valstybės vadovas, paveldėjęs savo postą ir praktiškai bejėgis, sprendžiant esmines pasaulio problemas. Jų vardų prisireikdavo tik tuo metu, kai tekdavo pasirašyti dokumentus ir įteisinti vieną ar kitą įstatymą.

Aukščiausioje valdžios hierarchijos pakopoje įsikūrė penki skvairai, nerašytu susitarimu pasidalinę planetos žemynus. Jie priklausė Šeimoms, kontroliuojančioms kirto prekybą ir už vertingąją medžiagą gaunamą pelną. Milžiniški pinigai leido penkiukei valdyti Sarką pagal savo įgeidžius. Tačiau iš jų visų daugiausiai galios turėjo ne kas kitas, kaip Faifas.

Tą dieną, beveik prieš metus, Faifo skvairas kreipėsi į kitus antrosios turtingiausios Galaktikos planetos šeimininkus (antrosios po Trantoro, kuriam, šiaip ar taip, priklausė pusė milijono pasaulių, o ne du, kaip Sarkui):

- Visai neseniai gavau keistą žinutę.

Jie lūkuriavo nepratardami nė žodžio.

Faifas įteikė sekretoriui metalu padengtą juostelę, ir tarnas nužingsniavo link figūrų, užtrukdamas prie kiekvienos iš jų tiek, kad šioms užtektų laiko įžiūrėti raštelį.

Žinoma, visiems skvairams, įskaitant ir Faifą, tiktai jų aplinka atrodė reali. Tai, ką matė prieš save, skendėjo šešėliuose. Juos skyrė Faifo, Balo, Borto, Styno žemynai ir didžioji Runo sala. Po visą pasaulį išsisklaidę šviesos spinduliai prarado dalį savo ryškumo, todėl juostelėje įsirėžusius žodžius taip pat gaubė migla.

Vienintelis Bortas, tiesmukiškos prigimties ir nelinkęs į subtilybes, sugebėjo užmiršti šį faktą ir ištiesė ranką, tarsi ketindamas sugriebti raštelį.

Delnui su dilbiu pradingus už kubinio ekrano krašto, iš jo rankos teliko beformis strampas. Sėdėdamas savuosiuose rūmuose Faifas žinojo, kad Borto pirštai praslydo kiaurai pro žinutę ir nustvėrė tuštumą. Jis šyptelėjo drauge su kitais skvairais. Stynas sukikeno.

Bortas paraudo ir skubiai atitraukė ranką, kuri vėl atgavo normalų pavidalą.

- Jūs visi išvydote raštelį, - tarė Faifas. - Jei neprieštarausite, aš perskaitysiu jo turinį, idant jums paaiškėtų pranešimo svarba.

Jis palinko į priekį, ir sekretorius, sparčiu žingsniu sugrįžęs prie stalo, kyštelėjo metalu padengtą juostelę į Faifo delną.

Skvairas perskaitė žodžius dramatišku balsu, tarytum tai būtų suteikę jam malonumą:

- Išklausykite: “Jūs esate didysis Sarko skvairas, kuriam niekas negali prilygti savo galia bei turtu. Tačiau pastarieji stūkso

ant netvirtų pamatų, Florinoje augančio kirto. Paklauskite savęs, ar Florina ilgai egzistuos? Amžinai? Ne! Jūsų gerovės šaltinis gali būti sunaikintas rytoj. Arba gyvuoti dar tūkstantį metų. Pirmasis variantas yra labiau tikėtinas. Tai nulems neprognozuojamos jėgos. Susitaikykite su mintimi, kad jūsų lobiai išgaruos, nes aš pareikalausiu didesniosios jų dalies. Jūs turėsite pakankamai laiko apsvarstyti susiklosčiusią situaciją. Jei mėginsite išsisukti, aš paskelbsiu visai Galaktikai, o ypač Florinai, apie būsimą šios planetos sunaikinimą. Neliks kirto, neliks turtų ir galios. Nei man - tiesa, aš prie to pripratęs, - nei jums, o tai būtų itin skaudus smūgis, kadangi jūs esate gimę prabangos apsuptyje. Laikydamiesi padiktuotų sąlygų jūs atiduosite man beveik visą savo nuosavybę ir pinigus. Tuo tarpu aš prižadu, kad badu nemirsite. Žinoma, išlikusi dalis neprilygs esamai padėčiai, tačiau to turėtų užtekti, kad galėtumėte gyventi patogiai, jei ne prabangiai."

Baigęs skaityti Faifas vartė raštelį rankose, kol pagaliau švelniai susuko į ritinėlį ir įkišo į sidabrinį permatomą cilindrą, pro kurį žvilgančios raidės susiliejo į raudoną dėmę.

- Juokingas laiškas, - prabilo jis normaliu balsu. - Nepasirašytas. Kaip girdėjote, sukurptas itin pompastišku stiliumi. Ką apie tai galvojate, skvairai?

Rausvoje Runo fizionomijoje nušvito nepasitenkinimo išraiška.

- Akivaizdu, jog tai psichopatiškos prigimties žmogaus darbas. Tikriausiai įsivaizdavo, jog rašo istorinį romaną. Tiesą sakant, Faifai, manau, kad dėl tokių niekų nederėjo mūsų kviesti ir taip pažeisti žemynų autonomijos tradiciją. Be to, man nepatinka, kad jūs kalbate apie tai savo sekretoriaus akivaizdoje.

- Mano sekretoriaus? Todėl, kad jis florinietis? Bijote, kad jo sąmonėje nekiltų sumaištis, išgirdus tokią žinią? Nesąmonės. - Švelniame Faifo balse suskambo atšiauraus valdingumo gaidelės: - Atsigręžk į Runo skvairą.

Vyriškis pakluso, pagarbiai nuleidęs akis. Baltas, glotnus jo veidas nerodė jokių emocijų.

- Šis florinietis yra mano asmeninis tarnas, - pareiškė Faifas, visiškai nekreipdamas dėmesio į sekretorių. - Jis niekada nebendrauja su savo gentainiais. Visgi, tai ne pagrindinė priežastis, kuri nulėmė jo patikimumą. Pažvelkite į to žmogaus akis. Nejau neaišku, kad jis apdorotas sąmonės zondu ir todėl jaučia man

šimtaprocentinę ištikimybę? Neįsižeiskite, bet, iškilus būtinybei, labiau pasikliaučiau juo negu jumis.

Bortas sukrizeno.

- Negalėčiau jūsų dėl to kaltinti. Mes išties nepuoselėjame jums ištikimybės, kaip florinietis su apdorota sąmone.

Išgirdęs pastabą, Stynas tyliai sukikeno ir pasimuistė savo krėsle, tarytum šis būtų netikėtai įkaitęs.

Skvairai niekaip nekomentavo tokio zondo pritaikymo. Jų priekaištai būtų labai nustebinę Faifą. Naudotis sąmonės zondu draudė įstatymai, išskyrus tuos atvejus, kai reikėdavo gydyti psichikos sutrikimus arba pašalinti kriminalinius instinktus. Netgi didieji skvairai neturėjo teisės pažeisti draudimo.

Tačiau Faifas nekvaršino sau galvos dėl tokių smulkmenų. Jis darė tai, ką norėjo, ypač su floriniečiais. Kita vertus, apdorojęs sarkitą, galėjai sulaukti nemalonių pasekmių. Styno skvairas, kurio nejaukus pasimuistymas nepraslydo Faifui pro akis, garsėjo tuo, kad neretai naudojosi abiejų lyčių apdorotų floriniečių paslaugomis, neturinčiomis nieko bendro su sekretoriaus darbu.

- Tikiuosi, suprantate, kad iškviečiau jus ne vien dėl šios teplionės, - tarė Faifas, barbendamas į stalą savo striukus pirštus. - Esu tikras, jog mus užgriuvo rimtos problemos. Visų pirmą man į galvą šovė klausimas: nejau aš vienintelis gavau tokį pasiūlymą? Žinoma, aš esu turtingiausias iš skvairų, tačiau būdamas vienas tevaldau trečdalį kirto prekybos. Ją visą kontroliuojame penkiese. Kas gali būti paprasčiau nei pagaminti penkias laiško kopijas?

- Kiek daug žodžių, - sumurmėjo Bortas. - Ką norite pasakyti?

Pilkšvame Balo veide sujudėjo bespalvės lūpos:

- Jis nori žinoti, milorde Bortai, ar mes gavome laiško kopijas.

- Tegul taip ir sako.

- Neabejoju, kad visi supratote mano mintį, - šaltai pareiškė Faifas. - Tai kaip?

Skvairai susižvalgė tarpusavyje. Abejojančias arba įžūlias veido išraiškas nulėmė skirtingos charakterio savybės.

Runas prabilo pirmas. Rausvai kaktai išrasojus pavieniais prakaito lašeliais, jis kilstelėjo švelnią kirto nosinaitę ir nubraukė drėgmę iš riebalų rievių, besidriekiančių puslankiu nuo vienos ausies iki kitos.

- Iš kur man žinoti, Faifai? Galėčiau paklausti sekretorių, kurie, beje, visi yra sarkitai. Perskaitę tokią... hmm, keverzonę, mano tarnai neabejotinai būtų ją išmetę. Jei nepropaguotumėte savo keistosios administracinės sistemos, jums nereikėtų kaupti šiukšlių.

Jis apsidairė ir išsiviepė, pademonstruodamas drėgnas dantenas ir dirbtinius chromuoto plieno dantis, įkaltus tiesiai į žandikaulius ir kur kas tvirtesnius už emalį. Runo šypsena kėlė didesnę baimę negu piktai suraukti jo antakiai.

Balas gūžtelėjo pečiais.

- Akivaizdu, kad Runas kalbėjo už mus visus.

Stynas spigiai sukrizeno.

- Aš niekada neskaitau laiškų. Garbės žodis. Tai tikra nuobodybė. Kam tuščiai švaistyti laiką? - skvairas energingai pasukiojo galvą, tarsi jam būtų ypač rūpėję įtikinti kompaniją, jog tai labai svarbus faktas.

- Nebūkite bepročiai, - griežtai įsiterpė Bortas. - Kas su jumis dedasi? Gal bijote Faifo? Klausykite, aš neturiu nė vieno sekretoriaus, nes pats mėgstu tvarkyti savo verslo reikalus. Esu tikras, kad tie trys, kaip ir aš, gavo laiško kopiją. Žinote, kaip pasielgiau su savąja? Išmečiau į šiukšlių vamzdį. Siūlyčiau tą patį padaryti ir jums. Baikime tas kalbas. Aš pavargau.

Jis pakėlė ranką, ruošdamasis išjungti kontaktinį jungiklį ir tokiu būdu ištirpdyti savo trimatį atvaizdą.

- Palaukite, Bortai, - šiurkštokai ištarė Faifas. - Aš dar nebaigiau. Vargu ar norėtumėte, kad be jūsų būtų priimti kokie nors sprendimai.

- Pasilikite, skvaire Bortai, - švelnesniu balsu paragino Runas, nors riebaluose įspraustos jo akys neatrodė draugiškos. - Įdomu, kodėl skvairas Faifas jaudinasi dėl smulkmenų?

- Galbūt Faifas mano, jog mūsų draugas, parašęs laišką, turi informacijos apie Trantoro ketinimus užpulti Floriną? - sausai pastebėjo Balas.

- Vaje, ką jūs šnekate? - su panieka atrėžė Faifas. - Iš kur anonimas galėtų tai žinoti? Užtikrinu jus, jog mūsų slaptoji tarnyba dirba nepriekaištingai. Beje, kaip tas žmogus sustabdytų antpuolį, jei sutiktume papirkti jį savo nuosavybe? Ne, ne. Jis turėjo omenyje, kad Florina bus sunaikinta fiziškai, o ne politiškai.

- Tai *beprotystė*, - išspaudė Stynas.

- Tikrai? Vadinasi, jūs nesuvokiate pastarųjų kelių savaičių įvykių reikšmės?

- Kokių įvykių? - suurzgė Bortas

- Jūs, žinoma, girdėjote apie pradingusį kosminės erdvės analitiką?

Bortas dar labiau suirzo.

- Man pasakojo apie jį Abelis iš Trantoro. Na, ir kas? Aš nieko neišmanau apie erdvės analitikus.

- Tačiau, prieš jam išgaruojant, spėjote perskaityti pranešimo į Sarko bazę kopiją.

- Man ją parodė Abelis. Neatkreipiau į tai dėmesio.

- Ką pasakys likusieji? - pasiteiravo skvairų Faifas, porai sekundžių įsmeigdamas į kiekvieną iš jų savo akis. - Ar jūsų atmintis pajėgia atkurti savaitės senumo įvykius?

- Aš skaičiau pranešimą, - tarė Runas. - O, dabar aišku! Jame taip pat buvo kalbama apie sunaikinimą. Ar būtent tai turėjote omenyje?

- Toji žinia tiesiog skleidė bjaurias, nieko nereiškiančias užuominas, - veriančiu balsu prašneko Stynas. - Tikiuosi, mums nereikės to paties aptarinėti? Vos ne vos pavyko atsikratyti Abeliu, kuris atsibeldė į mano namus prieš pat pietus. Siaubingai susinervinau. Garbės žodis.

- Šiuo atveju niekuo negaliu jums padėti, Stynai, - bemaž praradęs kantrybę atkirto Faifas (tas Stynas - nepakenčiamas tipas). - Mums teks apie tai kalbėti dar kartą. Erdvės analitikas užsiminė apie Florinos pražūtį. Visiškai “atsitiktinai”, po jo dingimo, mes gauname laiškus, kuriuose grasinama sunaikinti Floriną. Ar *tai* sutapimas?

- Galvojate, kad mus šantažuoja analitikas? - sušnabždėjo senasis Balas.

- Abejoju. Tuomet kodėl pirmasis pranešimas pasirašytas jo vardu, o antrasis - anoniminis?

- Neužmirškime, kad pirmąjį kartą jis bendravo su apygardos valdžia, o ne su mumis, - priminė Balas.

- Vis tiek mažai tikėtina, jog tai tas pats asmuo. Šantažistui terūpi auka, ir niekas kitas.

- Kas iš to?

- Jis išgaravo. Tarkim, erdvės analitikas - sąžiningas žmogus, kuris turi pavojingos informacijos. Tarkim, jis pakliuvo į *ne to-*

kių sąžiningų asmenų, užsiimančių šantažu, rankas.

- Kieno būtent?

Faifas niūriai palinko savo krėsle, vos judindamas lūpas.

- Trantoro agentų.

Stynas sudrebėjo.

- Trantoro! - šaižus jo balsas užsikirto.

- Kodėl gi ne? Ar žinote geresnį būdą, kaip perimti Florinos kontrolę? Tai vienas pagrindinių Trantoro užsienio politikos tikslų. Maža to, Imperija mieliau sutiktų įgyvendinti savo užmačias be kraujo praliejimo. Jei paklusime ultimatumui, Florina atiteks priešams. Jie siūlo mums trupinėlius... - Faifas kilstelėjo prie veido du suspaustus pirštus, - ...bet esu tikras, kad po kurio laiko susižertų ir šiuos. Kita vertus, mes galime ignoruoti reikalavimus. Tiesą sakant, neturime kitos išeities. Kaip gi pasielgs Trantoras? Tiesiog paskleis gandus apie pasaulio pabaigą tarp Florinos prasčiokų. Jei kaimiečiai supanikuos, sulauksime tikros nelaimės. Kokia jėga priversi žmogų dirbti, jeigu jis manys, kad rytojaus dieną išauš pasaulio pabaiga? Derlius supus, sandėliai liks tušti.

Dirstelėjęs į savo apartamentų veidrodį, kuris kabėjo už trimačio erdvinio kubo ribų, Stynas paglostė smiliumi pudruotą skruostą ir pasakė:

- Nemanau, jog tai mums pakenktų. Sumažėjus žaliavai, automatiškai pakils kainos, tiesa? Kai paaiškės, kad Florinai nieko blogo neatsitiko, valstiečiai vėl grįš prie darbo. Be to, mes visada galėtume pagrasinti, kad bus pristabdytas eksportas. Neįsivaizduoju, kaip išsivystęs pasaulis galėtų išgyventi be Karaliaus Kirto? Jūs pernelyg nerimaujate dėl menkniekių.

Stynas nutaisė nuobodžiaujančią veido išraišką, grakščiai prispaudęs pirštą prie skruosto.

Po ilgos jo tirados atsiliepė senasis Balas, kuris visą tą laiką sėdėjo užsimerkęs:

- Kainos daugiau nekils. Jos ir taip pasiekė lubas.

- Teisingai, - pritarė Faifas. - Vis dėlto tai ne pati didžiausia problema. Trantoras laukia iš Florinos neramumų požymių. Jeigu Imperija sugebėtų įtikinti Galaktiką, neva Sarkas nepajėgia susitvarkyti su kirto prekyba, ji visiškai natūraliai pareikštų norą įvesti savo tariamą tvarką. Blogiausia, kad, vardan kirto, laisvieji pasauliai žaistų pagal Trantoro taisykles, ypač jei šis pri-

žadėtų suskaldyti monopoliją, padidinti gamybą ir sumažinti kainas. Nežinia, ar savo žodį ištesėtų, bet tuo metu garantuotų sau paramą. Tai vienintelis logiškas būdas, kurio dėka Imperija galėtų pasiglemžti Floriną. Jei mėgintų ją užgrobti jėga, suveiktų laisvųjų pasaulių savisaugos instinktas, ir jie prisijungtų prie mūsų.

- Kuo čia dėtas kosminės erdvės analitikas? Kam jis reikalingas? Ar jūsų teorija gali tai paaiškinti? - paklausė Runas.

- Žinoma. Tie analitikai niekada nepasižymėjo stabiliu charakteriu, o šis... - Faifo pirštai krustelėjo, tarytum lipdydami kažkokią nematomą struktūrą, - ...šis sukūrė beprotišką hipotezę. Visiškai nesvarbu kokią. Trantoras negali paskelbti jos viešai, nes to neleistų padaryti Tarpžvaigždinės Erdvės Analizės Biuras. Tačiau sulaikę žmogų ir išsiaiškinę daugiau smulkmenų Imperijos agentai gautų informacijos, kurią suprastų ir diletantai. Jie galėtų pasinaudoti ja, paversti hipotezę tikrove. Kai pasklistų moksliniais terminais apipinti gandai, Trantoro marionetei, Biurui, neužtektų jėgų ir valios paneigti melagingus pranešimus.

- Viskas taip sudėtinga, - tarė Bortas. - Tikra kvailystė. Jie negali paskelbti naujienų viešai, nors labai norėtų tai padaryti.

- Jie baiminasi, kad žinia apie rimtą mokslinį atradimą nepasiektų Biuro, - kantriai paaiškino Faifas. - Bet kas uždraus pašnibždėti naujienas gandų forma? Nejau neaišku?

- Kodėl gi senasis Abelis tuščiai švaisto laiką ieškodamas erdvės analitiko?

- Negi manote, kad jis garsiai trimituos aplinkiniams, esą žmogelis jau seniai pateko į Trantoro rankas? Tai, ką Abelis daro, ir tai, ką jis apsimeta darąs, yra du visiškai skirtingi dalykai.

- Na, gerai, - nusileido Runas. - Tarkim, jūsų tiesa. Kokių atsakomųjų veiksmų turėtume imtis?

- Mes sužinojome apie pavojų, o tai - svarbiausia, - tarė Faifas. - Jei pavyks, galbūt patys surasime tą erdvės analitiką. Turime atidžiai - bet neišsiduodami - stebėti visus žinomus Trantoro agentus. Iš jų elgesio galėtume išsiaiškinti būsimų įvykių pobūdį. Privalome užgniaužti bet kokią propagandinę informaciją apie Florinos sunaikinimą. Privalome aršiai pasipriešinti tyliausiems šnabždesiams. Vis dėlto pagrindinis šio susitikimo tikslas - tai pareikalauti iš jūsų vienybės. Mums visiems, neišskiriant ir manęs, itin rūpi žemynų autonomija. Tačiau dabar aplinkybės akivaizdžiai pasikeitė.

Nors ir nenoriai - žemynų autonomijos taip paprastai neįmanoma atsisakyti, - didieji skvairai sutiko, jog tai tiesa.

- Taigi mums telieka laukti antro žingsnio, - užbaigė Faifas.

Pokalbis įvyko prieš metus. Po jo Faifo skvairas pirmą kartą per savo ilgą bei rizikingą karjerą patyrė tokį pasibaisėtiną fiasko.

Jie nesulaukė jokio antro žingsnio. Nė vienas iš skvairų daugiau negavo laiškų. Erdvės analitikas dingo kaip į vandenį, o Trantoras nesiliovė bergždžiai jo ieškojęs. Apokalipsinės paskalos Florinos nepasiekė, todėl kirto auginimas bei perdirbimas tęsėsi be menkiausių trukdžių.

Runo skvairas susisiekdavo su Faifu kiekvieną mielą savaitę.

- Na? - klausdavo jis. - Kas naujo? - gerklinis juokas priversdavo riebalų kalną sudrebėti.

Faifas reaguodavo į patyčias šaltai, be emocijų. Ką jis galėjo padaryti? Be paliovos persijodamas visus faktus didysis skvairas suprato, jog trūksta kažkokio gyvybiškai svarbaus faktoriaus.

Atsakymą - visiškai netikėtą - pateikė pastarųjų dienų įvykių protrūkis.

Jis vėl pakvietė skvairus į susitikimą. Chronometras rodė dvi valandas dvidešimt devynias minutes.

Skvairai pasirodė vienas po kito. Iš pradžių Bortas, kietai sučiaupęs lūpas, savo kreivu piršto nagu gremžiantis žilus barzdaplaukius. Paskui Stynas, kurio ligotos išvaizdos fizionomijos nedengė pudros sluoksnis. Balas, įdubusiais skruostais, abejingas ir pavargęs, įsitaisęs minkštame krėsle, šalia pasistatęs stiklinę pieno. Ir galiausiai Runas, pavėlavęs dvejomis minutėmis, surūgęs, vėl gaubiamas naktinių sutemų. Šį kartą jo kambario lempos buvo taip pritemdytos, kad erdviniame kube matėsi tiktai šešėlis, kurio veikiausiai nebūtų apšvietę net Sarko saulės spinduliai

- Skvairai! - prabilo Faifas. - Praėjusiais metais, kalbėdamas su jumis apie tolimą pavojų, aš pakliuvau į gudriai paspęstas pinkles. Grėsmė egzistuoja, bet ji kur kas arčiau nei mes įsivaizduojame. Vienas iš jūsų nutuokia, ką turiu galvoje. Netrukus tai sužinos ir visi kiti.

- *Ką gi* jūs turite galvoje? - burbtelėjo Bortas.

- Išdavystę! - atkirto Faifas.

10. BĖGLYS

Merlinas Terensas niekada nebuvo veiklus žmogus. Taip tvirtino sau nuo tos akimirkos, kai išėjęs iš kosmouosto suvokė, kad jo sąmonę apėmė sąstingis.

Vyriškis stengėsi žingsniuoti ne per lėtai, idant netaptų panašus į dykūną. Ir ne per greitai, antraip atrodytų, neva jis nuo kažko bėga. Terensas kulniavo ryžtingai, kaip patrulis, turintis neatidėliotinų reikalų ir pasiruošęs įsėsti į savo antžeminę mašiną.

Jei tik jis turėtų skraidyklę! Deja, vairavimo kursai neįėjo į floriniečių seniūno švietimo programą. Teks pasikliauti kojomis. Tačiau norint sutelkti mintis, jam reikėjo tylos, atokvėpio minutės.

Gana greitai kūną apleis paskutinės jėgos. Nepaisant to, jog Terensas nebuvo veiklus žmogus, jis privalės susikaupti ir išsaugoti energijos likučius artimiausiai parai.

Todėl vyriškis nedrįso sustoti.

Jei užslinktų naktis, jis turėtų kelias valandas apmąstymams. Tačiau virš galvos švietė kaitri popiečio saulė.

Jei sugebėtų vairuoti antžeminę mašiną, jis nutoltų nuo Didmiesčio per daugelį mylių ir kruopščiai apgalvotų būsimų veiksmų planą. Bet vietoj mašinos, jis tegalėjo tenkintis kojomis.

Jei būtų laiko pamąstyti... Štai, kas svarbiausia. Jei pavyktų sustabdyti laiko tėkmę bent porai akimirkų ir apsvarstyti susiklosčiusią padėtį. Juk turi egzistuoti kokia nors išeitis.

Paniręs į svetingą Žemutinio Didmiesčio šešėlį Terensas savo eisena nedaug kuo skyrėsi nuo tikrų patrulių. Jis tvirtai suspaudė neuroninio rimbo buožę. Gatvėse nebuvo nė gyvos dvasios. Visi čionykščiai slėpėsi savo lūšnelėse. Taip dar geriau.

Seniūnas atidžiai apžiūrėjo namus, pasirinkdamas vieną iš tvarkingesnių, apkaltą spalvotomis plastikinėmis plytelėmis, su poliarizuoto stiklo langais. Neverta kreiptis į varguolius, kurie vis tiek neturi ko prarasti. Užtat "vadukai" versis per galvą mėgindami įtikti patruliui.

Jis žengė prie pastato, dunksančio atokiau nuo gatvės - dar vienas prabangos požymis, - žinodamas, kad, norint patekti vidun, nebūtina laužtis jėga. Kopiant laipteliais, prie lango kažkas

krustelėjo (per daugelį metų floriniečiai išmoko užuosti artėjantį tvarkos sergėtoją), ir duris pravėrė jauna mergaitė, akis pasiryškinusi baltais dažais. Liesa paauglė vilkėjo suknelę, kurios puošnūs apsiuvai bylojo apie jos tėvų pastangas išlaikyti aukštesnę visuomeninę padėtį nei dauguma "Florinos atmatų". Trūksmingai alsuodama ji pasitraukė į šalį ir leido Terensui įeiti.

Galvos kryptelėjimu seniūnas įsakė jai uždaryti duris.

- Ar tavo tėvas namuose, mergaite?

- Tėtuk! - suriko ji ir mikčiodama sukuždėjo: - Taip, sere.

"Tėtukas" lėtai išniro iš kito kambario, visa savo išvaizda spinduliuodamas atgailą. Jis žinojo, kad prie durų stovi patrulis, tačiau liepė jas atidaryti dukrai. Jei tvarkos sergėtojas pasirodytų įniršęs, mažiau tikėtina, kad jis pakeltų ranką prieš mergaitę.

- Tavo pavardė? - paklausė seniūnas.

- Džakofas, sere.

Išsitraukęs iš uniformos kišenės ploną užrašų knygelę, Terensas atvertė ją, įdėmiai patikrino kelis puslapius ir brūkštelėjo varnelę.

- Džakofas! Teisingai! Noriu pamatyti visus tavo namiškius. Tučtuojau!

Jei viduje nebūtų išsikerojusi depresiška neviltis, Terensas ko gero būtų jautęs pasitenkinimą. Kaip žinia, niekas neapsaugotas nuo viliojančių valdžios galios malonumų.

Į kambarį įslinko išsigandusi moteris, laikanti rankose maždaug dviejų metų vaiką. Prie motinos prisiglaudė Terensą įleidusi mergaitė ir jaunesnysis jos brolis.

- Tai visi?

- Visi, sere, - nuolankiai atsakė Džakofas.

- Ar galėčiau pasirūpinti kūdikiu? - sunerimusi paklausė moteris. - Ketinau paguldyti ją į lovelę. - Ji kilstelėjo mažąją mergytę, tarsi jaunos nekaltybės vaizdas galėtų sugraudinti patrulio širdį.

Seniūnas nė nesiteikė pažvelgti į ją įsitikinęs, jog taip elgtųsi kiekvienas uniformuotas vyras.

- Padėk ją ant žemės ir duok cukrinį čiulptuką, kad užsičiauptų, - pareiškė jis. - Džakofai!

- Taip, sere.

- Tu esi protingas vaikinas, tiesa? - patruliai vadino "vaikinais" visus čiabuvius, nepaisydami jų amžiaus.

- Taip, sere. - Džakofo žvilgsnis praskaidrėjo, pečiai truputį išsitiesė. - Aš dirbu maisto perdirbimo centre. Išmanau matematiką. Dalybos veiksmus ir logaritmus.

O taip, pagalvojo seniūnas, jie parodė tau, kaip naudotis logaritmų lentele ir išmokė teisingai ištarti šį žodį.

Terensas pažinojo tokio tipo žmones. Vyrukas didžiavosi savo logaritmais labiau negu skvairų jaunuolis, nusipirkęs naują jachtą. Poliarizuoti stiklai ir spalvotos apdailos plytelės liudijo apie jo išsilavinimą matematikos srityje. Kad ir labai menką. Šio žmogėno požiūris į tamsuolius prilygsta vidutinio sarkito paniekai visiems Florinos čiabuviams, o neapykantos jausmas kur kas stipresnis, kadangi jis priverstas gyventi tarp vietinių net ir pakilęs ant aukštesnio socialinio laiptelio.

- Juk tu tiki įstatymu, vaikine, ir geraisiais skvairais? - nuolatinis seniūno žvilgčiojimas į užrašų knygelę padėjo išlaikyti įtampą.

- Mano vyras - geras žmogus, - pratrūko moteris. - Jis nepadarė nieko blogo. Mes nebendraujame su atmatomis ir neleidžiame to daryti vaikams. Mes visada...

Rankos mostu Terensas liepė jai užsičiaupti.

- Taip, taip. Paklausyk, vaikine. Noriu, kad atsisėstum ir tiksliai vykdytum mano nurodymus. Noriu visų tavo kvartale gyvenančių pažįstamų sąrašo. Vardų, adresų, ką jie dirba, kuo užsiima laisvalaikiu. Paskutinis punktas - svarbiausias. Reikia išsiaiškinti, kuris iš jų nesibodi drumsti tvarkos. Supratai?

- Taip, sere. Taip, sere. Visų pirma Hastingas. Jis gyvena netoliese ir...

- Patylėk, vaikine, ir viską užrašyk ant popieriaus. Kiekvieną smulkmeną. Tiktai gražiai ir aiškiai, nes aš nemoku skaityti čiabuvių keverzonių.

- Mano braižas labai tvarkingas, sere.

- Pamatysime.

Džakofas palinko virš stalo, lėtai krutindamas ranką. Žmona dirsčiojo į lapelį per jo petį.

Terensas kreipėsi į duris atidariusią mergaitę.

- Stovėk prie lango ir pranešk man, jei gatvėje pasirodys patruliai. Noriu su jais pakalbėti. Tik *pati* nekviesk. Tiesiog pasakyk man.

Pagaliau jis gavo progą atsipalaiduoti, bent kelioms akimirkoms pavojų verpete susikūręs saugią nišą.

Jei ne kampe šliurpsintis kūdikis, kambaryje būtų tvyrojusi mirtina tyla. Akiratyje išdygus priešams, jis turės progą pasprukti.

Dabar galima ramiai pagalvoti.

Pirmiausia, teks atsisveikinti su uniforma. Iš miesto vedančiuose keliuose neabejotinai stovi užtvaros; be to, patruliai žinojo, kad jis nesugeba naudotis transporto priemonėmis, sudėtingesnėmis už diamagnetinį skuterį. Nereikės ilgai laukti, kol paieškos komanda susivoks iškratyti kiekvieną kvartalą, kiekvieną namą.

Kai į jų smegenines šaus išganinga mintis, patruliai greičiausiai pradės šukuoti gyvenamuosius rajonus nuo priemiesčių, ir šis pastatas bus patikrintas vienas iš pirmųjų. Taigi laiko lieka ne tiek jau daug.

Tiesą sakant, į akis krentantys juodas ir sidabrinis atspalviai pasitarnavo kaip reikiant. Čionykščiai nedrįso nieko klausinėti. Pabaidyti grėsmingos uniformos, jie net nekreipdavo dėmesio į blyškų florinietišką veidą.

Nerukus persekiotojai susipras įsakyti vietiniams, kad šie sulaikytų bet kurį patrulį, negalintį parodyti atitinkamų dokumentų, ypač jeigu jis šviesaus gymio, su rusvais plaukais. Teisėti tvarkos sergėtojai gaus laikinus tarnybinius pažymėjimus. Už informaciją bus pažadėta premija. Galbūt vos vienas iš šimto Florinos čiabuvių pademonstruotų ryžtą ir sugriebęs uniformos skverną paleistų gerklę, tačiau užtektų ir vieno tokio narsuolio.

Būtina kuo skubiau atsikratyti patrulio apdaru.

Tai pirmas punktas. Dabar antras. Nuo šiol bet kurioje planetos vietoje jo tykos pavojai. Nužudęs patrulį gali neabejoti, kad būsi įnirtingai medžiojamas artimiausius penkiasdešimt metų, jei tik sugebėsi tiek laiko išlikti laisvėje. Todėl jam prisieis išvykti iš Florinos.

Kaip?

Bent tiek gerai, kad jis sugebėjo padovanoti sau dar vieną gyvenimo dieną. Žinoma, tai nulėmė neįtikėtinas patrulių kvailumas ir tokia pati neįtikėtina sėkmė.

Žinodamas, jog turi šį menkutį pranašumą, Terensas nebijojo rizikuoti dvidešimt keturiomis gyvenimo valandomis, nors, blaiviai mąstant, galimybė išsigelbėti buvo praktiškai lygi nuliui.

Jis atsistojo.

Džakofas pakėlė galvą nuo stalo.

- Aš dar nebaigiau, sere. Rašau labai kruopščiai ir tvarkingai.

- Parodyk, ką ten prikeverzojai.

Dirstelėjęs į popieriaus lapelį seniūnas tarė:

- Pakaks. Jei ateis kiti patruliai, negaišink jų laiko aiškindamas, kad jau sudarei sąrašą. Tiesiog vykdyk jų nurodymus. Ar kas nors pasirodė?

- Ne, sere, - atsakė mergaitė prie lango. - Gal man išeiti į lauką?

- Nebūtina. Verčiau pasakyk, kur rasti artimiausią liftą?

- Jis už ketvirčio mylios, sere, pasukus į kairę pusę nuo mūsų namo...

- Aišku. Atidaryk duris.

Patrulių būrys atbildėjo į gatvelę tuo momentu, kai prie seniūno nusileido liftas. Jis jautė, kaip krūtinėje dunksi širdis. Metodiškai kratydami visus namus, uniformuoti vyrai mynė jam ant kulnų.

Po minutės, vis dar jausdamas, kaip pašėlusiai plaka širdis, jis nužengė iš lifto kabinos į Aukštutinį Didmiestį. Čia nepavyks rasti jokios priedangos. Jokių kolonų ar betoninio sluoksnio, pakibusio virš galvos.

Juodas Terenso taškelis aiškiai išsiskyrė iš blizgančių pastatų. Seniūnui dingojosi, kad jį galėtų įžiūrėti bet kas, nutolęs dviejų mylių spinduliu arba skrisdamas penkių mylių aukštyje, tarsi į jį būtų nukreiptos milžiniškos strėlės.

Akiratyje nesimatė nė vieno patrulio. Pro šalį einantys skvairai žvelgdavo į jį lyg į tuščią vietą. Nieko nuostabaus, turint omenyje, kad juodos uniformos keldavo baimę floriniečiams, o ne sarkitams. Galbūt tai padės išsigelbėti, gal ir ne.

Jis gana miglotai nutuokė, kaip išsidėstęs Aukštutinis Didmiestis. Kažkur šiose apylinkėse turėtų žaliuoti Centrinis Parkas. Logiškiausia būtų paklausti praeivio, kuria kryptimi traukti, dar logiškiau būtų užkopti į viršutinę didelio pastato terasą ir pačiam apsižvalgyti. Pirmosios alternatyvos tenka iš karto atsisakyti. Patruliai niekada neklausinėja kelio. Antroji pernelyg rizikinga. Į namo vidų užsukęs tvarkos sergėtojas kristų visiems į akis.

Kažkada vieną sykį Terensas buvo atsitiktinai žvilgtelėjęs į Aukštutinio Didmiesčio žemėlapį, todėl dabar jam neliko ką daryti, tiktai pasikliauti savo atmintimi. Šioji funkcionavo be prie-

kaištų, nes po penkių minučių seniūnas atsidūrė priešais Centrinį Parką.

Tankiai vešančios augmenijos lopinėlis dengė maždaug šimtą akrų. Tarp skvairų, gyvenančių Sarke, sklandė įvairiausi gandai apie šią vietą - pradedant nuo to, jog čia gali pasimėgauti kaimietiška ramybe ir baigiant kuždesiais apie naktines orgijas. Tuo tarpu Florinos čiabuviai, girdėję apie žaliuosius plotus bent puse ausies, įsivaizdavo Parką esant šimtus kartų didesniu ir tūkstantį kartu prabangesniu nei jis iš tiesų buvo.

Kita vertus, Centrinis Parkas tikrai išsiskyrė savo grožiu. Dėl švelnaus Florinos klimato jis žaliuodavo visus metus. Tarp pievų stūksojo giraitės, kuriose slypėjo akmeninės grotos. Mažajame tvenkinyje plaukiojo dekoratyvinės žuvelės, didesniajame taškėsi vaikai. Užslinkus sutemoms ir pradėjus krapnoti lietaus lašams, jie nušvisdavo įvairiausiomis spalvomis. Sarkitai šokdavo, stebėdavo trimačius spektaklius, o įsimylėjėlių porelės klaidžiodavo vingiuotais takeliais.

Terensas niekada gyvenime nebuvo Parko viduje, ir vis dėlto jį siutino šios vietos dirbtinumas. Po medžiais, vandens telkiniais, akmenimis bei dirva glūdėjo paprasčiausias betono sluoksnis. Seniūnas pagalvojo apie bekraščius kirto laukus, pietuose iškilusias kalnų virtines. Jis nekentė atėjūnų, kurie pasistatė žaidimų aikštelę didybės apsuptyje.

Pusę valandos Terensas be tikslo klumpsėjo vingriais keliukais. Tik Centriniame Parke jis galėtų įvykdyti savo sumanymą. Bet kur kitur tai būtų *neįmanoma*.

Niekas jo nematė. Arba tiesiog neatkreipė dėmesio. Seniūnas nė trupučio dėl to neabejojo. Jei kitą dieną kas nors paklaustų pro šalį ėjusių skvairų ir jų antrųjų pusių: “Ar jūs vakar pastebėjote Parke patrulį?” - jų akys suapvalėtų iš nuostabos. Lygiai taip pat sėkmingai būtų galima pasiteirauti, ar jie regėjo pro ausis praskridusį mašalą.

Šiame Parke taip *tuščia*. Terensas pajuto stiprėjančią paniką. Kurį laiką jis kopė laiptais, kylančiais aukštyn tarp akmeninių riedulių, paskui pradėjo leistis į puoduko formos aikštelę, apsuptą mažomis olomis, kuriose porelės dažnai slėpdavosi nuo naktinio lietaus (tokių atvejų pasitaikydavo pernelyg dažnai, kad juos būtų įmanoma palaikyti paprasčiausiu sutapimu).

Staiga jis išvydo tai, ko ieškojo.

Žmogų! Tiksliau, skvairą. Mindžikuojantį vietoje. Giliai traukiantį cigaretės dūmą ir nusviedžiantį į automatinę peleninę nuorūką, kurioje ji žybtelėjo ir išnyko. Neramiai dirsčiojantį į laikrodį su grandinėle.

Išskyrus jį, dauboje daugiau nieko nebuvo. Poros susitikdavo čia tiktai vakarais ir naktimis.

Skvairas kažko laukė. Terensas apsidairė. Regis, jokie palydovai iš paskos nesekė.

Netoliese turėtų būti ir kiti laiptai. Nesvarbu. Jis privalo išnaudoti tokią palankią galimybę.

Terensas žengė link skvairo, kuris pastebėjo jį tik tada, kai išgirdo balsą:

- Atleiskite už sutrukdymą, sere.

Atsiprašymas nuskambėjo gana pagarbiai, tačiau skvairai nėra pripratę, kad jų alkūnes čiupinėtų patruliai.

- Ko, po velnių reikia? - grubiai paklausė jis.

Terensas nesibaimino atžagaraus sarkito tono (Tegul jis šneka! Pasistenk nenuleisti nuo jo akių bent pusei minutės!).

- Ateikite čia, sere, - paprašė seniūnas. - Tai susiję su vietinio žmogžudžio paieškomis.

- Apie ką jūs kalbate?

- Užtruksite vos vieną akimirką.

Terensas nepastebimai išsitraukė neuroninį rimbą. Tylus švilptelėjimas, ir suparalyžiuotas sarkitas išsiskėtojo ant žemės.

Niekuomet anksčiau seniūnas nebuvo pakėlęs rankos prieš skvairą. Jį nustebino užplūdęs pasibjaurėjimo ir kaltės jausmas.

Aplinkui vis dar nieko nesimatė. Vyriškis nutempė kūną, dėbsantį į tuštumą išsprogusiomis akimis, į artimiausią olą.

Jis nurengė skvairą, su vargu traukdamas rūbus nuo sustingusių galūnių. Paskui nusimetė savo dulkėtą, prakaituotą patrulio uniformą ir pasimatavo sarkito apatinius, pirmą kartą jausdamas, kaip kirto audinys švelniai paliečia odą.

Apsivilkęs likusius drabužius, griebė beretę, svarbiausią maskarado dalį. Tarp jaunuolių tokio stiliaus kepurės nebuvo itin populiarios. Laimei, šis skvairas nesivaikė naujausių madų. Terensui verkiant reikėjo galvos apdangalo, antraip rusvi plaukai būtų akimoju jį išdavę. Vyriškis užsitraukė beretę iki ausų.

Tada nusprendė atlikti savo darbą iki galo, staiga suvokęs, kad patrulio žmogžudystė - ne pats kraupiausias nusikaltimas.

Įjungęs galingiausią blasterio spindulį, nukreipė jį į gulinčią auką. Po dešimties sekundžių iš jos teliko suanglėjusi masė. Bus sunkiau identifikuoti kūną, supainios persekiotojus.

Jis sudegino patrulio uniformą neužmiršdamas iš baltų pelenų krūvos ištraukti pajuodavusias sidabrines sagtis. Tegul medžiokliai pasikankina mėgindami įminti mįslę. Galbūt užtruks ne ilgiau kaip valandą, tačiau jam brangi kiekviena minutė.

Dabar būtina kuo greičiau sprukti iš šitos vietos. Terensas stabtelėjo prie olos angos ir patraukė nosimi. Blasteris veikė švariai. Po kelių sekundžių silpną pačirškintos mėsos kvapą išsklaidys vėjelis.

Lipant laiptais žemyn, pro šalį praėjo moteris, ir jis instinktyviai nudelbė akis. Tiesa, pakėlęs galvą spėjo pamatyti, kad skubanti jaunoji ledi nepaprastai graži.

Seniūnas kietai sukando dantis. Be abejo, ji nieko nesuras. Tačiau moteris vėlavo - ne veltui skvairas žvilgčiojo į laikrodį. Galbūt jam nusibodo laukti. Terensas paspartino žingsnį nė kiek netrokšdamas, kad ji sugrįžtų ir pultų klausinėti, ar jis kartais nepastebėjo jauno vyriškio.

Išėjęs iš Centrinio Parko seniūnas pusę valandos slampinėjo nežinodamas, ko griebtis.

Ką daryti? Dabar jis ne patrulis, o skvairas.

Ką gi daryti?

Jis stabtelėjo nedidelėje aikštelėje, kurios viduryje putojo fontanas. Lašelis dezinfekavimo priemonės privertė vandenį nušvisti akį rėžiančiomis vaivorykštės spalvomis.

Terensas atsirėmė į turėklus, nugara pasisukęs į vakaruose tviskančią saulę, ir vieną po kitos sumetė į fontaną pajuodavusias sidabrines sagtis.

Jis prisiminė jaunąją merginą, skubančią laiptais aukštyn. Tada pagalvojo apie Žemutinį Didmiestį, ir atgailos blyksnis akimoju išblėso.

Sidabro liekanos išnyko, rankos liko tuščios. Lėtai ir apsimestinai nerūpestingai Terensas pakrapštė kišenes. Jų turinys niekuo ypatingu nepasižymėjo. Raktų plokštelių rinkinys, keletą monetų, tapatybės kortelė. (Šventasis Sarke! Asmens pažymėjimus privalėjo turėti netgi skvairai. Kad ir kaip ten būtų, sarkitams nereikėjo jų rodyti kiekvienam patruliui.)

Berods, naujasis Terenso vardas bus Alsteras Deimonas.

Telieka viltis, kad neteks juo pasinaudoti. Aukštutiniame Didmiestyje gyvena vos dešimt tūkstančių vyrų, moterų ir vaikų. Tikimybė, kad jis susitiks su žmonėmis, asmeniškai pažinojusiais Deimoną, nėra labai didelė, tačiau vertėtų nepamiršti atsargumo.

Anot kortelės, jam - dvidešimt devyneri. Ir vėl, seniūną kone supykino, pagalvojus apie oloje kėpsančią nuodėgulių krūvelę. Jis pasistengė užgniaužti kaltės jausmą. Skvairai yra skvairai. Kiek dvidešimt devynerių metų floriniečių žuvo dėl jų kaltės? Kiek devynerių metų floriniečių?

Ant pažymėjimo užrašytas adresas nieko nereiškė Terensui, kuris tik paviršutiniškai žinojo Aukštutinio Didmiesčio planą.

Kas gi čia?

Pseudotrimatė, maždaug trejų metukų berniuko nuotrauka. Ištraukus ją iš aplanko, sužibo raibuliuojančios spalvos. Sūnus? Galbūt sūnėnas? Juk toji mergina iš Parko galėjo turėti vaiką, ar ne?

Įdomu, ar jis vedęs? O gal tiesiog ketino surengti "slaptą" pasimatymą? Dienos metu? Visai įmanoma, tam tikromis aplinkybėmis.

Bent jau Terensas taip tikėjosi. Jei mergina susitikinėjo su vedusiu vyru, ji neskubės pranešti apie jo dingimą. Turbūt pamanys, kad jam nepavyko atsikratyti žmona. Tai suteiks bėgliui papildomo laiko.

Ne, nesuteiks. Seniūną užvaldė neviltis, suvokus, kad žmogaus likučius gali atsitiktinai surasti slėpynes žaidžiantys vaikai. Tai įvyks ne vėliau, kaip po dvidešimt keturių valandų.

Dar kartą išnaršęs kišenės turinį, Terensas aptiko piloto licenzijos kopiją. Anksčiau nebuvo jos pastebėjęs. Visi pasiturintys sarkitai turėjo nuosavas jachtas - tokia mada įsigalėjo per pastarąjį šimtmetį. O štai ir keli sarkitų kredų čekiai. Šiais bus galima pasinaudoti.

Prisiminus, kad paskutinį kartą jis ragavo maisto naktį, Korovo kepykloje, garsiai sugurgėjo pilvas.

Nepaisydamas alkio jausmo, vyriškis vėl apžiūrėjo piloto licenziją. Minutėlę... dabar ši jachtą priklauso *jam*, nes tikrasis šeimininkas mirė. 26-asis angaras, 9-asis uostas. Ką gi...

Kur, po galais, ieškoti to 9-ojo uosto? Jis neturėjo ne menkiausio supratimo.

Terensas priglaudė įkaitusią kaktą prie vėsių, fontaną supančių turėklų. Ką daryti? Ką daryti?

Jis krūptelėjo išgirdęs balsą:

- Sveiki. Blogai jaučiatės?

Pakėlęs galvą Terensas išvydo senyvą skvairą, rūkantį ilgą, kvapnią cigaretę. Auksinę vyriškio apyrankę puošė žalias brangakmenis. Sarkito veide atsispindėjo susidomėjimo išraiška, ir žado netekęs seniūnas tik po kelių sekundžių prisiminė, jog dabar jis priklauso tam pačiam klanui. Netgi skvairai gali būti padorūs žmonės.

- Ne, ilsiuosi, - atsakė jis. - Nusprendžiau pasivaikščioti ir praradau laiko nuovoką. Regis, vėluoju į susitikimą.

Terensas nerūpestingai mostelėjo ranka. Penkiolika metų pragyvenęs Sarke jis nesunkiai galėjo pamėgdžioti tenykščių tartį, tačiau nepersistengė tai darydamas. Verčiau nutylėti negu rodyti perdėtas pastangas.

- Palikote namuose skiterį? - matyt senį pralinksmino jaunatviškas žioplumas.

- Deja, - pripažino Terensas.

- Pasinaudokite manuoju, - pasiūlė skvairas. - Palikau jį už aikštės ribų. Vėliau galėsite užprogramuoti skiterį ir nusiųsti atgal. Man nereikės jo mažiausiai valandą.

Bemaž idealі išeitis. Savo greičiu mitrus skiteris pranokdavo net patrulių skraidyklę. Bėda ta, jog Terensas nemokėjo jo vairuoti.

- Nuo čia iki Sarko, - sumurmėjo vyriškis skvairų padėkos atitikmenį. Ne vieną kartą girdėjo šį posakį engėjų planetoje. - Aš verčiau pasivaikščiosiu. Iki 9-ojo uosto ne taip jau toli.

- Teisybė, - sutiko senis.

Nekokia užuomina. Terensas vėl pabandė prakalbinti sarkitą.

- Žinoma, uostas galėtų būti ir arčiau. Bet tokiu oru ypač malonu kulniuoti iki Kirto greitkelio.

- Kuo čia dėtas Kirto greitkelis?

Ar tik senio akyse neblykstelėjo įtarimo žiburėliai? Staiga Terensas suvokė, kad jis dėvi paprastus skvairo drabužius, o ne piloto kostiumą.

- Palaukite! Visai susipainiojau slampinėdamas po apylinkes. Nagi... - nutęsė jis miglotu žvilgsniu dairydamasis į šonus.

- Šiuo metu jūs esate Reketo gatvėje. Jums tereikia nusigauti iki Trifio ir pasukti į kairę. Nuo ten - tiesus kelias į uostą. - Sarkitas parodė pirštu reikiamą kryptį.

Terensas nusišypsojo.

- Jūs teisus. Turėčiau liautis svajojęs ir pradėti mąstyti. Nuo čia iki Sarko, sere.

- Mano pasiūlymas dėl skiterio vis dar galioja.

- Labai malonu, bet...

Seniūnas pamojavo ranka ir nudrožė šalin. Susiprotėjęs, kad eina per greitai, pristabdė žingsnį. Skvairas palydėjo jį nustebusiomis akimis.

Turbūt rytoj, kai patruliai suras oloje lavoną ir paskelbs visuotinę paiešką, senasis sarkitas prisimins vakarykštį pokalbį ir sakys: "Jis pasirodė kažkoks keistas, jei suprantate, ką turiu omenyje. Įdomiai tarė žodžius ir, regis, nenutuokė, kur atsidūrė. Galėčiau prisiekti, kad jis nebuvo girdėjęs apie Trifio aveniu."

Tačiau tai įvyks rytoj.

Žingsniuodamas skvairo nurodyta kryptimi Terensas gana greitai pastebėjo žvilgančią lentelę "Trifio aveniu", kurią užtemdė oranžinis pastato raibuliavimas, ir pasuko į kairę.

9-ajame uoste knibždėte knibždėjo jaunuolių, dėvinčių jachtininkų tunikas, prie kelių susegamas kelnes, ant galvos užsimaukšlinusių smailiasnapes kepures. Terensas jautėsi pernelyg krentąs į akis, bet niekas nekreipė į jį dėmesio. Kartu su švelnaus vėjelio gūsiais atsklido pokalbių nuotrupos su nesuprantamų terminų priemaišomis.

Atradęs 26-ąjį angarą seniūnas neskubėjo prie jo eiti. Kelias minutes laukė, kol aplinkui neliks nė vieno skvairo, galbūt turinčio jachtą kaimyninėje kabinoje ir iš matymo pažįstančio tikrąjį Alsterą Deimoną. Dar pradėtų domėtis, ką pašalietis veikia prie jo laivo.

Galų gale nutaikęs tinkamą progą Terensas žengė prie angaro, pro kurio vartus kyšojo jachtos pirmgalis, ir ištiesęs kaklą smalsiai ją apžiūrėjo.

Kas toliau?

Per pastarąsias dvylika valandų jis užmušė tris žmones. Nuo floriniečio seniūno pakilo iki patrulio, o vėliau net iki skvairo. Atkeliavo iš Žemutinio Didmiesčio į Aukštutinį, paskui nusiga-

vo į kosmouostą. Faktiškai, jam priklausė jachta, pakankamai galinga transporto priemonė, galinti saugiai nuskraidinti bėglį į bet kokį apgyvendintą šio Galaktikos sektoriaus pasaulį.

Tik štai, viena problemėlė.

Jis nemokėjo pilotuoti erdvėlaivio.

Iš nuovargio ir alkio Terensas vos bepastovėjo ant kojų. Taip toli nuėjęs seniūnas atsitrenkė į akliną sieną, skiriančią jį nuo kosminės erdvės.

Šiuo metu patruliai tikriausiai jau spėjo susigaudyti, kad persekiojamos aukos nėra Žemutiniame Didmiestyje. Jie pradės paiešką Aukštutinėje dalyje, kai tik bukos tvarkos sergėtojų galvelės suvoks, jog florinietis gali *išdrįsti* taip pasielgti. Aptikę sudegusį lavoną, jie puls gaudyti apsimetėlio skvairo. Tiksliau sakant, Terenso, pakliuvusio į akligatvį ir girdinčio stiprėjantį skalikų amsėjimą.

Prieš trisdešimt šešias valandas jam buvo nusišypsojusi laimė išnaudoti pačią palankiausią progą, kokią tik galėjo pasiūlyti gyvenimas. Nūnai toji proga išgaravo. Netrukus jos pavyzdžiu paseks ir seniūno gyvybė.

11. KAPITONAS

Pirmą kartą per ilgą karjerą kapitonas Reisetis suvokė nepajėgsiąs primesti keleiviui savo valios. Jei pastarasis būtų vienas iš didžiųjų skvairų, Reisetis, be abejo, tikėtųsi bendradarbiavimo. Savajame žemyne didysis skvairas turi neribotą valdžią, tačiau patekęs į laivą jis suprastų, jog čia tegali būti vienas šeimininkas, kapitonas.

Su moterimis viskas kitaip. Jau nekalbant apie Faifo skvairo dukterį.

- Miledi, - prabilo Reisetis, - kodėl manote, kad leisiu jums šnekėti su jais akis į akį?

Samija iš Faifo nudelbė jį įniršusius žvilgsniu.

- Kas čia tokio? Ar jie ginkluoti?

- Žinoma, ne. Aš ne tai norėjau pasakyti.

- Aiškiai matyti, jog toji porelė mirtinai išsigandusi.

- Įbauginti žmonės gali būti labai pavojingi, miledi. Tuo metu jie neįstengia sąmoningai kontroliuoti savo veiksmų.

- Kodėl gi nenustojate jų gąsdinti? - supykusi mergina vos

pastebimai mikčiodavo. - Tuos vargšelius saugoja trys siaubūnai kareiviai su blasteriais. Aš to neužmiršiu, kapitone.

Neabejoju, pagalvojo Reisetis jausdamas, jog tuojau pasiduos.

- Galbūt miledi malonėtų pasakyti man, ko būtent jūs norite?

- Elementaraus dalyko. Jau minėjau. Noriu pašnekėti su ta porele. Jeigu sakote tiesą tvirtindamas, kad jie floriniečiai, aš galėčiau išgauti savo knygai neįtikėtinai vertingos informacijos. Bet dabar jie bijos prasižioti. Palikite mane su jais vieną, kapitone. Ar suprantate paprastą žodį? *Vieną*!

- Kaip reaguos jūsų tėvas, miledi, jei sužinos, kad palikau jus su dviem pavojingais nusikaltėliais be apsaugos?

- Pavojingi nusikaltėliai! O, Didysis Kosmose! Mes šnekame apie du vargšus kvailelius, mėginusius pasprukti iš planetos ir netyčia įslinkusius į laivą, kuris skrenda į Sarką! Be to, iš kur mano tėvas apie tai sužinotų?

- Kas bus, jeigu jie sužalos jus?

- Kodėl jie turėtų mane žaloti? - Samija pagrūmojo savo mažuoju kumšteliu ir pačiu valdingiausiu balsu pareiškė: - Aš *reikalauju*, kapitone.

- Tebūnie, miledi, - nusileido Reisetis, - bet aš taip pat dalyvausiu pokalbyje. Juk nesu panašus į tuos tris kareivius su blasteriais? Manojo ginklo niekas nematys. Kitu atveju... - neatsilikdamas nuo Samijos, jis irgi nutaisė valdingą intonaciją, - ...būsiu priverstas nepaklusti jūsų reikalavimams.

- Labai gerai, - vos atgaudama žadą išspaudė mergina, - bet atminkite - jei sutrukdysite juos prakalbinti, aš asmeniškai pasirūpinsiu, kad jums daugiau netektų vadovauti nė vienam laivui.

Samijai įžengus į kamerą, Valona skubiai uždegė delnu Riko akis.

- Kas yra, mergaite? - dygiai paklausė ledi ir tik tada prisiminė ketinusi kalbėti su jais švelniai.

Valona sulemeno:

- Atleiskite, jis nelabai protingas ir nežino, kad esate ledi. Galėjo atsitiktinai į jus pažvelgti. Aš nenorėjau nieko blogo, miledi.

- Vardan Kosmoso, tegul sau žiūri, - atsakė Samija ir kreipėsi

į Reisetį: - Ar jiems būtinai reikia čia pasilikti?

- Jums labiau patiktų kajutė, miledi?

- Esu tikra, kad galėtumėt įkurdinti juos ne tokioje niūrioje kameroje.

- Miledi, ši patalpa niūri jums. Bet garantuoju, kad jiedu gyvenime nėra matę tokios prabangos. Paklauskite, ar savo Florinos lūšnelėse jie gali mėgautis iš krano tekančiu vandeniu?

- Liepkite tiems vyrams išeiti.

Kapitonas pamojo kareiviams, ir šie pasišalino iš kameros.

Reisečiui pastačius sulankstomą aliumininę kėdę, kurią jis atsinešė su savimi, Samija atsisėdo.

- Stokitės! - nuskambėjo griežtas įsakymas iš kapitono lūpų.

- Ne! - tuojau pat įsiterpė Samija. - Tegul sėdi. Jūs prižadėjote netrukdyti. - Ji atsigręžė į porelę. - Vadinasi, mergaite, tu esi florinietė.

Valona papurtė galvą.

- Mes iš Votekso.

- Nebijokite. Man nesvarbu, kad jūs iš Florinos. Niekas jūsų neužgaus.

- Mes iš Votekso.

- Nejau nesupranti, mergaite, jog tu išsidavei esanti florinietė. Kodėl uždengei to vaikino akis?

- Jam negalima žiūrėti į ledi.

- Net jeigu jis iš Votekso?

Valona prikando lūpą.

Leidusi jai pagalvoti, Samija pabandė draugiškai nusišypsoti.

- Tiktai floriniečiams draudžiama žiūrėti į ledi. Galima sakyti, jog tu pati pripažinai, kad esi iš Florinos.

- Bet ne *jis*, - pratrūko Valona.

- O *tu*?

- Taip, bet tik ne jis. Vieną dieną mes suradome jį gulintį laukuose. Nežinau, iš kur jis kilęs, bet *tikrai* ne iš Florinos. - Regis, mergina nebeįstengė nulaikyti liežuvio už dantų.

Samija šiek tiek nustebo.

- Įdomu. Koks tavo vardas, vaikine?

Rikas spoksojo į ją išplėstomis akimis. Ar taip atrodo skvairų moterys? Tokios nedidukės, draugiškos ir maloniai kvepiančios? Kaip gera, kad leidžiama į ją žiūrėti.

- Koks tavo vardas, vaikine? - pakartojo Samija.

Vyriškis atgijo ir kone užsikirto tardamas du skiemenis

- Rikas, - pasakė jis ir prisiminęs, jog tai netikras vardas, pridūrė: - Manau, kad Rikas.

- Nejau nežinai?

Nusiminusi Valona pamėgino įsiterpti, tačiau Samija nutildė ją rankos mostu.

Rikas pakratė galvą.

- Nežinau.

- Ar esi florinietis?

Į šį klausimą vyriškis atsakė nedvejodamas:

- Ne. Kitados skridau erdvėlaivyje. Aš kilęs iš kitur. - Negalėdamas atitraukti akių nuo ledi, Rikas įžvelgė joje mažą, labai draugišką ir jaukų laivelį. - Į Floriną atskridau erdvėlaiviu, o prieš tai gyvenau planetoje.

- Kokioje?

Riką apėmė jausmas, tarytum pro siauručius sąmonės kanalus skausmingai skverbtųsi mintis. Staiga ji iškilo į paviršių, ir vyriškis džiaugsmingai sušuko, su pasitenkinimu klausydamas savo paties balso:

- Žemė! Aš kilęs iš Žemės!

- Žemės?

Rikas linktelėjo.

Samija atsisuko į kapitoną.

- Kur yra Žemės planeta?

- Niekada apie tokią negirdėjau, - vyptelėjo Reisetis. - Netikėkite kiekvienu to vyruko žodžiu, miledi. Meluoti čiabuviams taip pat įprasta, kaip kvėpuoti. Jis paprasčiausiai sako tai, kas pirmiausia šauna į galvą.

- Tačiau jo šnekėjimo maniera *kitokia* nei čiabuvio, - paprieštaravo Samija ir vėl nusigręžė nuo kapitono: - Kur yra Žemė, Rikai?

- Aš... - vyriškis prispaudė drebančią ranką prie kaktos. - Sirijaus sektoriuje, - neva teigdamas, neva klausdamas tarė jis.

- Sirijaus sektorius egzistuoja, tiesa? - paklausė Samija Reisečio.

- Taip. Stebiuosi, kaip jis atspėjo. Bet dėl to, Žemės planeta netampa realesne.

- Ji yra, - išdrožė Rikas. - Aš prisimenu. Garbės žodis, neklystu.

Jis sugriebė Valonos alkūnę ir timptelėjo rankovę.

- Lona, pasakyk jiems, kad aš atskridau iš Žemės. Pasakyk.

Merginos akyse atsispindėjo nerimas.

- Miledi, kai radome Riką, jis buvo lyg pakvaišęs. Nemokėjo nei apsirengti, nei kalbėti, nei vaikščioti. Atsigavo labai pamažu. Kartais prisimindavo šį tą iš savo praeities. Iki šiol dar nė karto nesuklydo. - Valona baimingai dirstelėjo į nuobodžiaujančio kapitono veidą. - Jis tikrai gali būti kilęs iš Žemės. Maldauju, nemanykite, kad išdrįsčiau jums prieštarauti.

Pastarąją tradicinę frazę tekdavo sakyti tuomet, kai reikėdavo paneigti vyresnybės žodžius.

Kapitonas Reisetis suniurnėjo:

- Tuščios kalbos, miledi. Lygiai taip pat jis gali tvirtinti, kad atskrido iš Sarko.

- Visai įmanoma, bet... ar jūs nepastebite keistų dalykų? - neatlyžo Samija, akivaizdžiai apimta romantiškos būsenos. - Esu tikra... Mergaite, kodėl jis buvo toks bejėgis? Kas nors jį sužeidė?

Nutilusi Valona beviltiškai šaudė akimis į Riką, sugniaužusį pirštais savo plaukus, paskui į nelinksmai besišypsantį kapitoną ir galiausiai į lūkuriuojančią Samiją.

- Atsakyk man, mergaite, - paragino ledi.

Valonai buvo nelengva apsispręsti. Visgi šiuo metu ir šioje vietoje joks įtikinamas melas negalėtų prilygti tiesai.

- Vieną sykį mano Riką tikrino gydytojas, kuris sakė, kad jis... apdorotas sąmonės zondu.

- Apdorotas sąmonės zondu! - nesuvaldžiusi pasibjaurėjimo Samija atitraukė tolyn kėdutę. Pastumta metalinėmis grindimis, šioji sucypė.

- Aš nežinau, ką tai reiškia, miledi, - droviai suvebleno Valona.

- Nesijaudinkite, miledi, - iš karto prabilo kapitonas. - Čiabuviai nėra psichopatai. Jų poreikiai ir troškimai pernelyg paprasti. Gyvenime nesu girdėjęs apie psichozės apimtą florinietį.

- Bet...

- Miledi, jei patikėtume šia fantastiška mergaitės istorija, galėtume daryti išvadą, kad vyrukas anksčiau buvo nusikaltėlis, tam tikra prasme - psichopatas. Jei tai tiesa, matyt prie jo nagus prikišo vienas iš tų čiabuvių šarlatanų, o vėliau, norėdamas iš-

vengti pelnytos bausmės, išmetė merdėjantį žmogų į dykynę.

- Nejau galvojate, kad floriniečiai moka naudotis sąmonės zondu? - paprieštaravo Samija.

- Žinoma, kad ne. Kita vertus, nejau jūs manote, jog tikras gydytojas nemokėtų dirbti su tokiu prietaisu? Vienas kitam prieštaraujantys faktai tik dar kartą įrodo, jog pasakojimas yra ne kas kita, kaip grynas melas. Miledi, verčiau palikite šias būtybes mums. Argi nematote, kad būtų beprasmiška mėginti išpešti iš jų ką nors naudingo.

- Ko gero, jūs teisus, - dvejodama ištarė Samija.

Ji atsistojo ir neryžtingai pažvelgė į Riką. Priėjęs kapitonas sulankstė mažąją aliumininę kėdutę.

Rikas pašoko iš savo vietos.

- Palaukite!

- Malonėkite, miledi, - pravėrė duris Reisetis. - Mano vyrai jį nutildys.

Samija stabtelėjo prie slenksčio.

- Tikiuosi, nesužeis?

- Nemanau, kad jis privers mus imtis kraštutinių priemonių.

- Miledi! Miledi! - sušuko Rikas. - Aš galiu įrodyti, kad esu iš Žemės.

Kelias sekundes Samija mindžikavo vietoje neapsispręsdama.

- Gerai, išklausykime jį.

- Kaip pageidausite, miledi, - šaltai pasakė kapitonas.

Mergina pasitraukė vos per vieną žingsnį nuo durų.

Rikas išraudo. Besistengiant įsiskverbti į atsiminimų gelmes, jo lūpos persikreipė.

- Aš pamenu, kad Žemė buvo radioaktyvi. Pamenu Uždraustas Zonas ir naktimis melsvai tviskantį horizontą. Švytinčioje dirvoje niekas neaugo. Žmonės galėjo gyventi tik keliose saugiose planetos vietose. Štai kodėl tapau tarpžvaigždinės erdvės analitiku. Štai kodėl nesibodėjau kosmosu. Mano pasaulis negyvas.

Samija gūžtelėjo pečiais.

- Eime, kapitone. Jis paprasčiausiai klejoja.

Bet šį kartą sustingo Reisetis. Jis plačiai išsižiojo ir užsičiaupė. Paskui sumurmėjo:

- Radioaktyvus pasaulis.

- Nejau iš tikrųjų egzistuoja *tokia* planeta? - paklausė ledi.

- Taip. - Kapitonas įsmeigė nustebusias akis į Samiją. - Iš kur jis apie *tai* sužinojo?

- Argi įmanoma gyventi radioaktyviame pasaulyje?

- Jis *išties* yra Sirijaus sektoriuje. Tik neprisimenu pavadinimo. Gali būti, kad Žemė.

- *Būtent*, Žemė, - tvirtai, su pasididžiavimu pareiškė Rikas. - Tai pati seniausia Galaktikos planeta, iš kurios kilo visa žmonių rasė.

- Taigi... - tyliai nutęsė kapitonas.

- Norite pasakyti, kad žmonija užgimė toje Žemėje? - paklausė Samija jausdama, kaip galvoje įnirtingai sūkuriuoja mintys.

- Ne, ne, - išsiblaškęs pakratė galvą Reisetis. - Tai tik prietarai. Bet jų dėka išgirdau apie radioaktyvų pasaulį. Tenykščiai tvirtina, esą ji - gimtoji žmonių planeta.

- Nežinojau, kad mes turime gimtąją planetą.

- Mes juk kilome iš kažkur, miledi, tik abejoju, kad būtų įmanoma sužinoti, iš kur būtent.

Kapitonas ryžtingai žengė prie Riko.

- Ką dar prisimeni?

Jis vos nepridūrė "vaikine", bet laiku prikando liežuvį.

- Daugiausiai laivą, - atsakė Rikas, - ir erdvės analizę.

Prisijungusi prie kapitono Samija pajuto, kad ją vėl užvaldo jaudulys.

- Vadinasi, tai tiesa? Kodėl tuomet jis buvo apdorotas sąmonės zondu?

- Sąmonės zondas... - susimąstęs burbtelėjo Reisetis. - Jo ir paklauskime. Nagi, kad ir kas tu būtum, čiabuvis ar išorietis, kodėl kažkam prisireikė naršyti po tavo sąmonę?

Dvejodamas Rikas nužvelgė kapitoną ir Samiją.

- Jūs visi kartojate tą patį. Netgi Lona. Aš nė nenutuokiu, ką reiškia tie žodžiai.

- Kada sutriko tavo atmintis?

- Tiksliai nepasakysiu. - Vyriškis suraukė kaktą. - Kažkada skridau laivu.

- Mes tai žinome. Tęsk.

- Ar būtina taip mauroti, kapitone? - pyktelėjo Samija. - Jei išgąsdinsite tą vargšelį, jis visiškai sutriks.

Geisdamas prasibrauti pro sąmonės miglą Rikas nejautė jokių kitų emocijų. Savo didelei nuostabai, jis ramiai pasakė:

- Aš nebijau kapitono, miledi. Tiesiog bandau prisiminti. Neabejoju, kad Florinai gresia labai rimtas pavojus, bet nepamenu smulkmenų.

- Pavojus visai planetai? - Samija vogčiomis žvilgtelėjo į Reisetį.

- Taip. Dėl upių.

- Kokių upių? - apstulbo kapitonas.

- Kosmoso.

Reisetis beviltiškai skėstelėjo rankomis.

- Tai beprotystė.

- Ne, ne, tegul jis šneka. - Samija pajuto užplūstančią tikėjimo bangą. Jos lūpos prasiskyrė, tamsiose akyse blykstelėjo liepsnelės. Merginai nusišypsojus, jos skruostuose ir smakre pasirodė duobutės. - Kas yra kosmoso upės?

- Skirtingi elementai, - sumurmėjo Rikas, bet užuot ėmęs aiškinti, ką turėjo omenyje, pratrūko bemaž nerišliu žodžių srautu, tarsi mėgindamas nustverti galvoje šmėkščiojančių minčių gijas. - Išsiunčiau pranešimą į Sarką. Labai aiškiai tai prisimenu. Turėjau būti ypač atsargus. Pavojus kilo ne tik Florinai. Taip. Ne tik Florinai, bet ir visam Paukščių Takui. Reikėjo gerai viską pasverti, prieš imantis tolimesnių veiksmų.

Atrodė, lyg Rikas būtų praradęs bet kokį ryšį su klausytojais ir patekęs į praeities pasaulį, kurį gaubiantis užmaršties šydas sudrisko mažiausiai keliose vietose. Valona palytėjo ranka jo pečius ir paprašė:

- Nesikarščiuok.

Tačiau vyriškis niekaip nesureagavo.

- Mano žinią perėmė kažkoks Sarko pareigūnas, - tęsė jis. - Aš nežinau, kodėl įvyko tokia klaida. - Rikas susiraukė. - Neabejoju, kad pasiunčiau pranešimą vietinės Biuro atstovybės bangomis. Nejau įmanoma perimti subeterinę informaciją? - jis net nenustebo taip lengvai prisiminęs žodį “subeterinis”.

Sprendžiant iš išvaizdos, vyriškis lūkuriavo atsakymo, bet jo akys tebežvelgė į tuštumą.

- Kai nusileidau į Sarką, jie jau laukė manęs.

Vėl stojo pauzė, šį kartą ilga ir slegianti. Susimąstęs kapitonas jos nenutraukė. Tai padarė Samija:

- Kas tavęs laukė? Kas?

- Aš... aš nežinau, - atsakė Rikas. - Nepamenu. Rodos, ne iš

Biuro atstovybės. Kažin koks sarkitas. Jis žinojo apie pavojų. Mes kalbėjome apie tai prie stalo. Prisimenu stalą. Jis sėdėjo priešais mane. Nemažai laiko praleidome šnekėdami. Jei neklystu, aš nenorėjau išduoti smulkmenų. Reikalavau, kad man leistų susitikti su Biuro atstovu. O tada...

- Taip? - paragino Samija.

- Jis kažką padarė. Jis... Ne, daugiau nieko neatsimenu. *Visiškai nieko!*

Po riksmo įsitvyrojusią tylą nutraukė proziškas rankinio kapitono interkomo dūzgimas, ištirpdęs įtampą.

- Kas yra? - paklausė Reisetis.

Jam atsiliepė plonas, pagarbus balsas:

- Kapitone, iš Sarko jums atėjo žinutė. Konfidenciali.

- Gerai. Netrukus prisijungsiu prie subeterio.

Reisetis atsigręžė į Samiją.

- Miledi, ar galėčiau priminti jums, kad jau pietų metas?

Supratęs, jog mergina tuojau pasiskųs apetito stoka ir primygtinai prašys palikti ją vieną, kapitonas diplomatiškai užbėgo jai už akių.

- Be to, laikas pavalgyti ir šiai porelei. Jie greičiausiai pavargę ir alkani.

Mergina neturėjo ką į tai atsakyti.

- Norėsiu dar kartą su jais susitikti, kapitone.

Reisetis tylėdamas nusilenkė. Bet neaišku, ar sutiko.

Samija iš Faifo netvėrė savo kailyje. Tyrinėdama Floriną ji patenkindavo žinių troškimą, tačiau Keistoji Sąmonės Zondu Apdoroto Žemiečio Istorija (šiam atvejui didžiosios raidės tiko kaip niekad), sukėlė patį primityviausią gyvulišką smalsumą.

Kokia neįtikėtina paslaptis!

Ją sužavėjo trys dalykai, tarp kurių nebuvo elementaraus (šiomis aplinkybėmis) klausimo, ar žmogus sakė tiesą. Veikiausiai jis tiesiog gyveno iliuzijų pasaulyje. Vis dėlto Samija negalėjo patikėti, jog vyrukas meluoja, nes tuomet nebeliktų masinančios paslapties.

Štai tie trys, ramybės neduodantys klausimai. (1) Koks pavojus gresia Florinai, tiksliau sakant, visai Galaktikai? (2) Kam šovė į galvą apdoroti žemietį sąmonės zondu? (3) Kodėl tas asmuo naudojosi zondu?

Ji pasiryžo kruopščiai ištirti nelemtą reikalą. Kiekvienas

žmogus, neišskiriant nė Samijos, paslapčia yra įsitikinęs, jog turi sumanaus detektyvo savybių.

Užkandusi ji pasistengė kuo mandagiau pasišalinti nuo pietų stalo. Tada skubiai nudrožė link kalinių kameros.

- Atidaryk duris! - įsakė ji sargybiniui.

Kareivis nė nekrustelėjo, pagarbiai spoksodamas į priekį.

- Nesupykite, miledi, tačiau durys išliks uždarytos.

Samija žioptelėjo netekusi amo.

- Kaip tu drįsti taip kalbėti? Jei tučtuojau nepraversi durų, aš pranešiu apie tavo elgesį kapitonui.

- Nesupykite, miledi, tačiau durys išliks uždarytos. Tai griežtas kapitono įsakymas.

Mergina nubildėjo per denius ir įsiveržė į Reisečio kajutę tarsi viesulas, įsikūnijęs į penkias pėdas.

- Kapitone!

- Miledi?

- Ar jūs įsakėte neleisti manęs pas žemietį ir čiabuvę?

- Regis, miledi, mes susitarėme, kad galėsite kalbėtis su jais tik man dalyvaujant.

- Taip, prieš pietus. Bet jūs pats matėte, kad jie nepavojingi.

- *Atrodo*, lyg būtų nepavojingi.

Mergina įniršo.

- Tuomet reikalauju, kad eitumėte su manimi.

- Negaliu, miledi. Situacija pasikeitė.

- Kaip?

- Porelę privalo apklausti atitinkami Sarko valdžios atstovai. Iki tol, jie turėtų būti palikti ramybėje.

Samijai atvipo žandikaulis, bet ji netruko susitvardyti ir pakeisti taurumo stokojančią veido išraišką.

- Manau, jūs nesiruošiate atiduoti jų Florinos Reikalų Biurui?

- Iš pradžių taip ir ketinau padaryti, - taikingai atsakė kapitonas. - Jie išvyko iš kaimo be leidimo. Ką ten kaimo, iš planetos! Maža to, slapčia įsibrovė į sarkitų laivą.

- Paprasčiausiai suklydo.

- Tikrai?

- Šiaip ar taip, jūs žinojote apie jų nusikaltimą dar prieš pirmąjį pokalbį.

- Bet paskui išgirdau tariamo žemiečio pasakojimą.

- Tariamo? Jūs pats minėjote, kad Žemės planeta egzistuoja.

- Sakiau, kad *gali* egzistuoti. Beje, miledi, ar nebūtų pernelyg įžūlu paklausti, kaip, jūsų manymu, reikėtų elgtis su šias žmonėmis?

- Žemiečio istoriją būtina ištirti. Jis šnekėjo apie Florinai gresiantį pavojų ir apie nežinomą sarkitą, kuris specialiai nuslėpė svarbią informaciją nuo valdžios. Manau, jog tuo turėtų pasirūpinti mano tėvas. Tiesą sakant, nugabensiu porelę pas jį, kai tik atskrisime į planetą.

- Kaip sumanu, - šyptelėjo Reisetis.

- Jūs demonstruojate sarkazmą, kapitone?

Reisetis išraudo.

- Atleiskite, miledi. Aš turėjau omenyje kalinius. Ar galėčiau su jumis pašnekėti atviriau?

- Nežinau, ką reiškia jūsų “atviriau”, - piktai atkirto ji, - bet kalbėkite.

- Ačiū. Visų pirma, miledi, prašyčiau nenuvertinti Florinoje kilusių neramumų svarbos.

- Kokių neramumų?

- Nejau užmiršote incidentą bibliotekoje?

- Nužudytą patrulį? Smulkmenos, kapitone!

- Šį rytą, miledi, nusikaltėlis užmušė antrą patrulį ir čiabuvį. Retai pasitaiko, kad vietiniai žudytų tvarkos sergėtojus, o šis sugebėjo tai padaryti net du kartus ir išlikti laisvėje. Ar jis vienišius? Ar tai sutapimas? O gal kruopščiai suplanuoto sąmokslo dalis?

- Akivaizdu, kad jums prie širdies pastaroji versija.

- Taip. Žudikas čiabuvis turėjo du bendražygius, kurių išvaizda labai panaši į mūsų pakeleivių.

- Kodėl anksčiau to nesakėte?

- Nenorėjau jūsų gąsdinti, miledi. Beje, jei prisimenate, aš nuolatos kartojau, kad jie gali būti pavojingi.

- Na, gerai. Kas iš to?

- Galbūt žmogžudystėmis buvo mėginta atitraukti patrulių pulkų dėmesį, kol šiedu prasmuks į laivą?

- Kvailystės.

- Nejau? Kodėl gi jie bėgo iš Florinos? Mes taip ir nepaklausėm. Tarkim, porelė spruko nuo patrulių - tai būtų pati priimtiniausia prielaida. Bet kodėl jiedu išsirinko Sarką? Kodėl įsibro-

vė į lainerį, kuriuo skrendate jūs, miledi? Kodėl vyrukas nusprendė pareikšti, neva jis yra kosminės erdvės analitikas?

Samija susiraukė.

- Nesuprantu, kur lenkiate.

- Prieš metus Sarke dingo vienas erdvės analitikas. Ši informacija nebuvo paskelbta viešai, bet aš viską žinojau, nes mano laineris priklausė paieškos grupei, kuri tyrinėjo aplinkinę erdvę ieškodama to žmogaus laivo. Kad ir kas remia neramumus Florinoje, tie asmenys neabejotinai nugirdo žinias apie prapuolusį analitiką, ir būtent šis faktas liudija apie suburtą stiprią organizaciją.

- Ar jums nešovė į galvą, kad žemietis ir dingęs analitikas niekaip tarpusavyje nesusiję?

- Natūralu, miledi. Visgi, neįžvelgus *jokio* ryšio, mums tektų pripažinti, kad šioje istorijoje pernelyg daug sutapimų. Guldau galvą, kad mes šnekėjome su apsišaukėliu. Štai kodėl jis tvirtina buvęs apdorotas sąmonės zondu.

Samija nepatikliai kilstelėjo antakį.

- Kaip mums įrodyti, kad jis *nėra* erdvės analitikas? Vyrukas nežino jokių smulkmenų apie Žemės planetą, išskyrus tai, kad ji radioaktyvi. Pilotuoti laivo nemoka. Apie erdvės analizę nieko nenutuokia. Pridengia savo neišmanymą pasakėlėmis apie sąmonės zondą.

Samija nežinojo, ką atsakyti.

- Kam žemiečiui to reikia? - paklausė ji.

- Nes laukė iš jūsų būtent tokių veiksmų, apie kuriuos šnekėjote prieš kelias minutes.

- Tikėjosi, kad imsiuos tirti šią paslaptį?

- Ne, miledi. Vylėsi, kad nuvešite jį pas savo tėvą.

- Man vis dar neaišku, ką norite pasakyti.

- Egzistuoja kelios galimybės. Geriausiu atveju, jis galėtų šnipinėti jūsų tėvą Florinos arba Trantoro - kas labiau tikėtina - naudai. Esu tikras, kad senasis Abelis, Trantoro ambasadorius, pripažintų jį žemiečiu ir pareikalautų tiesos apie tariamą apdorojimą sąmonės zondu, tokiu būdu mažų mažiausiai siekdamas sutrikdyti Sarką. Blogiausiu atveju, apsišaukėlis mėgintų nužudyti jūsų tėvą.

- Kapitone!

- Taip, miledi?

- Tai absurdas!

- Galbūt, miledi, bet abejoju, ar Saugumo Departamentą domintų absurdiški dalykai. Jei pamenate, prieš pietus gavau pranešimą iš Sarko.

- Tikrai?

- Štai jis.

Samija paėmė ploną permatomą juostelę su ryškiai raudonu užrašu: "Į jūsų laivą neteisėtai prasiskverbė du floriniečiai. Nedelsiant juos izoliuokite. Vienas jų gali tvirtinti esąs kosminės erdvės analitiku, ne Florinos čiabuviu. Nesiimkite jokių veiksmų. Esate asmeniškai atsakingas už tų žmonių saugumą. Pristatykite juos į SD. Visiškai slaptai."

Samija nustėro.

- SD, - sumurmėjo ji. - Saugumo Departamentas.

- Visiškai slaptai, - pridūrė kapitonas. - Nenorėjau jums to sakyti, bet nepalikote man kitos išeities, miledi.

- Kas jam bus? - paklausė mergina.

- Tiksliai nežinau, - atsakė kapitonas. - Bet garantuoju, kad įtariamas šnipas arba žudikas negali tikėtis švelnių glamonių. Turbūt vyruko fantazijos iš dalies taps realybe, ir jam iš tiesų teks iš arčiau susipažinti su sąmonės zondu.

12. DETEKTYVAS

Įdėmiai žvelgiančių į Faifą kiekvieno iš keturių didžiųjų skvairų veiduose atsispindėjo skirtingos emocijos. Bortas buvo supykęs, Runas pašaipiai šypsojosi, Balas neslėpė susierzinimo, o Stynas atrodė išsigandęs.

Runas prabilo pirmasis.

- Išdavystė? Gal mėginate mus įbauginti? Ką tai reiškia? Kokia išdavystė, ir prieš ką? Prieš jus? Bortą? Mane? Vardan Sarko, Faifai, tie susitikimai trikdo įprastą mano miego ritmą.

- Kai paskelbsiu išvadas, - prašneko Faifas, - pažadu, kad negalėsite ramiai miegoti daugelį naktų. Aš nekalbu apie mus, Runai. Turėjau galvoje Sarko išdavystę.

- Sarko? - įsiterpė Bortas. - Kas tai, jeigu ne mes?

- Tarkim, mitas, kuriuo tiki paprasti sarkitai.

- Aš nesuprantu, - sudejavo Stynas - Jūs, žmonės, dievinate ginčytis tarpusavyje, demonstruoti gražbylystę. Verčiau baikime tas tuščias kalbas.

Balas pasakė:

- Sutinku su Styńu.

Šis dėkingai pažvelgė į užtarėją.

- Su malonumu viską paaiškinsiu, - nesileido nutildomas Faifas. - Jūs, žinoma, girdėjote apie neramumus, pastaruoju metu kilusius Florinoje?

- SD oficialiai pranešė, jog buvo nužudyti keli patruliai, - tarstelėjo Runas. - Šnekate apie tai?

- Vardan Sarko, - piktai įsiterpė Bortas. - Žuvo patruliai! Anokia čia bėda. Jie nusipelno mirties. Nejau paprastas čiabuvis gali tiesiog prieiti prie patrulio ir suknežinti jam galvą akmens luitu? Kas trukdė pačirškinti tą florinietį blasterio šūviu, kai jis priartėjo prie pareigūno per dvidešimt žingsnių? Vardan Sarko, būtų mano valia, išvaikyčiau visą patrulių korpusą, pradedant kapitonu, baigiant rekrūtu, ir įsakyčiau tiems bukapročiams tarnauti laivyne, kad atsikratytų susikaupusių riebalų. Mano nuomone, reikėtų kas penkerius metus įvesti Florinoje karo padėtį ir išgliaudyti visus ramybės drumstėjus. Tuomet čiabuviai nedrįstų kelti triukšmo, o mūsų vyrai galėtų juos tramdyti bet kokiomis priemonėmis.

- Ar jau baigėte? - pasiteiravo Faifas.

- Taip, šiam kartui. Bet negalvokite, kad tylėsiu, kai pavojus kyla mano investicijoms. Aišku, jos ne tokios didelės, kaip jūsiškės, bet ir ne tokios menkos, kad galėčiau nesijaudinti.

Faifas patraukė pečiais ir staiga atsigręžė į Styną.

- O *jūs* girdėjote apie neramumus?

Netikėtai užkluptas Stynas pašoko.

- Aš? Hmm, girdėjau, kaip jūs sakėte...

- Neskaitėte SD pranešimo?

- Na, ką jūs! - kažkodėl Stynas itin susidomėjo savo ilgais ir smailiais pirštų nagais, nudažytais vario atspalvio laku. - Aš neturiu laiko skaityti *visų* pranešimų. Nė nenutuokiau, kad man reikėjo jį perskaityti. Tiesą sakant, - jis sutelkė drąsą ir pažvelgė Faifui į akis, - nežinojau, kad kuriate man taisykles.

- Nieko panašaus, - atsakė didysis skvairas. - Kadangi nesate susipažinęs su smulkmenomis, leiskite pateikti jums glaustą santrauką. Manau, likusiems taip pat bus įdomu paklausyti.

Stebėtina, kiek nedaug žodžių tereikia, norint apibūdinti praėjusių keturiasdešimt aštuonių valandų įvykius, ir kaip nuobo-

džiai jie skamba. Visų pirma, kažkam parūpo kosminės erdvės analizės tekstai. Antra, nuo smūgio į galvą po kelių valandų miršta iškaršęs patrulis. Paskui prasideda medžioklė, kuri užsibaigia ties neliečiama Trantoro agento irštva. Kitą rytą žudikas pribaigia antrą patrulį ir pasisavina jo uniformą, dar po poros valandų atrandamas negyvas Trantoro agentas.

- Jei pageidaujate pačios naujausios informacijos, - tarė Faifas, - galėčiau pridurti nežymią smulkmeną. Visai neseniai, Florinos Centriniame Parke buvo aptikti kūno, tiksliau, kaulų likučiai.

- Kieno kūno? - paklausė Runas.

- Palaukite minutėlę. Prie pat jų gulėjo sudegusių rūbų pelenų krūvelė, iš kurios buvo pašalinti visi metaliniai priedai. Po kruopščios analizės paaiškėjo, jog tai patrulio uniforma.

- Mūsų apsimetėlio draugužio liekanos? - pasitikslino Balas.

- Abejotina, - papurtė galvą Faifas. - Kam žudyti jį paslapčia?

- Tai savižudybė, - su nuožmiu pasitenkinimu įsiterpė Bortas. - Prakeiktas šunsnukis nesitikėjo išsprūsti mums iš nagų, todėl pasirinko lengvesnę mirtį. Aš, asmeniškai, išsiaiškinčiau, kas iš patrulių korpuso suteikė jam progą nusižudyti ir įteikčiau *jiems* į rankas blasterį su užtaisu.

- Abejotina, - pakartojo Faifas. - Jei žmogus nusprendė atsisveikinti su gyvenimu, jis turėjo iš pradžių nusišauti, paskui nusivilkti uniformą, sudeginti ją ir atsikratyti sagtimis bei galionu. Arba atvirkščiai - nusimesti drabužius, pašalinti metalą, išeiti nuogas iš olos ir paslėpti sagas su galionu, tada sugrįžti atgal ir nusižudyti.

- Kūnas buvo oloje? - paklausė Bortas.

- Taip, vienoje iš dekoratyvinių Centrinio Parko olų.

- Tuomet jis turėjo pakankamai laiko ir erdvės, - karingai pareiškė Bortas neketindamas atsisakyti savo teorijos. - Galėjo nutraukti sagas ir galioną, vėliau...

- Ar kada nors mėginote nuplėšti galioną nuo sveikos patrulio uniformos? - sarkastiškai pasiteiravo Faifas. - Gal žinote, kokie motyvai privertė apsišaukėlį nusižudyti? Be to, aš skaičiau kaulų struktūrą tyrusių medicinos ekspertų išvadas. Griaučiai priklauso ne patruliui ir ne floriniečiui, o sarkitui.

- Negali būti! - suriko Stynas. Senasis Balas išsprogino akis.

Metaliniai Runo dantys, retsykiais sužvilgantys blausiame erdviniame kube, pradingo užčiauptoje burnoje. Nustėro netgi Bortas.

- Ar suvokiate mano mintį? - tęsė Faifas. - Ar dabar aišku, kodėl iš uniformos pelenų buvo pašalintas metalas? Kad ir kas užmušė sarkitą, tas žmogus stengėsi pavaizduoti viską taip, tarsi drabužių pelenai būtų priklausę nužudytajam. Norėjo, kad mes palaikytume tai savižudybe arba asmeninio keršto išdava, niekaip nesusijusia su mūsų apsimetėliu drangužiu. Tik jis nenutuokė, jog, išanalizavus pelenus, įmanoma atskirti sarkito rūbus, pasiūtus iš kirto medžiagos, nuo paprastos medvilninės patrulio uniformos. Taigi, žinodami šiuos faktus, galime daryti išvada, kad po Aukštutinį Didmiestį bastosi gyvas seniūnas, dėvintis sarkito apdarus. Pakankamai ilgai apsimetinėjęs patruliu ir suvokęs, kad vilkėdamas tokius drabužius pernelyg krenta aplinkiniams į akis, mūsų florinietis nusprendė tapti skvairu. Padarė tai vieninteliu įmanomu būdu.

- Ar jis sulaikytas? - niūriai pasiteiravo Bortas.

- Ne.

- Kodėl? Vardan Sarko, kodėl?

- Jis bus sugautas, - abejingai tarstelėjo Faifas. - Šiuo metu mums turėtų rūpėti svarbesni dalykai. Mano papasakotos baisybės tėra menkniekis.

- Arčiau reikalo! - paragino Runas.

- Kantrybės! Visų pirma norėčiau paklausti jūsų, ar prisimenate pernai pradingusį kosminės erdvės analitiką.

Stynas sukikeno.

Bortas paniekinamai purkštelėjo:

- Ir vėl tas pats?

- Ar tai kaip nors susiję su dabartiniais įvykiais? - paklausė Stynas. - Nejau vėl kalbėsime apie pasibjaurėtiną praėjusių metų reikalą? Aš pavargau.

Tokie nusiskundimai Faifo nesugraudino.

- Visa tai prasidėjo, kai užvakar Florinos bibliotekoje kažkas užsisakė knygas apie erdvės analizę. Ryšys ganėtinai aiškus. Netrukus ir patys suprasite, kad sakau tiesą. Iš pradžių apibūdinsiu tris žmones, įsivėlusius į bibliotekos incidentą ir prašyčiau nepertraukti manęs bent kelias minutes.

Pirmas - seniūnas, pavojingiausias trijulės narys. Gyvendamas Sarke pasižymėjo išskirtiniu protu bei ištikimybe. Deja, da-

bar nusprendė panaudoti savo sugebėjimus prieš mus. Jis neabejotinai atsakingas už visas keturias žmogžudystes. Kaip čiabuvis, pasidarbavo neblogai, turint omenyje, kad nudaigojo du patrulius bei sarkitą ir įstengė likti laisvėje.

Antrasis asmuo - čiabuvė moteris. Neišsilavinusi ir, atvirai kalbant, nereikšminga. Visgi per šias porą dienų įdėmiai patikrinus kiekvieno individo istoriją, paaiškėjo, kad jos tėvai priklausė "Kirto sielai", jei tik kas nors iš jūsų atsimenate tuos juokingus valstiečius sąmokslininkus, kuriuos be problemų išgliaudėme prieš dvidešimt metų.

Trečiasis žmogus - pats keisčiausias. Tai paprastas fabriko darbininkas. Be to, idiotas.

Bortas su griausmu iškvėpė orą, Stynas šaižiai sukrizeno. Balas sėdėjo užsimerkęs, o Runas nė nepajudėjo tamsioje kubo erdvėje.

- Pavartojau žodį "idiotas" tiesiogine prasme, - tęsė Faifas. - SD agentai nusivarė nuo kojų, bet neįstengė iškapstyti informacijos apie jo praeitį, siekiančią toliau nei dešimt su puse mėnesių. Jį rado kaime, netoli pagrindinio Florinos metropolio, visiškai sutrikusios psichikos. Jis negalėjo nei vaikščioti, nei kalbėti. Negalėjo net pats valgyti.

Įsidėmėkite, žmogus pasirodė prabėgus porai savaičių nuo erdvės analitiko dingimo. Negana to, vos per kelis mėnesius išmoko kalbėti ir dirbti kirto fabrike. Koks idiotas sugebėtų pasiekti tokių aukštumų?

- Jeigu jis buvo apdorotas sąmonės zondu, tuomet... - energingai įsiterpė Stynas ir kone užspringo nebaigdamas sakinio.

- Štai ir autoritetingo specialisto nuomonė, - sarkastiškai metelėjo Faifas. - Beje, man irgi šovė tokia mintis, neprisireikė net Styno užuominų. Tai vienintelis įmanomas paaiškinimas.

Kaip žinia, sąmonės zondu galima naudotis tiktai Sarke arba Florinos Aukštutiniame Didmiestyje. Nuodugniai ištyrus pastarojo medicinines įstaigas, nebuvo aptikta jokių neteisėtų zondavimo pėdsakų. Vienas mūsų agentas susiprotėjo peržiūrėti per tuos vienuolika mėnesių mirusių gydytojų bylas. Pasirūpinsiu, kad jis būtų paaukštintas pareigose už tokią nuostabią idėją.

Galų gale pavyko surasti užrašus apie mūsų idiotą. Prieš šešis mėnesius valstietė, arba antroji trijulės narė, atvežė jį į miestą fiziniam patikrinimui. Akivaizdu, jog darė tai paslapčia, nes pa-

siprašė atleidžiama nuo darbo visiškai kita dingstimi. Idiotą apžiūrėjęs gydytojas aptiko nepaneigiamų sąmonės zondavimo įrodymų.

O štai įdomiausia vieta. Gydytojas dirbo ne tik Aukštutiniame, bet ir Žemutiniame Didmiestyje. Jis buvo vienas iš tų idealistų, maniusių, jog čiabuviai nusipelno aukščiausios klasės medicininės priežiūros. Nenorėdamas nuolatos keliauti liftu, jis saugojo bylų kopijas abiejuose kabinetuose. Galbūt, neizoliuojant sarkitų įrašų nuo flomiečių, jo idealistinė siela jautė pasitenkinimą. Tačiau idioto byla neturėjo kopijos. *Vienintelė*, kuri neturėjo kopijos.

Kodėl taip atsitiko? Tarkim, dėl kažkokios nežinomos priežasties, jam nereikėjo dublikato. Tuomet kodėl mūsų puspročio byla atsidūrė Aukštutinio Didmiesčio kabinete? Kodėl ne Žemutinio? Galų gale tas žmogus - florinietis. Jį atvedusi moteris taip pat buvo čiabuvė. Sveikatos patikrinimas įvyko žemutinėje miesto dalyje. Visa tai užfiksuota įrašų kopijoje.

Šią mįslę ne taip jau sunku įminti. Byla *buvo* abiejuose kabinetuose, tačiau vieną jų, saugomą floriniečių skyriuje, kažkas sunaikino, nežinodamas, kad Aukštutiniame Didmiestyje yra kopija.

Idioto apžiūros įrašuose mūsų agentai aptiko pažymą, kurią gydytojas, laikydamasis visų taisyklių, ketino nusiųsti į SD. Šiaip ar taip, apdorotasis sąmonės zondu galėjo būti nusikaltėlis ar net psichopatas. Po savaitės mūsų idealistas žuvo avarijoje. Sutapimų, kaip iš gausybės rago, tiesa?

- Jūs pasakojate mums tikrą detektyvinę istoriją, - atsimerkęs pasakė Balas.

- O, taip, - patenkintas sušuko Faifas. - Ir šiuo metu aš tapau detektyvu.

- Ką nors kaltinate? - sušnibždėjo Balas pavargusiu balsu.

- Kol kas ne. Leiskite man pažaisti seklį dar truputėlį.

Faifas neabejojo, jog Sarką užklupo pati pavojingiausia krizė visoje planetos istorijoje, bet kažkodėl dabartinė situacija jam teikė neišpasakytą malonumą.

- Aptarkime istoriją iš kitos pusės, - pratęsė jis. - Kuriam laikui užmirškime idiotą ir prisiminkime kosminės erdvės analitiką. Pirmą kartą išgirdome apie tą žmogų, Transporto Biurui paskelbus, kad netrukus nusileis jo laivas. Šiek tiek anksčiau gavo-

me ir paties analitiko pranešimą.

Jis taip ir nepasirodė. Išgaravo iš artimojo kosmoso lyg dūmas. Negana to, dingo ir analitiko žinutė, kuri buvo perduota Transporto Biurui. TEAB tvirtina, kad mes specialiai ją slepiame. SD mano, kad jie sukūrė nelemtą pranešimą propagandiniais tikslais. Dabar esu beveik tikras, kad suklydo abidvi organizacijos. Žinutė *buvo* išsiųsta, bet Sarko vyriausybė jos *neslėpė*.

Įsivaizduokime trumpam, jo egzistuoja ponas Iksas, kuriam lengvai pasiekiami Transporto Biuro dokumentai. Sužinojus apie erdvės analitiką, jam užtenka proto ir sugebėjimų imtis neatidėliotinų veiksmų. Ponas Iksas paslapčia išsiunčia subeterinę žinią į atvykėlio laivą, nukreipdamas šį į nedidelį privatų kosmouostą, o analitikui nelieka nieko kito, kaip paklusti nurodymui.

Ponas Iksas pasisavino lemtingąjį analitiko pranešimą dėl kelių priežasčių. Bent man taip atrodo. Pirma, norėdamas sunaikinti įrodymus ir taip sutrikdyti paieškas. Antra, mėgindamas užsitarnauti pamišėlio analitiko pasitikėjimą. Tarkim, atvykėlis manė galįs kalbėti tik su savo vyresnybe, todėl ponas Iksas norėjo įtikinti žmogų, kad jis jau žino esmines istorijos smulkmenas.

Nekyla jokių abejonių, kad analitikui atsirišo liežuvis. Galbūt jis šnekėjo nerišliai, beprotiškai, tačiau Iksas suprato turįs savo rankose nuostabų propagandinį ginklą. Išsiuntęs didiesiems skvairams, tai yra mums, šantažuojančius laiškus, jis būtų vykdęs savo planą, apie kurį pasakojau jums prieš metus. Tiesa, tuo metu galvojau, jog čia pasidarbavo Trantoras. Mums nesutikus su iškeltomis sąlygomis, jis ketino paskleisti gandus apie Florinos pražūtį, sužlugdyti gamybą ir priversti mus pasiduoti.

Bet šioje vietoje jis pirmą kartą prašovė pro šalį. Kažkas išgąsdino poną Iksą. Aptarsime tai vėliau. Kad ir kaip ten būtų, jis nusprendė lukteléti, o tai gerokai komplikavo visą reikalą. Iksas nepatikėjo analitiko istorija, nors guldau galvą, kad pastarasis šnekėjo nuoširdžiai įsitikinęs savo teisumu. Reikėjo kažko griebtis norint, kad "katastrofos pranašas" sutiktų palaukti prieš pranešdamas Galaktikai apie nelaimę.

Analitikas negalėjo to padaryti, nebent sutrikusioje jo sąmonėje būtų ištrinti tam tikri prisiminimai. Mano nuomone, Iksas nežudė atvykėlio, nes norėjo informacijos šaltinio (galų gale jis nieko neišmanė apie kosminės erdvės analizę, o šantažas niekada nesiremia grynu blefu), arba įkaito nesėkmės atveju. Apsvars-

tęs visus variantus, Iksas pasinaudojo sąmonės zondu, kuriuo apdorotas analitikas virto idiotu, bent trumpam nekeliančiu jokios grėsmės. Žinoma, po kurio laiko jis turėjo atgauti savo protinius sugebėjimus.

Koks kitas žingsnis? Užsitikrinti, kad niekam iš valdžios atstovų nepavyktų surasti pamišusio analitiko. Šioji plano dalis buvo įvykdyta tiesiog genialiai paprastai. Nuskraidintas į Floriną analitikas beveik metus gyveno kaip nevisprotis čiabuvis, besidarbuojantis kirto fabrike.

Turbūt per tuos metus ponas Iksas, arba jo patikėtinis retsykiais užsukdavo į miestelį, kuriame įkurdino savo auką, norėdamas įsitikinti, kad ši pakankamai saugi ir nesiskundžia sveikata. Kažkokiu būdu, vieną kartą atvykęs į Floriną, jis sužinojo, jog žmogus lankėsi pas gydytoją, o pastarajam nekilo problemų atpažinti sąmonės zondavimo poveikį. Gydytojas žuvo, jo pranešimas dingo, bent jau iš Žemutinio Didmiesčio kabineto. Štai, kur prašovė Iksas. Jis niekada nepagalvojo, kad viršutinėje miesto dalyje egzistuoja bylos kopija.

Be to, idioto pojūčiai atgijo pernelyg greitai, o kaimo seniūno smegeninė veikė pakankamai gerai, kad jis suprastų - beprotiškose klejonėse slypi vertinga informacija. Turbūt mergina, prižiūrėjusi analitiką, papasakojo seniūnui apie sąmonės zondą. Beje, tai tik hipotezė.

Štai jums ir visa istorija.

Faifas sunėrė ant krūtinės savo stiprias rankas lūkuriuodamas didžiųjų skvairų reakcijos.

Pirmasis prašneko Runas. Užsižiebus šviesai jo erdviniame kube, storulis mirksėjo ir šypsojosi.

- Ganėtinai kvaila istorija, Faifai. Dar kelios sekundės tamsoje, ir aš būčiau užmigęs.

- Man regis, jūsų teorija neką realesnė negu pernykščiai prasimanymai, - lėtai ištarė Balas. - Devyniasdešimčia procentu remiasi spėlionėmis.

- Kvailystės! - išrėžė Bortas.

- Kas gi tas ponas Iksas? - paklausė Stynas. - Jei nežinote jo tapatybės, tuomet visas pasakojimas netenka prasmės. - Jis vogčiomis nusižiovavo pridengdamas smiliumi mažučius baltus dantis.

- Bent vienas iš jūsų suvokė esmę, - tarė Faifas. - Svarbiau-

sia yra išsiaiškinti, kas yra ponas Iksas. Jei mano analizė teisinga, paslaptingasis asmuo privalo turėti ryšių Civilinėje Tarnyboje, išmanyti sąmonės zondavimo procedūrą. Tai žmogus, gebantis surengti galingą šantažo kampaniją, be didelių keblumų nugabenti analitiką iš Sarko į Floriną, suorganizuoti tenykščio gydytojo žmogžudystę. Kaip matote, jam netrūksta nei proto, nei valdžios, todėl drįstu teigti, jog tai vienas iš didžiųjų skvairų. Ką pasakysite?

Bortui pašokus iš savo vietos, jo galva pradingo už erdvinio kubo ribų. Stynas prapliupo šaižiai, isteriškai kvatoti. Karštligiškai sužibo Runo akys, nugrimzdusios į riebalinį veido sluoksnį. Balas lėtai papurtė galvą.

- Vardan Kosmoso, Faifai, ką jūs kaltinate? - sumaurojo Bortas.

- Kol kas nieko, - neprarado pusiausvyros Faifas. - Pirštu neparodysiu, bet patarčiau susimąstyti. Paprastas sarkitas nebūtų įstengęs padaryti to, ką pavyko atlikti ponui Iksui. Teliekame mes penki. Galiu garantuoti šimtu procentu. Kuriam gi iš mūsų šovė mintis regzti tokias intrigas? Visų pirma, ne man.

- Mums reikėtų patikėti jūsų garbės žodžiu? - prunkštelėjo Runas.

- Nebūtina, - atkirto Faifas. - Aš vienintelis neturiu motyvo. Iksas siekia kirto industrijos kontrolės. Tuo tarpu aš valdau *trečdalį* Florinos žemių. Man užtektų fabrikų, mechaninių įrengimų, prekybinių laivių flotilės, kad sėkmingai išstumčiau jus iš verslo nesiimdamas tokio komplikuoto reikalo, kaip šantažas.

Faifas kone užkimo bandydamas perrėkti balsų šurmulį.

- Išklausykite mane! Jūs visi turite motyvų. Runui priklauso mažiausias žemynas. Žinau, kad jam tai nepatinka. Galite net neapsimetinėti. Balo giminė pati seniausia iš visų didžiųjų skvairų. Kitados Sarką valdė *jo* šeima. Neabejoju, kad jis nepamiršo šio fakto. Bortas pyksta, kad mūsų taryba draudžia jam tvarkytis savosiose teritorijose “rimbo ir blasterio” stiliumi. Stynas garsėja prabangiais pomėgiais, bet jo finansinė būklė pakankamai prasta. Noras kompensuoti nuostolius gali būti stipriu akstinu. Štai, visi įmanomi motyvai. Pavydas. Valdžios ir pinigų troškimas. Prestižo klausimas. Taigi kuris iš jūsų esate ponas Iksas?

Senojo Balo akys nuožmiai blykstelėjo.

- Jūs nežinote?

- Nesvarbu. Kaip minėjau, po pirmųjų laiškų kažkas išgąsdino Iksą (tegul jis lieka anonimu). Ar nutuokiate kas? Galiu atsakyti. Pirmasis mūsų susitikimas, kurio metu raginau jus veikti vieningai. Iksas dalyvavo pokalbyje. Iksas buvo ir yra vienas iš mūsų. Jis žinojo patirsiąs nesėkmę, jei mes susivienysime, ir tuo pat metu tikėjosi, jog didieji skvairai iki paskutinio momento teiks pirmenybę nepajudinamam žemynų autonomijos idealui. Supratęs, kad suklydo, jis nusprendė palaukti ramesnių dienų.

Tačiau jis vėl padarė klaidą. Mes vis dar galime susivienyti, beje, vieninteliu įmanomu būdu, turint omenyje, kad Iksas - vienas iš didžiųjų skvairų. Privalome atsisakyti žemynų autonomijos. Negalime leisti sau tokios prabangos, nes dėl Ikso intrigų mums gresia ekonominis krachas arba politinė Trantoro okupacija. Pripažinkite, jog šiuo metu jūs galite pasitikėti tiktai manimi, todėl aš skelbiu save suvienyto Sarko vadovu. Ką pasakysite, didieji skvairai?

Jie garsiai šaukė, pakilę iš savo vietų. Bortas grūmojo kumščiu, net apsiputojęs iš pykčio. Tačiau skvairai nieko negalėjo padaryti Faifui, besišypsančiam prie savo stalo, kitame žemyne, ir stebinčiam, kaip jie purkštauja.

- Jūs neturite kitos išeities, - pasakė jis. - Po pirmojo mūsų pasitarimo, per šiuos metus ėmiausi tam tikrų atsargumo priemonių. Kol jūs, keturi, klausėtės mano pasakojimo, laivyno kontrolę perėmė man ištikimi karininkai.

- Išdavystė! - užstaugė jie.

- Išdavystė žemynų autonomijai, - atšovė Faifas. - Ištikimybė Sarkui.

Styno pirštai nervingai susipynė tarpusavyje, rusvi jų galiukai vieninteliai išsaugojo spalvą, likusi kūno dalis mirtinai išbalo.

- Viskuo kaltas Iksas. Net jei vienas iš mūsų yra nusikaltėlis, kiti trys nieko blogo nepadarė. Aš nesu Iksas. - Jis tūžmingai apsidairė. - Tai kažkas iš jų.

- Tie trys galės suformuoti mano vyriausybę, jei tik panorės. Jie neturi ko prarasti.

- Bet jūs nesakote, kuris iš mūsų šantažuoja kitus, - paleido gerklę Bortas. - Jūs vengiate išduoti Ikso tapatybę, nes... nes... - jam pritrūko kvapo.

- Nevengiu. Po dvidešimt keturių valandų aš jau žinosiu, kas slepiasi po Ikso kauke. Nejau neminėjau? Kosminės erdvės ana-

litikas, apie kurį tiek daug kalbėjome, pakliuvo į mano rankas.

Jie užsičiaupė ir įtariai susižvalgė.

Faifas tyliai nusijuokė.

- Svarstote, kas išdavikas? Vienas iš jūsų tai žino, galite tuo neabejoti. Po dvidešimt keturių valandų žinos visi. Atminkite ponai, kad jūs bejėgiai. Karo laivai priklauso man. Geros dienos!

Valdingas rankos mostas bylojo, kad jis kuo puikiausiai nutuokia esąs padėties šeimininku.

Erdviniai kubai užgeso vienas po kito, tarsi vakuumo gelmių žvaigždės, išblėstančios panoraminiame susprogdinto erdvėlaivio ekrane.

Stynas atsisveikino paskutinis.

- Faifai, - nedrąsiai prabilo jis.

Didysis skvairas pakėlė galvą.

- Taip? Laukėte, kol liksime dviese? Norite prisipažinti, kad esate Iksas?

Styno veidas persikreipė iš siaubo.

- Ne, ne. Garbės žodis. Tik galvojau paklausti, ar jūs rimtai kalbėjote. Turiu omenyje, žemynų autonomiją ir visą kitą.

Abejingai įsmeigęs akis į senąjį chronometrą, Faifas atsakė:

- Geros jums dienos.

Šniurkštelėjęs nosimi Stynas paspaudė kontaktinį jungiklį ir išnyko.

Faifas liko sėdėti nejudėdamas. Dabar, kai baigėsi pasitarimas ir atslūgo krizės įkarštis, jį apėmė depresija. Belūpė burna įsirėžė plačiame veide it gilus pjūvis.

Visi samprotavimai rėmėsi tuo faktu, kad išprotėjęs erdvės analitikas tauškia niekus - kad nėra jokio mirtino pavojaus. Kodėl gi Džansas iš TEAB ištisus metus nenumaldomai ieškojo pamišėlio? Kodėl jam prisireikė išgirsti nebūtas pasakėles iš pirmų lūpų?

Faifas neprasitarė apie tai kitiems skvairams. Netgi sau vargiai drįso pripažinti, kad jo sieloje sudygo abejonių sėkla. Galbūt analitikas niekada nebuvo susipykęs su protu? Galbūt kirto pasauliui iš tiesų gresia sunaikinimas?

Priešais didįjį skvairą pasirodė florinietis sekretorius.

- Sere, - negyvu balsu tarė jis.

- Ko reikia?

- Sarke nusileido laivas su jūsų dukterimi.

- Ar analitikui su čiabuve nieko nenutiko?

- Ne, sere.

- Noriu dalyvauti kvotoje. Tegul niekas nebando jų tardyti, kol aš neatvyksiu... Kokių naujienų sulaukėme iš Florinos?

- Suimtas seniūnas skraidinamas į Sarką, sere.

13. JACHTININKAS

Tirštėjant sutemoms, skaisčiau nutvisko kosmouosto prožektoriai, apšviesdami aikšteles tarsi vėlyvo popiečio saulė. Kaip ir kituose Aukštutinio Didmiesčio uostuose, devintajame kiaurą parą plieskė šviesa, nuo kurios vidurdienį net skaudėdavo akis. Tiesa, tai tik smulkmena.

Markis Dženras žinojo, jog tai netikra diena, nes, jam įeinant į kosmouostą, už nugaros liko naktiniai Didmiesčio žiburiai. Nors ir būdami pakankamai ryškūs, jie negalėjo pakeisti dienos šviesos.

Dženras stabtelėjo prie pagrindinio įėjimo, regis, visiškai nesužavėtas gigantiškos pasagos forma išsidėsčiusiais trimis tuzinais angarų ir penkiomis pakilimo aikštelėmis. Tokie vaizdai patyrusiam jachtininkui ne naujiena.

Jis iškrapštė iš kišenės ilgą violetinę cigaretę, apgaubtą permatoma sidabrine kirto plėvele, ir įsikando ją tarp lūpų. Rieškučiose pridegęs cigaretės galiuką, giliai įtraukė smaragdinį dūmą, kuris po akimirkos ištrūko į laisvę pro šnerves.

Vyriškis sumurmėjo:

- Visi užsiima įprastais reikalais.

Jachtininkų komiteto narys, apie kurio pareigas subtiliai liudijo viena raidelė, išgraviruota tunikos sagoje, paskubomis žengė link Dženro, niekuo neišduodamas savo nekantravimo.

- O, Dženrai! Kodėl gi mums neužsiimti įprastais reikalais?

- Sveikas, Doti. Tiesiog pamaniau, kad kilus tokiai sumaiščiai kokiam nors protingam vaikinui galėjo šauti į galvą uždaryti uostus. Dėkui Sarkui, jog to neįvyko.

Komiteto narys surimtėjo.

- Juk žinai, kad ši galimybė egzistuoja. Ar girdėjai paskutines naujienas?

Dženras išsišiepė.

- Kaip tu atskiri paskutines naujienas nuo priešpaskutinių?

- Tik norėjau paklausti, ar girdėjai, kad išsiaiškinta čiabuvio tapatybė? Žudiko?

- Jį sugavo?

- Ne. Bet valdžia žino, kad jo nėra žemutinėje miesto dalyje.

- Tikrai? Kur gi jis slepiasi?

- Aukštutiniame Didmiestyje. Čia.

- Netauzyk niekų. - Dženras išsprogino akis, paskui nepatikliai prisimerkė.

- Garbės žodis, - šiek tiek įsižeidęs atsakė komiteto narys. - Tai nepaneigiamas faktas. Po Kirto greitkelį blaškosi patruliai. Jie apsupo Centrinį Parką, visus veiksmus koordinuoja Didžiojoje Arenoje susibūrusios viršūnėlės.

- Na, galbūt. - Dženras nerūpestingai pažvelgė į angarus. - 9-ajame uoste nesilankiau maždaug porą mėnesių. Ar čia pasirodė naujų laivų?

- Ne. Išskyrus Hjordesio "Ugninę strėlę".

Dženras palingavo galvą.

- Jau esu ją matęs. Chromuotas šlamštas. Bjauru pagalvoti, kad man teks pačiam projektuoti jachtą.

- Parduodi savo "Kometą V"?

- Parduodu arba atsikratau. Kaip pavadinsi, taip nesugadinsi. Man atsibodo tie naujausi modeliai. Jie pernelyg automatiniai. Jei visi pradės kompiuteriais programuoti skrydžių trajektorijas, sužlugs pati sorto šaka.

- Kiti šneka panašiai, - sutiko komiteto narys. - Žinai, ką pasakysiu? Jei rinkoje pasirodys senesnio modelio jachta, pakankamai geros būklės, aš būtinai tau pranešiu.

- Ačiū. Nieko prieš, jei truputį paslampinėsiu po uostą?

- Žinoma, ne. Vaikščiok, kiek nori. - Komiteto narys vyptelėjo, pamojavo ranka ir nukėblino šalin.

Dženras lėtai nusvyravo link angarų, lūpų kamputyje įsikandęs pusiau susmilkusią cigaretę, vertinančiu žvilgsniu nudelbdamas kiekvieną jachtą.

Prie 26-ojo angaro jo akyse žybtelėjo susidomėjimo liepsnelės. Palinkęs virš nedidelės pertvaros vyriškis mandagiai sušuko:

- Skvaire?

Po trumpos pauzės, niekam neatsakius, jis vėl riktelėjo, šiek tiek energingiau ir ne taip mandagiai.

Iš angaro gelmių išnirusio skvairo išvaizda nepadarė didelio įspūdžio. Nekalbant apie tai, kad žmogus dėvėjo paprastus drabužius, o ne jachtininko kostiumą, jam verkiant reikėjo apsiskusti ir pasikeisti seniai iš mados išėjusią beretę, užsmauktą iki pat ausų. Be to, skvairo veide atsispindėjo niekuo nepagrįstas įtarumas.

- Aš esu Markis Dženras, sere. Ar tai jūsų laivas?

- Taip, - išspaudė skvairas.

Nekreipdamas dėmesio į įsitempusią pašnekovo povyzą Dženras kilstelėjo galvą ir įdėmiai apžiūrėjo jachtos kontūrus. Tada nuspriegė nuorūką, kuri blykstelėjo ore ir nepasiekusi žemės išgaravo.

- Nepyksite, jei užeisiu vidun? - pasiteiravo Dženras. Skvairas padvejojo ir atsitraukęs leido smalsuoliui įeiti. Šis pasidomėjo:

- Koks jūsų laivo variklis, sere?

- Kodėl klausiate?

Tamsaus gymio ir juodų akių, trumpai nusikirpęs plaukus, Dženras buvo puse galvos aukštesnis už savo pašnekovą. Jis nusišypsojo, pademonstruodamas baltus lygius dantis, ir atsakė:

- Atvirai kalbant, norėčiau nusipirkti naują jachtą.

- Jums patiko šis laivas?

- Dar nežinau. Ieškau kažko panašaus už padorią kainą. Galbūt leistumėte apžiūrėti valdymo sistemas ir variklius?

Skvairas nepratarė nė žodžio.

- Jums spręsti, - šaltai ištarė Dženras ir nusisuko.

- Gal ir parduočiau, - prabilo skvairas. Panaršęs kišenėje pridūrė: - Štai licenzija.

Dženras dirstelėjo į abi kortelės puses žinovo akimis ir atidavė ją atgal.

- Jūs esate Deimonas?

Skvairas linktelėjo.

- Galite užeiti, jei vis dar norite.

Trumpam atsigręžęs į didžiulį kosmouosto chronometrą, kurio rodyklės aiškiai blizgėjo netgi dirbtinoje dienos šviesoje, Dženras pamatė, kad po saulėlydžio praėjo daugiau nei viena valanda.

- Dėkui. Gal parodysite kelią?

Skvairas kyštelėjo ranką į kišenę ir ištraukė ją laikydamas raktų plokštelių rinkinį.

- Tik po jūsų, sere.

Dženras pervertė plokšteles ieškodamas kodinės "laivo" atžymos. Skvairas aiškiai neketino palengvinti jam užduoties.

- Šitas? - pasitikslino Dženras ir užlipęs trumpučiu trapu iki oro šliuzo pertvaros apžiūrėjo dešinėje pusėje besidriekiančią siūlę. - Nematau... O, štai kur jis. - Vyriškis žengė kairėn ir paniro į lėtai atsivėrusios angos tamsą. Kai už jųdviejų nugarų užsitrenkė liukas, automatiškai įsijungė raudona oro šliuzo lempelė. Netrukus prasivėrė vidinės durys, ir abu vyrai atsidūrė jachtos koridoriuje, per visą ilgį apšviestame mirgančiais žibintais.

Mirlinas Terensas neturėjo kitos išeities. Tuo labiau, jog nė neprisiminė, kada jam egzistavo toks dalykas, kaip "išeitis". Apimtas nevilties, nežinodamas, ko griebtis, seniūnas praleido tris ilgas, kankinančias valandas šalia Deimono laivo. Anksčiau ar vėliau jį būtų sugavę patruliai.

Bet štai lyg iš niekur išdygo vyrukas, nusižiūrėjęs 26-ojo angaro jachtą. Bendraudamas su atėjūnu taip betarpiškai, jis iš karto išsiduos esąs apsišaukėliu. Tačiau pasilikti čia irgi nevalia.

Jachtoje bent jau bus maisto. Keista, kad tokia mintis nedingtelėjo anksčiau.

- Ne už kalnų vakarienės metas. Pageidautumėte užkąsti? - paklausė Terensas.

- Galbūt vėliau, - mestelėjo per petį vyrukas. - Bet vis tiek ačiū.

Terensas neketino kartoti pasiūlymo. Tiesiog leido Dženrui laisvai braidžioti po laivą, o pats prisėdo prie puodo su mėsa ir vaisių, įvyniotų į celofaninę plėvelę. Pavalgęs godžiai atsigėrė vandens ir išsimaudė dušo kabinoje, įrengtoje šalia virtuvės, kitoje koridoriaus pusėje. Kaip gera bent trumpam nusimesti nuo galvos ankštą beretę! Jam netgi pavyko surasti nedidelę spintą, iš kurios išsitraukė švarius drabužius.

Kai Dženras sugrįžo, seniūnas jautėsi kur kas labiau pasitikįs savimi.

- Ką pasakytumėte, jei išbandyčiau laivo galimybes kosmose? - paklausė Dženras.

- Neprieštarauju. Ar pajėgsite susitvarkyti su šiuo modeliu?

- Terensas sugebėjo nutaisyti visiškai abejingą intonaciją.

- Manau, kad taip, - šyptelėjo vyrukas. - Nesikuklindamas prisipažinsiu, kad moku valdyti bet kokius eilinius jachtų modelius. Šiaip ar taip, išdrįsau be jūsų žinios susisiekti su valdymo bokštu ir gavau leidimą pakilti. Štai, galite patikrinti mano jachtininko licenziją.

Paviršutiniškas Terenso dirstelėjimas niekuo nesiskyrė nuo Dženro žvilgsnio, kai jachtininkas vartė rankose laivo šeimininko kortelę.

- Atiduodu valdymo sistemas į jūsų rankas, - tarė seniūnas.

Jachta išniro iš angaro tarsi erdvėje pakibęs banginis. Diamagnetizuotas korpusas lėtai sklendė oru, atsiplėšęs nuo žemės per tris colius.

Terensas matė, kaip profesionaliai Dženras valdo kontrolinius prietaisus. Nuo menkiausio jo prisilietimo, laivas krūptelėdavo it gyvas padaras. Panoraminiame ekrane švytintis dirbtinis uosto atvaizdas raibuliavo po kiekvieno piloto judesio.

Jachta sustojo pakilimo aikštelėje. Kai diamagnetinis laukas sustiprėjo prie pirmgalio, šis ėmė krypti aukštyn. Terensas nieko nepajuto, nes, piloto kabinai įjungus universalų kardaninį sujungimą, pakito gravitacijos pobūdis. Laivugalio antbriauniai pamažu įsitvirtino specialiose aikštelės įrantuose, ir jachta sustingo vertikalioje būsenoje.

Atsivėręs diuraliminio stogas pranyko šimto jardų aukščio sienose, kurių sluoksniai sugerdavo pirmąsias hiperatominių variklių energijos iškrovas.

Apsimainęs su valdymo bokštu paslaptingos informacijos srautu, Dženras pareiškė:

- Liko dešimt sekundžių iki pakilimo.

Kvarciniame vamzdelyje atgaline tvarka blykčiojo raudoni skaitmenys. Kai nušvito nulis, galinga jėga prispaudė Terensą prie krėslo. Jį užliejo panikos banga.

- Kaip sekasi? - suniurnėjo seniūnas.

Atrodė, kad pagreitis niekaip nepaveikė Dženro, kuris ramiai atsakė:

- Gana gerai.

Terensas atsilošė į krėslo atramą, stengdamasis atsipalaiduoti ir nepaisyti dusinančio slėgio, stebėdamas, kaip panoraminiame

ekrane išryškėja žvaigždės, laivui perskrodus atmosferos sluoksnį. Nuo kirto medžiagos, besiliečiančios prie odos, dvelkė šalčiu ir drėgme.

Jiedu išsiveržė į atvirą kosminę erdvę. Dženras padidino jachtos greitį. Terensas to nepajuto, nors matė, kaip žvaigždės blykčioja panoraminiame ekrane, ilgiems ir ploniems jachtininko pirštams bėgiojant per valdymo skydo mygtukus, tarsi šie būtų muzikinio instrumento klavišai. Galų gale ekraną užtvindė išsipūtusio oranžinio rutulio dalis.

- Jūs, Deimonai, neblogai prižiūrėjote laivą, - pagyrė Dženras. - Nors ir nedidukas, jis turi savų privalumų.

Terensas atsargiai tarstelėjo:

- Spėju, kad norėsite išbandyti jachtos greitį ir šuolio apimtis. Aš neprieštarausiu.

Pilotas linktelėjo galva.

- Puiku. Kur pageidausite skristi? Galbūt... - jis truputį padvejojo prieš pratęsdamas, - ...į Sarką?

Terensas neteko amo ir beveik patikėjo gyvenąs stebuklų pasaulyje. Kaip keistai aplinka įtakojo jo veiksmus! Galima lengvai sau įteigti, jog tai ne "aplinka", o pats likimas. Tiesa, vaikystėje įsirėžusių prietarų, esą skvairai globoja Florinos čiabuvius, ne taip paprasta atsikratyti, tačiau dabar svarbiausia sutelkti dėmesį į Riką, prieš savo valią atsidūrusį Sarke ir pamažu atgaunantį atmintį. Žaidimas dar nebaigtas.

- Kodėl gi ne, Dženrai? - ištrūko jam.

- Gerai, tuomet lekiam į Sarką.

Augant laivo greičiui, Florinos planeta išnyko iš panoraminio ekrano užleisdama vietą žvaigždėms.

- Per kiek laiko esate greičiausiai nuskriejęs iš Florinos į Sarką? - paklausė Dženras.

- Dar nebuvau sumušęs jokių rekordų, - pripažino Terensas. - Mėgstu vidutinį greitį.

- Maždaug per šešias valandas?

- Taip, retsykiais.

- Ar nepyksite, jei nušvilpsime per penkias?

- Nė kiek , - atsakė Terensas.

Prisireikė ne vienos valandos, kad būtų pasiektas šuoliui tin-

kamas taškas, pakankamai nutolęs nuo žvaigždės masės iškreiptos kosminės erdvės.

Terensą kankino nenumaldomas troškimas sumerkti akis. Jis praktiškai nesudėjo bluosto tris naktis, o praėjusių dienų įtampa dar labiau sustiprino miego poreikį.

Dženras pašnairavo į jį.

- Ko negriūnate ant gulto?

Ternesas privertė nukarusius savo veido raumenis pavaizduoti guvią išraišką.

- Nieko tokio. Nieko baisaus.

Jis griausmingai nusižiovavo ir atsiprašydamas šyptelėjo. Jachtininkas nusigręžė į savo instrumentų pusę, o Terenso akis vėl aptraukė migla.

Kosminės jachtos krėslai privalo būti minkšti ir patogūs, kad maksimaliai nuslopintų pagreičio poveikį. Įsitaisęs tokioje sėdynėje, žmogus gali lengvai užmigti, nepaisant to, kad nejaučia jokio nuovargio. Terensas, kuris šiuo momentu būtų užknarkęs ir ant stiklo šukių, pats nepastebėjo, kaip atsijungė.

Jis miegojo ištisas valandas, giliai, kaip visada nieko nesapnuodamas. Seniūnas nė nekrūptelėjo, neparodė kitų gyvybės ženklų, išskyrus ritmišką alsavimą, kai nuo jo galvos buvo nutraukta beretė.

Pabudęs Terensas sunkiai ką įžiūrėjo apsnūdusiomis akimis. Kelias minutes nesusigaudė, kur randasi. Net pagalvojo, kad guli savo seniūno pirkioje. Palaipsniui sugrįžus prisiminimams, jis nusišypsojo Dženrui, tebesėdinčiam prie valdymo skydo.

- Regis, truputį migtelėjau.

- Pastebėjau. Štai ten - Sarkas. - Jachtininkas linktelėjo galva į panoraminį ekraną, kuriame nušvito milžiniškas, baltas planetos išlinkis.

- Kada leisimės?

- Maždaug po valandos.

Visiškai išsiblaivęs Terensas pajuto bendražygio balso intonacijoje subtilius pokyčius. Jį tarsi apliejo ledinis vanduo, supratus, jog Dženras spaudžia delne grakščių formų adatinio ginklo buožę.

- Vardan Kosmoso, kas čia... - pradėjo seniūnas, kildamas ant kojų.

- Atsisėsk, - tyliai įsakė Dženras. Kitoje rankoje jis laikė beretę.

Perbraukęs pirštais per galvą, Terensas čiuptelėjo rusvų plaukų sruogą.

- Taip, akivaizdu, jog tu čiabuvis, - tarė pilotas.

Terensas nieko neatsakė.

- Žinojau, kad esi čiabuvis dar prieš patekdamas į vargšo Deimono laivą, - pridūrė Dženras.

Seniūno burna išdžiūvo, akys skausmingai perštėjo. Jis spoksojo į mažučio, mirtino ginklo vamzdį, laukdamas begarsio žybsnio. Pasiekta tiek daug... tiek daug... o žaidimas vis tiek praloštas.

Dženras niekur neskubėjo. Tvirtai gniauždamas adatinį ginklą jis lėtai ištarė:

- Seniūne, tavo didžiausia klaida buvo ta, kad pamanei galįs neribotą laiką mulkinti organizuotas policijos pajėgas. Atvirai kalbant, tu mėgautumeis laisve netgi dabar, jei nebūtum pasirinkęs savo auka nelaimėlio Deimono.

- Aš jo nesirinkau, - burbtelėjo Terensas.

- Tuomet tau paprasčiausiai nepasisekė. Prieš dvylika valandų Centriniame Parke Alsteras Deimonas laukė savo žmonos. Jiedu susitikinėdavo toje vietoje švęsdami pirmos pažinties metines. Tokius sentimentus puoselėję daugelis jaunavedžių, bet akivaizdu, kad jiems ši ceremonija buvo ypač svarbi. Deja, Deimonas nežinojo, jog dėl sąlyginės romantiškos lomos izoliacijos jis taps žudiko auka. Kas būtų apie tai pagalvojęs Aukštutiniame Didmiestyje?

Jei įvykiai būtų klostęsi įprasta vaga, žmogžudžio tapatybė nepaaiškėtų daugelį dienų. Tačiau Deimono žmona pasirodė slaptoje aikštelėje praėjus vos pusvalandžiui nuo nusikaltimo. Neradusi vyro, moteris nustėro. Jis ne tokio tipo žmogus, kad įnirštų dėl jos vėlavimo ir pasišalintų, taip tvirtino Deimono žmona. Ji dažnai vėluodavo, ir su šiuo faktu vyras taikstėsi, kaip su neišvengiamu dalyku. Tada jai šovė į galvą, kad Deimonas gali laukti žmonos, įlindęs į "jų" olą.

Tačiau Deimonas lūkuriavo lauke. Keistų aplinkybių dėka, tu nutempei lavoną būtent į jaunavedžių pamėgtą olą. Moteris įslinko į vidų ir aptiko... na, tu žinai, ką ji aptiko. Apimta šoko ir iste-

rijos, ji sugebėjo susisiekti su patrulių korpusu, o šis savo ruožtu perdavė naujienas mūsų SD skyriui.

Seniūne, koks apima jausmas, kai šaltakraujiškai nužudai žmogų, kurio žmona suranda lavoną jų pamėgtoje, laimingiausiais prisiminimais apipintoje vietoje?

Terensas kone užspringo ir sušvokštė, sunkiai įžiūrėdamas pilotą pro raudoną įsiūčio miglą:

- Jūs, sarkitai, nužudėte milijonus florniečių. Moterų, vaikų. Lobote mūsų sąskaita. O jachta... - daugiau jis nieko nepajėgė išspausti.

- Deimonas nekaltas dėl to, kad gimė tokioje santvarkoje, - atšovė Dženras. - Ką darytum, jei būtum sarkitas? Atsisakytum savo nuosavybės ir eitum dirbti į kirto laukus?

- Tuomet šauk! - nuožmiai suriko Terensas. - Ko lauki?

- Nėra kur skubėti. Laiko su kaupu, kad papasakočiau istoriją iki galo. Mes nebuvome tikri dėl lavono ir žudiko tapatybių, bet spėjome, kad pastarojo vaidmuo atitenka tau, o aukos - Deimonui. Šalia kūno rasti patrulio uniformos pelenai bylojo, jog tu persirengei sarkito drabužiais. Mes praktiškai neabejojome, jog tu patrauksi link Deimono jachtos. Negalvok, seniūne, kad esame visiški kvaišos.

Visgi šis reikalas pasirodė sudėtingesnis, nei iš pradžių manėme. Tu patekai į beviltišką situaciją ir, priremtas prie sienos, tikriausiai būtum nusižudęs, ko mes mažiausiai norėjome. Tave reikėjo nugabenti į Sarką ir, svarbiausia, gyvą.

Turėjau pasitelkti visą įtikinėjimo galią, kad įrodyčiau Saugumo Departamentui esąs vienintelis, kuris galėtų išspręsti tokią subtilią problemą - nuskraidinti tave į Sarką - nesukeldamas jokio triukšmo. Pripažink, jog man puikiai sekasi.

Tiesą sakant, iš pradžių nežinojau, ar tu esi mums reikalingas žmogus. Keista, kad vaikščiojai kosmouoste apsirengęs įprastais kasdieniais rūbais. Pamaniau, kad niekas nedrįstų apsimesti jachtininku be atitinkamo kostiumo. Pamaniau, jog tu *nori* būti suimtas ir taip atitraukti dėmesio nuo tikro žudiko. Tarsi būtum masalu.

Dvejodamas nusprendžiau tave išbandyti. Specialiai kišau laivo raktų plokštelę į dešiniąją oro šliuzo siūlę, nors visi iki vieno jachtų liukai atsiveria iš kairės pusės. Tavęs nė kiek nenu-

stebino mano klaida. Paskui paklausiau, ar esi nusigavęs iš Florinos į Sarką per šešias valandas. Tu atsakei, jog taip - retsykiais. Nepakartojama! Rekordinis skrydžio laikas siekia net devynias valandas.

Būtent tada nusprendžiau, jog tu ne jaukas. Aiškiai matėsi, jog nieko neišmanai apie laivus. Man teliko lukteléti, kol užsnūsi (sprendžiant iš tavo fizionomijos, nebuvai miegojęs mažiausiai kelias paras), nuginkluoti ir laikyti tave savo taikiklyje. Kepurę nutraukiau iš paprasčiausio smalsumo. Norėjau pažiūrėti, kaip atrodo sarkito koştiumas, kai iš jo kyšo rusvaplaukė galva.

Terensas nenuleido akių nuo neuroninio rimbo. Gali būti, kad Dženras pastebėjo, kaip virpteli jo žandikauliai. Gali būti, kad tiesiog atspėjo, apie ką mąsto seniūnas.

- Be abejo, aš neturiu teisės nušauti tavęs, jei mėgintum mane užpulti. Netgi savigynos tikslais. Bet nemanyk, jog tai suteikia tau pranašumo. Tik pajudėk, ir liksi be kojos.

Terensas pajuto, kaip išgaruoja noras veltis į grumtynes. Išsitiesęs krėsle jis prispaudė delnus prie kaktos.

Dženras švelniai pasiteiravo:

- Ar žinai, kodėl visa tai pasakoju?

Tyla.

- Visų pirma, - tęsė Dženras, - man patinka regėti, kaip tu kankiniesi. Aš nemėgstu žmogžudžių, ypač, kai kalbama apie čiabuvius, kurie galabija sarkitus. Man įsakytą pristatyti tave į Sarką gyvą, bet niekur nebuvo nurodyta, kad keliaudamas maloniai praleistum laiką. Visų antra, privalai suvokti, į kokį mėšlą įrėpliojai, nes, nusileidus Sarke, privalėsi veikti vienas.

- Ką? - pakėlė galvą Terensas.

- Saugumo Departementas žino, jog tu atskrendi. Regioninis Florinos skyrius nusiuntė šias naujienas, kai tik laivas išniro iš planetos atmosferos. Gali dėl to neabejoti. Kaip jau minėjau, man būtinai reikėjo įtikinti SD, jog aš vienintelis sugebėsiu tave pričiupti.

- Nieko nesuprantu... - nutęsė Terensas, beviltiškai bandydamas susigaudyti, kas čia vyksta.

Dženras šaltakraujiškai pareiškė:

- Jau sakiau, jog turiu nugabenti tave į Sarką sveiką gyvą. Tačiau tu pakliūsi ne į SD, o į Trantoro rankas!

14. PERBĖGELIS

Selimas Džansas niekada nebuvo flegmatikas. Šiuo atžvilgiu, ištisus metus kankinęs susierzinimas nieko nepakeitė. Jis negalėjo paprasčiausiai siurbčioti vyno žinodamas apie jaudinančius atradimus. Trumpai kalbant, jis smarkiai skyrėsi nuo Ludigano Abelio.

Kai Džansas liovėsi piktai rėkęs, esą Sarkui už jokius pinigus negalima leisti pagrobti ir laikyti įkalinto TEAB atstovo, kad ir kokia būtų Trantoro žvalgybos sistemos būklė, Abelis ramiai ištarė:

- Daktare, manau, kad šią naktį jums reikėtų pasilikti čia.

- Aš turiu įdomesnių užsiėmimų, - šaltai atsakė Džansas.

- Žinoma, - sutiko Abelis. - Visgi, Sarkui netrūksta įžūlumo, jei mano žmonės randami mirtinai pačirškinti blasteriu. Egzistuoja labai didelė tikimybė, jog nelaimingas atsitikimas gali sutrukdyti jums sulaukti aušros. Todėl siūlyčiau pernakvoti ambasadoje.

Džanso protestai nedavė jokių rezultatų. Visa savo išore spinduliuodamas ramybę ir netgi abejingumą, Abelis netikėtai prarado klausą. Tvirtai suręstų palydovų apsuptyje analitikas buvo nuvestas į savo apartamentus.

Sudribęs į lovą ir spoksodamas į freskomis papuoštas lubas (kuriose švytėjo meniška Lenheideno "Arktūro palydovų mūšio" kopija), jis žinojo, kad neįstengs sumerkti akių. Staiga pajutęs švelnų migdomųjų dujų dvelktelėjimą, Džansas akimoju užsnūdo. Po penkių minučių dirbtinis skersvėjis išvalė kambarį nuo anestetiko, pakankamai stipraus, kad žmogus prakirmytų aštuonias valandas.

Jį pažadino atšiauri aušros prieblanda. Pamatęs Abelį, analitikas sumirksėjo.

- Kiek dabar laiko? - paklausė jis.

- Šešios ryto.

- Didysis Kosmose. - Džansas apsidairė ir nusimetė antklodę nuo savo kaulėtų kojų. - Anksti atsikėlėte.

- Aš nemiegojau.

- Ką?

- Patikėkite, jaučiuosi ne itin žvaliai. Būdamas jaunesnis geriau reaguodavau į antimiegoksiną.

Džansas sumurmėjo:

- Norėčiau atsiprašyti jūsų vienai minutėlei.

Šį kartą įprastos rytinės procedūros neužtruko nė tiek. Jis grįžo atgal į kambarį besijuosdamas diržą aplink tuniką ir tiesindamas magnetinę siūlę.

- Na? - prakalbo analitikas. - Esu tikras, kad nusprendėte man šį tą papasakoti. Neveltui nemiegojote kiaurą naktį ir pažadinote mane šeštą ryto.

- Jūs teisus, jūs teisus. - Abelis prisėdo ant Džanso lovos ir prapliupo isteriškai kvatoti leisdamas pašnekovui apžiūrėti gelsvus plastikinius dantis, visiškai nederančius prie dantenų. - Atleiskite, Džansai, - nurimęs prabilo jis. - Jaučiuosi, kaip nesavas. Dėl priverstinės nemigos man truputį svaigsta galva. Galbūt vertėtų pasiūlyti Trantorui, kad pakeistų mane jaunesniu žmogumi.

Mokslininko atsakyme sumišo sarkazmas ir lašelis netikėtos vilties:

- Sužinojote, kad jie neturi erdvės analitiko?

- Ne, deja, turi. Atvirai kalbant, juoko protrūkį sukėlė tas faktas, kad mūsų žvalgybiniai tinklai išliko nepažeisti.

Džansas su mielu noru būtų atrėžęs: “Velniai terauna jūsų tinklus”, - bet susilaikė.

Abelis pratęsė:

- Akivaizdu, kad jie žinojo Korovą esant mūsų agentu. Ko gero sugebėjo išsiaiškinti ir kitų tapatybes. Tačiau tai tėra menkos žuvelės. Sarkitai nekvaršina dėl jų galvos, tiesiog atidžiai stebi, ir viskas.

- Bet kažkodėl užmušė vieną jūsiškių, - priminė Džansas.

- Ne, - atšovė senasis ambasadorius. - Tai padarė analitiko bendražygis, persirengęs patrulio uniforma.

Mokslininkas išpūtė akis.

- Nesupratu.

- Ši istorija gana sudėtinga. Gal sutiktumėte kartu papusryčiauti? Man verkiant reikia užkąsti.

Gurkšnodamas kavą Abelis papasakojo pastarųjų trisdešimt šešių valandų įvykius.

Priblokštas Džansas pastatė ant stalo iki pusės nugertą

puodelį ir daugiau nepaėmė jo į rankas.

- Nors jie paslapčia įsibrovė būtent į *tą* erdvėlaivį, nevertėtų atmesti tikimybės, kad įgula nesugebėjo aptikti savo pakeleivių. Jei nusiųstumėte savo žmones į nusileidimo aikštelę...

- Jūs kuo puikiausiai žinote, kad šiuolaikiniuose laivuose įmontuotos sistemos akimoju užfiksuoja kūno šilumos perteklių.

- Galbūt parodymų niekas nepastebėjo. Skirtingai nuo instrumentų, žmonės neišvengia klaidų.

- Bergždžios viltys. Paklausykite, anot patikimų šaltinių, tuo metu, kai link Sarko artėjo laivas su erdvės analitiku, Faifo skvairas kalbėjosi su kitais didžiausias skvairais. Tarpžemyniniai pasitarimai rengiami ypač retai. Nejau tai sutapimas?

- Pasitarimas vyko dėl erdvės analitiko?

- Sutinku, tai gana nereikšminga tema. Mūsų pastangomis, ji tapo svarbi. Nieko keisto, turint omenyje, kad TEAB užsispyrusi ieško jo visus metus.

- Ne TEAB, - papurtė galvą Džansas. - O aš vienas. Galima sakyti, neoficialiai.

- Skvairai to nežino, ir abejoju, ar patikėtų tiesa. Juolab kad šiuo reikalu susidomėjo Trantoras.

- Mano prašymu.

- Vėlgi esu priverstas pakartoti, kad skvairai to nežino ir nepatikėtų tiesa.

Džansui atsistojus, jo kėdė automatiškai pasislinko nuo stalo. Sunėręs už nugaros rankas mokslininkas plačiais žingsniais matavo kilimo ilgį. Protarpiais nudelbdavo Abelį atšiauriu žvilgsniu.

Nerodydamas jokių emocijų, ambasadorius pradėjo gerti antrą kavos puodelį.

- Kaip jums pavyko tai išsiaiškinti? - galiausiai paklausė Džansas.

- Ką?

- Viską. Kaip ir kada erdvės analitikas pasislėpė erdvėlaivyje. Kaip ir kokiu būdu seniūnas sugebėjo išvengti persekiotojų. Ar jūs bandote mane mulkinti?

- Mano brangusis daktare Džansai...

- Pats pripažinote, kad, man nežinant, jūsų žmonės stebėjo analitiką. Jūs nenorėjote rizikuoti, todėl pasirūpinote, kad naktį praleisčiau saugiai. - Staiga jis atsiminė migdomųjų dujų dvelktelėjimą.

- Daktare, aš kiaurą naktį palaikiau ryšį su keliais savo agentais. Mano veiksmus įtakojo... hmm, tarkim, slapta informacija. Jūs turėjote iškristi iš žaidimo tam tikram laiko tarpui. Tai, ką jums papasakojau, sužinojau iš savo agentų.

- Nejau jūsų šnipai prasiskverbė į sarkitų vyriausybę, jei įstengė pateikti tokias žinias?

- Be abejo.

Krūptelėjęs Džansas atsigręžė į ambasadorių.

- Negali būti!

- Nustebote? Visiems gerai žinoma, kokiu stabilumu ir ištikimybe pasižymi Sarko vyriausybė. Priežastis labai paprasta - palyginti su floriniečiais, netgi vargingiausiai gyvenantis sarkitas gali laikyti save aristokratu, manyti, nors ir klaidingai, kad jis priklauso valdančios klasės sluoksniui.

Bet neužmirškite, kad Sarkas nėra milijardierių pasaulis, kaip įsitikinusi visa Galaktikas. Manau, jog metus trukusios paieškos kuo puikiausiai įrodė jums šį faktą. Aštuoniasdešimties procentų sarkitų pragyvenimo lygis ne daug kuo skiriasi nuo kitų planetų ir net nuo pačios Florinos. Visuomet atsiras nepatenkintų savo padėtimi, kuriuos eržina prabangoje skendintys turčiai ir kurie su mielu noru priglunda po mano sparneliu.

Didžiausia sarkitų vyriausybės silpnybė yra ta, kad ji daugelį amžių manė galinti sulaukti maišto protrūkio tiktai iš Florinos ir visiškai užmiršo stebėti save.

- Tie menkaverčiai sarkitai, jei tik jie egzistuoja, negali nuveikti nieko gero, - tarė Džansas.

- Teisingai, kalbant apie atskirus individus. Tačiau bendrai paėmus, jie tampa naudingais įrankiais mūsų žmonėms, užimantiems aukštesnę padėtį. Kai kurie valdančiojo sluoksnio atstovai mintinai išmoko pastarųjų dviejų šimtmečių pamokas ir neabejoja, kad, atėjus laikui, Trantoras užvaldys visą Galaktiką. Manau, kad jie teisūs. Tie žmonės netgi įtaria spėsią savo akimis išvysti Imperijos įsigalėjimą, todėl iš anksto linksta į laiminčiąją pusę.

Džanso veidą perkreipė grimasa.

- Pasiklausius jūsų, tarpžvaigždinė politika primena purvinus žaidimus.

- Taip ir yra. Deja, faktas lieka faktu - purvas neišnyksta savaime vien todėl, kad jo nematome. Vis dėlto siūlyčiau pakalbėti

apie kitus faktorius. Tarkim, mums dirba idealistai. Tarkim, keli vyrai iš Sarko vyriausybės tarnauja Trantorui ne dėl pinigų ar būsimos valdžios. Tarkim, jie nuoširdžiai tiki, kad žmonijos gyvenimas pagerėtų, nusistovėjus vieningai galaktinei tvarkai, kurią gali sukurti vienintelis Trantoras. Vienas iš tokių idealistų yra šauniausias mano agentas, dirbantis Saugumo Departamente. Šiuo metu jis skraidina į Sarką seniūną.

- Minėjote, kad seniūnas pateko į nelaisvę, - pastebėjo Džansas.

- Teisingai. Jį sulaikė SD. Tiksliau sakant, *mano žmogus*, priklausantis SD. - Abelis trumpam suirzo. - Po šių įvykių, jis nebegalės būti toks naudingas. Leidęs paspukti seniūnui, geriausiu atveju bus pažemintas pareigose, o blogiausiu - paklius į kalėjimą. Na, nieko nepadarysi!

- Kokie jūsų planai?

- Iš pradžių reikia sulaukti seniūno. Nežinau, kaip toliau klostysis įvykiai, jam nusileidus į kosmouostą... - Abelis gūžtelėjo pečiais, ir jo seniokiška gelsva oda įsitempė virš skruostikaulių it pergamentas. - Savo ruožtu, skvairai įsitikinę, kad seniūnas jų rankose. Pažiūrėsim, kam iš mūsų pirmiem pasiseks jį sučiupti. Iki tol, neturėtų įvykti nieko ypatingo.

Paskutinė frazė neatitiko realybės.

Prisilaikant griežtų taisyklių, įvairių planetų ambasados, įsikūrusios visoje Galaktikoje, turėjo eksteritorines teises. Žinoma, ne visada jų buvo paisoma, išskyrus tuos atvejus, kai gimtosios atstovybės planetos jėga keldavo baimingą pagarbą. Praktiškai, vienintelio Trantoro pasiuntiniai tegalėjo pasigirti esą nepriklausomi.

Trantoro ambasados žemes, aprėpiančias beveik visą kvadratinę mylią, saugojo kareiviai, kurie neleido įsiskverbti į jų teritoriją jokiam sarkitui, nebent šis gautų oficialų pakvietimą. Net ir tuo atveju, jam tekdavo palikti ginklus - jei tik jų turėdavo - ambasados prieigose. Suprantama, Trantoro garnizonas būtų atsilaikęs prieš rimtą vienos sarkitų kuopos antpuolį ne daugiau, kaip porą valandų, tačiau nevertėtų užmiršti, kad nedidelę karių grupę rėmė organizuota pusės milijono pasaulių galia.

Todėl niekam nešaudavo į galvą prasibrauti į draudžiamą zoną.

Ambasadai nereikėdavo prašyti sarkitų, kad šie leistų naudotis kosmouostu, nes savo žemėse ji buvo įsirengusi nusileidimo aikšteles, į kurias atskriedavo nedidukai sraigtiniai laivai, pritaikyti skrydžiams atmosferoje, sunaudojantys minimalius energijos kiekius ir gabenantys įvairių produktų atsargas iš Trantoro stoties, kuri sklendė už šimto mylių nuo ribos, žyminčios "planetinę" ir "laisvąją" erdvę.

Nūnai virš ambasados pasirodęs sraigtinis laivas nepriklausė Trantorui, todėl menkoji karinė apsauga akimoju sureagavo į neprašytą svečią. Į orą nukrypo adatinio pabūklo vamzdis. Įsijungė šūvius neutralizuojantys ekranai.

Per raciją viršun nušvilpė primygtiniai reikalavimai pasitraukti iš svetimos teritorijos, žemyn atsklido nerimo kupinos frazės.

Leitenantas Kemramas nusisuko nuo prietaisų skydo.

- Nežinau, ką daryti. Tas žmogus tvirtina, kad, mums uždraudus nutūpti, ne vėliau kaip po dviejų minučių jo laivas bus pašautas. Jis prašo prieglobsčio.

Į kambarį įėjęs kapitonas Elijutas atšovė:

- Na, žinoma. Tuomet Sarkas pareikš, kad mes kišamės į vidaus politiką. Jei Trantoras nuspręs užglostyti kilusius nesklandumus, mudviem kaip reikiant atsirūgs. Kas jis toks?

- Neprisistato, - sunkiai valdydamas susierzinimą atkirto leitenantas. - Sako, kad privalo kalbėtis su ambasadoriumi. Gal jūs, kapitone, patarsite man, ką daryti?

Sutraškėjus trumpųjų bangų imtuvui, pasigirdo beveik isteriškas balsas:

- Ar ten *kas nors* yra? Aš leidžiuos. Garbės žodis! Daugiau negaliu laukti nė vienos sekundės. - Paskutinius žodžius lydėjo cypimas.

- Didysis Kosmose, aš pažįstu šį balsą, - išspaudė kapitonas. - Tegul leidžiasi! Atsakau savo galva!

Po atitinkamų nurodymų sraigtinis laivas nėrė žemyn, kur kas greičiau nei derėtų. Matyt kontrolinius prietaisus valdė nepatyrusi, panikos apimta ranka. Adatinis pabūklas liko nukrypęs į dangų.

Kapitonas susisiekė su Abeliu, ir netrukus visa ambasada subruzdėjo lyg pabaidytas paukščių pulkas. Po dešimties minučių įkandin pirmojo laivo atskriejo sarkitų flotilė, kuri prieš išnykda-

ma grėsmingai sklendė virš galvų dvi valandas.

Abelis, Džansas ir atvykėlis sėdo prie pietų stalo. Senasis ambasadorius stebėtinai šaltakraujiškai - žinant visas aplinkybes - vaizdavo mandagų šeimininką. Rodos, jis nė neketino klausti didžiojo skvairo, kodėl šiam prisireikė prieglobsčio.

Negalėdamas pasigirti tokia savitvarda, Džansas sušnypštė Abeliui:

- Vardan Kosmoso! Ką mums su juo veikti?

Ambasadorius maloningai šyptelėjo.

- Nieko. Iš pradžių norėčiau išsiaiškinti, ar seniūnas mūsų rankose. Išmetu kortą ant stalo tik tada, kai žinau, jog turiu visus kozirius. Didysis skvairas pats nusprendė pas mane pasisvečiuoti, todėl laukimas labiau nervins jį negu mus.

Pasirodė, jog tai tiesa. Porą kartų skvairas mėgino pratrūkti greitakalbe, ir abu kartus Abelis jį nutraukė:

- Mano brangusis skvaire, nepatartina pradėti rimto pokalbio su tuščiu skrandžiu. - Jis švelniai nusišypsojo ir įsakė tarnams paruošti pietų stalą.

Gerdamas vyno taurę skvairas vėl pabandė sugrįžti prie tos pačios temos:

- Jūs, žinoma, norėsite išgirsti, kodėl man teko išvykti iš Styno žemyno.

- Niekaip nepajėgiu suvokti, kas privertė didįjį skvairą bėgti nuo sarkitų laivų, - sutiko Abelis.

Stynas įdėmiai nužvelgė ambasadorių ir mokslininką. Sprendžiant iš įsitempusios povyzos ir lieso blyškaus veido, jo galvoje virė nerimastingos mintys. Ilgi vyriškio plaukai buvo supinti į kuokštelius, papuoštus segėmis, kurios žvangtelėdavo kiekvieną sykį, kai jis pakreipdavo galvą, tarytum siekdamos atkreipti dėmesį į jo panieką dabartinei trumpaplaukių šukuosenų madai, paplitusiai tarp sarkitų. Nuo skvairo kūno bei rūbų dvelkė silpnas malonus aromatas.

Abeliui, kuriam neprasprūdo pro akis šiek tiek įsitempusios Džanso lūpos ir staigus rankos mostas, suvėlęs trumpučius, tankius plaukus, pasidarė įdomu, kaip mokslininkas sureaguotų, jei Styno išvaizda būtų labiau įprasta, su vario atspalvio nagais ir parausvintais skruostais.

- Šiandieną dalyvavau tarpžemyniniame pasitarime, - prabilo skvairas.

- Tikrai? - kilstelėjo antakį Abelis.

Senasis ambasadorius išklausė istoriją apie pasitarimą, tačiau jo veide nevirptelėjo nė vienas raumuo.

- Mums teliko dvidešimt keturios valandos, - pasipiktinęs pridūrė Stynas. - Tiksliau sakant, šešiolika valandų.

- O jūs esate Iksas, - sušuko Džansas, kuris per visą monotonišką pasakojimą netvėrė savo kailyje. - Jūs esate Iksas. Atvykote čia bijodamas, kad Faifas jus pričiups. Nuostabu. Štai mūsų įrodymas, kad erdvės analitikas egzistuoja. Dabar galėsime priversti Sarką išduoti mūsų žmogų.

Plonas Styno balselis nė iš tolo neprilygo griausmingam Džanso baritonui.

- Ką jūs šnekate?.. Garbės žodis, jūs išprotėjęs. Liaukitės! Leiskite man kalbėti. Aš jums papasakosiu... Jūsų kilnybe, neprisimenu šio žmogaus vardo.

- Daktaras Selimas Džansas, skvaire.

- Ką gi, daktare Selimai Džanse, aš nesu akyse regėjęs to idioto ar analitiko, kad ir kas, po galais, jis būtų. Garbės žodis! Tai nesąmonės. Aš tikrai nesu Iksas. Garbės žodis! Prašyčiau daugiau neminėti tos kvailos raidės. Nejau patikėjote absurdiška Faifo melodrama?

Džansas neatlyžo:

- Kodėl gi jūs bėgote?

- Gerasis Sarke, negi neaišku? Mane galėjo uždusinti. Garbės žodis! Ar nesuprantate, ką Faifas daro?

Abelis tyliai įsiterpė:

- Jei paaiškinsite, skvaire, pažadame daugiau jūsų nepertraukti.

- Bent *vienas* iš jūsų normaliai šneka. - Visa Styno išvaizda bylojo apie įžeistą orumą. - Kiti skvairai susidarė apie mane nekokią nuomonę, nes aš nemėgstu skaityti dokumentų, gilintis į statistines lenteles ir nuobodžias smulkmenas. Norėčiau žinoti, kam tuomet reikalinga Civilinė Tarnyba, jei didysis skvairas negali *būti* didžiuoju skvairu?

Vien todėl, jog man patinka patogus gyvenimas, dar nereiškia, kad esu neišmanėlis. Garbės žodis! Galbūt kiti skvairai apako, bet aš matau, kad Faifui nė velnio nerūpi erdvės analitikas. Jau ištisus metus jis tiesiog manipuliuoja nuogirdomis.

Faifas laiko mus bukapročiais. Sutinku, kad kiti skvairai -

pasibjaurėtini kvailiai. Garbės žodis! Jis *sukūrė* tas nesąmones apie idiotus ir kosminės erdvės analizę. Nenustebčiau, jei čiabuvis, neva tuzinais žudantis patrulius, būtų Faifo šnipas, užsimaukšlinęs ant galvos rusvaplaukį peruką. Jei tai išties florinietis, esu tikras, kad jis dirba Faifui.

Niekada nebandyčiau su juo rungtis. Garbės žodis! Tas žmogus privertė čiabuvius užpulti mūsų rasės atstovus. Štai, kaip žemai jis puolė.

Jokio Ikso nėra, bet jeigu nesustabdysime Faifo, rytoj jis užtvindys subeterį konspiracinėmis teorijomis, gąsdinimais apie kritinę padėtį ir paskelbs save Vadu. Sarkas neturėjo vado penkis šimtus metų, tačiau Faifui tai nė motais. Jam nusispjaut į konstituciją. Garbės žodis!

Aš padarysiu tam galą. Štai, kodėl teko sprukti. Likęs Styno žemyne, garantuotai būčiau sulaukęs namų arešto.

Kai tik baigėsi pasitarimas, patikrinau savo uostą. Paaiškėjo, kad šį užvaldė jo žmonės. Tai grubus žemynų autonomijos pažeidimas. Garbės žodis! Kad ir koks Faifas būtų suktas, jis ne toks sumanus, kaip įsivaizduoja esąs. Manydamas, kad mes galime pabėgti iš planetos, jis stropiai saugojo kosmouostus, bet... - šioje vietoje Stynas klastingai išsišiepė ir tyliai sukikeno, - ...visiškai neprižiūrėjo sraigtinių laivų aikštelių.

Turbūt jis galvojo, kad Sarke mes neatrasime saugios vietos. Tačiau man toptelėjo mintis apie Trantoro ambasadą. Kitiems skvairams trūksta proto. Jie mane vargina. Ypač Bortas. Ar pažįstate Bortą? Jis siaubingai šiurkštus. Be to, *purvinas*. Šneka su manimi paniekinančiai, tarsi aš būčiau nusidėjęs vien todėl, kad esu švarus ir maloniai kvepiu.

Spūstelėjęs nosį pirštų galiukais, Stynas giliai atsikvėpė.

Abelis palytėjo neramiai virpantį Džanso riešą ir ištarė:

- Palikote namuose savo šeimą. Ar jums nešovė į galvą, kad Faifas gali ja pasinaudoti?

- Mano gražutės netilpo į sraigtinį laivą. - Jis truputį išraudo. - Faifas nedrįstų jų paliesti. Šiaip ar taip, rytoj grįšiu į Styną.

- Kaip? - pasiteiravo Abelis.

Skvairas apdovanojo jį nuostabos kupinu žvilgsniu ir žioptelėjo.

- Jūsų kilnybe, aš siūlau tapti sąjungininkais. Neapsimeskite, jog Trantoras *nesidomi* Sarku. Jums tereikėtų pasakyti Faifui,

kad bet kokios pastangos pakeisti planetos konstituciją paskatins Trantoro intervenciją.

- Neįsivaizduoju, kokiu būdu tai įmanoma padaryti, net jei žinočiau, kad mano vyriausybė sutiktų įgyvendinti tokį pasiūlymą, - atšovė Abelis.

- Kas čia *sudėtingo*? - pasipiktino Stynas. - Kontroliuodamas kirto prekybą jis pakels kainas, o jūs pareikalaukite nuolaidų už tiekimą ir panašius dalykus.

- Argi ne jūs penkiese kontroliuojate kainą?

Stynas atsilošė krėsle.

- Na, ką jūs! Aš nežinau visų smulkmenų. Dar paklauskite mane apie skaičius. Dievaži, jūs niekuo nesiskiriate nuo Borto. - Atsigavęs skvairas sukikeno. - Aš tik erzinu jus. Norėjau pasakyti, kad, pašalinus Faifą iš kelio, Trantoras *galėtų* susitarti su likusiais. Visiškai suprantama, jei mainais už pagalbą Trantorui būtų pasiūlytos palankesnės prekybos sąlygos ar net teisė į nedidelę pelno dalį.

- Gal paaiškintumėte mums, ką daryti, kad intervencija neišsivystytų į galaktinį karą?

- Tai labai paprasta. Jūs nebūtumėt *agresoriai*. Tiesiog užkirstumėte kelią civiliniam karui ir neleistumėte sutrikti kirto prekybai. Aš paskelbčiau visiems, jog prašiau jūsų pagalbos, duočiau žinią laisviesiems Galaktikos pasauliams, kad jūs nepropaguojate agresijos, ir šie pereitų į jūsų pusę. Žinoma, jei Trantoras gautų šiokį tokį atlygį... na, tai mūsų asmeninis reikalas, ar ne?

Sunėręs savo gembėtus pirštus Abelis ilgai į juos spoksojo.

- Negaliu patikėti, kad jūs išties norite susivienyti su Trantoru.

Šypsenos parodijos perkreiptame Styno veide blykstelėjo neapykantos išraiška.

- Verčiau prisijungti prie Trantoro negu prie Faifo.

- Man nepatinka grasinimai smurtu, - palingavo galva Abelis. - Ar negalėtume palaukti, kol įvykių eiga pasistūmės...

- Ne, ne! - sušuko Stynas. - Nė vienos dienos. Garbės žodis! Privalote tučtuojau pademonstruoti savo jėgą, antraip mes pavėluosime. Peržengęs galutinio termino ribą jis negalės atsitraukti neprarasdamas savigarbos. Jei suteiksite pagalbą, Styno žmonės mane parems, prisijungs ir kiti didieji skvairai. Jei uždelsite bent

vieną dieną, pradės suktis Faifo propagandos sraigteliai. Mane apkaltins išdavyste. Garbės žodis! Mane! *Mane*! Išdavyste! Jis pasinaudos antitrantoriškomis nuotaikomis. Neįsižeiskite, bet jos ypač paplitusios Sarke.

- Tarkim, paprašytume jo, kad leistų šnektelėti su erdvės analitiku?

- Kas iš to? Jis tiesiog mėgausis dvigubu žaidimu. Pasakys mums, kad florinietis idiotas yra analitikas, o jums asmeniškai pareikš, neva analitikas tėra paprasčiausias florinietis idiotas. Jūs nepažįstate Faifo. Tai *siaubingas* žmogus!

Kurį laiką Abelis mąstė, tyliai murmėdamas po nosimi ir stuksendamas smiliumi į stalą. Galų gale ištarė:

- Mes turime savo rankose seniūną.

- Kokį seniūną?

- Tą, kuris nužudė patrulius ir sarkitą.

- Na, ir kas! Nejau manote, kad Faifui tai rūpės, kai kalbama apie viso Sarko užgrobimą?

- Taip, manau. Šiuo atžvilgiu, svarbiausia, kokiomis aplinkybėmis seniūnas buvo sugautas. Neabejoju, skvaire, kad Faifas išklausys mane. Maža to, išklausys nusižeminęs.

Pirmą kartą per visą savo pažinties su Abeliu laikotarpį, Džansas pajuto, kad į šaltakraujišką senojo ambasadoriaus balsą prasismelkė pasitenkinimo, netgi triumfo gaidelės.

15. BELAISVIS

Ledi Samijai iš Faifo nebuvo įprasta atsidurti beviltiškoje situacijoje, juolab kad tokia padėtis tęsėsi jau ne vieną valandą.

Paaiškėjo, kad kosmouostui vadovauja tas pats kapitonas Reisetis. Jis elgėsi mandagiai, nestokojo nuolankumo, išreiškė užuojautą, visa savo išore spinduliavo nenorą jai prieštarauti, tačiau negirdėjo merginos pareikštų norų, tarsi būtų apkurtęs.

Neapsikentusi ji ėmė reikalauti savo teisių lyg paprasta sarkitė.

- Manau, kad piliečiams nedraudžiama pasitikti atskrendančio laivo? - nuožmiai pasiteiravo Samija.

Kapitonas kimiai atsikosėjo, jo veide įsirėžė skausminga išraiška.

- Tiesą sakant, miledi, mes nė kiek netrokštame jumis atsi-

kratyti. Deja, Faifo skvairas, jūsų tėvas, griežtai nurodė mums neprileisti jūsų prie to laivo.

Samija sustingo.

- Įsakysite man pasišalinti iš kosmouosto?

- Ne, miledi. - Kapitoną pradžiugino kompromiso galimybė. - Mums nenurodyta pašalinti jūsų iš uosto. Galite palikti čia, jei norite. Su visa derama pagarba, turiu priminti, kad mes neprileisime jūsų prie nusileidimo aikštelių.

Šiuo metu Samija sėdėjo savo privačios antžeminės mašinos prabangos apsuptyje, vos už šimto pėdų nuo tolimiausio įėjimo į uostą. Gerai bent tiek, kad viduje, o ne išorėje. Kapitonas neabejotinai ją stebi ir nenuleis akių nė akimirkai. Jei skraidyklė pasistūmės į priekį nors per pėdą, pagalvojo mergina, varstoma įsiūčio strėlių, Reisetis pasirūpins, kad jai būtų išjungtas energijos tiekimas.

Samija sugriežė dantimis. Kodėl tėvas elgiasi taip nesąžiningai? Kodėl mano, kad ji nieko nesupranta? Tai netiesa!

Pasisveikindamas su dukterimi tėvas atsistojo, ko praktiškai niekada nedarydavo mirus motinai. Tvirtai suspaudė ją savo glėbyje, užmiršdamas visus darbus. Netgi išsiuntė iš kambario sekretorių, nes žinojo, kad blyški čiabuvio išvaizda kelia jai pasibjaurėjimą.

Tai priminė laikus, kai dar buvo gyvas senelis, o tėvas negalėjo pasigirti didžiojo skvairo titulu.

- Mija, vaikeli mano, - tarė jis, - tavęs laukdamas aš skaičiavau valandas. Niekada nemaniau, kad kelionė iš Florinos užtrunka taip ilgai. Kai išgirdau, jog tie čiabuviai pasislėpė laive, kuris turėjo užtikrinti tavo saugumą, vos neišprotėjau.

- Tėti! Nereikėjo taip jaudintis.

- Argi? Jau ketinau įsakyti karinei flotilei, kad skristų tave pasitikti.

Jiedu smagiai nusijuokė. Prabėgo kelios minutės, kol Samijai pavyko sugrįžti prie jai rūpimos temos.

- Ką darysi su tais čiabuviais? - nerūpestingu balsu paklausė mergina.

- Kodėl klausi, Mija?

- Juk negalvoji, kad jie rengėsi tave nužudyti?

- Iš kur tokios kraupios mintys? - šyptelėjo Faifas.

- Juk negalvoji? - neatlyžo Samija.

- Aišku, ne.

- Gerai! Nes aš kalbėjau su jais, tėti, ir esu tikra, jog tai nekenksmingi vargšeliai. Man neįdomu, ką sako Reisetis.

- Tie "nekenksmingi vargšeliai" pažeidė nemažai įstatymų.

- Nejau elgsies su jais, kaip su paprastais nusikaltėliais? - išsigando Samija.

- O kaip kitaip?

- Vyriškis nėra čiabuvis. Jis kilęs iš planetos, vadinamos Žeme. Anksčiau buvo apdorotas sąmonės zondu, todėl negali atsakyti už savo veiksmus.

- Brangioji, palik šį reikalą Saugumo Departamentui.

- Ne, jų negalima atiduoti SD. Aš vienintelė pajėgiu juos suprasti!

- Tu vienintelė iš viso pasaulio? - atlaidžiai vyptelėjo Faifas ir pirštu nubraukė nuo dukters kaktos nepaklusnią plaukų sruogą.

Samija energingai atšovė:

- Tiktai aš! Tiktai aš! Visi kiti manys, kad jis pamišęs, nors tai *netiesa*. Jis tvirtina, kad Florinai ir netgi Galaktikai gresia baisus pavojus. Kažkada jis dirbo erdvės analitiku, o tu žinai, jog tie žmonės puikiai išmano kosmologiją.

- Mija, iš kur ištraukei, kad jis erdvės analitikas?

- Pats prisipažino.

- Galbūt papasakojo apie pavojų smulkiau?

- Ne. Dėl sąmonės zondavimo, tas vyras nedaug ką prisimena. Argi tai ne pats geriausias įrodymas? Kažkam labai magėjo, kad jis neišplepėtų slaptos informacijos. - Mergina instinktyviai prislopino balsą vargiai tvardydama norą žvilgtelėti per petį. - Jeigu jo teorijos būtų klaidingos, niekam nešautų mintis apdoroti žmogaus sąmonės zondu.

- Kodėl jo paprasčiausiai nenužudė? - paklausė Faifas ir tuojau pat pasigailėjo neprikandęs liežuvio. Neverta erzinti merginos.

Kelias sekundes Samija įnirtingai svarstė, tačiau neįstengė sugalvoti atsakymo.

- Įsakyk SD, kad leistų man su juo pasišnekėti, ir aš pažadu viską išsiaiškinti. Jis pasitiki manimi. Sužinosiu daugiau nei Saugumo agentai. Prašau, tėti, tai *labai* svarbu.

Švelniai suspaudęs jos kumščius Faifas nusišypsojo.

- Tik ne dabar, Mija. Tik ne dabar. Netrukus mūsų rankose bus trečias asmuo. Tada ir pažiūrėsime.

- Trečias asmuo? Čiabuvis žudikas?

- Būtent. Jį skraidinantis laivas nusileis maždaug po valandos.

- Pažadi iki to laiko nieko nedaryti florinietei mergaitei ir analitikui?

- Prisiekiu.

- Gerai! Keliauju pasitikti laivo. - Ji atsistojo.

- Kur tu vyksti, Mija?

- Į uostą, tėti. Aš turiu tiek daug klausimų tam čiabuviui. - Mergina nusijuokė. - Įrodysiu, jog tavo duktė gali būti puiki detektyvė.

Tačiau Faifas nepritarė jos juokui.

- Verčiau liktum namuose.

- Kodėl?

- Mums svarbiausia, kad erdvėlaivis nusileistų nekrisdamas niekam į akis. O tu pernelyg išsiskirtum iš aplinkos, atskridusi į uostą.

- Na, ir kas?

- Mija, šiuo metu aš nenusiteikęs aiškinti valstybės valdymo meno.

- Kokia skambi frazė - "valstybės valdymo menas", - suraukė nosį mergina. Pasilenkusi pakštelėjo tėvui į kaktą ir dingo iš kambario.

Nūnai ji sėdėjo savo mašinoje nežinodama, ko griebtis, dėbčiodama į vaiskų vėlyvo popiečio dangų, kuriame didėjo tamsi dėmelė.

Samija spūstelėjo mygtuką ir iš atsivėrusio įrankių skyrelio ištraukė poliarizuotus akinius, kuriais paprastai naudojosi stratosferinio polo žaidimo dalyviai, skraidantys vienviečiais greitaeigiais. Tačiau jie praversdavo ir rimtesniais atvejais. Mergina užsidėjo akinius, ir besileidžiantis taškelis virto miniatiūriniu laivu, purškiančiu rusvą energijos iškrovos srautą.

Galbūt pavyks išvysti, kaip tie žmonės išlipa iš nutūpusio erdvėlaivio; vien regėjimo pojūčiais sužinoti kiek įmanoma daugiau, o vėliau *kokiu nors būdu* suorganizuoti pokalbį.

Panoraminį ekraną užliejo Sarko vaizdas. Apačioje driekėsi žemynas ir dalis vandenyno, protarpiais gaubiamo baltais debesų tumulais.

Dženras prabilo šiek tiek svyruojančiu balsu, liudijančiu, kad pilotas sutelkė visas savo mintis į valdymo prietaisų skydą.

- Kosmouostas nebus atidžiai saugojamas. SD sutiko su mano perspėjimu, jog neįprastos atsargumo priemonės gali patraukti nepageidaujamą Trantoro dėmesį. Sakiau, kad mums pasiseks tik tuo atveju, jei Trantoro agentai per vėlai susigaudys, kas čia dedasi.

Terensas niūriai gūžtelėjo pečiais.

- Koks skirtumas?

- Didelis, bent jau tau. Nusileisiu į aikštelę, esančią arčiausiai rytinių vartų. Tau teks sprukti pro avarinį laivugalio liuką. Kai atsidursi lauke, skubiai žingsniuok link vartų, tiktai nebėk. Duosiu tau dokumentus, kad nekiltų jokių nesklandumų. Jei pakliūsi į bėdą, elkis savo nuožiūra. Žinodamas tavo praeitį, spėju, kad su problemomis susitvarkysi. Kitoje vartų pusėje lauks mašina, kuri nugabens tave į ambasadą. Tai viskas.

- Kaip dėl tavęs?

Milžiniškos Sarko sferos paviršius, nusidažęs akinančiai rusvais, žaliais, žydrais ir baltais atspalviais, įgavo ryškesnius kontūrus, kuriuos išraižė vingiuotos upių ir kalnų grandinių linijos.

Dženras nelinksmai nusišypsojo.

- Jaudinkis dėl savęs. Kai SD sužinos, jog tu pabėgai, mane gali apkaltinti išdavyste ir nušauti. Kita vertus, jei paaiškės, kad aš fiziškai nebuvau pajėgus tave sustabdyti, mane paprasčiausiai apšauks kvailiu ir pažemins pareigose. Pastarasis variantas priimtinesnis, todėl paprašysiu tavęs, kad prieš išeidamas pasinaudotum neuroniniu rimbu.

- Ar bent įsivaizduoji, kaip jaučiasi žmogus, perlietas neuroniniu rimbu? - paklausė seniūnas.

- Maždaug. - Dženro smilkiniuose ištryško prakaito lašeliai.

- Kodėl tu toks tikras, kad aš tavęs nenudobsiu, kai gulėsi suparalyžiuotas? Juk žinai, kad esu skvairų žudikas.

- Žinau. Bet užmušdamas mane sau nepagelbėsi. Tik sugaiši daugiau laiko. Anksčiau ne kartą esu susidūręs su didesne rizika.

Išplitusio Sarko paviršiaus kraštai pradingo už panoraminio ekrano ribų. Pačiame centre išryškėjo kažkas panašaus į sarkitų miestą, spindintį vaivorykštės spalvomis.

- Tikiuosi, jog tau užteks proto nebandyti išsigelbėti savo jė-

gomis, - pridūrė Dženras. - Būdamas Sarke tegali rinktis Trantorą arba skvairus. Neužmiršk.

Apačioje išties driekėsi miestas, kurio pakraščiuose plytintis žalsvai rusvas lopinėlis išaugo iki kosmouosto.

- Jei per artimiausią valandą nesusisieksi su Trantoru, garantuoju, kad iki vakaro pateksi skvairams į nagus, - tarė Dženras. - Neturiu jokio supratimo, kaip Imperijos agentai su tavimi pasielgs, užtat kuo puikiausiai įsivaizduoju, ką tau padarys sarkitai.

Ne vienerius metus dirbęs Civilinėje Tarnyboje Terensas žinojo, kokia bausmė laukia skvairų žudiko.

Dženras nusigręžė nuo ekrano, kuriame aiškiai matėsi uostas, ir ėmė darbuotis prie instrumentų sekdamas akimis energijos impulso spindulį. Vienos mylios aukštyje nuo planetos paviršiaus jachta pasisuko ore nukreipdama laivugalį į žemę.

Likus šimtui jardų iki nusileidimo aikštelės, griausmingai užriaumojo varikliai. Nepaisant tobulai funkcionuojančių hidraulinių amortizatorių, Terensas pajuto, kaip dreba laivo korpusas. Jam apsvaigo galva.

- Paimk rimbą, - įsakė Dženras. - Tučtuojau. Dabar svarbi kiekviena sekundė. Avarinis šliuzas už tavo nugaros. Tenykščiai užtruks penkias minutes svarstydami, kodėl neatsidaro pagrindinis liukas, dar penkias minutes, kol įsibraus į vidų, ir dar penkias minutes, kol tave suras. Turi penkiolika minučių, per kurias privalai ištrūkti iš uosto ir pasislėpti mašinoje.

Virpesys atslūgo. Įsitvyrojus niauriai tylai, Terensas suprato, kad laivas nutūpė ant Sarko žemės.

Aktyvavosi diamagnetiniai laukai, ir jachtos pirmgalis didingai nusileido žemyn.

- Ko lauki? - paragino Dženras. Jo uniforma sudrėko nuo prakaito.

Vis dar apsvaigęs, jausdamas, kaip akis aptraukia migla, Terensas iškėlė rimbą...

Išėjus laukan, kūną sužnaibė rudeninis Sarko vėjas. Per penkiolika metų pripratęs prie atšiaurių metų laikų, seniūnas beveik užmiršo amžinąjį Florinos birželį. Užplūdus prisiminimams apie darbą Civilinėje Tarnyboje, atrodė, kad jis niekur nebuvo išvykęs iš skvairų planetos.

Bet dabar jis tapo bėgliu, kuriam gresia mirties bausmė už

patį baisiausią nusikaltimą - skvairo žmogžudystę.

Terensas paspartino žingsnį prisiderindamas prie ritmiško savo širdies plakimo. Už nugaros liko laivas su Dženru, apimtu agoniško, bizūno sukelto sąstingio. Tyliai užsidarius avariniam šliuzui, jis nudrožė plačiu, asfaltuotu taku. Aplinkui zujo darbininkai ir mechanikai, užsiėmę savo reikalais. Jie nė nestabtelėdavo, kad įsižiūrėtų į nepažįstamo žmogaus veidą.

Ar kas nors matė, kaip jis išniro iš laivo?

Seniūnas tvirtino sau, kad niekas nepastebėjo, kaip prasivėrė jachtos šliuzas, antraip jį būtų puolęs persekioti visas kareivių būrys.

Vyriškis palietė savo kepurę, užtrauktą iki ausų ir papuoštą medalionu. Dženras sakė, kad Trantoro agentai stebės vartus laukdami žmogaus, kuris turės būtent šį, saulėje spindintį medalioną.

Atsikratęs juo, galėtų kažkaip įsmukti į kitą laivą. Kažkaip išskristi iš Sarko. Kažkaip pabėgti nuo persekiotojų.

Ar ne per daug tų "kažkaip"? Širdyje Terensas žinojo, kad, anot Dženro, jam teks pasirinkti Sarką arba Trantorą. Vyriškis nekentė ir bijojo pastarojo, tačiau suprato neturįs kitos išeities, nes sarkitai niekada neatleistų jam už žmogžudystę.

- Ei, tu!

Terensas sustingo jausdamas, kaip iš baimės pašiurpsta gyvaplaukiai. Vartai dunksojo už šimto pėdų. Jeigu jis pasileis tekinas... Sargybiniai iš karto sustabdys bėgantį žmogų. Reikia susitvardyti.

Pro atvirą antžeminės mašinos langą į Terensą žvelgė jauna moteris. Per visus penkiolika Sarke praleistų metų jis dar nebuvo matęs tokios prabangios skraidyklės, su žvilgančiu chrominiu metalo korpusu, nusagstytu žaižaruojančiais permatomais brangakmeniais.

- Ateik čia, - įsakė ji.

Sumedėjusiomis kojomis Terensas lėtai nusvyravo link mašinos. Berods, Dženras minėjo, kad Trantoro agentai lūkuriuos už kosmouosto ribų. Ar tikrai minėjo? Ar tokia užduotis būtų patikėta moteriai? Tiksliau sakant, merginai su nuostabiu, tamsaus gymio veidu.

- Tu atskridai laivu, kuris ką tik nusileido, tiesa? - paklausė ji.

Seniūnas nepratarė nė žodžio.

Mergina neteko kantrybės.

- Nagi, aš mačiau, kaip tu išėjai iš laivo. - Ji patapšnojo poliarizuotus akinius. Nieko panašaus Terensui neteko regėti.

- Taip, taip, - sumurmėjo jis.

- Lipk į vidų.

Prasivėrus durelėms, vyriškis įsirangė į mašiną. Viduje ji atrodė dar prabangesnė. Subtiliai kvepiančios minkštos sėdynės nuostabiai dėrėjo prie akinančio merginos grožio.

- Ar esi įgulos narys? - paklausė ji.

Matyt, nori mane išbandyti, pagalvojo Terensas ir atsakė:

- Jūs žinote, kas aš toks.

Skraidyklė be garso apsisuko ir nusklendė link vartų. Seniūnas susigūžė sėdynėje, aptrauktoje švelnia kirto medžiaga, bet paaiškėjo, kad atsargumas nebūtinas. Sargybinis praleido juos pro vartus, kai mergina valdingai pareiškė:

- Šitas žmogus su manimi. Aš esu Samija iš Faifo.

Prisireikė poros sekundžių, kol pavargęs Terensas įsisąmonino išgirstus žodžius. Jam įsitempus ir palinkus į priekį, mašina jau skriejo greitkeliu.

Uosto aikštelėje stypsantis mechanikas pakėlė galvą ir sumurmėjo kažką į švarko atlapą. Paskui nukėblino į dirbtuves ir grįžo prie darbo. Susiraukęs jo viršininkas priminė sau pašnekėti su valdžia apie bjaurius juodadarbių įpročius rūkyti lauke mažiausiai po pusvalandį.

Vienas iš dviejų vyrų, sėdinčių skraidyklėje kosmouosto prieigose, suirzęs burbtelėjo:

- Išvyko su mergina? Mašinoje? Kokioje mašinoje? Su kokia mergina? - nors sarkito kostiumas gulėjo kaip nulietas, svetimšališka tartis išdavė jį esant Trantoro Imperijos Arktūro pasaulių gyventoju.

Jo bendražygis buvo sarkitas, pakankamai gerai susipažinęs su naujausia televizijos informacija. Kai aptariama skraidyklė išniro pro vartus ir nušvilpė aukštyn link greitkelio, jis stryktelėjo iš savo vietos ir sušuko:

- Tai ledi Samijos mašina. Kitos tokios nėra. Vardan Galaktikos, ką mes darysime?

- Seksime iš paskos, - trumpai atkirto arktūrietis.

- Bet ledi Samija...

- Ji nieko man nereiškia. Ir tu neturėtum kvaršinti dėl jos galvos. Atvykai čia ne tam, kad verkšlentum.

Jų mašina pakilo į viršų, kur driekėsi platūs, beveik tušti kelio ruožai. Šiais buvo leidžiama naudotis tik ypač greitoms antžeminėms transporto priemonėms.

Sarkitas sudejavo:

- Mes niekada nepasivysime tos skraidyklės. Pastebėjusi mus, ji nuspaus pedalą ir pasieks dviejų šimtų penkiasdešimties mylių per valandą greitį.

- Kol kas ji neskuba, - tarė arktūrietis. Truputį patylėjęs pridūrė: - Aišku kaip dieną, kad ji skrenda ne į SD. - Po trumpos pauzės vėl prabilo. - Ir ne į Faifo rūmus. - Palūkėjęs dar kelias minutes vyriškis tarstelėjo: - Terauna mane kosmosas, jei aš nutuokiu, *kur* ji vyksta. Akivaizdu, kad už miesto ribų.

- Iš kur mums žinoti, ar ten tikrai skvairų žudikas? - paklausė sarkitas. - Tarkim, mus bando nuvilioti nuo uosto. Ji nesistengia mumis atsikratyti. Galbūt *nori*, kad sektume įkandin. Nejau ištisas dvi mylias nepastebėjo uodegos?

- Sutinku, tai keista, bet Faifas nesiųstų savo dukters atlikti tokią užduotį. Patrulių kuopa būtų susidorojusi su šiuo darbu kur kas lengviau.

- Gal ten ne ledi?

- Netrukus išsiaiškinsime. Ji leidžiasi žemyn. Aplenk tą mašiną ir sustok prie posūkio.

- Noriu su tavimi pakalbėti, - tarė mergina, kai skraidyklė nutūpė ant žemės.

Terensas jau buvo spėjęs susigaudyti, jog tai ne spąstai. Ji *išties* yra Faifo ledi. Dėl to nekyla jokių abejonių. Jai net nedingtelėjo mintis, jog kas nors gali sekti iš paskos ar užkirsti kelią. Pakreipęs galvą seniūnas tris kartus pastebėjo tą pačią, pavymui lekiančią mašiną, kuri stengėsi pernelyg nenutolti ir nepriartėti.

Tai ne šiaip sau paprasta skraidyklė. Galbūt ji priklausė Trantoro agentams - ne pats blogiausias variantas. Galbūt sarkitams - tuomet merginai tektų tapti įkaite.

- Aš pasiruošęs, - tarė vyriškis.

- Tu išlipai iš laivo, kuris atskraidino Florinos čiabuvį žudiką?

- Taip.

- Labai gerai. Atsivežiau tave čia, kad niekas mums nesutrukdytų. Ar kelionės metu tardėte čiabuvį?

Netgi geriausiam aktoriui nepavytų įkūnyti tokio naivumo, pagalvojo Terensas. Ledi tikrai nežinojo, kas jis toks.

- Taip, - atsargiai tarė seniūnas.

- Ar dalyvavai kvotoje?

- Taip.

- Puiku. Vadinasi, teisingai atspėjau. Beje, kodėl išlipai iš laivo?

Šį klausimą ji privalėjo užduoti pirmiausia, toptelėjo Terensui.

- Man liepė nuvežti ataskaitą... - vyriškis užsikirto.

- Mano tėvui? - pateikė užuominą Samija. - Gali dėl to nesijaudinti. Aš tave apginsiu. Pasakysiu, kad vykdei mano nurodymus.

- Dėkui, miledi.

Žodis "miledi" giliai įstrigo į Terenso sąmonę. Šioji mergina yra iškiliausia Sarko ledi, o jis - paprastas florinietis. Žmogui, nudaigojusiam patrulius, nesudrebėjo ranka nudobti skvairą, ir nūnai žudikas lengvai galėjo spoksoti į ledi veidą.

Jis pakėlė galvą ir įdėmiu žvilgsniu nudelbė merginą.

Kokia ji graži!

Būdama iškiliausia Sarko ledi, Samija nepaisė skvarbių jo akių.

- Papasakok man viską, ką girdėjai per kvotą, - tarė ji. - Noriu žinoti, ką išklojo čiabuvis. Tai labai svarbu.

- Ar galėčiau paklausti, kodėl jūs, miledi, susidomėjote čiabuviu?

- Negalėtum, - šaltai atsakė ji.

- Kaip pageidausite, miledi.

Terensas neįsivaizdavo, ką pasakoti. Viena jo sąmonės dalis įtemptai laukė, kol mašiną pasivys persekiojanti skraidyklė, kita nepajėgė atsigrožėti šalia sėdinčios merginos veidu ir kūnu.

Teoriškai, Civilinėje Tarnyboje ir seniūno institucijoje dirbantys floriniečiai privalėjo laikytis celibato. Bet praktiškai, dauguma jų pažeisdavo apribojimus, kai tik atsirasdavo tokia galimybė. Terensas neretai išdrįsdavo pasinaudoti palankiai susiklosčiusiomis aplinkybėmis, tačiau patirti malonumai nesuteikė jam didelio pasitenkinimo.

Svarbiausia tai, kad jis niekada gyvenime nebuvo likęs vienas su nuostabia mergina prabangioje mašinoje.

Ji lūkuriavo, kol Terensas prabils, tamsiose lyg juodi angliukai akyse švytėjo susidomėjimas, nekantravimą išdavė prasiskyrusios, sodrios raudonos lūpos. Puikios figūros išlinkiai traukė žvilgsnį labiau nei kirto medžiagos suknelė. Ji visiškai nenumanė, jog kažkas - *kažkas* - galėtų puoselėti pavojingas mintis ledi iš Faifo atžvilgiu.

Persekiotojų besibaiminanti sąmonės dalis pasidavė.

Staiga Terensas suprato, jog skvairo nužudymas nėra pats baisiausias nusikaltimas.

Jis nė nepajuto, kaip sujudėjo. Tarsi iš šalies matė, kaip smulkutis ledi kūnas nugrimzta į jo glėbį, kaip sustingusi mergina mėgina surikti, o jis nuslopina šūksnį karštu bučiniu...

Seniūno pečius sugriebė tvirtos rankos, pro pravertas mašinos dureles padvelkė šalto oro gūsis. Iš jo rankų akimirksniu buvo išplėštas ginklas.

Praradusi amą Samija sušvokštė.

- Ar matei ką jis padarė? - pasibaisėjo sarkitas.

- Koks skirtumas! - numojo ranka arktūrietis. Įsikišęs į kišenę juodą nedidelį daikčiuką, pridūrė: - Ištrauk jį laukan.

Su nuožmia energija tempdamas Terensą iš mašinos, sarkitas burbėjo po nosimi:

- Kaip ji galėjo leisti, kaip ji galėjo leisti...

- Kas *jūs* tokie? - netikėtai riktelėjo Samija. - Ar jus atsiuntė mano tėvas?

- Prašyčiau patylėti, - tarė arktūrietis.

- Jūs esate svetimšalis, - piktai pastebėjo Samija.

- Vardan Sarko, aš turėčiau suknežinti jam galvą, - užriaumojo sarkitas grūmodamas kumščiu.

- Apsiramink, - įsakė arktūrietis tvirtai suspausdamas bendražygio riešą.

Sarkitas niūriai suurzgė:

- Viskam yra ribos. Suprantu, kodėl nužudė skvairą. Pats su mielu noru nudobčiau kelis. Bet stovėti ir žiūrėti, kaip čiabuvis lenda prie ledi... Ne, to jau per daug.

- Čiabuvis? - nenatūraliai plonu balsu suspigo Samija.

Sarkitas palinko į priekį ir nuožmiu smūgiu numušė kepurę

nuo Terenso galvos. Seniūnas išbalo, bet nepajudėjo. Įsmeigęs akis į merginą jis nejautė, kaip vėjas kedena rusvus plaukus.

Samija bejėgiškai susigūžė sėdynėje, abiem delnais prisidengdama mirtinai išblyškusį veidą.

- Ką darysime su ja? - paklausė sarkitas.

- Nieko.

- Ji mus matė. Nenuskrisime nė mylios, kai mums ant kulnų pradės minti patrulių armija.

- Gal nori užmušti ledi iš Faifo? - sarkastiškai pasiteiravo arktūrietis

- Aišku, ne. Galėtume sugadinti jos mašiną. Kol suras radiofoną, mes jau būsime saugioje vietoje.

- Nebūtina. - Arktūrietis palenkė galvą ir žvilgtelėjo į mašiną. - Miledi, aš neturiu daug laiko. Ar jūs girdite mane?

Ji nepajudėjo.

- Patarčiau išklausyti, ką pasakysiu. Atleiskite, kad pertraukiau jūsų glamones. Laimei, spėjau jas užfiksuoti trimate kamera. Aš neblefuoju. Jei bandysite mums pakenkti, būsiu priverstas elgtis nepadoriai ir išplatinti regėtą vaizdelį. Tikiuosi, mane supratote?

Vyras nusisuko.

- Ji niekam apie tai neprasitars. Nė gyvai dvasiai. Eime, seniūne.

Terensas nusekė jiems įkandin nedrįsdamas atsigręžti į baltą, nevilties perkreiptą veidą.

Suvokdamas, kad atliko stebuklą, seniūnas visiškai nesibaimino ateities. Vieną sekundės dalį jis bučiavo iškiliausią Sarko ledi, palytėjo sodrias, kvapnias lūpas.

16. KALTINAMASIS

Paprastiems žmonėms nelengva suvokti diplomatinės kalbos subtilybes. Protokoliniai santykiai tarp atskirų valstybių atstovų, pasižymi stilizuotais, perdėm įmantriais posakiais. Frazė "nemalonios pasekmės" tėra karo sinonimas. "Atitinkamą prisitaikymą" galima būtų išversti į paprasčiausią "pasiduoti".

Bendraudamas su pašnekovu akis į akį, Abelis su mielu noru atsisakydavo diplomatinės dvikalbystės. Siauru asmeniniu spinduliu susisiekęs su Faifu, jis niekuo nesiskyrė nuo seno žmo-

gaus, prie taurės vyno draugiškai besišnekučiuojančio su savo bičiuliu.

- Jūs esate labai užimtas žmogus, Faifai, - tarstelėjo ambasadorius.

Skvairas šyptelėjo nė kiek nesutrikęs.

- Šiandien teko sutvarkyti daug reikalų, Abeli.

- Taip, girdėjau.

- Stynas papasakojo? - nerūpestingai pasiteiravo Faifas.

- Iš dalies. Styno draugija džiaugiamės jau septynias valandas.

- Žinau. Tai mano kaltė. Nesvarstėte galimybės sugrąžinti jo mums?

- Deja, ne.

- Jis - nusikaltėlis.

Abelis prunkštelėjo, vartydamas taurę rankose, stebėdamas tingiai sproginėjančius burbuliukus.

- Tarkim, kad jis pasiprašė politinio prieglobsčio. Kol Stynas liks Trantoro teritojoje, jį gins tarpžvaigždiniai įstatymai.

- Ar Imperijos vyriausybė jus parems?

- Neabejoju, Faifai. Užsienio reikalų diplomatu dirbu jau trisdešimt septyneris metus ir kuo puikiausiai žinau, kokiais atvejais Trantoras mane remia.

- Jei įsakysiu, Sarkas pareikalaus tavo atsistatydinimo.

- Naudos nebus. Esu taikus žmogus, kurį jūs gerai pažįstate. Mano pasekėjas gali pasirodyti ne toks sukalbamas.

Kuriam laikui stojo tyla. Narsi Faifo veido išraiška po truputį pakito.

- Berods, norite man šį tą pasiūlyti?

- Taip. Jūs turite mūsų žmogų.

- Kokį žmogų?

- Kosminės erdvės analitiką, kilusį iš Žemės planetos, kuri, savo ruožtu, priklauso Trantoro Imperijai.

- Jums papasakojo apie tai Stynas?

- Įterpė vieną kitą žodelį.

- Ar jis regėjo žemietį savo akimis?

- Neminėjo.

- Nes nematė. Taip susiklosčius aplinkybėms, manau, kad jums nederėtų pasikliauti jo žodžiais.

Abelis pastatė ant stalo taurę ir abejingai sunėrė glėbyje rankas.

- Visgi, esu tikras, kad žemietis egzistuoja. Susitarkime, Faifai. Aš turiu Styną, jūs - analitiką. Tam tikra prasme, mūsų padėtis vienoda. Kodėl gi mums nepašnekėjus apie dabartinę kirto prekybos situaciją, kol jūs nepradėjote vykdyti savo plano, kol neišseko jūsų ultimatumo laikas, kol neįgyvendinote sumanymo užgrobti valdžią?

- Neverta. Tai Sarko vidaus reikalas. Galiu asmeniškai garantuoti, kad jokie politiniai įvykiai nesutrikdys kirto prekybos, ir taip numalšinti teisėtą Trantoro smalsumą.

Faifo kalba, regis, privertė Abelį susimąstyti. Siurbčiodamas vyną jis paklausė:

- Kaip dėl antrojo politinio perbėgėlio? Labai keistas atvejis. Beje, tas individas yra florinietis. Seniūnas Mirlinas Terensas.

Faifo akys žybtelėjo.

- Įtariau, kad jis pakliuvo į jūsų rankas. Vardan Srako, Abeli, kodėl Trantoras kišasi į mūsų planetos reikalus? Jūsų pagrobtas vyras yra žudikas. Jam nevalia suteikti politinio prieglobsčio.

- Hmm... jums reikia to žmogaus?

- Norite sudaryti sandėrį?

- Galėtume sukviesti pasitarimą.

- Dėl vieno floriniečio žudiko? Jūs juokaujate?

- Esu tikras, kad sužinojęs, *kaip* seniūnas sugebėjo pabėgti, būsite suintriguotas...

Purtydamas galvą Džansas žirgliojo iš vieno kambario kampo į kitą. Atvirai kalbant, vidurnaktį reikėtų gulėti lovoje, tačiau mokslininkas žinojo nepajėgsiąs sudėti bluosto be migdomųjų dujų.

- Galėjau paklausyti Styno patarimo ir pagąsdinti jį karine jėga, - prabilo Abelis. - Tai ne pats blogiausias variantas. Žinoma, rizika būtų milžiniška, o rezultatai - neaiškūs. Prieš pasirodant seniūnui, neturėjome kitos išeities, tik laukti sudėjus rankas.

Džansas įnirtingai pakratė galvą.

- Ne. Reikėjo kažko griebtis. Bet jūsų veiksmai prilygsta šantažui.

- Teoriškai, taip. Ką, jūsų manymu, aš privalėjau daryti?

- Tai, ką ir darėte. Aš nesu veidmainys, Abeli. Bent jau stengiuos tokiu nebūti. Negalėčiau smerkti jūsų veiklos metodų, kai ketinu pasinaudoti jų dėka pasiektais rezultatais. Tiesa, kaip dėl merginos?

- Jai nieko neatsitiks, jei tik Faifas paklus sandėrio sąlygoms.

- Man jos gaila. Be abejo, sarkitų aristokratai elgiasi su floriniečiais pasibjaurėtinai, bet man vis tiek jos gaila.

- Taip, kaip atskiro individo. Tenka pripažinti, kad viskuo kalta pati Sarko santvarka. Nagi, žmogau, ar kada nors bučiavote merginą antžeminėje mašinoje?

Džanso lūpų kampučiai kryptelėjo aukštyn.

- Žinoma.

- Kaip ir aš, nors gerokai seniau negu jūs. Nenustebčiau, jei būtent šiuo momentu, mano vyriausioji anūkė semiasi patirties iš glamonių sferos. Vogčiomis pakštelėtas bučinys - tai pati natūraliausia emocijų išraiška visoje Galaktikoje.

Mūsų atveju, aukštos socialinės padėties mergina netyčia atsiduria vienoje mašinoje su... tarkim, su nusikaltėliu, kuris pasinaudoja proga ir ją pabučiuoja. Instinktyviai, nelaukdamas jos sutikimo. Kaip ji turėtų jaustis? Kaip turėtų jaustis jos tėvas? Susirūpinęs? Galbūt. Susierzinęs? Žinoma. Pasipiktinęs? Įsižeidęs? Greičiausiai. Bet pažemintas? Ne! Pažemintas taip, kad nepaisytų svarbių valstybinių reikalų norėdamas išvengti demaskavimo? Nesąmonės.

Tokia situacija tegalėjo susiklostyti Sarke. Didžiausia ledi Samijos kaltė yra ta, kad ji pernelyg aikštinga ir naivi. Esu tikras, kad ji bučiavosi su vyrais ne vieną ir ne du kartus. Niekam tai nerūpėtų, jeigu mergina nebūtų *pabučiavusi* floriniečio.

Visiškai nesvarbu, kad ji nežinojo Terensą esant čiabuviu. Visiškai nesvarbu, kad jis išsikovojo bučinį jėga. Jei visuomenė išvystų nuotrauką, kurioje ledi Samija skendi floriniečio glėbyje, merginai ir jos tėvui būtų užtraukta gėda visam gyvenimui. Stebėjau Faifo veidą, kai skvairas pamatė trimatę reprodukciją, į kurią žvelgiant niekaip neatspėtum, jog seniūnas kilęs iš Florinos. Jis vilkėjo sarkito kostiumą, rusvus plaukus slėpė beretė. Blyškus gymis dar nieko neįrodo. Vis dėlto Faifas suprato, kad paskalomis su mielu noru patikės tie, kurie domisi skandalais ir sensacijomis. Žinojo, kad politiniai priešai netruks išnaudoti palankiai susiklosčiusią padėtį. Galite vadinti tai šantažu, Džansai, ir jūs nesuklysite. Visgi, bet kurioje kitoje Galaktikos planetoje, toks šantažas neduotų jokių rezultatų. Jų pašvinkusi socialinė sistema pati įspraudė mums į rankas ginklą, ir aš naudojuosi juo be jokio sąžinės graužimo.

Džansas atsiduso.

- Ką sutarėte?

- Susitinkame rytojaus vidurdienį.

- Vadinasi, jo ultimatumas atšauktas?

- Neribotam laikui. Dalyvausiu pokalbyje asmeniškai.

- Ar tai nerizikinga?

- Nė kiek. Jis nedrįs griebtis smurto prie liudininkų. Be to, nekantrauju pamatyti taip ilgai ieškotą erdvės analitiką fiziniu pavidalu.

- Ar leisite man klausytis pokalbio? - neramiai pasiteiravo Džansas.

- Žinoma. Kaip ir seniūnui, kuris privalės identifikuoti analitiką. Ir, be abejo, Stynui. Visi trise galėsite mėgautis trimatės personifikacijos patogumais.

- Dėkui.

Trantoro ambasadorius užgniaužė žiovulį ir sumirksėjo, pavandenijusiomis akimis spoksodamas į Džansą.

- Nesupykite, kad pasišalinsiu, bet aš nemiegojau pusantros paros, ir mano senas kūnas daugiau nepakęs antimiegoksino. Privalau nusnūsti.

Ištobulėjus trimatei personifikacijai, svarbių pasitarimų dalyviai retai kada susitikdavo fiziniais pavidalais. Nieko keisto, kad Faifui kėlė pasibjaurėjimą materialus senojo ambasadoriaus kūnas. Alyvos atspalvio skvairo oda neišdavė susierzinimo, tačiau veido bruožuose aiškiai matėsi įsirėžęs tylus įsiūtis.

Jis nepratarė nė žodžio. Tiesiog niūriai dėbčiojo į priešais sėdintį vyrą.

Abelis! Senas kvailys, dėvintis apšepusius drabužius, saugomas daugybės pasaulių galios.

Džansas! Tamsiaodis įsibrovėlis, kurio atkaklus ryžtas smarkiai įtakojo kilusią krizę.

Stynas! Išdavikas! Nedrįstantis susidurti su jo žvilgsniu!

Seniūnas! Žiūrėti į jį buvo šlykščiausia. Tas čiabuvis nuplėšė dukters garbę, o dabar saugiai slepiasi už Trantoro ambasados sienų. Likęs vienas Faifas mielai sugriežtų dantimis ir trenktų kumščiu į stalą. Tačiau atsidūrus tokioje draugijoje, didžiojo skvairo veide nevirptelėjo nė vienas raumuo, nors iš vidaus jį draskė įtampa.

Jei tik Samija būtų... Neverta apie tai galvoti. Dukters užsispyrimą pakurstė jo paties nerūpestingas požiūris. Ji nesistengė pateisinti savo elgesio. Samija išklojo visą tiesą apie nevykusius bandymus vaidinti tarpžvaigždinės klasės šnipę ir siaubingą žaidimo pabaigą. Patyrusi žeminančią gėdą, mergina pripažino turinti pasikliauti tėvo sprendimais. Jis daugiau neskaudins dukters, nors ši sužlugdė taip ilgai puoselėtus planus.

- Dalyvauti pasitarime buvau priverstas, - prabilo Faifas, - todėl nesiruošiu kalbėti. Tik išklausysiu.

- Manau, pirmasis norėtų pašnekėti Stynas, - tarė Abelis.

Faifas nudelbė išdaviką paniekos kupinu žvilgsniu.

- Tai jūs kaltas, kad man teko prašyti Trantoro pagalbos, - cyptelėjo skvairas. - Jūs pažeidėte autonomijos principą. Garbės žodis, nejau tikėjotės, kad aš su tuo taikstysiuos?

- Kalbėkite apie reikalą, - už Faifą atsakė senasis ambasadorius, savo ruožtu nepašykštėjęs įterpti į pasiūlymą paniekinančių gaidelių. - Minėjote, kad šį tą papasakosite. Mes laukiame.

Įdubę Styno skruostai išraudo, neprisireikė net rausvų dažų.

- Taip, žinoma. Galbūt man nelemta tapti detektyvu, kokiu įsivaizduoja esąs Faifo skvairas, užtat aš sugebu mąstyti. Garbės žodis! Būtent *tai* ir veikiau pastaruoju metu. Vakar Faifas paporino istoriją apie paslaptingą išdaviką, kurį jis vadino Iksu. Iš karto supratau, jog tai tuščios šnekos, skirtos atitraukti mūsų dėmesį nuo krizinės situacijos paskelbimo. Nepatikėjau juo nė vienai sekundei.

- Nėra jokio Ikso? - tyliai paklausė Faifas. - Kodėl gi *jūs* bėgote? Toks elgesys įrodo kaltę.

- Tikrai? - sušuko Stynas. - Argi žmogus nesprukų iš degančio pastato, net jei ne jis sukėlė gaisrą?

- Tęskite, Stynai, - paragino Abelis.

Liesasis skvairas lyžtelėjo lūpas ir vieną minutę kruopščiai tyrinėjo savo pirštų nagus. Švelniai paglostęs juos, prašneko:

- Paskui man šovė mintis - kam reikalinga tokia komplikuota istorija? Aš pažįstu Faifą. Mes visi pažįstame. Jis negalėtų sumąstyti šios painiavos, nes visiškai neturi vaizduotės, jūsų kilnybe. Tikras gyvulys, kaip ir Bortas!

Faifas skausmingai susiraukė.

- Abeli, mes šiandieną išgirsime ką nors įdomaus, ar visą laiką klausysime veblenimo?

- Tęskite, Stynai, - tarė ambasadorius.

- Tęsiu, jei leisite man šnekėti. Dievaži! Kieno jūs pusėje? Aš paklausiau savęs (po pietų): kodėl tokiam žmogui, kaip Faifui, prisireikė skleisti nebūtas fantazijas? Tėra vienintelis atsakymas. Jis nefantazavo. Tai ne jo protui. Faifas sakė *tiesą*. Net ir apie nudobtus patrulius, nepaisant to, kad jam pačiam užtektų galios suorganizuoti žmogžudystę.

Faifas patraukė pečiais.

Stynas malė liežuviu nesustodamas:

- Kas gi tas Iksas? Ne aš. Garbės žodis! Tikrai ne aš. Be abejo, kažkas iš didžiųjų skvairų. Kuris iš mūsų turėjo daugiausiai informacijos? Kuris iš mūsų visus metus bandė pasinaudoti istorija apie erdvės analitiką, kad priverstų kitus "susivienyti", tiksliau sakant, paklusti Faifo diktatūrai? Aš pasakysiu jums, kas yra Iksas. - Stynas pašoko iš vietos taip, kad jo viršugalvis pranyko tuštumoje, už erdvinio kubo ribų, ir nukreipė virpantį pirštą į kambario gilumą. - *Štai* Iksas. Faifo skvairas. Tai jis surado erdvės analitiką. Tai Faifas pašalino nelaimėlį iš kelio pamatęs, kad pirmojo pasitarimo metu nepadarė mums jokio įspūdžio savo absurdiškomis pastabomis, o vėliau, suorganizavęs karinį perversmą, jį sugrąžino.

Faifas abejingai dirstelėjo į Abelį.

- Ar jis baigė? Jei taip, patraukite tą menkystą iš padoraus žmogaus akių.

- Galėtumėte pakomentuoti jo žodžius? - pasiteiravo ambasadorius.

- Jie neverti komentaro. Iš nevilties žmogelis prišnekėtų bet ką.

- Jums nepavyks lengvai išsisukti, - suriko Stynas ir apžvelgė likusius pasitarimo dalyvius. Skvairo akys susiaurėjo, nuo įtampos pabalo šnervės. - Klausykite. Jis pasakojo mums apie daktaro kabinete rastas bylas. Sakė, kad gydytojas žuvo avarijoje po to, kai išsiaiškino erdvės analitiką esant apdorotu sąmonės zondu. Sakė, jog dėl gydytojo mirties kaltas Iksas, kuris bandė nuslėpti analitiko tapatybę. Štai, ką jis sakė. Paklauskite patys. Paklauskite.

- Kas iš to? - nustebo Faifas.

- Tada paklauskite, kaip jis sugebėjo gauti medicininius įrašus, kurie priklausė daktarui, palaidotam prieš kelis mėnesius.

Aišku kaip dieną, kad bylos atsirado pas jį iš karto po gydytojo mirties.

- Kvailystės. - atšovė Faifas. - Mes tuščiai švaistome laiką. Bylas perėmė žuvusiojo įpėdinis. Nejau manote, kad jos būna sunaikinamos besikeičiant terapeutams?

- Ne. Žinoma, ne, - įsiterpė Abelis.

Stynas užsikirto ir atsisėdo.

- Kas dar iš jūsų turi kaltinimų? Prašau pasireikšti, - tyliai, su kartėliu ištarė Faifas.

- Ką jūs, tai tik Styno nuomonė, - mostelėjo ranka Abelis. - Mudviem su Džansu rūpi kiti reikalai. Norėtume pamatyti erdvės analitiką.

Įsikibęs tvirtais pirštais į stalo pakraštį Faifas susiraukė.

- Mes sulaikėme nesveikos psichikos žmogų, kuris tvirtina esąs kosminės erdvės analitikas. Netrukus jį atvesime.

Niekada, niekada per savo gyvenimą Valona Marč neįsivaizdavo, kad egzistuoja tokie stebuklai. Nusileidus į Sarką, ji praleido visą dieną apimta nuostabos. Didingai atrodė netgi kalėjimo kameros, kurios išskyrė Riką ir merginą. Tereikėdavo paspausti mygtuką, ir iš vamzdelio pliūptelėdavo vanduo. Vienutės sienos skleidė šilumą, nors lauke tvyrojo neįtikėtinai šaltas oras. Ją šnekinę žmonės dėvėjo pasakiškai gražius drabužius.

Valonai teko lankytis kambariuose, kuriuose ji regėjo keisčiausių dalykų. Šioji patalpa buvo didesnė nei kitos ir beveik tuščia. Mergina pastebėjo žmones. Prie stalo sėdintį rūsčios išvaizdos vyrą, krėsle įsitaisiusį raukšlėtą senį ir dar tris...

Vienas jų - seniūnas!

Pašokusi Valona nubėgo link seno pažįstamo.

- Seniūne! Seniūne!

Tačiau jo ten nebuvo!

Vyriškis atsistojo ir pamojavo.

- Sustok, Lona. Sustok!

Mėgindama nustverti seniūno rankovę, mergina susvyravo, kluptelėjo ir nėrė kiaurai per jo kūną. Vienai sekundei ji neteko žado. Vyras atsigręžė į Valoną, tačiau ji tegalėjo dėbsoti į savo kojas, kurios abi susmego seniūno krėslo ranktūryje. Nors aiškiai matė spalvas, ryškius kontūrus, gaubiančius galūnes, ji nieko nejautė. Nuleidus drebančią ranką, pirštai paniro per colį į krėslo

apmušalą, nesutikdami jokio materialaus pasipriešinimo.

Valona sucypė ir nukrito, dar spėjusi pajusti, kad seniūnas instinktyviai tiesia ranką, o ji pati grimzta į permatomą vyro kūną.

Atsigavusi ji suvokė sėdinti ant kėdės, tvirtai prilaikoma Riko. Šalia palinkęs raukšlėtas senis tarė:

- Nesibaimink, brangute. Tai tik paveikslėlis. Kaip nuotrauka.

Valona apsidairė. Seniūnas sėdėjo savo vietoje, bet į ją nežiūrėjo.

Parodžiusi pirštu mergina sulemeno:

- Jo čia nėra?

- Tai tik trimatė personifikacija, Lona, - netikėtai prabilo Rikas. - Seniūnas yra kažkur kitur, bet mes galime jį matyti.

Valona pakratė galvą. Jei Rikas taip sako, vadinasi, viskas tvarkoje. Vis dėlto ji nedrįso pakelti akių ir pažvelgti į žmones, kurie buvo šiame kambaryje ir tuo pačiu metu *nebuvo.*

Abelis kreipėsi į Riką:

- Taigi, jaunuoli, esi girdėjęs apie trimatę personifikaciją?

- Taip, sere. - Paskutinės dvidešimt keturios valandos padarė jam neišdildomą įspūdį, kaip ir Valonai, tačiau bendražygę stebinę dalykai Rikui atrodė keistai pažįstami ir suprantami.

- Iš kur sužinojai?

- Neįsivaizduoju. Rodos, žinojau anksčiau... prieš užmiršdamas.

Įsitaisęs prie savo stalo Faifas nepajudėjo, kai Valona Marč bandė sugriebti seniūną. Nūnai jis gaižiai tarstelėjo:

- Atleiskite, kad sutrikdžiau pasitarimą atvesdamas šią isterikę čiabuvę. Tariamas erdvės analitikas reikalavo, kad ji dalyvautų pokalbyje.

- Nieko tokio, - atsakė Abelis. - Man truputį keista, kad nesveikos psichikos florinietis susipažinęs su trimatės personifikacijos esme.

- Matyt, kažkas pasistengė įkalti žinias jam į galvą, - atsakė Faifas.

- Ar jis buvo tardomas, kai atvyko į Sarką?

- Žinoma.

- Kokie rezultatai?

- Naujos informacijos nepateikė.

Abelis atsigręžė į Riką.

- Koks tavo vardas?

- Visi vadina mane Riku, - ramiai atsiliepė vyriškis.

- Ar pažįsti ką nors iš čia esančių?

Nė kiek nesibaimindamas Rikas apžiūrėjo susirinkusius žmones.

- Tiktai seniūną ir, be abejo, Loną.

- Tai iškiliausias visų laikų skvairas, - pamojo ambasadorius į Faifą. - Jam priklauso Sarkas. Ką pasakysi?

Rikas narsiai atšovė:

- Aš esu žemietis ir *jam* nepriklausau.

Abelis vėl atsisuko į didįjį skvairą.

- Nemanau, kad suaugusį Florinos čiabuvį būtų įmanomą išmokyti tokio įžūlumo.

- Netgi apdorotą sąmonės zondu? - paniekinančiai atkirto Faifas.

Ambasadorius paklausė Riko:

- Ar pažįsti šį poną?

- Ne, sere.

- Tai daktaras Selimas Džansas. Labai svarbus Tarpžvaigždinės Erdvės Analizės Biuro pareigūnas.

- Tuomet jis turėtų būti vienas iš mano viršininkų, - įdėmiai nužiūrėjęs mokslininką pasakė Rikas. Paskui nusivylęs pridūrė: - Bet aš jo nepažįstu. Arba tiesiog neprisimenu.

Džansas niūriai papurtė galvą.

- Niekada nesu jo matęs, Abeli.

- Reikėtų užfiksuoti tai protokole, - sumurmėjo Faifas.

- Aš papasakosiu tau istoriją, Rikai - tarė ambasadorius. - Noriu, kad atidžiai išklausytum ir mąstytum, mąstytum, dar kartą mąstytum. Supratai?

Rikas linktelėjo galva.

Abelis kalbėjo lėtai. Kelias minutes kambaryje girdėjosi tiktai senojo ambasadoriaus balsas. Tuo metu Rikas kietai užsimerkė, jo lūpos nervingai virpčiojo, kumščiai prigludo prie krūtinės, galva palinko į priekį. Jis priminė agonijos apimtą žmogų.

Ambasadorius atpasakojo įvykių eigą, kurią anksčiau buvo pateikęs Faifo skvairui. Pirmoji žinia apie gresiantį pavojų, jos dingimas, Riko ir Ikso susitikimas, sąmonės zondavimas. Jis šne-

kėjo apie tai, kaip Rikas atsidūrė Florinoje, apie gydytoją, diagnozavusį sutrikusios psichinės būklės priežastį, o vėliau žuvusį avarijoje, apie sugrįžtančius prisiminimus.

- Štai tokia istorija, - baigdamas tarė Abelis. - Ar kas nors pasirodė pažįstama?

Riko skausmingai išspaudė:

- Paskutinės pora dienų. Be to, pamenu šį tą iš praeities. Galbūt gydytoją, tą momentą, kai pradėjau kalbėti... visa kita skendi migloje.

- Tačiau tu *prisimeni* tolimesnę praeitį. Žinai, kad Florinai iškilo pavojus.

- Taip, taip. Tai pirmas dalykas, kurį prisiminiau.

- Kas įvyko po to, kai išsiuntei pranešimą? Tu nusileidai į Sarką, susitikai su nepažįstamu žmogumi...

Rikas sudejavo:

- Aš... aš nepamenu.

- Susitelk!

Išbalęs Riko veidas sudrėko nuo prakaito.

- Prisiminiau vieną žodį.

- Kokį?

- Visiškai nesuprantamą.

- Vis tiek pasakyk.

- Tai kažkaip susiję su stalu. Labai labai seniai aš sėdėjau prie stalo. Lyg ir kalbėjau su kitu žmogumi, kuris atsistojo ir pažvelgęs į mane iš viršaus ištarė žodį.

Abelis kantriai pakartojo:

- Kokį?

Sugniaužęs kumščius Rikas tyliai sušnibždėjo:

- Faifas.

Visi, išskyrus didįjį skvairą, pašoko iš savo vietų.

- Ką aš jums sakiau! - spigiu balsu suriko Stynas ir prapliupo šaižiai kvatoti.

17. KALTINTOJAS

- Siūlau užbaigti šį farsą, - šaltai ištarė Faifas. Prieš pratęsdamas jis palaukė porą sekundžių. Šurmuliuojantys pasitarimo dalyviai pritilo susidūrę su bereikšmiu skvairo žvilgsniu. Rikas sėdėjo nukoręs galvą, vis dar užsimerkęs, braidžiodamas pulsuo-

jančios sąmonės labirinte. Valona priglaudė vyriškį prie savęs, švelniai glostydama jo skruostą.

- Kodėl jūs sakote, jog tai farsas? - gana neryžtingai paklausė Abelis.

- Argi tai netiesa? - atšovė Faifas. - Visų pirma, mano pritarimą dalyvauti susitikime nulėmė tam tikri jūsų grasinimai. Visgi tai nebūtų sutrukdę man atsisakyti, jei būčiau žinojęs, kad pasitarimas virs teismo procesu, kuriame privalėsiu atlikti kaltinamojo vaidmenį, o prisiekusiųjų tarybai atstovaus išdavikai ir žmogžudžiai.

Abelis susiraukė ir su atšiauriu oficialumu prabilo:

- Tai ne teismas, skvaire. Daktaras Džansas vykdo savo pareigą norėdamas susigrąžinti pradingusį TEAB darbuotoją. Aš asmeniškai ginu Trantoro interesus, ypač tais atvejais, kai užslenka neramūs laikai. Man nekyla nė menkiausios abejonės, kad Rikas yra mūsų ieškomas erdvės analitikas. Galėtume užbaigti šią pasitarimo dalį nedelsiant, jeigu jūs atiduotumėte Riką daktarui Džansui, kuris patikrintų tiek psichinę, tiek fizinę jo būklę. Be to, mes reikalausime, kad jūs padėtumėte surasti prasikaltusį sąmonės zonduotoją ir užtikrintumėte saugumo garantijas, idant tokie dalykai daugiau nepasikartotų. Šiai ar taip, regioninė politika neturi teisės įtakoti tarpžvaigždinės agentūros veiklą.

- Kokia kalba! - ironiškai sušuko Faifas. - Pripažinkite, kad jūsų ketinimai akivaizdūs. Kas atsitiks, jei atiduosiu šį žmogų? Manau, kad TEAB išsiaiškins tai, ką *nori* išsiaiškinti. Biuro pareigūnai tvirtina dirbantys nepriklausomoje tarpžvaigždinėje agentūroje, tačiau pagrindinio fakto neįmanoma paneigti: du trečdalius metinio TEAB biudžeto sudaro Trantoro įnašai. Bet kuris žmogus, turintis lašelį sveiko proto, suvoks, kad Biuras nėra neutralus. Jo atradimai, susiję su tariamu erdvės analitiku, garantuotai atitiks imperinius Trantoro tikslus.

Beje, pašnekėkime apie atradimus. Jie taip pat akivaizdūs. Žmogaus atmintis po truputį gerės. TEAB girsis savo pasiekimais kasdienėse brošiūrose. Pamažu jis prisimins vis daugiau reikalingų smulkmenų. Iš pradžių mano vardą. Tada išvaizdą. Galiausiai tikslius, neva iš mano lūpų išgirstus žodžius. Iškilmingai paskelbęs mano kaltės įrodymus Trantoras pareikalaus reparacijų ir laikinai okupuos Sarko teritoriją. Netrukus “laikinai” užleis vietą “visam laikui”.

Skirtingai nuo jūsų, pone ambasadoriau, dauguma šantažuotojų žino, kad egzistuoja tam tikros ribos, kurių nevalia peržengti. Jeigu jums reikalingas šis žmogus, tegul jį pabando atsiimti karinė Trantoro flotilė.

- Mes nenaudosime prievartos, - atsakė Abelis. - Man įdomu, kodėl jūs nesistengiate paneigti paskutinės erdvės analitiko užuominos?

- Nematau prasmės žemintis dėl kvailų paistalų. Jis sako prisimenąs žodį. Na, ir kas?

- Nejau tai nieko nereiškia?

- Visiškai nieko. Sarke neatrastum nė vieno žmogaus, kuris nežinotų didingo Faifo vardo. Kad ir kaip nuoširdžiai apie save kalbėtų tariamas analitikas, jis turėjo galimybę išgirsti vardą Florinoje, kur pragyveno visus metus, arba laive, atskraidinusiame mano dukterį į Sarką. Kas čia nuostabaus, kad "Faifas" įstrigo jam į atmintį? Vis dėlto aš esu įsitikinęs, kad šis asmuo, demonstruojantis prisiminimų nuotrupas, tėra aktorius, kuris atlieka gerai surepetuotą vaidmenį.

Abelis nesugalvojo, ką į tai atsakyti. Jis pažvelgė į kitus. Džansas sėdėjo susiraukęs, dešinės rankos pirštais lėtai krapštydamas smakrą. Stynas kvailai vypsojo ir kažką tyliai murmėjo. Florinietis seniūnas dėbčiojo į savo kelius.

Išsivadavęs iš Valonos glėbio ir atsistojęs, prabilo Rikas:

- Paklausykite. - Jo išblyškusį veidą perkreipė nerimas. Akyse atsispindėjo skausmas.

- Tuojau išgirsime demaskuojančią informaciją, - burbtelėjo Faifas.

- Paklausykite, - pakartojo Rikas, nekreipdamas dėmesio į niekinantį komentarą. - Mes sėdėjome prie stalo. Į arbatą buvo priberta narkotinių miltelių. Mes ginčijomės. Nepamenu, dėl ko. Staiga pajutau, kad negaliu pajudėti. Neįstengiau prasižioti. Tiesiog mąsčiau: Didysis Kosmose, mane apsvaigino narkotikais. Kitas žmogus, Faifas, iš pradžių šaukė, paskui nutilo ir apėjęs aplink stalą palinko virš manęs. Aš nepajėgiau ištarti nė žodžio. Kūnas neklausė lyg būtų suparalyžiuotas. Tegalėjau vartyti akis.

Rikas užsičiaupė, bet neatsisėdo.

- Ar kitas žmogus buvo Faifas? - paklausė Džansas

- Bent jau taip prisistatė.

- Ar tai didysis skvairas?

Neatsigręždamas, kad įsižiūrėtų į nurodytą asmenį, Rikas išspaudė:

- Neprisimenu, kaip jis atrodė.

- Tikrai?

- Ilgą laiką stengiausi, - sudejavo Rikas ir staiga pratrūko: - Jūs neįsivaizduojate, kaip tai sunku. Tarsi kažkas į galvą kištų įkaitusią iki raudonumo adatą. - Jis patapšnojo per pakaušį.

- Žinau, kad sunku, - švelniai tarė Džansas. - Bet tu privalai pamėginti. Nejau nesupranti? Atsisuk ir pažiūrėk į skvairą!

Kryptelėjęs visu kūnu Rikas nudelbė Faifą įdėmių žvilgsniu.

- Ar dabar prisimeni? - pasiteiravo Džansas.

- Ne! Ne!

Faifas niūriai šyptelėjo:

- Kokia tragedija, jūsų žmogus užmiršo išmoktas eilutes. Galbūt išgalvota istorija pasirodys labiau tikėtina, kai jis prisimins mano veidą kitą kartą?

Džansas karštai atrėžė:

- Anksčiau nesu matęs šito vyro, niekada su juo nekalbėjau. Mes nerengiame prieš jus sąmokslo, ir man iki gyvo kaulo įgriso jūsų kaltinimai. Aš tenoriu tiesos.

- Ar galėčiau užduoti jam kelis klausimus?

- Prašom.

- Dėkui už parodytą malonę. Taigi... Rikai, ar kaip tu ten vadiniesi...

Jis elgėsi kaip tikras skvairas, kalbantis su floriniečiu.

- Taip, sere? - atsakė Rikas.

- Tu pameni, kad sėdėjai prie stalo bejėgis, apsvaigęs nuo narkotikų, kai atsistojęs žmogus priėjo prie tavęs.

- Taip, sere.

- Prisimeni, kad žmogus žvelgė į tave iš viršaus.

- Taip, sere.

- Tu bandei pakelti galvą.

- Taip, sere.

- Atsisėsk.

Rikas pakluso.

Kurį laiką Faifas nieko nedarė. Belūpė jo burna įsitempė, po tamsiais barzdaplaukiais slypintis smakras vos pastebimai virptelėjo. Galų gale jis nuslydo nuo krėslo.

Nuslydo! Tiesiogine žodžio prasme. Tarytum būtų atsiklaupęs šalia stalo. Vis dėlto skvairas stovėjo.

Džansui apsvaigo galva. Vyras, iš savo krėslo spinduliuojantis didybę ir grėsmę, visiškai netikėtai virto apgailėtinu neužauga.

Deformuotos Faifo kojos sunkiai nešė majestotišką viršutinę kūno dalį. Jo veidas paraudo, tačiau akyse, kaip ir prieš kelias sekundes, žybčiojo išdidumo ugnelė. Pratrūkęs nesuvaldomai kikenti Stynas akimoju užsičiaupė, kai tos akys įsmigo į jį. Visi kiti tylėjo lyg užburti.

Rikas spoksojo į artėjantį skvairą.

- Ar aš esu tas žmogus, kuris žengė prie tavęs apėjęs stalą? - griežtai tarė Faifas.

- Aš nepamenu jo veido, sere.

- Kas klausė apie veidą? - jis skėstelėjo rankomis. - Nejau užmiršai mano išvaizdą? Mano eiseną?

- Žinau, kad neturėčiau, sere, - sielvartingai išlemeno Rikas, - bet aš tikrai nepamenu.

- Jis stovėjo, o tu sėdėjai ir žiūrėjai aukštyn.

- Taip, sere.

- Jis žvelgė iš viršaus, “palinkęs” virš tavęs.

- Taip, sere.

Riko ir Faifo žvilgsniai susidūrė viename lygyje.

- Ar aš žiūriu iš viršaus?

- Ne, sere.

- Tu žvelgi aukštyn?

- Ne, sere.

- Ar aš galėčiau būti tas žmogus?

- Ne, sere.

- Esi tuo tikras?

- Taip, sere.

- Vis dar tvirtini, kad girdėjai Faifo vardą?

- Aš kuo puikiausiai tai prisimenu, - užsispyrusiu balsu pareiškė Rikas.

- Kad ir kas tai būtų, jis tiesiog pasinaudojo mano vardu, ar ne?

- Hmm... tikriausiai.

Faifas nusisuko, oriai nušleivojo atgal prie stalo ir užsiropštė į savo krėslą.

- Per visą savo sąmoningą gyvenimą neleisdavau niekam matyti manęs stovinčio, - tarė jis. - Pasakykite bent vieną priežastį, dėl kurios turėtume pratęsti pasitarimą.

Abelį persmelkė gėdos jausmas ir susierzinimas. Nuo pat pradžių pokalbis klostėsi nepalankia linkme. Faifas lenkdavo juos per vieną žingsnį sėkmingai vaizduodamas kankinį. Dėl Trantoro šantažo jam teko dalyvauti pasitarime ir išklausyti suklastotų kaltinimų, kuriuos lengvai pavyko atmesti.

Praktiškai, nenutoldamas nuo tiesos, didysis skvairas paskleis po Galaktiką savąją versiją apie šį susitikimą ir tokiu būdu pakurstys antitrantoriškas nuotaikas.

Ambasadorius įsitempęs mąstė, kaip išsisukti iš keblios situacijos. Sąmonės zondu apdorotas erdvės analitikas neduos Imperijai jokios naudos. Iš "atgijusių prisiminimų", kad ir kokie tikslūs tie būtų, šaipysis visi kas netingi. Jis bus laikomas Trantoro imperializmo instrumentu - beje, nevykusiu instrumentu.

Apimtas dvejonių Abelis išgirdo, kaip prabyla Džansas:

- Regis, mes turime labai *gerą* priežastį nebaigti pasitarimo. Iki šiol neišsiaiškinome, kas atsakingas už sąmonės zondavimą. Jūs apkaltinote Styno skvairą, kuris, savo ruožtu, kaltina jus. Net jei abu neturite nieko bendro su šiuo reikalu, vis tiek kiekvienas iš jūsų mano, esą kitas didysis skvairas meluoja. Kuris?

- Ar tai svarbu? - paklausė Faifas. - Galbūt, bet ne jums. Mes būtume jau išsprendę problemą, jei ne Trantoro ir TEAB įsikišimas. Šiaip ar taip, man užteks jėgų, kad surasčiau išdaviką. Neužmirškite - sąmonės zonduotojas ketino užgrobti kirto prekybos monopoliją, todėl aš neleisiu jam išsisukti nuo teisėto atpildo. Kai sužinosime jo tapatybę, iš karto sugražinsime jūsų žmogų, gyvą ir sveiką. Tai vienintelis mano pasiūlymas, ir, manau, kad priimtinas.

- Ką jūs darysite su sąmonės zonduotoju?

- Jums neturėtų rūpėti Sarko vidaus reikalai.

- Bet rūpi, - energingai atsakė Džansas. - Kalbame ne tik apie analitiką. Čia slypi šis tas svarbesnio, ir aš stebiuosi, kodėl anksčiau apie tai neprašnekome. Riko sąmonės zondavimą nulėmė ne vien tai, kad jis dirbo kosminės erdvės analitiku.

Abelis nę visai suprato, ką sumąstė Džansas, tačiau nedvejodamas palaikė mokslininką:

- Daktaras Džansas turi omenyje analitiko išsiųstą žinią, kurioje perspėjama apie pavojų.

Faifas gūžtelėjo pečiais.

- Kiek žinau, niekas anksčiau nemanė pranešimą esant svarbiu, įskaitant ir daktarą Džansą. Patys paklauskite savo žmogaus, ką jis norėjo perduoti.

- Gerai žinote, kad Rikas neprisimins, - piktai atšovė Džansas. - Sąmonės zondas labiausiai paveikia intelektines protavimo grandines. Kai kurie jo darbo aspektai galėjo išsitrinti visam laikui.

- Ką gi siūlote mums daryti? - paklausė Faifas. - Padėtis be išeities.

- Klystate. Pranešimo esmę žino dar kai kas - sąmonės zonduotojas. Galbūt jis ne daug ką nutuokia apie kosminės erdvės analizę, galbūt nesupranta smulkmenų. Tačiau jis kalbėjo su Riku, kai šio protas funkcionavo be priekaištų, ir sužinojo užtektinai, kad nukreiptų mus nuo teisingo kelio, antraip nebūtų išdrįsęs sunaikinti informacijos šaltinio. Visgi paklausiu: ką tu *atsimeni*, Rikai?

- Tik tai, kad grėsmė susijusi su kosmoso upėmis, - sumurmėjo vyriškis.

- Kas iš to, jei išsiaiškinsite nusikaltėlio tapatybę? - numojo ranka Faifas. - Pats žinote, kokios nepatikimos būna ligotų analitikų teorijos. Dauguma jų mano žiną Visatos paslaptis, nors iš nuovargio vos pajėgia įskaityti prietaisų parodymus.

- Visai įmanoma, kad jūs neklystate. Baiminatės, jog man pavyks sužinoti teisybę?

- Baiminuos, jog pasklidę šiurpūs gandai sutrikdys kirto prekybą. Ar sutinkate su manimi, Abeli?

Išoriškai ambasadorius niekaip neparodė savo nepasitenkinimo. Tenka pripažinti, kad Faifas sumaniai išnaudojo padėtį priversdamas visus suprasti, jog dėl nesklandumų kirto versle, net jeigu šiuos įtakotų jo intrigos, bus kaltinamas Trantoras. Tačiau Abelis buvo geras žaidėjas. Jis priėmė iššūkį ramiai, be jokių emocijų.

- Nesutinku, - atsakė ambasadorius. - Siūlyčiau išklausyti daktarą Džansą.

- Ačiū, - padėkojo mokslininkas. - Taigi, skvaire, jūs minėjote, kad sąmonės zonduotojas greičiausiai nužudė gydytoją, tik-

rinusį Riko sveikatą. Galime daryti išvadą, jog nusikaltėlis visus metus įstengė kažkokiu būdu stebėti savo auką.

- Kas iš to?

- Turėjo likti kokie nors pėdsakai.

- Norite pasakyti, jog čiabuviai atpažintų juos stebėjusį žmogų?

- Kodėl gi ne?

- Kadangi nesate sarkitas, jūsų klaidos visiškai suprantamos, - tarė Faifas. - Užtikrinu jus, kad čiabuviai žino savo vietą ir stengiasi nesiartinti prie skvairų. Jei pamato bent vieną jų, einantį pro šalį, tuojau pat nudelbia akis žemyn. Garantuoju, kad floriniečiai nesuvoktų esantys stebimi.

Džansas suvirpėjo pasipiktinęs, kad skvairas nė trupučio nesigėdijo atvirai kalbėti apie įsišaknijusį despotizmą.

- Mūsų žmogus nėra paprastas florinietis, - neatlyžo mokslininkas. - Manau, savo elgesiu jis įrodė, kad stokoja pagarbos sarkitams. Gal vertėtų užduoti jam kelis klausimus ir suteikti progą pasireikšti mūsų diskusijoje?

- Čiabuvio įrodymai - beverčiai, - atsakė Faifas. - Naudodamasis galimybe, dar kartą reikalauju, kad Trantoras išduotų jį teisinėms Sarko institucijoms.

- Visų pirma leiskite man su juo pašnekėti.

- Faifai, pora klausimų jums niekaip nepakenks, - švelniai įsiterpė Abelis. - Jei paaiškės, kad jis nelinkęs bendradarbiauti arba suteikia nepatikimą informaciją, mes būtinai apsvarstysime jūsų prašymą.

Viso pokalbio metu atkakliai tyrinėjęs savo sunertų pirštų nagus, Terensas pakėlė galvą.

Džansas atsigręžė į seniūną.

- Nuo tada, kai pirmą kartą radote Riką, jis gyveno jūsų miestelyje, tiesa?

- Taip.

- Per tą laikotarpį nebuvote išvykęs iš miesto savo reikalais?

- Svarbiausias seniūno rūpestis - globoti jam patikėtus žmones.

- Gerai. Atsipalaiduokite ir nebūkite toks įžeidus. Spėju, kad privalėjote žinoti, ar į gyvenviete atvyksta skvairas?

- Be abejo, jei tik jiems kildavo toks noras.

- Ar kildavo?

Terensas patraukė pečiais.

- Porą kartų per metus. Nieko ypatingo, paprasčiausia rutina. Skvairai nemėgsta teptis rankų į kirtą. Turiu omenyje, neapdorotą kirtą.

- Prikąsk savo nepagarbų liežuvį! - užriaumojo Faifas.

Terensas apdovanojo jį šaltu žvilgsniu.

- Priversk.

Abelis skubiai įsiterpė:

- Faifai, tegul su šiuo žmogumi šnekasi daktaras Džansas. Mudu pabūkime žiūrovais.

Nors ir pradžiugintas Terenso įžūlumo, mokslininkas paprieštaravo:

- Malonėkite atsakyti į klausimus be pašalinių komentarų. Kokie būtent skvairai lankėsi jūsų mieste pastaraisiais metais?

- Iš kur man žinoti? - nuožmiai atšovė seniūnas. - Skvairai yra skvairai, o čiabuviai lieka čiabuviais. Sarkitų nedomina mano pareigos. Jų požiūriu, aš esu paprasčiausias florinietis. Nepasitinku jų prie vartų ir neklausiu vardų.

· Retsykiais sulaukiu "Seniūnui" adresuoto laiško, kuriame būna pranešama, jog tokią ir tokią dieną pasirodys skvairų revizoriai. Man tenka pasirūpinti, kad darbininkai pasipuoštų gražiausiais drabužiais, kad fabrike virtų darbas, kad visi atrodytų patenkinti, kad jų namai būtų išvalyti, o gatvėse budėtų patruliai, kad skvairai galėtų paganyti akis į žavias čiabuvių šokėjas, gal net išsirinktų kelias mergi...

- Nenukrypkime nuo temos, seniūne, - tarė Džansas. - Tai nesvarbu.

- *Jums* nesvarbu, bet ne man.

Prisižiūrėjus vergiškų floriniečių, triūsiančių Civilinėje Tarnyboje, Džansą pradžiugino seniūno narsa, tarsi troškulį malšinantis tyro vandens gurkšnis. Jis apsisprendė pasinaudoti visa savo TEAB atstovo įtaka, kad Terensas nebūtų išduotas skvairams.

- Štai toks mano darbas, - ramesniu balsu tęsė seniūnas. - Kai sarkitai atkeliauja į miestą, man tenka įsimaišyti į vietinių gretas. Aš nepažįstu skvairų ir nekalbų su jais.

- Ar prisimenate, kad į Floriną būtų atskridę revizoriai savaitę prieš tai, kai žuvo Didmiesčio gydytojas? Tikiuosi, neužmiršote, kokią savaitę tai įvyko?

- Berods, girdėjau kažką per žinių laidą. Bet negalėčiau pri-

siekti, jog tuo metu buvo pasirodę skvairų revizoriai.

- Kam priklauso jūsų žemės?

Terenso lūpų kampučiai įsitempė.

- Faifo skvairui.

Netikėtai apklausą nutraukė Styno šūksnis:

- Daktare Džansai, jūs krypstate Faifui parankia linkme. Garbės žodis! Nejau neaišku, jog taip nieko nepasieksite? Gal manote, kad didysis skvairas rizikuotų savo reputacija patsai keliaudamas į Floriną ir prižiūrėdamas tą apdorotą padarą? Kam tuomet reikalingi patruliai?

Džansas susinervino.

- Abejoju, kad sąmonės zonduotojas būtų pasitikėjęs patruliais, kai nuo Riko turimos informacijos priklausė viso pasaulio ekonomika ir netgi fizinis išlikimas.

- Netgi po to, kai toji informacija buvo ištrinta iš jo sąmonės? - įsiterpė Faifas.

Abelis prikando apatinę lūpą ir susiraukė. Paskutinis žaidimas akivaizdžiai žadėjo nesėkmę, kadangi Faifas turėjo paslėpęs rankovėje per daug kozirių.

Dvejodamas Džansas vėl pasiteiravo:

- Ar nepastebėjote, kad po miestą vaikščiotų tie patys patruliai?

- Ne. Su savo uniformomis jie panašūs vieni į kitus kaip du vandens lašai.

Džansas staigiai atsigręžė į Valoną. Mokslininkui nepraslydo pro akis mirtinai išblyškęs merginos veidas ir kupinas baimės žvilgsnis.

- Kaip dėl tavęs, mergaite? - paklausė jis.

Valona be žado papurtė galvą.

Viskas baigta, pagalvojo prislėgtas Abelis. Tą pačią akimirką Valona drebėdama atsistojo ir kimiu balsu sušnibždėjo:

- Noriu šį tą pasakyti.

- Prašau, mes laukiame, - paragino Džansas.

Mergina kalbėjo vos atgaudama kvapą; ją užvaldžiusį siaubą išdavė persikreipę veido bruožai ir nervingai virpantys pirštai.

- Aš esu paprasta kaimietė. Nepykite ant manęs. Ar mano Rikas iš tikrųjų toks svarbus?

- Labai svarbus, - švelniai patikino Džansas.

- Tuomet jūs kalbėjote teisingai. Kad ir kas atskraidino Riką į Floriną, tas žmogus nė vienai minutei nebūtų išdrįsęs atitraukti nuo jo akių. Kas atsitiktų, jei Riką sumuštų įpykęs fabriko prižiūrėtojas arba apmėtytų akmenimis vaikai? Negi kam nors šautų į galvą palikti jį bejėgį laukuose, kur vargšelis mirtų, taip ir nesulaukęs pagalbos? Negi tas niekadėjas pasikliautų paprasčiausia *sėkme*? - sulig kiekvienu žodžiu jos balsas stiprėjo.

- Tęsk, - tarstelėjo Džansas įsmeigęs į merginą įdėmų žvilgsnį.

- Nuo pat pradžių Riką prižiūrėjo vienas žmogus. Rado jį laukuose, atidavė mano globai, saugojo nuo nemalonumų, sekė visus jo žingsnius. Apie gydytoją sužinojo iš manęs! Tai jis! Tai jis!

Kone rėkdama Valona nukreipė pirštą į Mirliną Terensą.

Šį kartą buvo sudrumsta netgi antžmogiška Faifo ramybė. Didysis skvairas įrėmė rankas į stalą, pakeldamas savo masyvų kūną per colį nuo krėslo, ir nuožmiai dėbtelėjo į seniūną.

18. NUGALĖTOJAI

Susidarė įspūdis, tarsi pasitarimo dalyvių balso stygas būtų sustingdęs ūmus paralyžius. Rikas nepatikliai spoksojo tai į Valoną, tai į Terensą.

Tylą nutraukė veriantis Styno juokas.

- Tuo įmanoma patikėti. Garbės žodis! Reikėjo paklausyti manęs. Juk sakiau, kad čiabuvis dirba Faifui. Štai, koks jis žmogus. Sumoka floriniečiui...

- Tai siaubingas melas.

Kad ir kaip būtų keista, šiuos žodžius ištarė ne Faifas, o pašokęs ant kojų seniūnas, kurio akys aistringai žaižaravo.

Abelis, vienintelis nepraradęs savitvardos, pasiteiravo:

- Kas būtent?

Terensas atsisuko į ambasadorių lyg nesuprasdamas klausimo. Po akimirkos sukrenkštė:

- Tai, ką pasakė skvairas. Aš nedirbu jokiam sarkitui.

- O mergina? Ar ji taip pat meluoja?

Liežuvio galiuku sudrėkinęs išdžiūvusias lūpas Terensas atsakė:

- Ne. Ji neklysta. Aš tikrai esu sąmonės zonduotojas. Nežiū-

rėk taip į mane, Lona. Aš nenorėjau sužeisti Riko. Nemaniau, jog įvykiai pakryps tokia linkme. - Seniūnas vėl atsisėdo.

- Nežinau, ką jūs planuojate, Abeli, - prabilo Faifas, - tačiau faktai byloja visai ką kitą: žmogžudys negalėjo įterpti į savo repertuarą šio nusikaltimo. Jam nebūtų užtekę nei žinių, nei proto. Akivaizdu, jog tai didžiojo skvairo darbas. Galbūt, pakišdamas melagingą prisipažinimą, stengiatės nukreipti dėmesį nuo Styno?

Tvirtai sugniaužęs kumščius Terensas palinko į priekį.

- Trantoro pinigai man taip pat nereikalingi.

Faifas nė nežvilgtelėjo į seniūną.

Džansas atsigavo paskutinis. Kelias užsitęsusias minutes mokslininkas negalėjo susitaikyti su tuo, kad seniūnas tūno kažkur kitur, ambasados teritorijoje, kad pasitarime dalyvauja jo atvaizdas, neką realesnis už Faifą, nutolusį nuo visų per dvidešimt mylių. Džansas geidė nustverti seniūną už pečių, pašnekėti su juo akis į akį, tačiau negalėjo to padaryti.

- Nustokime ginčytis ir išklausykime žmogaus, - išgirdo mokslininkas savo balsą. - Jeigu jis *išties* yra ieškomas sąmonės zonduotojas, tuomet mes privalome žinoti smulkmenas. Jei ne, jis netruks išsiduoti.

- Norite išgirsti smulkmenas? - suriko Terensas. - Prašau, galiu papasakoti. Nuslėpdamas jas, vis tiek nieko nepasiekčiau. Koks skirtumas, kas valdys Floriną - Sarkas ar Trantoras? Bent tiek gerai, kad turėsiu progą pakalbėti atvirai.

Su panieka mostelėjęs ranka į Faifą, seniūnas tęsė:

- Štai didysis skvairas. Tiktai didysis skvairas, tvirtina jis, turi pakankamai žinių ir proto, kad įvykdytų tokį sudėtingą nusikaltimą. Ką jis išmano? Ką tie sarkitai išmano?

Ne jie valdo vyriausybę, o floriniečiai. Tiksliau sakant, Florinos Civilinė Tarnyba, kuri gauna dokumentus, pildo dokumentus, tvarko dokumentus. Galima sakyti, kad Sarkas paskendęs popierizmo liūne. Aišku, dauguma mūsų pernelyg sugniuždyti, kad išdrįstų priešgyniauti šeimininkams. Bet ar įsivaizduojate, ką galėtume nuveikti prakeiktų skvairų panosėje, jei tik užsimanytume? Tuojau išgirsite, ką *aš* padariau.

Prieš metus laikinai dirbau kosmouosto transporto administracijoje. Įprasta apmokymų procedūra. Tai užfiksuota mano byloje. Tereiktų šiek tiek giliau pasikapstyti, nes oficialiu transporto administratoriumi buvo sarkitas. Jam atiteko titulas, o man - darbas. Mano pavardę rastumėte specialiame skyriuje, pažymė-

tame “Čiabuvių personalas”. Argi sarkitas teptųsi rankas ieškodamas ten informacijos?

Būtent aš gavau erdvės analitiko žinutę ir prašymą sutikti laivą su greitosios pagalbos mašina, kuriuos atsiuntė vietinė TEAB atstovybė. Savo vadovybei neprasitariau apie galimą Florinos sunaikinimą nė vienu žodžiu.

Erdvės analitiką pasitikau nedideliame priemiesčio uoste. Dėl to nekilo jokių problemų. Mano pirštai tampė virveles, apraizgiusias visą Sarką. Nepamirškite, aš plušėjau Civilinėje Tarnyboje. Panorėjęs užsiimti šiuo reikalu didysis skvairas negalėtų nieko padaryti, nebent įsakytų atlikti darbą floriniečiui. Tuo tarpu man nereikėjo prašyti pagalbos. Štai jums ir žinios, štai jums ir protas.

Pasistengiau, kad skvairai ir TEAB nieko nesužinotų apie erdvės analitiką. Išspaudžiau iš jo kiek įmanoma daugiau informacijos, nes norėjau padėti Florinai kovoje prieš Sarką.

Iš Faifo lūpų išsprūdo klausimas:

- Tai tu atsiuntei pirmuosius laiškus?

- Taip, didysis skvaire, - šaltai atsakė Terensas. - Pamaniau, kad perėmęs kirto žemių kontrolę galėčiau sudaryti sandėrį su Trantoru. Primesti savo sąlygas ir išvaryti jus iš planetos.

- Beprotis.

- Galbūt. Kaip žinote, planas neišdegė. Teko pasakyti analitikui, kad esu Faifo skvairas, nes jis žinojo Faifą esant iškiliausiu Sarko žmogumi. Vyliausi, jog tai paskatins jį šnekėti. Mane apėmė juokas, suvokus, kad jis galvojo, neva didysis skvairas linki Florinai visa ko geriausio.

Deja, analitikas pasirodė ne toks kantrus, kaip aš. Jis tvirtino, jog nelaimė gal įvykti bet kurią dieną, o man reikėjo daugiau laiko, tvarkant reikalus su Sarku. Supratau, kad neįstengsiu jo kontroliuoti, todėl turėjau pasitelkti atsarginį variantą - sąmonės zondą. Mačiau, kaip dirbama šiuo prietaisu ligoninėse. Maždaug nutuokiau, kaip juo naudotis, bet, matyt, nepakankamai gerai.

Aš tenorėjau ištrinti nerimą iš viršutinių sąmonės sluoksnių. Tai paprasta operacija. Vis dar nesuprantu, kas atsitiko. Turbūt nerimas glūdėjo taip giliai, kad, bandant iki jo prisikasti, zondui teko sudarkyti sveiką psichiką... Atleisk, Rikai.

Atidžiai besiklausančio analitiko balse nuskambėjo liūdnos gaidelės:

- Jums nederėjo taip elgtis su manimi, seniūne, bet aš žinau, kokie jausmai buvo jus apėmę.

- Taip, - linktelėjo Terensas. - Tu gyvenai mūsų planetoje. Matei patrulius ir skvairus, supranti, kuo skiriasi Aukštutinis ir Žemutinis Didmiesčiai.

Jis vėl pratęsė savo istoriją:

- Taigi savo rankose turėjau visiškai bejėgį kosminės erdvės analitiką. Negalėjau leisti, kad jį kas nors atpažintų. Negalėjau žudyti. Buvau tikras, kad, sugrįžus prisiminimams, jis pateiks man vertingų žinių. Be to, nudobęs Imperijos pilietį, būčiau praradęs galimybę prašyti Trantoro ir TEAB pagalbos. Svarbiausia, tuo metu aš dar negalėjau prisiversti užmušti žmogaus.

Pasirūpinau, kad mane paskirtų į Floriną dirbti seniūnu. Kartu vežiausi Riką, prieš tai suklastojęs jo dokumentus. Suorganizavau viską taip, kad jį rastų kirto lauke. Paskui išrinkau globėją - Valoną. Mano planas būtų veikęs be priekaištų, jei ne gydytojas. Teko įsiskverbti į sraigtinių laivų angarus. Beje, tai nesudėtinga užduotis. Inžinieriais dirbo sarkitai, tačiau vartus prižiūrėjo floriniečiai. Sarke mokiausi mechanikos, todėl man užteko trijų dienų, kad aptikčiau ir atjungčiau reikiamą energijos tiekimo liniją. Nuo to karto žudant nė sykio nesudrebėjo ranka. Gaila, nesusiprotėjau, kad gydytojas turi bylos kopiją.

Iš savo vietos Terensas aiškiai matė Faifo chronometrą.

- Prieš šimtą valandų - rodos, kad prieš šimtą metų - Riko atmintis vėl pradėjo rodyti gyvybės ženklus. Dabar jūs žinote visą istoriją.

- Ne, - paprieštaravo Džansas, - ne visą. Kaip dėl planetos sunaikinimo?

- Tiesą sakant, aš nedaug ką supratau, iš to, ką jis pasakojo. Atleisk, Rikai, bet tuo metu tavo kalba priminė... pamišėlio klejonės.

- Tai ne klejonės, - užsiplieskė Rikas.

- Erdvės analitikas turėjo laivą, - tarė Džansas. - Kur jis pradingo?

- Išmestas į metalo laužą, - atsakė Terensas. - Atitinkamą įsakymą pasirašė mano viršininkas. Kaip žinia, sarkitai niekada nevargina savo akių skaitydami oficialius popierius.

- O Riko dokumentai? Sakėte, kad jis parodė jums dokumentus?

- Išduokite mums šitą žmogų, - staiga įsiterpė Faifas, - ir mes išsiaiškinsime, ką jis žino.

- Ne, - atšovė mokslininkas. - Visų pirma jis nusikalto prieš TEAB. Pagrobė kosminės erdvės analitiką, sudarkė žmogaus sąmonę. Jis priklauso mums.

- Džansas teisus, - sutiko Abelis.

- Jei nesuteiksite man saugumo garantijų, aš nepratarsiu nė žodžio, - pareiškė Terensas. - Paslėpiau Riko dokumentus ten, kur jų nerastų nei sarkitai, nei Trantoro agentai. Jei norite jų, privalėsite pripažinti, kad aš esu politinis pabėgėlis. Visus mano veiksmus įtakojo patriotizmas, troškimas padėti savo planetai. Sarkitai ir trantoriečiai gali būti patriotai, tad kuo blogesni floriniečiai?

- Pasak ambasadoriaus, jus perims TEAB, - tarė Džansas. - Galiu užtikrinti, kad mes neišduosime jūsų Sarkui. Dėl savo elgesio su erdvės analitiku jūs būsite teisiamas. Jei dabar bendradarbiausite, galite tikėtis švelnesnio nuosprendžio.

Pervėręs Džansą įdėmiu žvilgsniu Terensas atsakė:

- Gerai, daktare, surizikuosiu... Analitikas minėjo, kad Florinos saulė pasiekė priešnovinę būseną.

- Ką?! - sušuko visi, išskyrus Valoną.

- Ji susprogs, - sardoniškai pridūrė Terensas, - o Florina išgaruos lyg tabako dūmas.

- Aš nesu erdvės analitikas, - palingavo galva Abelis, - bet girdėjau, kad žvaigždės sprogimo neįmanoma prognozuoti.

- Teisybė. Bent jau iki šiol. Ar Rikas paaiškino jums, iš kur jis ištraukė tokias idėjas? - paklausė Džansas.

- Turbūt užrašė viską dokumentuose. Aš teprisimenu kažką apie anglies srautus.

- Ką?

- Jis nesiliovė kartojęs: "Anglies srautai kosminėje erdvėje. Anglies srautai kosminėje erdvėje". Dar paminėjo frazę: "Katalitinis poveikis".

Stynas sukikeno. Faifas susiraukė. Džansas dėbsojo išplėtęs akis, po akimirkos burbtelėjo:

- Atleiskite, tuojau sugrįšiu. - Žengęs už erdvinio kubo ribų jis pradingo iš akiračio.

Vėl pasirodė po penkiolikos minučių ir apstulbo teišvydęs senąjį ambasadorių drauge su Faifu.

- Kur?..

Abelis jį nutraukė:

- Mes laukėme jūsų, daktare Džansai. Erdvės analitikas ir mergina keliauja į ambasadą. Pasitarimas baigėsi.

- Baigėsi? Didžioji Galaktika, mes tik pradėjome! Privalau paaiškinti novos susiformavimo priežastis.

Abelis nejaukiai pasimuistė savo krėsle.

- Tai nebūtina, daktare.

- Netgi labai būtina. Duokite man penkias minutes.

- Tegul kalba, - nusišypsojo Faifas.

- Papasakosiu jums viską nuo pat pradžių. Jau seniausiuose Galaktikos civilizacijos moksliniuose veikaluose buvo pažymėta, kad energiją žvaigždėms suteikia jų viduje vykstančios branduolinės transformacijos. Iš to, ką mes žinome apie žvaigždžių sandarą, egzistuoja tiktai du branduolinių transformacijų tipai. Abejuose perdirbamas vandenilis ir helis. Pirmajame, tiesioginiame, du vandenilio atomai jungiasi su dviem neutronais ir suformuoja helio branduolį. Antrajame, netiesioginiame, tas pats rezultatas pasiekiamas per kelias pakopas, kuriose svarbų katalizatoriaus vaidmenį atlieka anglies branduoliai. Menkutis anglies kiekis gali būti panaudojamas reakcijose ne vieną kartą, perdirbant visą galybę vandenilio į helį. Visa tai buvo žinoma priešistoriniais laikais, kai žmonių rasė gyveno vienoje planetoje - be abejo, jei *toks* periodas kada nors egzistavo.

- Mano galva, jūs tuščiai švaistote laiką pasakodamas tai, kas seniai žinoma, - įsiterpė Faifas.

- Iki šiol *niekam* nepavyko tiksliai išsiaiškinti, kokio tipo branduoliniai procesai vyksta žvaigždėse, - tęsė Džansas. - Abi alternatyvos turėjo nemažai pasekėjų. Tačiau daugumos nuomonė linko prie paprastesnės, tiesioginės vandenilio-helio konversijos.

Matyt Rikas sukūrė teoriją, kad energijos *pagrindas* yra tiesioginės transformacijos, kurias tam tikromis aplinkybėmis įtakoja anglies katalizė, paspartindama procesą, sušildydama žvaigždę.

Mes šnekame apie kosmoso - šiuo atveju, anglies - upes arba srautus. Jų kelyje pasitaikančios žvaigždės surenka nesuskaičiuojamą daugybę atomų. Visas pritrauktų atomų kiekis yra mikroskopinis, palyginti su žvaigždės mase, ir niekaip jos neįtakoja.

Išskyrus anglį! Žvaigždė, pro kurią praslenka kosmoso upė, pasižyminti neįtikėtina anglies koncentracija, tampa nestabili. Nežinau, kiek prabėga metų - šimtmečiai ar milijonai, - kol anglies atomai išsisklaido žvaigždės viduje, bet garantuoju, jog procesas užtrunka labai ilgai. Tai reiškia, kad anglies srautas turi būti platus, o žvaigždė privalo susikirsti su juo itin smailiu kampu. Kai filtruojama anglis peržengia kritinio kiekio ribą, žvaigždės švytėjimas neįtikėtinai sustiprėja. Išoriniai sluoksniai staigiai įkaista, dėl to dangaus kūnas sprogsta kaip supernova.

Ar dabar aišku?

Džansas nutilo.

- Visa tai išmąstėte per dvi minutes? - paklausė Faifas. - Išgirdęs iš seniūno miglotą frazę, kurią analitikas pasakė prieš metus?

- Taip, taip. Nesistebėkite. Kosminės erdvės analizė yra pasirengusi tokiai teorijai. Jei ne Rikas, tai kas nors kitas būtų pradėjęs tyrimus šia kryptimi. Tiesą sakant, panašias teorijas mokslininkai buvo iškėlę ir anksčiau, tik niekas rimtai jų nesvarstė. Remiantis tuometiniais analizės metodais nebūtų pavykę paaiškinti, kodėl žvaigždėse netikėtai susikaupia anglies perteklius.

Bet dabar mes žinome, kad *egzistuoja* anglies srautai. Galėtume nubraižyti jų tėkmės planą, išsiaiškinti, kurios žvaigždės per pastaruosius dešimt tūkstančių metų susidūrė su tomis kosmoso upėmis, patikrinti archyvinę medžiagą ir surasti informaciją apie supernovų formavimąsi bei spinduliavimo pakitimus.

Bet pirmiausia privalome pasirūpinti Florinos evakuacija.

- Tikėjausi išgirsti iš jūsų lūpų tokį pasiūlymą, - ramiai tarė Faifas.

- Atleiskite, Džansai, - prabilo Abelis, - tačiau tai neįmanoma.

- Kodėl neįmanoma?

- *Kada* sprogs Florinos saulė?

- Nežinau. Sprendžiant iš to, kaip prieš metus sunerimo Rikas, mes turime labai nedaug laiko.

- Bet tiksli data neaiški?

- Žinoma, kad ne.

- Ar sugebėsite ją nustatyti?

- Mažai tikėtina. Netgi turint Riko apskaičiavimus, iš pradžių reikėtų juos kruopščiai patikrinti.

- Ar galite garantuoti, kad analitiko teorija pasirodys esanti teisinga?

Džansas susiraukė.

- Man pačiam dėl to nekyla jokių abejonių. Kadangi esu mokslininkas, turiu pripažinti, kad šiuo metu - tai tik teorija, kurią būtina įdėmiai išnagrinėti ir patikrinti.

- Vadinasi, jūsų norą evakuoti Floriną nulėmė paprasčiausios spėlionės?

- Tiksliau, visos planetos gyventojų gyvybėms gresiantis pavojus.

- Jei Florina būtų paprasta planeta, aš sutikčiau su jumis. Tačiau ji - pagrindinė kirto tiekėja visoje Galaktikoje. Mes nieko negalime padaryti.

- Jūs sudarėte sandėrį su Faifu, kol manęs nebuvo? - piktai paklausė mokslininkas.

- Galbūt aš įstengsiu geriau paaiškinti, daktare Džansai, - įsiterpė didysis skvairas. - Sarko vyriausybė niekada nesutiktų evakuoti Florinos, net jeigu TEAB tvirtintų įrodžiusi jūsų supernovos teoriją. Trantorui nepavyks mūsų priversti, nes Galaktika paremtų karą prieš Sarką tik tuo atveju, jei kiltų grėsmė kirto prekybai, o jūs trokštate ją sunaikinti.

- Būtent, - linktelėjo galva Abelis. - Imperijos piliečiai nepritars tokiam karui.

Džansą persmelkė pasišlykštėjimo jausmas. Visos planetos žmonių likimas atsidūrė gerai funkcionuojančios ekonominės sistemos diktato naguose!

- Paklausykite, - tarė mokslininkas. - Mes kalbame ne apie vieną planetą, o apie visą Galaktiką. Kiekvienais metais užgimsta dvidešimt naujų supernovų. Negana to, iš šimto milijardų Galaktikos žvaigždžių, maždaug dviejų tūkstančių spinduliavimo savybės pakinta tiek, kad jos galėtų nušluoti aplinkinių planetų gyvybę. Žvaigždžių sistemų, kuriose įsikūrė žmonės, yra šimtas milijonų. Tai reiškia, kad vidutiniškai vieną sykį per penkiasdešimt metų, kuri nors apgyvendinta planeta tampa pernelyg karšta. Tokie atvejai užfiksuojami istoriniuose archyvuose. Kartą per penkis tūkstančius metų vienai ar kitai apgyvendintai planetai iškyla realus pavojus, kad supernova pavers ją dujomis. Tikimybė siekia penkiasdešimt procentų.

Jei Trantoras nepadės floriniečiams, Galaktikos piliečiai ži-

nos galį nesitikėti jokios pagalbos panašios grėsmės akivaizdoje, nes galinguosius tedomina ekonominė nauda. Nejau išdrįsite taip rizikuoti, Abeli?

Kita vertus, Florinos evakuacija įrodytų, jog Trantorui labiau rūpi žmonės negu nuosavybės teisės. Be didelio vargo, nenaudodama smurto, Imperija užsitikrintų laisvųjų pasaulių palankumą.

Abelis papurtė galvą ir prašneko išvargusiu balsu:

- Ne, Džansai. Man patinka jūsų pasiūlymas, tačiau jis nepraktiškas. Nevalia pasikliauti emocijomis, kai kalbame apie politinį poveikį, kurį sukeltų kirto prekybos sunaikinimas. Mano nuomone, būtų protingiausia atsisakyti šios teorijos tyrimo. Pakenkti galėtų vien mintis, kad ji teisinga.

- O jeigu ji *iš tikrųjų* teisinga?

- Verčiau remkimės atvirkštine prielaida. Spėju, kad prieš kelias minutes, trumpam pasišalinęs iš mūsų draugijos, jūs susisiekėte su TEAB?

- Taip.

- Nesvarbu. Trantoras turės pakankamai įtakos, kad sustabdytų tyrimus.

- Abejoju. Tik ne šiuos. Ponai, netrukus mes atskleisime pigaus kirto paslaptį. Po metų kirto monopolijos nebeliks, net jei Florinos nesusprogdins supernova.

- Ką norite tuo pasakyti?

- Štai ir prabilome apie reikalo esmę, Faifai. Iš visų apgyvendintų planetų kirtas auga tiktai Florinoje. Kitur jo sėklos naudojamos įprastos celiuliozės gamybai. Atminkite, kad Florina - tai vienintelis apgyvendintas pasaulis, kurio saulė pasiekė priešnovinę stadiją. Turbūt tai įvyko prieš tūkstančius metų, kai ją užliejo anglies srautas, jei, žinoma, susikirtimo kampas buvo pakankamai smailas. Akivaizdu, kad kirto vystymąsi įtakojo priešnovinė būsena.

- Nesąmonės, - atšovė Faifas.

- Argi? Turėtų egzistuoti kokia nors priežastis, kodėl Florinoje auga kirtas, o kitose planetose - paprasčiausia medvilnė. Mokslininkai ne vieną kartą mėgino dirbtiniu būdu pagaminti kirtą, tačiau nieko nepasiekė, nes dirbo aklai. Dabar jie išgirs apie priešnovinės žvaigždinės sistemos faktorių.

Faifas paniekinančiai atrėžė:

- Jie bandė kopijuoti Florinos saulės spinduliavimo savybes.

- Teisingai, su arkine šviesa dubliavo regimą ir ultravioletinį spektrą. O kaip dėl infraraudono ir kitų? Kaip dėl magnetinių laukų? Elektronų? Kosminių spindulių poveikio? Aš nesu fizikas-biochemikas, todėl ne viską žinau. Bet mokslininkai, kurie specializuojasi šioje srityje, puls ieškoti atsakymų, ir garantuoju, kad po metų - jei ne anksčiau - problema bus išspręsta.

Žmonija laiko savo rankose ekonominės gerovės kozirius. Galaktika trokšta pigaus kirto. Gavusi jo, panorės, kad būtų evakuota Florina. Ne iš gailesčio, o ne! Tiesiog visiems iki gyvo kaulo įgriso kirtu aptekę sarkitai.

- Blefas! - užriaumojo Faifas.

- Jūs irgi taip manote, Abeli? - griežtai paklausė Džansas. - Jei padėsite skvairams, Trantoras taps ne kirto prekybos, o monopolijos gelbėtoju. Ar jums užteks drąsos rizikuoti?

- Ar Trantorui užteks drąsos paskelbti karą? - purkštelėjo Faifas.

- Karą? Kvailystės! Skvaire, po metų jūsų nuosavybė Florinoje bus neverta nė kredo, net jei saulė nevirs supernova. Parduokite viską. Parduokite Floriną. Trantoras galėtų už ją neblogai sumokėti.

- Pirkti planetą? - išgąstingai šūktelėjo ambasadorius.

- Kodėl gi ne? Imperijai lėšų netrūksta. Tokiu žingsniu ji užsitikrins visatos gyventojų paramą. Jei žmonių netenkins šimtų milijonų gyvybių išgelbėjimas, pasakykite, kad jie gaus pigaus kirto. To turėtų užtekti.

- Aš pagalvosiu, - tarė Abelis ir pažvelgė į skvairą, kuris nuleido akis.

Faifas prabilo po ilgos pauzės, pakartodamas ambasadoriaus žodžius:

- Aš pagalvosiu.

Džansas kimiai nusijuokė.

- Tik ne per ilgai. Netrukus kirto istorija išplauks į paviršių. Tuomet judu pateksite į aklavietę. Siūlyčiau sudaryti sandėrį tučtuojau.

Seniūnas atrodė sugniuždytas.

- Ar tai tiesa? - negalėjo patikėti jis. - Tikrai? Florinos nebeliks?

- Tiesa, - patvirtino Džansas.

Terensas bejėgiškai skėstelėjo rankomis.

- Ką gi, Riko dokumentai mano gimtajame mieste, įkišti tarp bylų su senomis statistinėmis lentelėmis. Niekas nesusiprotėtų po jas krapštytis.

- Esu tikras, kad mes galėtume susitarti su TEAB, - tarė Džansas. - Mums prireiks savo žmogaus Florinoje, kuris gerai pažįsta vietinius, kuris paaiškintų jiems visus faktus, organizuotų evakuaciją, papasakotų apie kitų planetų privalumus. Ar padėsite?

- Taip išvengčiau kaltinimų dėl žmogžudysčių? Neprieštarauju - seniūno akyse sužvilgo ašaros. - Vis tiek man gresia pralaimėjimas. Aš nebeturėsiu namų. Mes visi pralaimėsime. Floriniečiai praras pasaulį, sarkitai neteks lobių, o Trantoras - galimybės pasiglemžti tuos lobius. Šioje situacijoje laimėtojų nebus.

- Nebent, - švelniai įsiterpė Džansas, - jūs suvoksite, kad naujoje Galaktikoje - palaikančioje žvaigždinių sistemų stabilumą, auginančioje pigų kirtą, politiškai suvienytoje Galaktikoje - atsiras vienas kvadrilijonas laimėtojų. Galaktikos žmonės - *jie* taps nugalėtojais.

EPILOGAS
PO METŲ

- Rikai! Rikai! - ištiesęs rankas Selimas Džansas bėgo asfaltuotu kosmouosto takeliu link nusileidusio laivo. - Ir Lona! Kaip sunku judu atpažinti. Kaip laikotės? Kaip gyvenate?

- Puikiai. Matau, jūs gavote mūsų laiškus, - tarė Rikas.

- Žinoma. Sakykite, kokius įspūdžius padarė kelionė? - trijulė pamažu žingsniavo link Džanso įstaigos.

- Šį rytą aplankėme savo senąjį miestelį, - liūdnai prabilo Valona. - Laukai tokie tušti. - Vilkėdama Imperijos pilietės suknelę ji nė iš tolo nepriminė Florinos valstietės.

- Taip, vaizdas ganėtinai niūrus, ypač tiems, kurie ilgą laiką čia gyveno. Netgi mane retsykiais apima šiurpas, bet aš pasiliksiu planetoje kiek įmanoma ilgiau. Florinos saulės spinduliavimas suteikia nepaprastai įdomią teorinę informaciją.

- Beveik per metus evakavote tiek daug žmonių! Galima būtų pagirti jus už organizuotumą.

- Stengiamės, Rikai. O, atleisk, turėčiau vadinti tave tikruoju vardu.

- Nereikia. Aš esu pripratęs prie Riko. Tai vienintelis vardas, kurį prisimenu.

- Dar neapsisprendei, ar imsies erdvės analitiko darbo? - paklausė Džansas.

Rikas palingavo galva.

- Nutariau grįžti į Žemę, nes didesnė dalis mano žinių išgaravo iš sąmonės visam laikui. Bet manęs tai nejaudina... Beje, tikėjausi susitikti su seniūnu.

- Nepavyks. Šiandien seniūnui laisvadienis. Manau, kad jis nenori tavęs matyti. Turbūt jaučiasi kaltas. Negrieži ant jo danties?

- Ne, - atsakė Rikas. - Dauguma atžvilgių jis pakeitė mano gyvenimą į gerąją pusę. Visų pirma, susipažinau su Lona... - vyriškis apkabino jos pečius.

Valona dirstelėjo į jį ir nusišypsojo.

- Be to, - tęsė Rikas, - seniūnas teigiamai paveikė mano dvasinę pusiausvyrą. Aš supratau, kodėl dirbau kosminės erdvės analitiku. Sužinojau, kodėl beveik trečdalis analitikų yra žemiečiai. Radioaktyvaus pasaulio gyventojus persekioja nuolatinė baimė ir netikrumo pojūtis. Klaidingas žingsnis reiškia garantuotą mirtį. Žemės paviršius - didžiausias mūsų priešas.

Dėl šios priežasties, daktare Džansai, mumyse įsišaknija nerimas, planetų baimė. Mes jaučiamės laimingi ir saugūs tiktai kosminėje erdvėje.

- Dabar tavęs nekankina tokie pojūčiai, Rikai?

- Nė trupučio. Suprantate, seniūnas sureguliavo sąmonės zondą taip, kad šis panaikintų nerimą, tačiau neatkreipė dėmesio į intensyvumą. Jis tenorėjo apdoroti paviršutinį susijaudinimą, nieko nenutuokdamas apie giliai viduje slypintį nerimą. Zondas ištrynė viską, ir aš dėl to nesigailiu. Man daugiau nereikės klajoti po kosmoso platybes. Galiu sugrįžti į Žemę, kuriai darbo jėgos niekada nebus per mažai.

- Žemė galėtų pasekti Florinos pavyzdžiu, - tarė Džansas. - Tenykščiai išsivaduotų nuo baimės ir netikrumo. Galaktika yra didelė.

- Ne, - aistringai atkirto Rikas. - Šiedu atvejai gerokai skiriasi. Žemė turi praeitį, daktare Džansai. Dauguma tuo netiki, tačiau mes, žemiečiai, žinome, jog mūsų planetoje užgimė žmonijos rasė.

- Galbūt. Nedrįstu nei prieštarauti, nei sutikti šimtu procentu.

- *Tikrai*. Šios planetos negalima apleisti. *Nevalia* apleisti. Vieną dieną mes ją pakeisime. Kada nors dirvoje neliks radioaktyvių medžiagų. Iki tol... liksime savajame pasaulyje.

Valona švelniai pridūrė:

- Aš irgi tapau žemiete.

Rikas nukreipė žvilgsnį į horizontą, kur švytėjo akį rėžiantis ir tuščias Aukštutinis Didmiestis.

- Kiek žmonių liko Florinoje?

- Maždaug dvidešimt milijonų, - atsakė Džansas. - Šiuo metu darbo tempas sulėtėjo. Privalome reguliuoti skrydžius, kad Florinoje būtų išlaikytas tam tikras ekonominis stabilumas. Be to, pirmojoje stadijoje evakuotiesiems tenka glaustis laikinose stovyklavietėse, kurias savo teritorijose įrengė kaimyniniai pasauliai. Sunkumų neišvengiame.

- Kada išvyks paskutinis žmogus?

- Tiesą sakant, niekada.

- Nesuprantu.

- Seniūnas neoficialiai paprašė leidimo pasilikti planetoje. Jo noras buvo patenkintas, taip pat neoficialiai. Apie tai nebus paskelbta viešai.

- Pasilikti? - nustėro Rikas. - Vardan Galaktikos, kodėl?

- Nežinau, - patraukė pečiais Džansas. - Tikriausiai tu pats atsakei į klausimą kalbėdamas apie Žemę. Judu su Terensu jaučiatės panašiai. Jis sako negalįs nė pagalvoti apie išvykimą iš Florinos. Seniūnas nenori mirti vienatvėje.

MICHAEL MOORCOCK

NUOLATINIO KITIMO BŪSENA

Maksas Failas pasviro į priekį ir nekantriu balsu kreipėsi į vairuotojo kabiną:

- Ar ilgai dar važiuosime?

Paskui prisiminė, kad mašina neturi vairuotojo. Paprastai Europos Gynybinių Branduolinių Pajėgų maršalas galėjo leisti sau asmeninio šoferio prabangą, bet šį kartą griežtai užslaptinto kelionės tikslo jis nė pats nežinojo.

Maršruto planas saugiai tūnojo elektroninėse automatinio navigatoriaus mikroschemose.

Jis atsilošė sėdynėje, nuslopindamas susierzinimą.

Automobilis išsuko iš pagrindinio greitkelio už pusės mylios nuo centrinio transporto žiedo, kurio dėka mašinos bei įvairūs kroviniai išsiskirstydavo į aplinkines miesto dalis, tarsi būtų išsvaidyti gigantiško sukučio. Automobilis nusileido į senamiestį, stūksantį arčiau žemės. Failas nudžiugo, nors nedrįso pats sau to pripažinti. Virš galvos tebesigirdėjo nesibaigiantis šio inžinierių rojaus ūžesys ir vibruojantis dūzgimas, tačiau dabar garsai sumišo tarpusavyje. Triukšmas buvo neką menkesnis, bet labiau chaotiškas ir todėl malonesnis ausiai. Porą kartų mašinai teko sustoti, kad praleistų pėsčiuosius, plūstančius iš slėginių traukinių stotelių ir išprakaitavusiais veidais bandančius prasibrauti pro grūstį į savo darbovietes.

Tokiais laiką gaišinančiais momentais Failas sėdėdavo ramiai, į nieką nekreipdamas dėmesio, nors jau vėlavo į susitikimą. Įdomu, kokia šio Gargantiua, riaumojančio visame žemyne, prasmė, pagalvojo jis. Miestas niekuomet nesudėdavo akių; jis nesiliovė išdidžiai staugęs bei rodęs savo galią. Kad ir kaip gerai jis elgėsi su šimtais milijonų savo gyventojų, tenka pripažinti, jog visi jie tebuvo miesto vergai.

Kaip jis iškilo? Kuo jis virs? Jau dabar beprotiškai išsipūtusioje erdvėje nuo žmonių pertekliaus galėjai uždusti. Žiūrint iš

kosmoso, pamanė Failas, žmogiškų būtybių nesimatytų; miestas atrodytų tarsi besisukanti, nuostabiai galinga ir visiškai betikslė mašina.

Maksas Failas nelabai tikėjo, kad Europos Sąjunga sugebėtų pratęsti jo egzistavimą neribotam laikui. Miestas plėtėsi, nepaisydamas jokių taisyklių ar nustatytų projektų. Galėjai pamatyti plika akimi, kaip kalasi neišvengiamo žlugimo sėkla.

Automobilis sumažino greitį ir kantriai stūmėsi pro minią; paskui, radęs neužgrūstą taką, nuskriejo tolyn savo sudėtingu maršrutu. Pagaliau, prasibrovęs pro kelio ženklų ir kryžkelių tinklą, sustojo prie nedidelio vienuolikos aukštų pastato, niūraus bei solidaus, kaip ir visi valdžios simboliai.

Prie įėjimo stovėjo sargybiniai, tarsi krizinės situacijos pranašai. Failą palydėjo į šeštojo aukšto apartamentus ir įleido į belangę, jaukioje prieblandoje skendinčią patalpą su medžiu apmuštomis sienomis. Prie ovalinio stalo sėdėjo Europos Sąjungos vyriausybė, kuri tyliai laukė jo atvykimo. Failui įžengus į kambarį, ministrai pakėlė galvas.

Vilkėdami tamsiais konservatyviais kostiumais bei tvarkingai atsivertę tuščius užrašų knygelių puslapius, jie atrodė keistai ramūs ir oficialūs. Kambaryje tvyrojo susikaustymo atmosfera. Išvydę Failą, dauguma ministrų tik nepastebimai linktelėjo galva ir vėl nuleido akis. Maršalas atsakė į jų pasisveikinimus tuo pačiu galvos kaptelėjimu. Jis pažinojo visus ministrus, bet ne pernelyg artimai. Dėl kažkokios priežasties jie visuomet stengėsi laikytis nuo Failo per tam tikrą atstumą, nepaisant aukštų jo pareigų - kurioms jis, regis, buvo rengiamas nuo pat vaikystės.

Vienintelis Ministras Pirmininkas Straseris sugebėjo pakilti ir normaliai pasisveikinti.

- Prašau, sėskitės, Failai, - pasakė jis. Failas papurtė ištiestą senio ranką ir nudrožė į savo vietą. Straseris iš karto perėjo prie reikalo esmės, aiškiai nenorėdamas užtempti susirinkimo.

- Ne paslaptis, - pradėjo jis, - kad Europa atsidūrė ties pilietinio karo riba. Vis dėlto, dauguma jūsų žino, kad šiandien mes neaptarinėsime veiksmų plano - dabar aiškinu specialiai jums, Failai. Mes esame čia tam, kad suprastume padėtį, į kurią patekome, ir pasiūlytume jums užduotį.

Įsitaisęs savo vietoje, Straseris mostelėjo ranka į kairėje sėdintį vyriškį. Į Failą atsisuko išblyškęs ir kaulėtas Stendonas.

- Kai pirmą kartą susėdome svarstyti šią problemą, - prabilo jis, - manėme, kad ji niekuo nesiskiria nuo kitų istorijoje egzistavusių krizių - iš pradžių norėjome aptarti besikivirčijančių ekonominių bei politinių grupuočių tikslus ir ketinimus; tada nuspręsti, kuriuos paremti ir prieš kuriuos kovoti. Ir tik visai neseniai supratome savo klaidą.

Mes suvokėme, jog Europa yra politinė visuma, o ne tautinė - negalime imtis atitinkamų veiksmų, nes tam trūksta pagrindo. Bandėme įsivaizduoti Europą kaip įvairių sričių sistemą, tačiau to padaryti nepavyko. Šiame industrinės ekonomikos lygyje, mūsų žemyno galybė viršija visas ribas!

Jis nutilo; atrodė, kad po ramybės kauke verda keistos emocijos. Nejaukiai sukrutėjęs, jis pratęsė, šį kartą tvirtesniu balsu:

- Mūsų vyriausybė yra pirmoji istorijoje, kuri žino ir pripažįsta nenumananti, kaip kontroliuoti įvykius. Mūsų valdomas žemynas virto didžiausia, labiausiai suslėgta ir sudėtingiausios struktūros sistema, kada nors egzistavusi planetos paviršiuje. Mes neįsivaizduojame, kaip ją kontroliuoti, lygiai taip pat, kaip nenutuokiame gyvo augančio organizmo valdymo mechanizmo. Kai kas mano, jog Europos industrija išties tapo gyvu organizmu, kuris vystosi nesivadovaudamas sveiku protu. Atsitiktinai užgimęs, jis remiasi tik savo paties sukurtais įstatymais. Tarp mūsų yra žmogus... - jis parodė į griežtų veido bruožų ministrą Braungotą, sėdintį kitoje stalo pusėje, - ...prilyginantis šį reiškinį vėžiui.

Failą nustebino ministrų išvadų ir jo paties minčių, kurios dingtelėjo į galvą vos prieš kelias minutes, panašumai.

- Europa kenčia nuo erdvės trūkumo, - tęsė Stendonas. - Viskas taip suslėgta, kad energija paprasčiausiai neturi kur išsilieti, o žemynas virto viena visuma. Paprastai kalbant, nėra vietos, kur pasisukti. Dėl šios priežasties mes nepajėgiame nei apskaičiuoti įvykių sekos, nei numatyti jos, pasiremdami sveiku protu. Negalime pasakyti, kokį poveikį sukels vienas, ar kitas sprendimas. Trumpai tariant, kad ir ko besiimtume, ateitis vis tiek išlieka absoliučiai neaiški.

Failas apžvelgė ovalinį stalą. Daugumą ministrų sėdėjo sustingę ir nudelbę akis į savo užrašų knygeles. Tik vienas ar du, kartu su Straseriu bei Stendonu, žiūrėjo į jį lūkuriuodami.

- Aš ir pats padariau tą pačią išvadą, - prabilo maršalas. - Turbūt jau kažką sugalvojote?

- Ne, - energingai papurtė galvą Stendonas. - Čia ir yra visa bėda. Jei galėtume kažko griebtis, nebūtų jokios problemos - tereikėtų priimti kokį nors sprendimą. Bet dabar žemyne yra ne dvi grupuotės, o trys, keturios, ar net dar daugiau. Geriausio pasirinkimo idėja praranda savo reikšmę, kadangi mes nežinome, kas laukia ateityje. Logiškai samprotaujant, vienintelis kriterijus, kuris turėtų mums rūpėti - kaip išvengti visuomenės žlugimo. Tačiau... kas žino? Galbūt mes tapome pernelyg milžiniški, kad pajėgtume egzistuoti? Neturime prieš akis jokių nuorodų. Galime teigti, kad Europa prarado vystymosi kryptį.

Stendonas trumpam nusigręžė nuo Failo, tarsi būtų pametęs minties giją.

- Norėčiau pridurti, - pagaliau tarė jis, - kad po kelių savaičių apmąstymų, mes priėjome vieningos nuomonės - visa tai išimtinai siejasi su politika. Praeityje tuščios erdvės buvo užtektinai, todėl valstybių veikėjus valdė iliuzijos, neva jie sugeba numatyti ateitį. Dabar tuščios erdvės nebeliko ir iliuzijos išgaravo, o mes atsidūrėme beviltiškoje situacijoje. Viskas daug baisiau, nei atrodo.

Gūžtelėjęs pečiais jis tęsė:

- Pavyzdžiui, savo masyvumo dėka Europa galėtų sugerti didelį branduolinių sprogimų kiekį ir vis dar funkcionuoti. Tikriausiai nereikia priminti, jog atominius ginklus pajėgtų įsigyti bet kuri didesnė korporacija. Mūsų manymu, artimo veikimo bombas turi net mažumų grupuotės.

Failas stengėsi kuo ramiau apmąstyti išgirstus žodžius. Krizės aptarimas netikėtai išslydo iš praktinių samprotavimų ribų į filosofijos karalystę. Visa tai skambėjo absurdiškai, tačiau faktai buvo akivaizdūs.

Jam patiko šių santūrių vyrų atsargumas. Kaip ir jie, Failas baiminosi tironijos atsiradimo; deja, istorija pateikė nemažai pavyzdžių, kur galėtų nuvesti skubotos apsisaugojimo priemonės. Norėdami nuversti tironiją, sąmokslininkai nužudė Cezarį, ir jau po kelių valandų, dėl jų kvailo žygdarbio šalis paniro į kraujo jūrą, į patį siaubingiausią teroro amžių. Ministrai buvo teisūs: laisva valia neegzistuoja, o valstybę įmanoma suvaldyti tik tuo atveju, jei ji neišauga į pernelyg sudėtingą struktūrą.

- Spėju, kad įvykius išanalizavote įvairiais aspektais? - tarė jis. - Kibernetika...

Stendono veide nušvito tolerantiška šypsena.

- Absoliučiai visais aspektais.

Tą pačią akimirką prakalbo trečiasis vyriškis, tarsi būtų supratęs šį sakinį kaip užuominą. Epeltoftas, kuris specializavosi mokslinėje bei naujų technologijų srityje, atrodė jaunesnis už kitus ministrus ir emocionalesnis. Pakėlęs galvą, jis kreipėsi į Failą.

- Vienintelė mūsų viltis slypi bandymuose išsiaiškinti, kaip laiko bėgyje yra organizuojama įvykių seka - galbūt tai skamba pernelyg teoretiškai, kalbant apie rimtus ir praktinius reikalus, tačiau būtent taip viskas susiklostė. Norint dabartiniu momentu imtis efektyvių veiksmų, reikia sužinoti ateitį. Štai tokia misija jūsų laukia. Ženevos Tyrimų Kompleksas rado būdą, kaip perkelti žmogų keleriems metams į ateitį ir sugrąžinti jį atgal. Jus išsiųs dešimčiai metų į priekį, kad išsiaiškintumėte dabartinių sprendimų pasekmes. Grįžęs pateiksite ataskaitą, o mes pasinaudosime informacija galimų veiksmų pasirinkimui ir mokslinei laiko sekos dėsnių analizei. Viliamės, jog toks žingsnis padės suformuluoti valstybės valdymo strategiją būsimoms kartoms ir galbūt pašalins atsitiktinumo elementą.

Failą pribloškė įspūdingas ir neįprastas būdas, kurio dėka vyriausybė tikėjosi išspręsti šią dilemą.

- Jūs išvykstate nedelsiant, - pertraukė jo mintis Epeltoftas. - Po susirinkimo mudu nuskrisime į Ženevą, kur jūsų laukia paruošta laiko mašina. - Jo balse pasigirdo vos pastebimas kartėlis. - Aš ir pats norėčiau keliauti, bet... - jis gūžtelėjo ir paniekinančiai mostelėjo į likusius vyriausybės narius.

- Būtent to ir norėjau paklausti, - tarė Failas. - Kodėl pasirinkote mane?

Ministrai nejaukiai susižvalgė, ir po trumpos pauzės vėl prabilo Straseris:

- Priežastis slypi jūsų išsimokslinime, Maksai, - sumišęs tarė jis. - Sunkumai, kuriuos mums tenka patirti dabar, užgimė daugiau nei prieš dvidešimt metų. Pritaikiusi naują švietimo sistemą, tų laikų vyriausybė nusprendė išugdyti keliolika vaikų. Sumanymo esmė buvo ta, kad įsisavinę visus paspartintomis priemonėmis mokomus dalykus ir užaugę, tie vaikai pajėgtų iki smulkmenų suvokti modernios civilizacijos galybę bei struktūrą. Deja, eksperimentas žlugo. Visi jūsų klasiokai išprotėjo. Išgyveno tiktai Maksas Failas, tačiau gauti rezultatai mus nuvylė. No-

rėdami išgelbėti jus nuo protinio sutrikimo, hipnozės būdu ištrynėme iš jūsų smegenų didelę informacijos dalį. Dabar jūs - superdiletantas, apdovanotas karštu žinių troškimu ir vadovavimo talentu. Suteikę aukštas pareigas, vėliau apie jus visai užmiršome. Bet šiuo metu jūs esate tinkamiausias kandidatas mūsų tikslams įgyvendinti.

Širdyje Failas patyrė smūgį, nes tai, ką išgirdo, visiškai sutapo su jo paties įtarimais dėl savo kilmės. Prieš atsakydamas, jis turėjo atgauti pusiausvyrą.

- Aš vienintelis, išlikęs gyvas? Įdomu, kodėl?

Paniręs į prieblandą Stendonas pervėrė Failą įdėmiu žvilgsniu. Ir vėl, atrodė, kad giliai viduje, ministrą supurtė emocinė iškrova, tačiau išorėje tai niekaip neatsispindėjo.

- Dėl jūsų ryžtingumo, pone Failai. Kas beatsitiktų, jūs kažkaip sugebate rasti išeitį.

Išėjęs į lauką, Failas suprato, kad jo spėjimai pasitvirtino. Epeltoftas įsitaisė kartu su juo mašinoje, kuri tyliai sudūzgusi nuskriejo į artimiausią oro uostą.

Dabar jis turėjo gerą temą apmąstymui. Laiko seka... Taip, siaubą keliančio fenomeno, su kuriuo jį supažindino, paaiškinimas neabejotinai slypėjo laiko sekoje.

Apsižvalgęs Failas išvydo tiesioginius ministrų teiginių įrodymus.

Susikūrus Europos Sąjungai, į kurią galiausiai įsiliejo visos Europos šalys, žemyno gamybos našumas įgijo fantastišką pagreitį. Ekonominis išsivystymas šoktelėjo taip aukštai, kad po kurio laiko prisireikė paremti visą sistemą iš apačios. Bėgant metams, ramsčiai darėsi vis masyvesni ir netrukus supančiojo visuomenę savo voratinklyje - visa Europa virto vienu milžinišku, nepajudinamu miestu, ūžiančiu bei riaumojančiu nuo energijos pertekliaus.

Grakščių praeito amžiaus architektūrinių konstrukcijų pažadai irgi neišsipildė. Pastatai, pro kuriuos prašvilpė automobilis, užstojo Saulę ir atrodė nerangiai tarytum Vagnerio laikų kolonos.

Jis atsisuko į Epeltoftą.

- Vadinasi, po valandos aš būsiu pažengęs dešimčia metų į priekį. Koks absurdiškas teiginys!

Epeltoftas nusijuokė, tuo lyg ir parodydamas, kad jam patiko išgirstas paradoksas.

- Kaip čia yra, - tęsė Failas, - kad negalėdami suvokti laiko prigimties, sugebate juo keliauti?

- Laiko prigimtyje mes dar šį tą nutuokiame - kur kas sunkiau su jo struktūra ir organizavimu, - atsakė Epeltoftas. - To paaiškinti negali net lygtys, kurių dėka rengiame laiko keliones - tiesą sakant, jos teigia, kad laikas apskritai neturi sekos, nors tai ir neįmanoma.

Epeltoftas nutilo. Jautėsi, kad mokslininkas tebepyksta negavęs galimybės būti pirmuoju išbandžiusiu kelionę į ateitį, nors savo susierzinimą kiek įmanydamas stengėsi nuslėpti. Failas nekaltino jo. Kai žmogus fanatiškai pasineria į kokį nors projektą, jis turėtų patirti smūgį sužinojęs, kad jo darbo vaisius nuskins visiškai nepažįstamas asmuo.

- Iki mūsų dienų yra išlikusios dvi teorijos, - vėl prabilo Epeltoftas. - Pirmoji, kuriai aš visapusiškai pritariu, atitinka sveiko proto požiūrį - praeitis, dabartis ir ateitis yra išsidėstę tam tikrose nesibaigiančios linijos vietose. Deja, šios hipotezės nepavyko suformuluoti matematiškai.

Kita idėja labiau prie širdies mano bendradarbiams: pasak jų, laiko tėkmė nejuda į priekį. Tai pastovi būsena - viskas vyksta vienu metu, tačiau žmonės negali to pajusti. Įsivaizduokite apskritą sceną, kurioje sukasi įvairios situacijos, vaizduojančios, tarkim, žmogaus gyvenimo periodus. Tokiu atveju, jas turėtų vaidinti skirtingi aktoriai, bet tikrovėje visus vaidmenis atlieka vienas asmuo, todėl pokytis vienoje stadijoje turi įtakos vėlesniems įvykiams ir, apsukęs ratą, paveikia pačią pradžią.

- Taigi, laikas yra cikliškas - tai, ką padarysi ateityje, gali įtakoti ateities praeitį?

- Teoriškai, tai teisybė. Mes suformulavome keletą tezių, bet nepajėgėme jomis pasinaudoti. Galiu tvirtai pasakyti tik vieną dalyką: mes įstengsime perkelti jus į ateitį ir galbūt sugrąžinti atgal.

- Galbūt? Jums teko patirti nesėkmių?

- Trisdešimt trys procentai bandomųjų gyvūnų negrįžo, - džiugiu balsu pareiškė Epeltoftas.

Atvykus į oro uostą, jiems neprireikė nė valandos, kad nusigautų į Ženevos Tyrimų Kompleksą. Nuo pastato stogo jiedu leidosi pusę mylios į požemines laboratorijas. Galiausiai mokslininkas išsitraukė iš kišenės senovišką raktų žiedą, sujungtą su dis-

tancinį pultą primenančiu mechanizmu. Paspaudus mygtuką, durys prasiskyrė per kelis jardus.

Jie įžengė į erdvią patalpą, prie kurios žydrų sienų rikiavosi kompiuteriai. Šalia jų lūkuriavo baltus chalatus vilkintys technikai.

Kambario viduryje ant platformos dunksojo krėslas. Prie šarnyrinio stipino buvo pritvirtinta nedidelė dėžutė su instrumentų jungikliais; bet labiausiai dėmesį patraukė trys permatomi strypai, įtaisyti už krėslo atkaltės. Vienas jų styrojo atsikišęs į viršų; kiti du, stačiu kampu nuo pirmojo - į priešpriešines puses.

Spiralinius ir puslaidininkinius elektroninius kabelius, besidriekiančius nuo krėslo tarytum voratinklio gijos, prilaikė pastoliai. Failas sugavo save bandantį apibūdinti mechanizmus pseudomoksliniu žargonu, kuriuo naudodavosi, norėdamas suvokti šiuolaikines technologijas. Elektronai... neapibrėžtumas... kam reikalingi tie trys strypai?

- Tai laiko kelionės mašina, - paaiškino Epeltoftas be jokios įžangos. - Visa įranga pasiliks dabartyje. Laiku persikels tik krėslas ir jūs pats.

- Ar viską kontroliuosite iš čia?

- Ne visai. Jei galima taip išsireikšti, mes "išspirsime" krėslą, kurį jūs ir valdysite. Tačiau energijos šaltinis pasiliks dabartyje. Galbūt jei misija sužlugs mums pavyks ką nors pakeisti - o gal ir ne. Turbūt nė nesužinosime, kaip jums klojasi. Tie strypai prie krėslo atstoja tris erdvės lygmenis. Kai jie ima suktis, prasideda laiko judėjimas.

Atsargiai žengdami tarp pastolių jie prisiartino prie kėdės. Epeltoftas išaiškino valdymo instrumentų paskirtį.

- Tai automatinis spidometras, kurio jūs negalėsite kontroliuoti. Čia starto ir stabdymo jungiklis - jį nesunku pastebėti. O šiame ekrane bus rodomas laiko momentas, kuriame atsirasite - metai, dienos, valandos ir sekundės. Visa kita užprogramuota specialiai jums. Kaip matote, dabar ekranas rodo nulį. Kai atvyksite į nustatytą vietą, jame matysis "dešimt metų".

- Laiko momentas? - Failas trumpam susimąstė. - Iš to, ką pasakėte, tai gali turėti dvejopą reikšmę.

Epeltoftas linktelėjo.

- O jūs nuovokus. Pragmatiškai kalbant, jei priimsite mano tiesiosios linijos požiūrį, galėsite lengviau suvokti laiko mašinos veikimo principus.

Nepratardamas nė žodžio, Failas tyrinėjo aparatą beveik visą minutę. Tyla užsitęsė. Jis nė nepajuto, kaip kambaryje išaugo įtampa.

- Na, nestovėkite čia, - tūžmingai pratrūko Epeltoftas. - Sėskitės į tą prakeiktą kėdę! Mes negalime tuščiai švaistyti visos dienos.

Nustebęs Failas pervėrė jį priekaištingu žvilgsniu.

Mokslininkas atsiduso.

- Atleiskite. Jei tik žinotumėte, kaip jums pavydžiu. Juk esate pirmasis žmogus, kuriam atiteko galimybė atskleisti laiko paslaptį! Ką aš sakau - visos visatos paslaptį!

Ką gi, pagalvojo Failas, stebėdamas liesą ir įsitempusį jaunojo ministro veidą, *jei turėčiau bent dalį jo ryžto, galbūt ir pats tapčiau mokslininku, kuris darytų kvapą gniaužiančius atradimus, o vietoj to esu besmegenis diletantas.*

- Diletantas, - sumurmėjo jis balsu.

- Ką? - nesuprato Epeltoftas. - Nagi, pradėkime darbą.

Failas atsisėdo į krėslą. Virš pečių, iš atkaltės žvilgsėjo vaizdo kameros objektyvas.

- Ar žinote, ko ieškoti? - galiausiai paklausė mokslininkas.

- Maždaug įsivaizduoju. Beje, aš noriu išvykti neką mažiau už jus.

- Na, gerai. Energijos šaltinis įjungtas, galingumas reikiamo lygio. Paspauskite starto mygtuką. Kai kelionė pasibaigs, automatiškai aktyvuosis stabdymo procesas.

Failas pakluso. Iš pradžių, nieko neįvyko. Vėliau susidarė įspūdis tarsi persišviečiami strypai, matomi akių kampučiais, pradėjo suktis pagal laikrodžio rodyklę, nors neatrodė, kad jie būtų pakeitę savo padėtį. Tuo pačiu metu, kambarys ėmė sūkuriuoti priešinga kryptimi - ir vėl, viskas judėjo, tačiau padėties nepakeitė.

Failas pajuto kaip svaigsta galva, tarytum jis būtų per daug išgėręs. Metė žvilgsnį į spidometrą. Ekrane sukosi skaičiai, žymintys laiką. Pusantros minutės, dvi...

Laboratorija išnyko akimirksniu, lyg kas būtų spragtelėjęs pirštais. Apgaubtas pilko rūko, jis liko vienas su savo pojūčiais.

Visų pirma Failui pasidingojo, kad jis tebesisuka į kairę pusę. Krėslui dar labiau pakrypus, jį apėmė kitas jausmas: užplūdusi energija, didėjančiu greičiu nešanti jį į nežinomą kelionės tikslą.

000001.146.15.0073 - skaitmenys gana sparčiai sukosi dešiniajame krašte, užtat kairiojoje pusėje keitėsi labai išlėto. 000002... 3... 4... 5... 6... 7...

Visai netikėtai sugrįžo šleikštulys, ir vėl pasirodė, kad jį suka aplinkui - tik šį kartą kita kryptimi. Failą apakino ryški šviesa.

000010.000.00.0000

Apsipratęs suvokė, jog vietoj akinančios šviesos tvyro prieblanda. Jis atsidūrė toje pačioje laboratorijoje, bet dabar patalpa buvo apleista ir panirusi į blankų, lubose įtaisytų avarinių lempučių mirgėjimą. Lyg ir viskas tvarkinga, jokių naikinimo pėdsakų, tačiau akivaizdu, kad kambaryje ilgą laiką nebuvo kojos įkėlusi nė gyva dvasia.

Nusiropštęs nuo krėslo, jis priėjo prie durų ir atrakino jas su Epeltofto duotu raktu, kuris priminė distancinį pultą. Tada nudrožė koridoriumi, dairydamasis į šalis.

Kompleksas negalėjo ištuštėti vos per dešimt metų. Matyt, atsitiko kažkas drastiško.

Jis susiraukė, pykdamas pats ant savęs. Na, žinoma, kad atsitiko. Todėl jį čia ir pasiuntė.

Ženevos gatvės, besidriekiančios aukščiausiame lygmenyje, buvo tarytum išmirusios. Tolumoje, tarp dviejų metalinių greitkelių, matėsi kyšančios kalnų viršūnės. Failas pasigedo įprasto miesto ūžesio. Kažkur lyg ir pasigirdo triukšmas, tačiau skambėjo su protrūkiais ir atrodė prislopintas.

Nusileidęs į tarplygmeninę aikštelę, Failas išvydo kelias vienišas figūras. Dar neteko anksčiau regėti tiek mažai žmonių vienoje vietoje. Galbūt viską pavyktų išsiaiškinti, jei aptiktų biblioteką ir pasiskaitytų pastarųjų metų istoriją. Bent jau gautų peno apmąstymams.

Jis pasiekė pastatą, dunksantį tuščioje gatvėje už kelių kvartalų. Virš pagrindinio įėjimo kabojo milžiniškas juodas ženklas su užrašu:

TIKTAI VYRAMS

Sutrikęs, Failas pravėrė duris ir įžengė į vėsią blausią patalpą. Prie “Informacijos” stalelio sėdėjo įsitempęs jaunuolis.

- Atleiskite, - prabilo jis ir atšoko, nes vaikinas atstatė grėsmingų gabaritų pistoletą.

- Ko norite?

- Ar galėčiau pasiskaityti pastarųjų dešimties metų dokumen-

tus, aprašančius Europos vystymosi kryptį? - pasiteiravo Failas.

Jaunuolis iššiepė savo plonas lūpas, bet ginklo nenuleido.

- Vystymosi kryptį?

- Aš esu rimtas tyrinėtojas - norėčiau peržvelgti kai kuriuos informacijos šaltinius.

Vyrukas patraukė pistoletą ir kita ranka paspaudė indeksų sistemos mygtukus. Ištraukęs dvi korteles, įteikė jas Failui.

- Penktas aukštas, 543 kambarys. Štai raktas. Patarčiau jums užsirakinti. Praeitą savaitę pro barikadas prasiveržė moterų gauja ir bandė mus išrūkyti. Jos dievina pakepintą mėsą, tiesa?

Failas susiraukė, tačiau nieko nepasakė. Kai nužingsniavo prie lifto, išgirdo jaunuolio šūksnį:

- Kaip rimtas tyrinėtojas, jūs nelabai pažįstate šią biblioteką. Liftas neveikia jau ketverius metus. Šiais laikais pagrindinius energijos šaltinius kontroliuoja moterys.

Nežinodamas kaip elgtis, Failas nuspūdino laiptais į penktą aukštą, susirado reikiamą kambarį, atidarė duris ir, įėjęs į vidų, jas užrakino.

Įsitaisęs prie mikrofilmų ekrano, paspaudė prietaisų skyde mygtukus, ir prieš akis pradėjo plaukti puslapiai.

Hmmm... Nagi, pažiūrėkime... Dalmenio Fondo narių tyrimai. Dokumentas Nr. 7: DALINIAI BAVARIJOS EKSPERIMENTO REZULTATAI...

...Pilietinis karas neišvengiamas. Tarybai pavyko laikinai jį atitolinti, pažadant, kad kruopščiai peržiūrės kiekvieną žmonijos pertekliaus problemos sprendimo būdą. Kaip žinia, tokių žygių ėmėsi opozicija, nes vyriausybė vėliau prisipažino, kad nepajėgia numatyti galimų veiksmų pasekmių. Viena galingiausių partijų, vadovaujama velionio Stefano Untermejerio pareikalavo leidimo atlikti valdžios kontroliuojamą eksperimentą...

...Nepajėgdama ilgiau priešintis, Taryba nenoriai sutiko atiduoti didelę Bavarijos dalį Untermejerio partijai, kad ši galėtų įgyvendinti savo sumanymus. Į jų planus buvo įtraukta lyčių izoliacija. Atskyrus moteris nuo vyrų, visus žmones apdorojo psichologiškai tam, kad jie pradėtų neapkęsti vienas kito. Vėliau buvo priimti įstatymai, pagal kuriuos kontaktuojančius su priešingos lyties atstovais bausdavo mirtimi. Neretai, šiuos įstatymus tekdavo vykdyti pasitelkiant jėgą, nors ir ne taip dažnai, kaip iš pradžių buvo manoma. Skamba ironiškai, tačiau Untermejeris

buvo pirmasis, pažeidęs įstatymą ir užsidirbęs mirties nuosprendį.

...Mūsų laikais, tokių priemonių poveikį gana sudėtinga įvertinti (eksperimentas greitai tapo nevaldomas ir viskas baigėsi tuo, jog tarp vyrų ir moterų įsiliepsnojo karas, kuris įgavo kanibalizmo formą - suvalgyti priešingos lyties atstovą buvo garbinga ir teisėta), tačiau akivaizdu, kad izoliacija patyrė nesėkmę. Kai šios pažiūros įsitvirtino Vokietijoje, Skandinavijoje ir aplinkinėse srityse, Šiaurės Europa atsidūrė ties žlugimo riba. Be abejo, bėgant laikui, žmonių populiacija atsigaus, nes į šiaurę patrauks klajoklių ordos iš Prancūzijos ir Ispanijos. Subyrėjęs žemynas bus nesunkiai nugalėtas, o kai pasibaigs rietenos tarp Amerikos ir Jungtinių Rytų - kraujo praliejimo arba taikingų derybų dėka - Europa galės išsigelbėti tik tuo atveju, jei atsiduos pietiečių globai. Nors, ne paslaptis, kad pastarieji susiduria su tomis pačiomis problemomis, kurios kankina likusią, beveik išprotėjusią Europos dalį.

Failas sukando lūpą ir, įkišęs į mikrofilmų projektorių kitą kortelę, suspaudė mygtukų kombinaciją.

Kas būtų galėjęs numatyti tokią ateitį? Rodos, tai dar ne viskas. Nagi, kas ten toliau... VAINERIO KOMITETO SOCIALINĖS PIETŲ EUROPOS DEZINTEGRACIJOS TYRIMO ĮVERTINIMAS...

...Pagrindinis Komiteto prioritetas: ištirti prieškeksperimentinės Pietų Europos dezintegraciją ir pasiūlyti visuomenės reorganizavimo priemones.

...Kaip žinia, Europos Taryba suteikė leidimą Fazinės Populiacijos Reguliavimo Grupei atlikti Graikijoje eksperimentą. Pasinaudodama Bačiovskio atrastais anabiozės būklės principais, ši Grupė įvedė visuotiną gimdymo kontrolę ir tris ketvirčius Graikijos gyventojų patalpino į anabiozės kameras šaltajam miegui. Pasak jų, likęs ketvirtis kuo puikiausiai galėjo užtikrinti viešą ir socialinę tvarką. Priėmus tokį racionalų sprendimą, įmanoma išvengti demografinio sprogimo ir leisti visuomenei atsipūsti nuo žmonių pertekliaus. Po tam tikro laiko pirmąjį ketvirtį pakeis kitas, ir taip toliau. Fazinis reguliavimas atrodė pats protingiausias vadinamosios Europos Problemos sprendimas.

...Deja, padėdama atsikratyti klaustrofobijos, šioji sistema sukėlė iki tol nematytą agorafobijos epidemiją. Pripratusius

gyventi grūstyje žmones apėmė panika, kuri pakreipė dar prieš FPRG eksperimentą susikaupusią įtampą kita linkme. Minios gyventojų, apimtų aštrios neurozės, visiškai neprotaujančių ir kurčių bet kokiems protingiems paaiškinimams, užpuolė Anabiozės Rūsius ir pareikalavo išlaisvinti jų gimines bei draugus. Valdžios atstovai stengėsi atvesti juos į protą, tačiau kilusioje sumaištyje žuvo arba buvo priversti sprukti. Nepajėgdami valdyti mašinų, palaikančių likusią populiacijos dalį anabiozės būklėje, minia sunaikino jas ir tuo pačiu užmušė žmones, kuriuos ketino pažadinti.

...Atvykęs į Pietų Europą, Komitetas rado žlungančią visuomenę. Mažai kas bandė gelbėti padėtį. Bekraštėse dykynėse gyvenančioms nedidelėms žmonių grupelėms teko grumtis prieš klajoklių gaujas, plūstančias iš Prancūzijos, Ispanijos ir Italijos, kur valdžią užgrobę religiniai fanatikai pradėjo kryžiaus žygį prieš automatizuotą, bet vis dar gyvuojančią visuomenės dalį. Šis "atgal į gamtą" judėjimas visai netikėtai įgijo pagreitį. Valdžios mechanizmai buvo naikinami, o griuvėsiai užpilami milijonais tonų žemės, importuojamos iš Afrikos. Įsivyravusiame chaose žmonės riejosi tarpusavyje dėl nederlingų, importuotų dirvų lopinėlių bei išlikusių turistinių sričių, kuriose vis dar buvo galima užauginti šiokias tokias grūdines kultūras. Nors ir kentėdama nuo suirutės pasekmių ir nepajėgdama tinkamai aprūpinti savo gyventojus maisto atsargomis, Didžioji Britanija išsiuntė į Žemyną savo pagalbą, bet netrukus liovėsi tai dariusi ir užsiėmė savomis problemomis - po salą pasklido nežinoma liga, panaši į dėmėtąją šiltinę, kurią užnešė jugoslavų pabėgėliai, patys smarkiai nukentėję nuo užkrėsto mikrobais sintetinio maisto. Tuo metu, kai mes atvykome į Pietų Europą, socialinės tarnybos visame žemyne jau buvo sužlugusios; tam tikrą akademinį aktyvumą sugebėjo palaikyti tik Dalmenio Fondas (kurio įgaliojimus mes vykdėme) ir pustuzinis ne taip gerai organizuotų grupelių...

Skaitydamas šiuos slegiančius užrašus, Failas pajuto pradedąs blykšti. Pertikrinęs visus dokumentus, jis atsilošė į kėdės atramą ir susimąstė.

Beprotiška eksperimentų prigimtis kėlė jam pasibjaurėjimą. Perskaityti faktai geriausiai patvirtino vyriausybės išsakytus žodžius; dabar Failas abejojo, ar iš viso galima ką nors padaryti, norint išvengti gręsiančios nelaimės. Aštrus Epeltofto protas, ir tas tikriausiai nepajėgs išgelbėti taip aklai ir kvailai besielgian-

čius žmones. Net jei, tarkim, mokslininkui pavyktų išanalizuoti Failo gautą informaciją ir pateikti aiškius bei veiksmingus problemos sprendimo būdus...

Visa įvykių seka priklauso nuo jo, suvokė Failas. Galbūt Epeltoftas ne veltui taip savimi pasitikėjo? Skubiai nurūkęs atgal į laboratoriją, jis įsirangė į laiko mašinos krėslą ir spūstelėjo starto mygtuką.

Aplinkui vėl ėmė tyvuliuoti pilkas rūkas. Jis pajuto atsinaujinusi sūkuriavimą ir didėjantį pagreitį.

Staiga spidometre pasirodantys skaičiai pradėjo mirgėti, strykčioti ir kaitaliotis lyg paklaikę. 009000.100.02.0000... 0000175.000.03.0800... 630946.020.44.1125...

Kažkas sugedo. Puolęs į neviltį, jis bandė sustabdyti mašiną ir patikrinti valdymo prietaisus. Visi spidometro skaičiai virto nuliais.

Tačiau laboratorijos nebuvo. Krėslą apgaubė tamsa.

Jis pasijuto įkalintas užmarštyje.

000000.000.00.0000.

Failas neįsivaizdavo, kiek laiko jis skriejo tuštumoje. Pamažu sugrįžo migla, vėliau - atrodė, tarsi po visos amžinybės - prieš akis sumirguliavo įvairiaspalviai vaizdiniai.

Pagaliau mašina sustojo, tačiau jis neketino dairytis aplinkui ir tuojau pat paspaudė starto mygtuką.

Nieko neįvyko. Failas patikrino visus prietaisų ekranus, ypač atidžiai įsižiūrėdamas į tą, kuris, pasak Epeltofto, registravo mašinos "laiko potenciją" - tai yra, jos galimybes keliauti laiku.

Ekrane švietė nuliai. Jis pakliuvo į spąstus.

Negrįžta trisdešimt trys procentai bandomųjų gyvūnų, pervėrė galvą sardoniška Epeltofto pastaba.

Kėdės atramoje tyliai ūžė įmontuotos kameros, viską užfiksuodamos mikrojuostose. Failas niūriai pakėlė galvą ir apsižvalgė.

Atsivėręs nuostabaus grožio vaizdas atrodė nepažįstamas. Bekraštėje dykumoje sūkuriavo tamsiai oranžinės dulkės, virš kurių, prie pat žemės driekėsi kažkas panašaus į debesis - plūduriuojanti ir banguojanti purpurinės materijos masė. Ties dykvietės horizontu matėsi groteskiškos architektūros konstrukcijos. Galbūt tai tik gamtos išdaigos?

Jis pažvelgė aukštyn, tačiau tikrų debesų neišvydo; matyt,

dėl savo tankio jie negali susiformuoti tokioje atviroje erdvėje. Tamsiai žydrame danguje, apsupta vos įžiūrimų žvaigždžių, visai neaukštai plieskė maža, raudona Saulė.

Krūtinėje pradėjo smarkiau plakti širdis. Pastebėjęs tai, Failas suvokė, kad kvėpuoja giliau, nei paprastai; retkarčiais pajusdavo, jog plaučiams trūksta deguonies. Nejau jis atsidūrė pakitusios atmosferos laikotarpyje? Nejau jis taip nutolo nuo savo dienų?

Skrrak! Lengvas vėjelis atpūtė trapų, silpną garsą. Apstulbęs Failas pasuko galvą.

Už poros šimtų jardų, ant kaulėtų galūnių link jo svirduliavo keisti dvikojai sutvėrimai, iki kelių panirę į purpurinę masę. Tai buvo humanoidai, tačiau žmonių jie nepriminė, o labiau panašėjo į oda aptrauktus skeletus. Septynių pėdų ūgio vadas, kažką šaukdamas, dūrė pirštu į Failą ir laiko mašiną.

Vienas jo bendražygių mostelėjo ranka.

- *Sa Skrrak - dek svala yaal*!

Grupelę sudarė maždaug dešimt gyvių, kurie nešėsi ilgas ir plonas ietis. Jų liemenys ir kojos buvo apžėlusios šiurkščiais gaurais. Trikampėse galvose įspaustos akys slypėjo tarp smarkiai atsikišusių veido kaulų, todėl atrodė, tarsi jie būtų užsimaukšlinę šalmus. Padarams lėtai slenkant, ant jų pakaušių raitėsi reti plaukeliai.

Kai jie priartėjo, Failas išvydo, kad keli jų laikė rankose graižtvinio šautuvo tipo ginklus, o vadas nukreipė į žmogaus pusę dėžutės formos instrumentą su spindinčiu lęšiu.

Failas pajuto blyškiai žalio spindulio šilumą ir pabandė atšokti atgal, tačiau padaras, regis, mokėjo elgtis su prietaisu, kurio neketino nuleisti.

Po kelių sekundžių galvoje pasigirdo dūzgesys; į sąmonę plūstelėjo fantastiškos spalvos, išsiliejusios į baltas ir auksines bangas. Prieš akis blykstelėjo geometriniai raštai. Vėliau nuskambėjo žodžiai - iš pradžių pasąmonėje, paskui ausyse:

- Nepažįstamasai, iš kokios tu genties?

Jis ne tik girdėjo gomurinę sutvėrimo kalbą, bet ir suprato ją. Svetimeivis prilietė mygtuką dėžutės viršuje, ir spindulys išnyko.

- Aš esu iš kitų laikų, - paprastai atsakė Failas.

Sunerimę kariai stvėrėsi už ginklų. Vadas linktelėjo nevik-

riai, tarsi jo judesius būtų varžiusi kaulinė kūno struktūra.

- Aišku.

- Kas aišku?

- Aš pažįstu visas gentis, o jūs nepriklausote nė vienai iš jų. - Karys pakreipė savo milžinišką galvą ir įdėmiu žvilgsniu įsižiūrėjo į horizontą. - Mes esame jalkai. Geriau eikite kartu su mumis, jei neketinate tuojau pat išvykti.

- Bet mano mašina...

- Ją irgi paimsime. Turbūt nenorėtumėte, kad ją sunaikintų raksos, kurioms nepriimtinas kitų būtybių bei artefaktų egzistavimas.

Kurį laiką Failas dvejojo. Krėslą su trimis strypais nesunku panešti, tik nežinia, ar būtų protinga mašiną judinti?

Nieko ypatingo nesitikėdamas, žmogus vėl pabandė ją įjungti. Po velnių! Koks skirtumas, kur nutempsi tą mašiną - kad ir į Mėnulį! - vis tiek ji neveikia. Bet ar nebūtų absurdiška susidėti su šiais nežemiškais padarasi, kai jis privalo nedelsdamas sugrįžti į Ženevos Kompleksą?

Failas pasijuto šlykščiai supratęs, jog misija sužlugo. Į Ženevą jam daugiau nelemta sugrįžti. Mokslininkai žinojo apie kažkokius laiko kelionių trūkumus; dabar jis ir pats suvokė, kad krėslas su trimis strypais prarado bet kokį ryšį su laboratorijos įranga. Laiko mašina virto beverte kėde, o tai reiškia, kad jis pasmerktas likti čia visam gyvenimui.

Bejėgiškai linktelėjęs galva, jis sutiko su vado pasiūlymu. Ketvertas karių pakėlė krėslą, ir visa kompanija, atsargiai žvalgydamasi į šalis, nudrožė per auksu žėrinčią dykumą.

Jie stengėsi aplenkti sklendžiančius debesis, kur tik galėjo, tačiau kartais, genami vėjo gūsių purpuriniai garai užliedavo juos nuo galvos iki kojų, ir tuomet tekdavo apgraibomis klupinėti po ryškiai raudoną rūką. Kai taip atsitikdavo, ateiviai tvirtai suspausdavo savo ginklus. Ko jie bijojo? Regis, kad rietenų bei dramatiškų įvykių būna net šiame beveik ištuštėjusiame pasaulyje.

Po valandos jie priartėjo prie palapinių gyvenvietės, įsikūrusios ant nedidelės kalvos šlaito. Pašonėje driekėsi žemės sklypas, kuriame stiebėsi kruopščiai prižiūrima, tačiau išgeibusi ir vos besikabinanti į gyvybę augmenija. Išsimėtę po visą stovyklą, plūduriavo grakštūs, šimto pėdų ilgio laivai su smailėjančiomis ar-

komis ir bukais paskuigaliais. Pastaruosiuose buvo įrengti atviri deniai. Priekinėse laivų dalyse mirgėjo langeliai

Failas negalėjo nuleisti nuo jų akių. Laivai keistai kontrastavo su gyvūnų kailiais apdengtais klajokliškais būstais, tarp kurių spingsėjo vos įžiūrimos ugnelės.

Grįžusiųjų laukė paruoštas maistas. Failo mašiną nunešė į tuščią palapinę, o jį patį pakvietė pavalgyti kartu su vadu. Įžengęs į didžiausią gyvenvietės būstą ir išvydęs kilmingąją mažosios genties kastą, kuri pasidėjo ant žemės ginklus ir susibūrė aplink daržovių troškinio puodą, Failas atsiminė, į ką panašūs šie padarai.

Į driežus.

Jie valgė iš stiklinių dubenių. Rodos, jalkai mokėjo ne tik statyti skraidančius laivus, bet ir perdirbti dykumos silikatus - jei tik visa tai nebuvo pavogta iš protingesnių rasių.

Besigardžiuodamas maistu, žmogus suprato, kad vado panaudotas prietaisas su žaliu spinduliu yra nepaprastai veiksmingas daikčiukas. Jis šimtu procentu išmoko kalbėti ir net mąstyti kita kalba, tuo pačiu metu galėdamas lengvai suvokti, kaip smarkiai skiriasi jo ir jalkų tariami garsai.

Vadas buvo vardu Gzerhtkakas - sakydamas tokį žodį, europietis nusilaužtų liežuvį. Bevalgant, jis monotonišku balsu atsakinėjo į Failo klausimus.

Iš to, ką išgirdo, Failui pasidingojo, jog tai ta pati Žemė, tik nutolusi nuo jo laikų į ateitį per milijoną, ar net milijardą metų ir beveik visa virtusi dykuma. Kelių šimtų mylių spindulių buvo įsikūrusios aštuonios gentys. Kai nesipešdavo tarpusavyje, jos paprasčiausiai stengėsi išgyventi, kovodamos ne tik su mirštančio pasaulio negandomis, bet ir su raksomis - neorganinės formos būtybėmis, sudarytomis iš mineralinių kristalų, kurie telkėsi į geometrinių raštų masę ir kažkokiu paslaptingu būdu jautė aplinką bei sugebėjo judėti.

- Prieš penkiasdešimt kartų, - pasakojo jalkų vadas, - šiame pasaulyje raksos neegzistavo; vėliau jos pradėjo augti, besisemdamos energijos iš dykumų; tuo tarpu, mes pamažu išmirštame. Nieko kito nelieka, tiktai kautis.

Be to, Žemės oru tapo nebeįmanoma kvėpuoti. Skurdi augmenija neįstengė pagaminti reikiamo kiekio deguonies. Cheminio-geologinio aktyvumo ir vulkaninių procesų metu išsiskirda-

vo nuodingi garai. Planetoje liko vos keli regionai, kur buvo galima neuždusti - tose vietose dujos neįstengė susimaišyti dėl sąlygiškai ramios atmosferos.

Prieš Failo akis išsiskleidė siaubinga drąsos ir beviltiškumo drobė. Nejau žmonijos, nesugebėjusios kontroliuoti įvykių, laukia tokia dalia? Nors tikriausiai Europos Sąjungos žlugimas tėra nereikšmingas lašelis beribiame istorijos vandenyne. Jis labiau linko prie pastarosios versijos neabejodamas, kad jalkų kilmė neturi nieko bendro su žmonėmis.

Driežai. Senoji tvarka pranyko. Žmonija išmirė. Jos vietą užėmė išsivystę driežai, bandantys išgyventi jų sąmonę pakeitusiame pasaulyje. Greičiausiai, kitų genčių nariai irgi buvo humanoidai, kilę iš įvairių gyvūnų.

- Rytoj įvyks didis mūšis, - pasakė vadas. - Mes sutelksime visas savo pajėgas prieš raksas, kurios nenumaldomai stumiasi į priekį, naikindamos augmeniją. Poryt žinosime, kiek laiko mums liko gyventi.

Maksas Failas bejėgiškai sugniaužė kumščius. Jo likimas akivaizdus. Galų gale, neišvengiamai ateis momentas, kai teks prisijungti prie jalkų karių ir stoti į lemiamą kovą prieš žmonijos priešą.

Epeltoftas abejingai skėstelėjo rankomis ir pažvelgė į Straserį. Ko dar griebtis? Jis padarė viską, ką galėjo.

- Kas atsitiko? - paklausė ministras pirmininkas.

- Mes perkėlėme jį dešimčia metų į priekį, vėliau užfiksavome laiko mašinos grįžimą atgal, ir staiga - jis išnyko. Neliko nieko. Aš minėjau, kad panašiai pradingsta trisdešimt trys procentai bandomųjų gyvūnų. Perspėjau jus dėl rizikos.

- Žinau... Ar viską išbandėte? Jūs, be abejo, numanote, kas būtų, jei jis negrįžtų...

- Aišku, kad bandėme. Dabar stengiamės jį surasti, tačiau už laiko linijos ribų tvyro tikras chaosas - kažko būsime nenumatę. Galėtume zonduoti... nors, tiesą sakant, tai tas pats, kas ieškoti adatos šieno kupetoje...

- Ką gi, nenutraukite darbo. Jei nerasite jo artimiausiu metu, mums teks atiduoti Untermejerio žmonėms Bavariją. Neturime jokio supratimo, kokias pasekmes tai sukels.

Epeltoftas sunkiai atsiduso ir išskrido atgal į savo laboratoriją.

Kai jis dingo, Stendonas tarstelėjo:

- Vargšas šunsnukis.

- Dabar ne laikas ir ne vieta reikšti sentimentalius jausmus, Stendonai, - prasikaltusiu balsu sumurmėjo Straseris.

Žemė vis dar sukosi aplink savo ašį tuo pačiu greičiu. Po aštuonių miego valandų, tik prašvitus, Failą pažadino metalinis žvangesys. Išlindęs iš palapinės ir pasirąžęs, jis pastebėjo genties karius, besirengiančius vykti į mūšį. Drebėdamos moterys su vaikais nulydėjo akimis savo vyrus, kurie sustojo ilga vora ir patraukė į dykumą. Keletą jų jojo ant kovinių žirgų, labiau primenančių reptilijas. Dvidešimt pėdų pakilę nuo žemės, vado nurodyta kryptimi skriejo laivai.

Sudirgęs ir nekantraudamas Failas tuščiai bindzinėjo po stovyklavietę. Likus valandai iki saulėlydžio sugrįžo armijos likučiai.

Jie patyrė pralaimėjimą. Išliko gyvi vos trečdalis jalkų. Dykynės platybėse sudužo visi laivai, o Failas dar praėjusį vakarą sužinojo, kad, norint pastatyti naujus skrajūnus, tektų genties išteklius išspausti iki paskutinio lašo. Nors keistieji driežai išsaugojo laivų gaminimo žinias bei tokių darbų įgūdžius, bet greičiausiai niekuomet tuo neužsiims.

Išeikvojusi savo jėgas, žmonija daugiau neįstengs atsitiesti. Mineralinių protingų būtybių niekam nelemta sustabdyti.

Paskutinis pasirodė jalkų vadas. Apdaužytas, pasruvęs krauju ir apsvilęs nuo energetinių spindulių pliūpsnių, jis leidosi gydomas globėjiškų moterų rankų. Vėliau, kaip paprastai, pasikvietė kilminguosius vakarienei į savo palapinę.

Po kurio laiko nuvargę kariai išsiskirstė, ir vado būstinėje pasiliko tik Failas bei pats Gzerhtkakas.

Žmogus pažvelgė į senojo driežo akis.

- Žlugo visos viltys, - atvirai tarė jis.

- Žinau. Bet jums nėra reikalo čia likti.

- Neturiu kitos išeities, - atsiduso jis. - Mano mašina sulūžo. Teks susieti savo likimą su jumis.

- Galbūt mes pajėgtume pataisyti tą aparatą. Bet išskridęs su ja, panirtumėte į nežinomybę...

Failas numojo ranka

- Įdomu, kokiu būdu jūs ruošiatės tai padaryti?

Pakilęs ant kojų, vadas nužingsniavo į palapinę, kurioje buvo patalpinta laiko mašina. Trumpas riktelėjimas į tamsią naktį, ir po akimirkos pasirodė berniukas su instrumentų dėže. Vadas atidžiai apžiūrėjo Failo aparatą; tada nuėmė skydelį, norėdamas patyrinėti vidinius mechanizmus, ir galiausiai, po dvidešimties minučių krapštymosi, įtaisė į elektronines schemas žvilgančių vielos gabalėlių raizginį. Laiko potencialo matuoklis pakilo virš nulio.

Failas apstulbo.

- Mūsų mokslas labai senoviškas ir išmintingas, - tarė vadas, pastebėjęs jo žvilgsnį. - Nors šiomis dienomis temokame viską daryti mechaniškai, tačiau, būdamas genties tėvu, nusimanau pakankamai daug, kad įstengčiau pasakyti, dėl kokios priežasties žmogus užstrigo laike.

Failą pritrenkė toks įvykių posūkis.

- Kai grįšiu namo... - pradėjo jis.

- *Jūs niekada negrįšite namo.* O jūsiškiai mokslininkai niekada nesugebės išanalizuoti laiko. Senovinis mūsų mokslas pateikia tokią taisyklę: nė vienam žmogui nelemta suprasti laiko. Dabar mašina keliaus savo pačios nustatyta kryptimi. Nusprendęs išvykti, tiksliai nežinosite, kur atsirasite.

- Privalau pabandyti, - pasakė Failas. - Negaliu likti čia, jei yra vilties grįžti į savo laikmetį.

Jis tebestovėjo dvejodamas.

Regis, vadas perskaitė jo mintis.

- Nesijaudinkite dėl to, kad mus apleisite. Jūsų padėtis tokia pat beviltiška.

Linktelėjęs galva, Failas žengė link mašinos. Rankove nuvalęs nuo kėdės purvą ir dulkes, sumanė pažvelgti į laiko spidometrą - netikrino jo nuo pat atvykimo pas jalkus. Nesitikėjo ką nors suprasiąs, nes ekrane buvo per mažai skaitmenų, kad pavyktų užfiksuoti dabartinės Žemės amžių.

Dirstelėjęs į spidometro parodymus, jis vėl patyrė smūgį. 000008.324.01.7954. Nuo išvykimo iš Ženevos Komplekso prabėgo mažiau nei devyneri metai!

Įsitaisęs laiko mašinos krėsle, Failas paspaudė starto mygtuką.

Vidinis sukimasis pagal laikrodžio rodyklę... išorinis sukima-

sis prieš laikrodžio rodyklę... didėjantis pagreitis... Jis paniro į beribę Laiko erdvę.

Slinko minutės, tačiau nesimatė nė menkiausio ženklo, kad kelionė užsibaigs automatiškai. Nusprendęs surizikuoti, Failas spūstelėjo stabdymo mygtuką.

Permatomų strypų sukimosi greitis sumažėjo, ir laiko mašina persikėlė į įprastą erdvėlaikio lygmenį. Aplinkui driekėsi pritrenkiančių spalvų peizažas, kokio net sapnuose nepajėgtum išvysti.

Ar tai kristalas? Nejau visagalės raksos pasiekė pergalę? Kurį laiką jis taip ir manė, nenuleisdamas akių nuo fantastiškai žybčiojančio matematinių formų peizažo. Bet paskui suprato klydęs - nebent raksos būtų peraugusios savo mineralinę prigimtį.

Tai buvo geometrinių pavidalų pasaulis - pastovaus judėjimo, arba, tiksliau kalbant, nuolatinių transformacijų pasaulis, kadangi paprastų, akimirką trunkančių judesių negalėjai pastebėti plika akimi. Jį apakino vertikaliose ir horizontaliose lygumose išsiplečiantys bei susitraukiantys tvyksniai. Įdėmiau įsižiūrėjęs, Failas pastebėjo, jog šiose vietose *trijų lygmenų formos neegzistuoja*. Viskas susidėjo iš dviejų matmenų pavidalų, kurie susiliedavo ir sukurdavo trumpalaikę erdvinių formų *iliuziją*.

Taip pat ir spalvos, susiliejančios ir besitransformuojančios pagal visuotinus matematinius principus; atrodė, tarsi jos prizmiškai susiskaldytų į idealų spektrą. Susikuriantys vaizdai buvo be galo subtilūs, lyg rafinuota melodija, kurią grotų penkiasdešimt instrumentų, pasinaudodami septyniomis diatoninės oktavos natomis.

Failas dirstelėjo į datos fiksatorių. Pasak jo, laiko mašina atsidūrė už penkiolikos metų nuo Epeltofto, nekantriai laukiančio Ženevos komplekse.

Jis vėl spūstelėjo “startą”.

Karšto vėjo gūsyje šlamėjo ir svyravo žvilganti augmenija. Pro Failo mašiną, nusileidusią miško proskynoje, pražygiavo arklių ūgio šarvuotų gyvūnų banda. Nesustodamas jų vadas pakreipė galvą ir supratingu bei išdidžiu žvilgsniu nužiūrėjo žmogų, paskui kažką suurzgė saviškiams, kurie irgi smalsiai dirstelėjo į Failą; vėliau visi išnyko banguotoje žoliamedžių marškoje. Girdėjosi nutolstančių gyvūnų šiurenimas.

Jis *vėl* išskrido.

Plikos uolos. Padanges raižė dulkių debesų ornamentai. Apačioje driekėsi švarūs žemės plotai ir pūtė stiprus, šaltas vėjas, kuris greičiausiai ir nušlavė visas dulkes į atmosferą neleisdamas joms nusėsti ir įsiskverbti į uolas, stūksančias kibirkščiuojančioje dykynėje. Failas tiesiog negalėjo patikėti, jog šis sterilus, švytintis peizažas *iš tiesų* yra planetos paviršius. Vaizdas labiau priminė parodoje kabantį paveikslą.

Jis *vėl* išskrido.

Ir atsidūrė kosminėje erdvėje, įsisupęs į apsauginį laiko mašinos lauką. Vietoj Žemės kybojo milžiniškas Jupiterio dydžio pasaulis.

Jis *vėl* išskrido.

Ta pati kosminė erdvė. Nuo skaisčiai raudonos Saulės sruvo kruvini spinduliai. Iš kairės pusės matėsi žvaigždė - mažutė bet ryški, tarytum magnio liepsna. Virš galvos didingai ir neįtikėtinai arti viena kitos sukosi trys planetos. Nuotolis tarp jų buvo ne ką didesnis už atstumą tarp Žemės ir Mėnulio.

Jis dar kartą žvilgtelėjo į datos fiksatorių. Prabėgo vos dvidešimt su viršum metų nuo išvykimo.

Nejau tai laiko seka? Ateitis, kurios jis ieškojo? Ką pasakys Epeltoftas, išgirdęs apie tai?

Kaip jam surasti Epeltoftą?

Netekęs vilties, Failas vėl įjungė mašiną. Desperatiškas veiksmas, rodos, davė šiokį tokį poveikį: padidėjus greičiui, jis pajuto užplūstančią bejausmę energiją ir pastebėjo, kad šį kartą tamsa atslūgo, užleisdama vietą spindinčiai Visatai.

Po kurio laiko Failui pasidingojo, kad mašina sustingo, o judėjo tik erdvė ir laikas. Aplinkui driekėsi Visata, drumsta gamtos jėgų bei energijos banga, be krypties ir be tikslo...

Jis skriejo vis greičiau, valanda po valandos, tarytum bandydamas pasprukti nuo akis badančios tiesos, nuo kurios daugiau negalėjo pasislėpti. Stebėdamas tyvuliuojantį chaosą, jis viską *suprato*.

Laikas *neturi* sekos! Laikas *nėra* pastovi, vienos krypties tėkmė. Jis neslenka nei į priekį, nei atgal, nesisuka ratu; vienoje vietoje irgi netvyro. *Laikas yra visiškai padrikas.*

Visata nesiremia jokiais logikos principais. Viskas tėra paprasčiausias chaosas.

Visata neturi tikslo, pradžios ir pabaigos. Jos būseną sudaro

atsitiktinės ir trumpalaikės dujų, kietų kūnų, skysčių sankaupos. Retkarčiais lyg kaleidoskopas ji susiformuoja į raštus, kurie tik *atrodo* esą valdomi tam tikrų dėsnių, tik *atrodo* turintys formą bei kryptį.

Bet iš tiesų tai tik chaosas, nuolatinio kitimo būsena - vienintelė pastovi būsena. Laiko nevaldo *jokie* dėsniai! Epeltoftui nelemta pasiekti savo tikslų!

Jo pasaulis - paprasčiau kalbant, visi pasauliai - galėjo bet kurią akimirką išsiskaidyti į sudedamąsias dalis, *arba susilieti į vieną visumą, užpildytą ankstesnių prisiminimų*! Tai pats protingiausias paaiškinimas. Galbūt, visa Europos Sąjunga egzistavo vos pusę sekundės, kurią jis užtruko, įjungdamas laiko mašiną. Nenuostabu, jog dabar nepajėgia surasti kelio atgal!

Chaosas, nuolatinio kitimo būsena, amžinoji mirtis. Neįmanoma išspręsti nė vienos problemos. Suvokęs siaubingą tiesą, Failas užstaugė ir neįstengė sustoti. Augant nevilčiai ir baimei, proporcingai didėjo mašinos greitis, kol galiausiai jis nušvilpė lyg strėlė į begalybę.

Vis greičiau ir toliau...

Beformė visata pradėjo nykti, viršijus visas greičio ribas ir įveikus neaprėpiamus atstumus. Materija išsisklaidė. Vis dar genamas siaubo, jis pajuto, kaip pradingo laiko mašina, o jo paties kūnas ištirpo.

Jis virto bekūniu protu, skriejančiu tuštumoje. Vėliau išnyko ir emocijos. Mintys. Tapatybė. Judėjimo pojūčiai. Maksas Failas neegzistavo. Jis nieko nematė, negirdėjo, nejautė ir nežinojo.

Erdvėje liko tik sąmonė. Jis nemąstė, nes neturėjo kuo mąstyti. Neturėjo vardo. Neturėjo atsiminimų. Jokių savybių, minčių ar jausmų. Jis paprasčiausiai *buvo*. Grynas ego.

Tas pats, kas tuščia vieta.

Laikas išnyko. Sekundės dalis niekuo nesiskyrė nuo milijardų metų.

Nenuostabu, kad vėliau Failas nebūtų galėjęs pasakyti, kiek laiko praleido beribėje tuštumoje. Mintys sugrįžo tik tuomet, kai jis išniro iš nebūties.

Iš pradžių aplankė migloti jausmai, kurie vis labiau plėtėsi. Atsirado judėjimo pojūtis. Sušmėkščiojo chaotiška materija - netvarkingos dalelės, energijos srovės ir banguotos linijos.

Į sąmonę įsmigo vardas: Maksas Failas. Paskui mintis: Tai aš.

Pamažu aplinkui susikaupė materija. Netrukus jis įgavo kūnišką pavidalą; sugrįžo visi prisiminimai. Dabar jis galėjo suvokti ir priimti neorganizuotos visatos egzistavimą. Tuo pat metu po juo susiformavo laiko mašina.

Telieka stengtis parsigauti į Ženevą, nors, atvirai sakant, mažai tikėtina, jog pavyks tai padaryti. Išties keista, pagalvojus, kad visa Europa su savo be galo rimtomis problemomis tėra atsitiktinė padrikų dalelių sankaupa! Kaip ten bebūtų, tačiau tai jo namai - nors ir egzistavę vos porą sekundžių.

Jei tik pasisektų sugrįžti į tas kelias sekundes, pamanė Failas, apimtas agoniško džiugesio, šie prakeikti vaizdai išnyks, ir jis išsivaduos iš siaubingos, praplėstos gyvybės būsenos.

O vis dėlto, kaip tai padaryti? Reikia ieškoti, ieškoti...

Jis apskaičiavo (be abejo, su didele paklaida), kad beprasmėje sumaištyje praleido kelis šimtmečius. Bet nė trupučio nepaseno; jo nekankino alkis ar troškulys; jis nekvėpavo - nors ir labai keista, tačiau širdis tebeplakė. Paieškų trukmę Failas nustatė, remdamasis asmeniniu laiko pojūčiu. Retkarčiais jis pastebėdavo trumpalaikius chaoso samplaikų pasireiškimus; deja, tai nebuvo Europos Sąjungos laikų Žemė, todėl didelio dėmesio į juos nekreipė.

Viskas beviltiška. Galima praleisti visą amžinybę beieškant.

Jis pajuto neviltį ir vėl atsitraukė į užmarštį, trokšdamas išsivaduoti iš skurdžios egzistencijos kankynės ir pavirsti bekūne būtybe. Jau būtų atsisveikinęs su paskutiniu tapatybės krislu, kai netikėtai pajuto savyje naują galią.

Netyčia nukreipęs mintis į dalelių grūstį, pamatė kaip šios sujudėjo!

Jis susidomėjo ir šiek tiek pristabdė išnykimo procesą, bet vis dar nedrįso sugrįžti kūniškąjį pavidalą - viduje kirbėjo jausmas, kad būdamas Maksu Failu, tiesiog nepasižymėtų tokiomis galiomis. Galbūt tapęs grynuoju ego...

Leidęs savo sąmonei sukurti vaizdą - kažkodėl tai buvo moters paveikslas - nukreipė jį į beformį chaosą. Tą pačią akimirką tamsiame nuolatinio kitimo fone, apšviesta padrikų žybsnių, iš materijos mišinio išniro moteris. Pajudėjusi, dirstelėjo į jį ir ilgesingai šyptelėjo.

Tai nebuvo paprastas vaizdinys, dėl to nekilo jokių abejonių. Ji atrodė gyva, tobula ir viską suprantanti.

Apstulbęs, jis automatiškai ištrynė mentalinį atvaizdą. Moteris išgaravo į atsitiktines daleles bei energetines sroves. Vieną sekundę toje vietoje tvyrojo debesis, kuris vėliau išsisklaidė.

Koks džiuginantis atradimas! Jis galėtų sukurti be ką! Kelis amžius tą ir tedarė, eksperimentuodamas su materija. Kartą, po juo susiformavo ištisa planetinė sistema su nedidele saule, civilizacijomis ir net skriejančiomis kosmose raketomis.

Nedelsdamas viską sunaikino. Jis suprato pajėgsiąs transformuoti menkiausias ir didingiausias mintis į realybę.

Dabar jis žinojo kaip grįžti namo - dabar jis galės išspręsti vyriausybės problemą kartą ir visiems laikams.

Jei nesiseka surasti Europos, kodėl gi pačiam jos nesukūrus? Kuo ji skirsis? Tiesą sakant, mąstydamas apie tikrosios ir įsivaizduojamos Europos panašumus, jis nuklydo į filosofijos gelmes. Rodos, dar Nyčė minėjo, kad asmenybė yra nemirtinga. Failo atradimai tik patvirtino tokį požiūrį - radus būdą, kaip grįžti namo iš beribės Visatos, mirtis neabejotinai jį aplenks. Šiaip ar taip, jei objektai yra tapatūs, jų egzistencija irgi turėtų būti identiška.

Kas jam trukdo antrojoje Europoje išspręsti vyriausybės dilemą? Jis nesunkiai galėtų sukurti visuomenę, kurioje niekada neprasikaltų neišvengiamo žlugimo sėkla. Ekonominę bendriją, pasižyminčią stabilumu, kurio taip trūko prototipui.

Failą užvaldė džiugus susijaudinimas. Sukurdamas pastovų pasaulį, jis įveiks Nuolatinio Kitimo Būseną ir pasipriešins Visatos chaosui. Naujasis tvarinys niekuo nesiskirs nuo originalo...

Jis ėmėsi darbo, sutelkdamas mintis, atsiminimus, vaizdinius ir nukreipdamas juos į chaotišką materiją, pamažu įgaunančią apibrėžtas formas. Tada įjungė laiko mašiną ir nuskriejo į savo paties kuriamą pasaulį...

Staiga jį vėl apgaubė rūkas. Sukimasis... sukimasis, nekeičiantis padėties... didėjantis pagreitis...

Laiko spidometro ekrane vyko atskaita: 000008... 7... 6... 5... 4...

Mašinai sustojus, viskas aplinkui nurimo. Jis vėl buvo Ženevoje, Epeltofto laboratorijoje. Kambario pakraštyje, už pastolių barikados spietėsi technikai. Laiko mašina su trimis strypais, dramatiškai styrančiais į tris puses, dunksojo ant grubiai sukaltos medinės platformos.

Failas pakilo nuo dulkėto krėslo, jausdamas kaip tvinkčioja

sustingę raumenys. Jam puolė padėti Epeltoftas, nesitveriantis iš smalsumo ir džiaugsmo.

- Grįžai pačiu laiku, seni! Bandomasis skrydis vyko sklandžiai - žiūrint iš mūsų pusės. - Jis spragtelėjo pirštais. - Atneškite brendžio taurę šiam žmogui! Atrodai lyg nugalėtojas, Maksai. Eik ir nusiprausk; tada papasakosi mums kaip sekėsi...

Failas linktelėjo galva, nebyliai šypsodamasis. Viskas atrodė beveik tobula... jis tik dabar suvokė, kaip puikiai išmoko naująją kalbą.

Epeltoftas šnekėjo liežuvį laužiančia jalkų tartimi.

"ERIDANAS" REKOMENDUOJA:

Pradžiuginkite save, draugus
ir artimuosius naujausiomis
"Pasaulinės fantastikos Aukso fondo"
knygomis.

TURINYS

Pasaulinės fantastikos Aukso fondas

Isaac Asimov

KOSMOSO UPĖS

Mokslinis fantastinis romanas

GINTARAS ALEKSONIS
redaktorius
GINTAUTAS K. IVANICKAS
meninis redaktorius

www.eridanas.lt

Formatas 84x108 1/32. Popierius ofsetinis. Garnitūra 10 p.
SL Nr. 950. Ofsetinė spauda 7 sąl.sp.l.
Užsakymo Nr. 271 Kaina sutartinė.
"Naujasis Eridanas", 3009 Kaunas, Partizanų 4. Tel. 73-39-67.
Spausdino Adomo Jakšto spaustuvė, Girelės 22, Kaišiadorys.

8 Lt · 20 ct,

MOKSLINĖS FANTASTIKOS SUPERKLASIKA!

Riko sąmonę ištrynė, atmintį sunaikino. Tada išgrūdo į Florinos planetą, kurioje visų žmonių kūnus ir sielas valdo Sarko skvairai. Tačiau Rikas miglotai nujaučia, jog žinojo kažką baisaus, kas netrukus gali sunaikinti Florinos bei Sarko saulę. Kad ir siaubingai lėtai, Rikas pradeda prisiminti...

9 789955 100232